P.b.b. Erscheinungsort und Verlagspostamt - 1080 Wien
GZ 02Z031230 M

KULTURNÍ MĚSÍČNÍK ČECHŮ A SLOVÁKŮ V RAKOUSKU

KLUB

7 - 8 červenec - srpen 23. ročník

Pohodové prázdniny Vám přeje výbor a redakce Kulturního klubu

Z obsahu:

- 21. srpen 1968 - jeden z historických okamžiků Českého rozhlasu
- Jak je to s evropským antiamerikanismem? - V. Klaus
- Rozhovor s hercem panem Pavlem Landovským
- Fejeton: Jak mne děd Vševěd probudil ze sna - J. Lion
- Příloha: Čtení na prázdniny
- Kviz

Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku, České centrum a České velvyslanectví ve Vídni

Vás srdečně zvou
na projekci českého filmu

"CESTA Z MĚSTA"

– režie, scénář TOMÁŠ VOREL -
Pondělí dne 8. září 2003 v 19,30 hod.

Hlavní hrdina filmu programátor Honza a jeho předpubertální syn podlehnou na víkendovém výletu kouzlu venkova. Nejen, že se jejich pobyt v malé podhorské vesničce prodlouží na několikatýdenní , zde prožijí i nejhezčí a nejveselejší chvíle jejich života. Honza postupně propadá kouzlu místní půvabné a rebelující Markétky, vábivé vůni domácích likérů její zemité babičky a koloritu svérázného venkovského života. S příchodem zimy je Honza přinucen zákony byznysu vrátit se zpět do „civilizace", obohacen o zážitky, které mu město nemůže nikdy poskytnout....

Hrají: *Tomáš Hanák, Barbora Nimcová, Ljuba Skořepová, Boleslav Polívka, Eva Holubová Michal Vorel, Leoš Suchařípa, Radomil Uhlíř, Milan Šteindler, Petr Čtvrtníček.*
Film je v originálním českém znění s anglickými titulky nebo německými titulky.
Místo produkce Kinosál Českého velvyslanectví,
1140 Wien, Penzingerstr. 11-13
Vstup od 19,00 hod.
Rezervace u p. Evy Zemanové, tel.: 0664 514 33 29

CESTA Z MĚSTA

REŽIE, SCÉNÁŘ Tomáš Vorel
KAMERA Marek Jícha
STŘIH Vladimír Barák
ZVUK Jan Čeněk
HUDBA Michal Vích
ARCHITEKT Milan Býček
VÝTVARNÍK KOSTÝMŮ Soňa Němcová
PRODUCENT Ondřej Trojan

HRAJÍ
Tomáš Hanák, Barbora Nimcová, Ljuba Skořepová, Boleslav Polívka, Eva Holubová, Michal Vorel , Leoš Suchařípa, Radomil Uhlíř, Milan Šteindler, Petr Čtvrtníček

VÝROBCE
Česká televize, Vorel Film, Total Help Art (T.H.A.)
DISTRIBUTOR Falcon
DATUM PREMIÉRY 4. 10. 2000
STORÁŽ TIME 104 min
FORMÁT 35 mm, 1:1,85, Dolby SR
S PODPOROU Státní fond ČR pro podporu a rozvoj české kinematografie

TOMÁŠ VOREL (1957)
První kinematografické kroky učinil jako amatér a kamerou 16mm natočil filmové hříčky. Po absolvování FAMU režíroval ve Filmovém studiu Barrandov filmový experiment Pražská 5. V roce 1989 natočil Vorel celovečerní hraný debut Kouř, který potvrdil jeho originální a smělý rukopis.
Filmografie: Cesta z města (2000), Kamenný most (1996), Kouř (1990), Pražská 5 (1988)

České a slovenské mládí v labyrintu světa

Česká menšina ve Vídni resp. Rakousku se představuje

v rámci

Týdne zahraničních Čechů

Rakousko – Vídeň 26. září – 28. září 2003
Česká republika – Praha 28. září – 5.října 2003

Rakousko – Vídeň 26. září – 28. září 2003

(předběžný rámcový program)
Tisková konference čtvrtek 25. září 2003

pátek 26. září 2003

Prezentace – České centrum 10,00 hod.
Výstava fotografií a časopisů dokumentující českou menšinu v údobí 1945 – 2000, informační panely o činnosti českch spolků ve Vídni za účasti představitelů českých menšinových spolků v Rakousku. Přivítání účastníků velvyslancem ČR v Rakousku a zástupcem Stále komise Senátu Parlamentu ČR pro krajany žijící v zahraničí.
Ve spolupráci s vídeňskými menšinovými spolky a s podporou Českého velvyslanectví a Českého centra ve Vídni.
občerstvení

Prezentace knižního vydání interview
Portréty osobností, jež jsou spjaty s českou menšinou, prostředím, kulturou, působící ve Vídni a v Rakousku, za účasti rakouských zástupců veřejného života a reprezentantů České republiky a představitelů českých menšinových spolků v Rakousku
číše vína

Možnost návštěvy výstavy
„Prag : Wien – Zwei europäische Metropolen im Lauf der Jahrhunderte"
v rakouské knihovně „Nationalbibliothek" s vědeckým doprovodem

Přijetí zahraničních hostů – představitelů spolků starostou města Vídně, nebo jeho zástupcem

Event
program pro mládež
Prezentace, round table talks a diskuze s úspěšnými rakouskými umělci, politiky, apod. českého původu
prostor k vzájemnému seznámení mládeže
občerstvení

Přijetí zahraničních hostů – představitelů spolků
- velvyslancem ČR

Svatováclavské posvícení – velvyslanectví ČR

na pozvání

sobota 27. září 2003

Prohlídka Vídně
Po stopách české a slovenské minulosti a přítomnosti

Návštěva české školy Komenský,
archiv Školského spolku Komenský
klubovna – divadelní soubor Vlastenecká Omladina

Sportovní dopoledne – Sokolovna Sokol X
seznámení s vídeňskými Sokoly, program, sportovní vyžití

Vernisáž v Atelieru Jan
seznámení s uměleckými díly českých umělců žijících ve Vídni

Kolarik - Prater

Mezinárodní společenský ples – EUROPA MAGNA – Žijeme v sousedství
Palais Auersperg
pod záštitou starostů města Vídně a Prahy a velvyslance ČR v Rakousku. Setkání mladých a všech sympatizantů české a slovenské kultury,
Hudba: Salonní orchestr – Cimbálka – Disco – Live jazz session
Zahájení plesu: Don Bosko Club
Módní přehlídka kožešin Domu kožešin Liška
zahájení plesu: 21,00 hod., vstup do sálu: 20,00 hod.

neděle 28. září 2003

možnost návštěvy
Mše svatá v českém jazyce
kostel „Maria am Gestade" , 1010 Vídeň v 8,30 hod.
MŠE NÁRODŮ ve vídeňské katedrále sv. Štěpána v 10 hod.

pokračování Setkání zahraničních Čechů v Praze

Součástí projektu a příspěvek Kulturního klubu je i vydání následující publikace, a to v české i německé verzi:

Kniha rozhovorů - knižní vydání portrétů osobností, jež jsou spjaty s českou menšinou, českým prostředím, kulturou, působícími ve Vídni, popř. v Rakousku; ve formě interview otiskováno v časopise KLUB.
změna vyhrazena

do 27.7. 19,30 Der brave Soldat Schwejk – Jaroslav Hašek
Stadttheater Berndorf NÖ, Info: 02672 823 18

do – 31.7. „Mikulovské sochařské sympózium" průřez několika ročníky mezinárodního uměleckého sympozia. Kurátorkou výstavy je dr. Kaliopi. České centrum, Herrengasse 17, 1010 Wien.

do 9.9. „Farbe, Leder und Ton" Verein Kunst-Kollegium praesentiert : Kunst einmal anders. MO - FR 13 – 18, SA 10 - 14 im Atelier JAN, Spittelbergasse 7, 1070 Wien

do 31. 10. PRAG:WIEN Zwei europäische Metropolen im Lauf der Jahrhunderte – Dvě evropské metropole v průběhu staletí – výstava v slavnostním sále národní knihovny – Österreichische Nationalbibliothek, 1010 Wien, Josefsplatz 1, www.onb.ac.at

16.7. 19,30 Das schlaue Füchslein – Liška Bystrouška Leoš Janáček, Bregenzer Festspiele. Wiener Symphoniker mit Vladimir Fedoseyev in Koproduktion mit der San Francisco Opera.
Zpívají: Peter Coleman-Wright, Margareta Klobucar, Nataliya Kovalova, Stefan Margita, Briannatyne-Scott, Ildiko Szönyi, Sigrid Martikke a Udo Holdorf. V češtině s německými titulky. Hrají: Festspielhaus 20., 24., 27. a 31.7. 2003. tel.: 0043 5574 407-6, www.bregenzerfestspiele.com

---

IV. Festival kultur národů Podyjí - IV. Kulturfest der Thayavölker Mikulov, 25. – 27.7.2003

25.7. Pátek - Freitag 18:00 hod. Dernisáž prací studentů „wiener kunst schule" Finissage der Studentinnen und Studenten der „wiener kunst schule"
20:00 hod. Zámecký park Schlosspark
Trojfestival „Sousedé", národopisné soubory z Moravy, Rakouska, Slovenska a Polska, pořádá Národopisná skupina Pálava Trio Festival „Nachbarn", Volkstümliches aus Mähren, Österreich, der Slowakei und Polen, veranstaltet von Pollauer Gruppe für volkstümliche Kultur
20:00 hod. Veřejná beseda Soužití národů v Podyjí - Diskussionsveranstaltung zum Zusammenleben der Thayavölker (nur tschechisch)

26.7. Sobota - Samstag 10:00 – 22:00 hod. náměstí Hauptplatz
Speciality národních kuchyní (anglická, arménská, chorvatská, italská, maďarská, mongolská, moravská, rakouská, romská, slovenská, srbská, vietnamská, vojvodinská) Kulinarische Spezialitäten der Volksgruppen (armenische, englische, kroatische, italienische, mährische, mongolische, österreichische, roma, serbische, slowakische, ungarische, vietnamesische, vojvodina)
Ochutnávky známých i neznámých vín z Mikulova, Falkensteinu, Drasenhofenu a okolí Verkostung bekannter und unbekannter Weine aus Mikulov, Falkenstein, Drasenhofen und der Umgebung.
Soubory a sólisté národnostních skupin, moderace v českém a německém jazyce Ensembles und Solisten der Volksgruppen, Moderation in tschechischer und deutscher Sprache.

Setkání poslanců z České republiky a Rakouska Ein Treffen tschechischer und österreichischer Parlamentarier
27.7. Neděle - Sonntag 10:00 – 15:00 hod. náměstí Hauptplatz
Setkání příhraničních míst Ein Treffen der Grenzorte
Soubory a sólisté z České republiky, Rakouska, Slovenska a Polska Ensembles und Solisten aus Tschechien, Österreich, der Slowakei, Polen

Kontakt: Občanské sdružení Národy Podyjí. Kostelní nám. 4, 692 01 Mikulov, tel. +420 777 205 609, mail: akapicak@atlas.cz
Verein Thayavölker, Lössweg 3/7/3, 1220 Wien, Tel. +43 (1) 25 95 475, E-Mail premysl@janyr.at
Ubytování Unterkunft: TIC, 692 01 Mikulov, Náměstí 1, tel./fax +420 519 510 855, mail tic@mikulov.cz

---

30.7 - 15.9. Eine **Photoausstellung Landschaft im Krieg - Irak** durchs Objektiv von **ANTONIN KRATOCHVIL**

30.7. 18,30 Eröffnung in Anwesenheit von Antonin Kratochvil. České centrum, Herrengasse 17, 1010 Wien

---

8.9. 19,30 Projekce českého filmu „Cesta z města" – režie a scénář Tomáš Vorel. Kinosál Českého velvyslanectví, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien. Pořádá Kulturní klub, České centrum a velvyslanectví. Vstup od 19h. Rezervace u p. E. Zemanové, tel.: 0664 514 33 29.

15.9. 19,30 Arnošt Goldflam – Biletářka, divadelní hra. Divadelní sál České školy, 1030 Wien, Sebastianpatz 3. Objednávky vstupenek: Mirka Snášelová: 0699 1 9240063, pořádá Kontaktforum.

17.9. 19,30 Komedie „Slaměný klobouk" – režie Zdeněk Homolka ochotnický divadelní spolek Vlastenecká omladina. Divadelní sál České školy, 1030 Wien, Sebastianpatz 3.

13. 9. 20,00 EURO-BOSCO-BALL **Hotel Marriott, Parkring 12, Vídeň 1.**
Vstupenky jsou u paní Pavly Carmignato-Novotny: dospělí 18,- EUR a mládež 10,- EUR.

---

26. 9. – 28.9. 2003 „VÍDEŇSKÉ DNY", "Dny mládeže a Česká menšina ve Vídni resp. v Rakousku se představuje"

26. 9. 10 h Vernisáž – Výstava fotografií a časopisů dokumentující českou menšinu v údobí 1945 – 2000, informace o činnosti spolků, tisková konference. Místo konání České centrum, Herrengasse 17, 1010 Wien.

26.9. 16 h Event, program pro mládež. Prezentace, round table talks a diskuze s úspěšnými rakouskými umělci, politiky, a pod. českého původu a sympatizanty. Prostor k vzájemnému seznámení mládeže.

27.9. Prohlídka Vídně. Po stopách české a slovenské minulosti a přítomnosti

27.9. Mezinárodní společenský ples – EUROPA MAGNA – Žijeme v sousedství, setkání mladých a všech sympatizantů české a slovenské kultury, Palais Auersperg, zahájení plesu: 21,00 hod., vstup do sálu: 20,00 hod. Hudba: Salonní orchestr – Cimbálka – Disco – Live Jazz

---

Divadlo Brett – 1060 Wien, Münzwardeingasse 2, tel: 587 06 63, fax: 586 91 55,
theaterbrett@Eunet.at, www.theaterbrett. at, **út. – sobota od 20 hod.**

Tschechische Gemeinde AKTUELL in der Erzdiözese Wien
KOSTEL "Nejsvětějšího Vykupitele", Vídeň 3., Rennweg 63:
Mše svatá každou neděli v 10 hodin.
KAPLE "Panny Marie Pomocnice křesťanů", Vídeň 13., St. Veit -Gasse 25:
Mše svatá každou 3. sobotu v měsíci v 18 hodin.
Srdečně zve P.ThDr. Jan Horák SDB s Českou církevní radou ve Vídni, A- 1030 Wien, Hagenmüllergasse 31, tel.: 715 48 42, fax: 711 84 112
http://members.chello.at/farnost.viden, http://www.rozhledy.at
Don Bosco-Club Vídeň slaví v roce 2003 jubileum
40 let salesiánů Dona Boska na Rennwegu

NE 28.9. – MŠE NÁRODŮ ve vídeňské katedrále sv. Štěpána v 10 hodin. Hlavním celebrantem je vídeňský arcibiskup kardinál Christoph Schönborn. Následuje občerstvení a hudební program. Přenáší rakouská televize ORF a rozhlasová stanice Stephansdom.
! SRDEČNĚ VÁS VŠECHNY ZVEME DO KATEDRÁLY !

Besídka Hogo Fogo – vysílání vídeňsko české mládeže v českém jazyce s německým překladem.
Každý druhý pátek (start 10.1.2003) ve 20.00 – 20.30 ORF, na střední vlně 1476. Střídá se v týdením rytmu s Rádio Špongonia – vysielanie mladej generácie Viedenských Slovákov.

Austro Bohemia Press Verein, Lindengasse 5., A-1070 Wien, Austria
Tel.:0699-10596078, Fax: 01- 8123650
E-mail: austrobohemia@yline.com
11.-12. Oktober 2003 CZECH INSPIRATION
Pro Person Einbettzimmer 88,- EUR, im Zweibettzimmer 73,- EUR
Weltkulturerbe d. UNESCO. KÖNIGGRÄTZ-HRADEC KRALOVÉ Leibgedingestadt der böhmischen Königinnen / POLICKA Stadt der geheimnisvollen Nächte (Bohuslav Martinu) / LEITOMISCHL-LITOMYSL eine moderne histor-ische Stadt (Bedrich Smetana) / KUTTENBERG-KUTNA HORA, Perle der Gotik, Stadt d. zwei Kathedralen, Silberbergbau. Im Preis inbegriffen: Busfahrt, Hotel mit Frühstück und Mittagessen bei Ankunft.
25./26. Oktober 2003 PRAG Musical **„LES MISERABLES – BÍDNÍCI"**
Spielzeit nur 26 Tage (18. 9. - 31. 10. 2003)
25. Oktober 2003 -Abfahrt um 6,30 Uhr, Wien Westbahnhof- Felberstraße, über Mikulov, Brünn, Ankunft Prag um 12,00 Uhr, Mittagessen um 12,30 Uhr. Um 14,00 Uhr Abfahrt zum Zentrum. Zurück zum Hotel um 23,00 Uhr.
26. Oktober 2003 Frühstück bis 8,30 und um 9 Uhr Abfahrt zum Pragerburg. Nachmittag um 15,00 Uhr Abfahrt über Iglau und Znaim (Abendessen Pause „Excalibour" Dutty Free Shop) nach Wien. Ankunft Westbahnhof bis 21 Uhr.

Editorial

Vážení čtenáři,

přípravné práce k akci „Vídeňské dny" probíhají pro nás připravující v razantním tempu, (během 10 dnů dvakrát nutná návštěva Prahy, pozvání Českého rozhlasu a schůze Stálé senátní komise Parlamentu pro krajany v zahraničí), ale uspokojivě. Přihlášky se kupí, přibývá dotazů a návrhů. Pracovní schůzka s krajanskými spolky proběhla velice uspokojivě s konkrétními výsledky. Schůzka s nově jmenovaným ředitelem Českého centra panem Ing. Marcelem Sauerem byla nejen velice konstruktivní a úspěšná, potvrdila další spolupráci nejen zářijovým pokračováním filmových představení, plnou podporou Vídeňských dnů, ale i dalšími společnými plány jako např. příprava klavírního koncertu na měsíc říjen t.r.

Srdečně děkujeme odcházející paní Mag. Haně Klabanové – České centrum za její výraznou podporu činnosti Kulturního klubu a plodnou spolupráci. Její zásluhou se České centrum stalo nejenom místem vysoce profesionální prezentace české kultury, ale také skutečným centrem pro Čechy žijící ve Vídni.

Přejeme paní Mgr. Haně Klabanové úspěšný start v novém působišti, zúročení bohatých zkušeností, které nashromáždila během svého působení ve Vídni, a hodně pozitivního v osobním a rodinném životě.

Zúčastnili jsme se jako přednášející 36. Mezinárodního sympozia menšin v Europahaus Neumarkt, využili jsme příležitosti se přestavit na „Willkommensfest-u" 14.6. 2003 na Wiener Josefsplatz-u.

Upozorňujeme, že filmová sezóna na českém vyslanectví začně druhým pondělím dne 08. 09 2003 v 19,30 hod., rezervace u p. Evy Zemanové, tel.: 0664 514 33. Bude se promítat film "CESTA Z MĚSTA" – režie, scénář TOMÁŠ VOREL.

Obracíme se na Vás, milí čtenáři, nezapomeňte a rezervujte si určitě volno na dny 26. – 28. září 2003!

Navštivte velký společenský ples s mezinárodní účastí. Staňte se tak sponzory vrcholné akce " Vídeňských dnů" !!!

A teď vám již přeji příjemné prázdniny a hezké chvíle nad stránkami časopisu.

ing. Helena Baslerová

oznámení klubu

Vážení čtenáři v Rakousku,
příspěvek na rok 2003 činí 22 EUR, 300 Kč/Ks pro Českou a Slovenskou republiku 25 EUR inkl. poštovné pro ostatní cizinu. Složenky byly přiloženy přiloženy u dvojčísli 5-6.

Vážení čtenáři na Slovensku,
důvěřujte poště a vložte svůj příspěvek 300 SKK do obálky.

Vážení čtenáři v České republice,
důvěřujte poště a vložte svůj příspěvek 300 CZK do obálky, nebo použijte konta: Helena Dvořáková, Investiční a poštovní banka, divize poštovní spořitelna, číslo účtu: 107646135, kód banky: 0300, účel: Klub - příspěvek
Srdečně děkujeme všem těm, kteří našli možnost a peníze, které potřebujeme, nám nějakým způsobem doručili.
Složenky s vyúčtováním inzerátů rakouských inzerentů zasíláme zvlášť. V České republice použijte prosím na této stránce uvedeného konta. Slovenské inzerenty prosíme, aby sumu vložili do obálky.
Srdečný dík ***Účetní a redakce***

Naše kancelář není obsazená a proto prosíme o pochopení, když se nás nedovoláte.
Namluvte své přání na záznamník, určitě se ozveme.
Záznamník: 0043 1 402 32 99, fax: 0043 1 79 88 454
e-mail: kulturklubcs@Eunet.at

Nemáme placenou sekretářku, a proto touto formou srdečně děkujeme všem nově se přihlášeným čtenářům. Věříme, že jsou s časopisem spokojeni. Prosíme o jejich ohlasy, přání, návrhy a kritiku.

Přihlášky k odběru časopisu zasílejte na adresu:
Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
A 1080 Wien, Schlösselgasse 18
záznamník: 0043 1 402 32 99, fax: 0043 1 79 88 454
roční příspěvek: 22 EUR
Bankovní spojení Bank Austria
číslo účtu: 683 035 901
IBAN: AT 03 1200000 683035901
SWIFT: BKAUATWW

INZERCE

výška cm	šířka cm	EUR měsíčně
2,5	5,2	4,00
3,3	10,0	7,50
6,5	5,2	7,50
7,5	6,4	11,00
7,5	8,0	13,50
7,5	10,0	17,00
5,0	17,0	19,00
12,7	19,8	57,00

Ostatní inzeráty na dotaz
Barva inzerátů: černo-bílá
Rámeček nebo i černá písmena na světlešedivém pozadí jednorázově + 2EUR. Inzerovat je možno pouze společně s objednávkou časopisu 22 EUR ročně. Při celoroční objednávce platíte pouze 10x
Bankovní spojení: Bank Austria
Číslo účtu: 683 035 901 BLZ: 12000
Mezinárodní bankové spojení:
IBAN:AT 031200000 683 035 901
SWIFT: BKAUATWW
Nezapomeňte vždy uvést účet!
Objednávka tel.: 0043 1 79 97 136,
Fax: 0043 1 79 88 454
E-mail: kulturklubcs@EUnet.at

Privátní inzerce - hledání práce – je bezplatná. Nabízíme bezplatnou inzerci pořadů všem českým a slovenským institucím a spolkům.

Kurzy češtiny

Čeština - pro začátečníky i pokročilé.
Zájemci, hlaste se na tel. č. 6023651 Dr. Malá
Čeština - začátečníci i pokročilí.
Zájemci, hlaste se na tel. / fax 0043 1 40 89 841
Mag. Dr. Brandeis

Kurzy slovenského jazyka na Slovenskom inštitúte

začiatočníci: štvrtok 17.00 – 18.30 hod.
pokročilí: štvrtok 15.15 – 16.45 hod.
miesto: priestory Slovenského inštitútu
Wipplinferstrasse 24 –26, 1010 Wien
Informácie: 53 54 057

Ministerstvo zahraničí ČR rozšířilo naši videotéku českých filmů. Jedná se jak o filmy pro děti, tak i pro dospělé. Máte-li zájem o vypůjčení více se dozvíte na čísle 0664 5143329, paní Eva Zemanová. Kauce 5 EUR á videokazeta, á 2 EUR –pro obnovu filmotéky

Seznam videokazet:
Balada pro banditu
Bohemia I
Český ráj - německy
Císařův pekař
Český Krumlov - německy
Čerte, drž se svého kopyta
Hrátky s čertem
Jižní Čechy - německy
Karlsbad
Kytice
Mikulov - německy
Magdalena Kožená
Morava a Slezko - německy
Nesmrtelná teta
Obchod na korze
Ostře sledované vlaky
Penzion pro svobodné pány
Praha
Pražské jezulátko - německy
Šakalí léta
Trhák
Všichni moji blízcí

pohádky:
Broučci
Kocour Vavřinec
Krtkova dobrodružství
Maxipes Fík
Mach a Šebestová 1
Mach a Šebestová II
Rakosníček a jeho rybník
Spejbl a Hurvínek
Tuláček

kazety:
A vy páni muzikanti
Jarmila Šuláková – Folk songs
Jen vzpomínky pošmistrovic kluka
Krtečkova dobrodružství I II
Neuvěřitelné situace Šimek a Sobota
Písničky Čechů v Chorvátsku
Slzy smíchu Jiřiny Bohdalové
The best of Pavel Bobek
Všichni moji blízcí

80 let Českého rozhlasu

18. května uplynulo 80 let od zahájení pravidelného vysílání na českém území. Začalo se vysílat z legendárního stanu v Kbelích u Prahy, vysílání trvalo hodinu denně a probíhalo na dlouhé vlně. Československo se tak stalo po Spojených státech a Velké Británii třetí zemí na světě, kde fungoval regulérní rozhlas. A propos slovo „rozhlas" se poprvé v českém tisku objevilo v květnu 1924, do té doby se používalo výrazu „radiotelefonie" nebo anglického slova „broadcasting".

U zrodu Československého rozhlasu stáli tři osobnosti: novinář Miloš Čtrnáctý, člen Spolku českých žurnalistů; Eduard Svoboda, podnikatel v oblasti radiotelefonie a Ladislav Šourek, ředitel firmy na výrobu přijímačů Radioslavia. Tito muži založili společnost Radiojournal, která rozhlasové vysílání s příslušným povolením Ministerstva pošt provozovala. Kapitál byl získáván z koncesí, tj. z poplatků za vlastnictví rozhlasového přijímače. Koncesionářů bylo zpočátku pohříchu málo. Proto byly k popularizaci vysílání v Praze pořádány veřejné poslechy v biografu Sansoussi i na jiných místech. V roce 1925 vstoupil do společnosti Radiojournal jako majoritní vlastník stát, který mohl investovat do rozvoje vysílání větší kapitál.

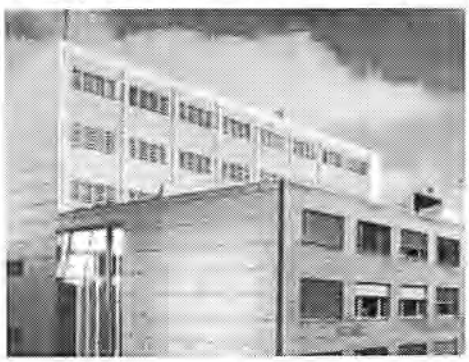

Výsledky na sebe nedaly dlouho čekat. V roce 1925 byl odvysílán první přímý přenos koncertu České filharmonie, v roce 1926 byl zaveden časový signál a začaly se vysílat zprávy. Byl založen orchestr Radiojournalu, předchůdce dnešního Symfonického orchestru Českého rozhlasu. Vznikaly nové stanice – v Ostravě, Košicích, Brně.

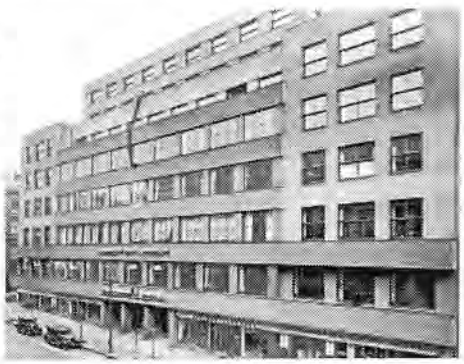

Zlatý věk rozhlasu v Československu přišel ve 30. letech - do rozhlasového vysílání proniklo umění i sport. V roce 1937 byl zaregistrován miliontý koncesionář. Sídlo Radiojournalu, které se do té doby stále stěhovalo po Praze, v roce 1933 zakotvilo na své dnešní adrese: Vinohradské třídě (před válkou Fochova, po válce Stalinova) č. 12. Od té doby se také používal název Československý rozhlas, který svítil na nové budově. V roce 1936, kdy se nad Evropou začaly stahovat válečné mraky, vzniklo na popud vlády vysílání do zahraničí. Toto vysílání na krátkých vlnách bylo odpovědí na propagandu sousedního Německa a sovětského Ruska.

Válečný a poválečný vývoj rozhlasu není příliš zajímavý: za války sloužil Němcům, po znárodnění v roce 1948 komunistům. Nelze samozřejmě opomenout roli rozhlasu v pražském povstání v květnu 1945. Byla svedena bitva o rozhlasovou budovu, v níž desítky lidí s nadějí na lepší zítřky obětovali své životy. Podobný boj byl sveden o 23 let později – v srpnu 1968. Sovětským okupantům, přestože obsadili budovu, se vysílání přerušit nepodařilo. Radost z vítězství však netrvala příliš dlouho. Naděje, spojované s Pražským jarem, se brzy rozplynuly a na dalších 20 let nastoupila normalizace. Ke své původní roli – svobodně informovat, vzdělávat a bavit – se Československý rozhlas mohl vrátit až po sametové revoluci. Počátkem 90. let byl uzákoněn Český rozhlas jako veřejnoprávní instituce. Jeho provoz je hra-

zen z koncesionářských poplatků a z omezené reklamy, ředitele jmenuje Rada Českého rozhlasu, volená parlamentem.

V současné době má Český rozhlas čtyři celoplošné stanice – Radiožurnál (zpravodajství a hudba), Praha (rodinné rádio pro zábavu a poučení), Vltava (literatura a vážná hudba) a Český rozhlas 6 (politické zpravodajství a publicistika, jde o pozůstatek společného projektu Český rozhlas – Rádio Svobodná Evropa). Součástí Českého rozhlasu je i 10 regionálních stanic a Radio Praha – vysílání do zahraničí, které vysílá v pěti světových jazycích a v češtině. Radio Praha je také jediné, které lze na krátkých vlnách při troše trpělivosti zachytit v celé Evropě, na jih od českých hranic například od 14.30 do 15 hodin na frekvenci 6055 kHz. Vysílání je samozřejmě možné poslouchat i přes internet na adrese www.radio.cz.

Zatímco si Český rozhlas a jeho redaktoři plně vychutnávali znovunabytou svobodu, objevila se konkurence v podobě komerčních rozhlasových stanic – jev do té doby neznámý. Komerční rádia už v polovině 90. let odlákaly rozhlasu polovinu posluchačů a letošním jubilejním roce dokonce tři čtvrtiny. Malou náplastí na tento neúspěch je to, že stanice Radiožurnál z portfolia Českého rozhlasu je stále nejposlouchanější jednotlivou stanicí na českém trhu, denně ji poslouchá asi milion lidí.

A jak rozhlas oslavil kulaté jubileum? Sérií koncertů a dokumentárních pořadů, z nichž některé je možné si poslechnout na webové stránce www.rozhlas.cz. Vyvrcholením pak byla slavnost v Kbelích nedaleko od místa, kde to všechno před 80 lety začalo. Největší atrakcí byla replika stanu z roku 1923. Historii rozhlasového vysílání v českých zemích je také věnována výstava v Národním muzeu v Praze. Pro ty z vás, kdo se v létě chystají do staré vlasti, by mohla být příjemným zpestřením vašeho pražského pobytu.

Miroslav Krupička
miroslav.krupicka@rozhlas.cz

Landschaft im Krieg
Irak durchs Objektiv von ANTONIN KRATOCHVIL

TSCHECHISCHES ZENTRUM
ČESKÉ CENTRUM

Eine Photoausstellung

Ausstellung 30.7. – 15.9.2003
Eröffnung am 30.7. 2003 um 18:30 in Anwesenheit von Antonin Kratochvil
České centrum, Herrengasse 17, 1010 Wien

Antonin Kratochvil – Einer der besten lebenden Reportagefotografen eröffnet seine neueste Ausstellung am 30. 7. 2003 im Tschechischen Zentrum. Mit seinen Hauptpreisen in World Press Photo in 2003 (in zwei Kategorien) und 1996, großer Anzahl von bedeutsamen Photo Preisen (siehe Beilage) und seinen zwei photographischen Bücher Broken Dream, Incognito und Supravvivere, steht er Heute and der Spitze der Reportagefotografie.

Die Ausstellung Landschaft im Krieg zeigt nun erstmals Photos, die Antonin Kratochvil während seines sechswochentlichen Aufenthaltes im Irak in der Kriegszeit aufnahm. Für die Kenner ist es auch eine kleine Sensation, denn es sind seine ersten Photos im Digitalformat.

Das Leben von Antonin Kratochvil an sich ist eine interessante Geschichte. Er arbeitete für die berühmtesten Magazine, photographierte auf gefährlichsten stellen der Welt wie in Tschernobyl kurz nach der Katastrophe, in Burma die Schmuggler von Heroin, Kriegen in Afghanistan und Ruanda. Ein Prager, der in New York lebt, flüchtete in seinen jungen Jahren vor dem Kommunistischen Regime ins Ausland und absolvierte die Akademie der bildenden Künste in Niederlande. Er wurde in 1947 in der Tschechischen Republik geboren.

Seine Arbeit ist international anerkannt, seine Aufnahmen erscheinen oft in den New York Times, Los Angeles Times, Newsweek, Esquire. Im Jahre 1991 erhielt Kratochvil den Preis des Journalisten des Jahres vom Zentrum der Photographie in New York. Im Jahre 1994 wurde er mit der Medaille für Vortrefflichkeit – LEICA (Leica Medal of Excellence) for outstanding achievement in documentary photography (1994). im Bereich Dokumentarfoto ausgezeichnet. Seine Fotos wurden in Mailand, München, Köln, Prag, Houston, New York und Paris ausgestellt.

In den vergangenen 25 Jahren hat Antonin Kratochvil Fotos der Straßenkinder in Guatemala und Mongolei, Flüchtlingen aus Tibet, Portraits aus Beijing und Shanghai und zur Abholzung in Bolivien oder Cholera in Ecuador publiziert. Während seiner Arbeit für diese Reportage wurde er mehr als 20 mal verhaftet.

Für Terminabsprache und weitere Informationen:
Tel: 0043/1/53 52 360, Fr. Dagmar Bezchlebova, E-Mail: ccwien@czech.cz
Weitere Information and der Website der Agentur: http://www.viiphoto.com/site/index.html

Divadelní spolek
„VLASTENECKÁ OMLADINA"

opakuje komedii

Labicha & Martina
Voskovce & Wericha

Slaměný klobouk

Režie: Zdenek HOMOLKA

17. září 2003 v 19:30 hod.

v sále školy Komenského, Vídeň 3., Sebastianplatz

Přijďte se pobavit a zasmát

Vstupenky u členů VO – tel. 350 04 13
nebo u pokladny před představením

Don Bosco-Club Vídeň srdečně zve na

EURO-BOSCO-BALL

v sobotu 13. září 2003, začátek ve 20 hod.
Hotel Marriott
Parkring 12, Vídeň 1.
Vstupenky jsou
u paní Pavly Carmignato-Novotny:
dospělí 18,- € a mládež 10,- €

Mezinárodní společenský ples

pod záštitou primátorů měst Prahy a Vídně,
velvyslance ČR v Rakousku
s podporou Senátní Stále komise pro krajany v zahraničí

EUROPA MAGNA

– Žijeme v sousedství
Setkání mladých a všech sympatizantů české a slovenské kultury

Dne 27. 9. 2003, Palais Auersperg, Auerspergstrasse 1, 1080 Wien

Zahájení plesu: 21.00, vstup do sálů: 20.00
Hudba: Salonní orchestr (Brněnští symfonici) – Cimbálka – Disco – live jazz session
Vstupné: 25,- € Studenti a penzisté 12,- €
Objednávky a předprodej od poloviny srpna (august)

Informace a objednávky:
Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku,
Eva Zemanová - telefon: 0664 514 33 29,
e-mail: kulturklubcs@EUnet.at ,
www.kulturklub.at

Předprodej : České centrum, Herrengasse 17, 1010 Wien

Kontakt Forum připravuje na 15. září 2003 uvedení hry Biletářka – Divadlo v Řeznické

Biletářka Sedláčková
– Petr Štrompf

Biletářka

arnošt Goldflam
hraje:
Jitka Sedláčková

režie: Gabriela Wilhelmová
produkce: Daniela Řeháková

Herečka Jitka Sedláčková je po čertech zajímavá ženská. Její civilní projev nepostrádá znaky přímočaré upřímnosti, kdy se bez okolků ihned dozvíte, jak si u ní stojíte. Zda je to dobře nebo špatně, je věc názoru - v každém případě je tato herečka dobrým kořením pražské divadelní scény. Jitka Sedláčková, členka Divadla pod Palmovkou, vytvořila řadu bravurně zvládnutých rolí (např. Kristinu, Tonku ve hře Zdravý nemocný) a v Divadle v Řeznické již působí patnáct sezón. Zastavme se u její poslední premiéry, hry Biletářka, z autorského pera Arnošta Goldflama pod režisérskou taktovkou Gabriely Wilhelmové.

Tato poněkud hořká komedie o bezvýznamné osobě - biletářce - sedla Jitce Sedláčkové zřejmě zatím nejvíc. Její vlastní výrazový rejstřík dostal zelenou ve všech směrech a byla ve více než hodinovém hereckém maratónu přímo neudolatelným elementem, který diváka nenechal na pochybách, že jeho emoce ještě fungují.

Zkrácená kritika Mladý svět

Týden zahraničních Čechů
Česká republika – Praha 28. září – 5. října 2003

Týden zahraničních Čechů je pořádán pod záštitou ministra zahraničních věcí ČR, rektora Univerzity Karlovy a primárora hl. města Prahy.
Kromě hlavní konference o přítomnosti a budoucnosti českých komunit v zahraničí, která proběhne v několika samostatných sekcích, jsou součástí Týdne zahraničních Čechů i další kulturní akce jako např. výstava o českém vystěhovalectví do USA, výstava českých výtvarných umělců žijících v zahraničí, sympozium o exilu, veřejná diskuze českých lékařů nebo setkání významných žen českého původu z celého světa.

Podrobné informace a program:
Contakt Kateřina Riley, PP Production, Švédská 25, 150 00 Praque 5, Czech republlic
tel: +420 606 634 688, fax: + 420 257 325 040,
e-mail: office@pp-production.cz

Hallo und Ahoj!

Die Seite **www.tschechischebahnen.at.tt** entstanden im Rahmen eines kleinen Übersetzungs-Projektes im Fach "Übersetzungsübungen". Das Ziel unseres Projektes ist es, dich über Angebote, Tarife und Fahrpläne zu informieren, damit du dieses interessante Land eigenständig und günstig bereisen kannst.
Dazu gehört natürlich auch ein kleiner "Eisenbahn-Tschechischsprachkurs", der demnächst auch online geht.

Viel Spaß damit!
Petr Jeremias Popov und Absolventen der "Übersetzungsübungen" an der Slawistik Wien

Katolická církev v Bosně a Hercegovině, České republice, Chorvatsku, Maďarsku, Polsku, Rakousku, Slovensku a Slovinsku společně pořádá Středoevropské katolické dny 2003-2004. V neděli 22. června 2003 bylo všech osm zemí duchovně spojeno zvlášť s církví v České republice.

První zmínky o kontaktu českých a moravských zemí s křesťanstvím pocházejí z 8. století. Později, ve druhé polovině 9. století, přišli do tehdejší Velkomoravské říše misionáři z Byzance, svatí Cyril a Metoděj, aby hlásali evangelium ve slovanském jazyce srozumitelném prostému lidu. Do 14. století církev v Čechách a na Moravě vzkvétala. Později se Země koruny české (do 1918) opakovaně zmítají v náboženských válkách (např. husitské války). Po druhé světové válce a především po komunistickém převratu v roce 1948 byla církev brutálně pronásledována a utiskována. Revoluce v roce 1989 znamenala pro církev velké osvobození. Dne 1. ledna 1993 vznikly z tehdejšího Československa dva nezávislé státy: Česká a Slovenská republika. Dnes patří Česká republika k nejvíce sekularizovaným zemím Evropy. Dohoda mezi Papežským stolcem a Českou republikou byla sice uzavřena již v roce 2002, dodnes však nebyla schválena parlamentem. V tomto roce se bude Plenární sněm Katolické církve zabývat obnovou církevního života v českých a moravských diecézích v duchu Druhého vatikánského koncilu.

Kristus naděje Evropy

Česká farnost ve Vídni pořádá
velkou společnou pouť vídeňských Čechů
do Mariazell od 7. do 9. května 2004
v rámci Středoevropských katolických dnů
srdečně zve všechny krajanské organizace a spolky

NAVŠTIVTE LÁZNĚ ČESKÉ REPUBLIKY

Léčebné lázně Luhačovice – Sanatorium Miramare, s.r.o.

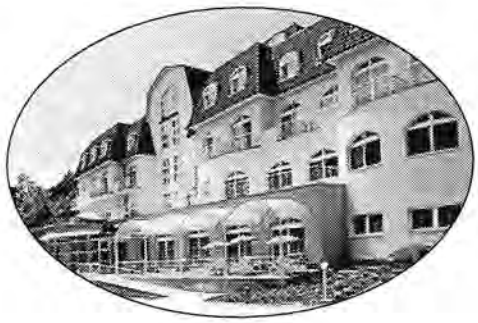

Bezručova 338, 763 26 Luhačovice
Tel.: 00420/ 577 659 111
Fax: 00420/ 577 659 106
e-mail: miramare@luhacovice.cz
http://www.miramare.luhacovice.cz

- čtyřhvězdičkové zařízení v klidné čtvrti poblíž centra Luhačovic a lázeňského parku
- bazén, sauna, fitcentrum, solárium, léčebné procedury, kadeřnictví, kosmetika, denní bar, vlastní parkoviště
- nabídka léčebných programů: lázně na zkoušku, antistresový-manažerský program, zeštíhlovací kúra, kosmetický program, wellness program, regenerační kúra, program pro seniory, komplexní kúra

Sirnaté Lázně Ostrožská Nová Ves s.r.o.

Ostrožská Nová Ves 664, 687 22
Tel.: 00420 / 572 437 200
Fax: 00420 / 572437 252
e-mail: laznenovaves@ laznenovaves.cz
http://www.badnovaves.cz

- lázně zasazeny do nádherného parku
- nedaleko okresního města Uherského Hradiště, v srdci Moravského Slovácka
- v blízkosti přírodní jezera, kraj s bohatým folklórem, vinicemi, vinnými sklepy
- léčba lupénky a dalších kožních problémů, léčba pohybového aparátu
- ubytování v jedno- a dvoulůžkových pokojích s příslušenstvím, bazén, sauna, bar
- nabídka léčebných programů: komplexní kúra, program "Mrtvé moře", "Skin Beauty"

Lázeňské sanatorium ROYAL Mariánské Lázně a.s.

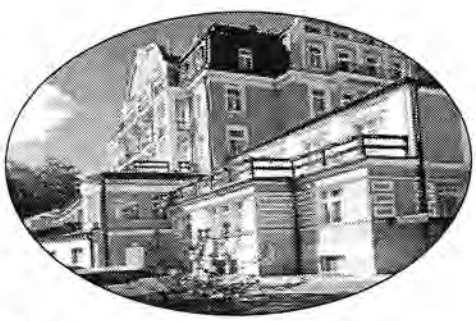

Lesní 345, 353 01 Mariánské Lázně
Tel.: 00420 / 354 625 446-8
Fax: 00420 / 354 622 346
e-mail: royal@marienbad.com
http://royal.marienbad.com

- čtyřhvězdičkové zařízení na okraji lesního parku s výhledem na město
- bazén, sauna, fitcentrum, solárium, léčebné procedury, kadeřnictví, vynikající kosmetické služby, kavárna, vlastní hlídané parkoviště, tenisový kurt, taneční večery
- nabídka léčebných programů: lázně na zkoušku, antistresový-manažerský program, zeštíhlovací program, kosmetický program, fit program, regenerační program, seniorský program, komplexní léčba

MLÁDEŽ BEZ STÁTNÍCH HRANIC

Na velikonoční svátky se sešlo 30 mladých zástupců sociálně demokratických mládežnických organisací z Rakouska, České republiky, Slovenska, Maďarska, Slovinska a Chorvatska v Stadtschleining /Hradsko-Burgenland/, aby společně v rámci Cross Border Youth Talks diskutovali o problémech menšin.

Cross Border Youth Talks /rozhovory/ byly 1996 initiativou Dr. Karl Renner Instituts založeny. Cílem bylo a je dát mládežnickým organizacím našich východních, sousedních států možnost k výměně názorů, k plánování a uskutečnění společných projektů. Samozřejmě, že těžiště posledních roků byla příprava na přístup těchto zemí do Evropské Unie.

V současné době se kruh účastníků v těchto rozhovorech zvětšil o zástupce Chorvatska. V budoucnu plánujeme a máme dobré kontakty s mládežnickými zástupci Vojvodiny, Ukrajiny, Rumunska a Bulharska. Doufáme, že pozváním na tyto rozhovory se dozvíme o kultuře a tradicích těchto zemí a též o jejich pracovním přístupu.

Při posledním setkání šlo o téma "menšiny". V sobotu jsme slyšeli zajímavou přednášku Rudolfa Černého, předsedy českých sociálních demokratů v Rakousku. Rudolf Černý referoval o dějinách a aktuálním stavu české menšiny. Následovala velmi živá diskuse, v které přišlo najevo jak mládež málo ví o existenci menšiny a mládež litovala, že podobných informací není více.

Druhým referentem byl Dietrich Fischer profesor na mírové universitě v Stadtschleining. Jeho přednáška pojednávala o možnostech a řešení konfliktů mezi menšinami a většinou obyvatelstva. Pomocí informací obou referentů se účastníci v pracovních kruzích radili o konkrétních akcí, které mládežnické organizace mohou ve svých zemích zrealisovat a tak přispět k lepšímu soužití.

Mimo téma "menšiny" měli účastníci též možnost navázat kontakty k studujícím "Mírové university" Stadtschleining. Tato universita byla založena v roce 1988 a je úzce spjata s institucí, která byla v roce 1982 ministryní Hertha Firnberg pod názvem "Rakouský institut pro mírové bádání" založena. Těžiště na universitě je mírová politika, management v dobách krise, zamezení konfliktu a otázky rozvoje. Od založení mírové university studují v Stadtschleining studenti z celého světa a my měli rovněž možnost diskutovat v tomto mezinárodním forum o našich problémech. Otevřená diskuse byla zajisté obohacením pro celou skupinu.

Martin Janata
Renner-institut, Südost-und Osteuropa, Global Politics

Galerie Modrý páv

Menšinový spolek Nová vlast a Jirásek pozvali 7. 5. 2003 veřejnost k slavnostnímu otevření výstavy malíře Jiřího Lukeše z moravských Dubňan v galerii Zum BlauenPfau am Spittelberg.

Jistě byla tato vernisáže pořadateli pečlivě připravována, její realizace byla trochu kostrbatá, což „nezachránili" ani oficiální hosté - Mgr. H. Klabanová a její nástupce ve funkci ředitele Českého centra Mgr. Marcel Sauer či zástupkyně vídeňského 7. okresu. Vystavené obrazy byly zajímavé, přitažlivost vernisáže jistě zvýšilo i vystoupení folkloristické hudební skupiny z Dubňan, interpretující typickou moravsko-slováckou lidovou píseň. Bohužel na škodu nejen souboru - zvukový projev v malém prostoru galerie působil víc než předimenzovaně. Úhrnem bylo hodně verbálních projevů, avšak návštěvník měl dojem, že vernisáž jakoby zapomněla na to nejhlavnější, a to na představení vlastního umělce. Spíše celý akt vyzněl jako první oficiální prezentace dané galerie /vernisáž se konala mj. pod záštitou českého Velvyslanectví a ve spolupráci s Českým centrem/. Je škoda, že její majitelka, Mgr. Iva Schach, neprovedla zevrubnější analýzu díla Jiřího Lukeše a „neztratila" pár slov o konkrétních vystavených obrazech.

Jiří Lukeš – Jihomoravská krajina – olej

Lze jen doufat, že příští vernisáže budou zdařilejší.

mb

Komorní meditace

Na večer do Klubovny školy Komenský pozval 12. 5. 2003 pan J. Kolář, a to na pořad „Meditace o naději" s interprety A. Strejčkem a J. Molavcovou. Úvahy o potřebě porozumění a lásky z knihy Prorok Ch. Džibrána tvořily první půli programu. Sdělení, jež se posluchačům dostala, vedla k zamyšlení a často k potvrzení toho, že „naše" století nejsou vůbec v ničem moderní, neboť vše už zde dávno bylo. Tak např. 15. století vědělo, že je třeba se denně věnovat pohybu a fyzické práci, je žádoucí jíst zeleninu, ale také prospívat ostatním, odpouštět provinění jiným tak rychle, jako je odpouštíme sami sobě a nezapomínat na to, že majetek vždy krade svobodu a duševní klid. Rozdíl oproti nám je zde přeci jen - tehdy se tomu říkalo Desatero, dnes Wellness-program.

Dramatický přednes byl doplněn hudebními vstupy - instrumentálními i pěveckými. J. Molavcová zvládla hru na středověkou fiduli, okouzlila kastanětovými pasážemi, trochu pozadu však zůstal její pěvecký výkon. Člověk si maně uvědomí, co všechno dokáží mikrofony a práce zvukového technika.

Druhá půle večera byla věnována dílku spisovatele J. Gruši / v současnosti ve funkci velvyslance ČR v Rakousku/ - „Česko - návod k použití". Tímto programem bylo dodatečně v české Vídni vzpomenuto ocenění díla J. Gruši v ČR - udělení ceny J. Seiferta v roce 2002. Autor, který byl na večeru přítomen, vyslechl se zájmem výběr ze svých textů a ocenil jejich „dotvoření" v interpretaci A. Strejčka a J. Molavcové.

Chceme věřit, že jen dobrá nálada způsobila v režii závěru malou chybičku. Jak jinak lze chápat, že po „oslavě" moravských vineček, ve kterých je pravda ukrytá, byla protagonisty večera jako závěrečná melodie zanotována píseň „Piju já". Kdo zná, ví, že „..pivo s bobkem...". Co ztratilo na Moravě? *mb*

Copak Afrika, ale jmelí...

byl obrat sekvence, která zřejmě nejvíce utkvěla návštěvníkům představení „Afrika" Divadla Járy Cimrmana z Prahy, které zajistilo Kontaktforum v divadelním sále školy Komenský dne 19. 5. 2003. Všeobecná známost Divadla Járy Cimrmana i to, že lze vidět ve Vídni „Afriku" jen s půlročním zpožděním od pražské premiéry, přilákalo úctyhodný počet diváctva. A bavil se, samotná hra i herecké výkony jejich protagonistů pořádně procvičily bránice diváků. Hra dobře zapadla do povětrnostní situace ve Vídni, kde i bez hry bylo teplo jako v Afrrice a v této situaci by jistě leckdo docela rád zatoužil po době jmelí. *mb*

Výstava „PRAHA – VÍDEŇ"

15. května 2003 byla ve Slavnostním sále vídeňské Národní knihovny zahájena za účasti rakouské ministryně školství E. Gehrer a velvyslance ČR ve Vídni J. Gruši (v zastoupení ministryně školství ČR) výstava „PRAHA – VÍDEŇ". Čestným hostem a hlavním řečníkem byl spisovatel P. Kohout. Slavnostního večera se zúčastnil bezpočet hostí, kteří zcela zaplnili nejen Slavnostní sál, ale i část rozlehlého přízemí Národní knihovny, kde bylo možné sledovat průběh dění ve Slavnostním sále na několika obrazovkách.

Vše se uskutečnilo díky finanční podpoře Erste Bank a za spolupráce s řadou českých kulturních institucí, které zapůjčily některé z exponátů. Dle slov generální ředitelky Národní knihovny J. Rachinger by výstava měla na jaře příštího roku přiblížit společné dějiny také české veřejnosti, a to v Praze v Clam-Gallasově paláci. U příležitosti této výstavy byl vydán obsáhlý katalog obsahující příspěvky ke společným dějinám obou zemí.

Generální ředitelka J. Rachingerová, uvedla, že podnětem k uspořádání výstavy nebyl jen historický aspekt, tedy pětisté výročí narození Ferdinanda I., který se stal v roce 1526 prvním Habsburkem na českém trůně, ale i snaha vyslat politický signál v době, kdy jsou vzájemné vztahy zatěžovány kontroverzními tématy.

P. Kohout ve své řeči se v historickém exkurzu věnoval společným osudům Čechů a Němců, resp. češtiny a němčiny, na území někdejšího českého království - prohrané bitvě na Bílé hoře, rekatolizační a germanizační vlně a roli Kralické bible, „první samizdatové knihy v srdci Evropy", rakousko-uherskému vyrovnání a zalitoval, že nedošlo k podobnému vyrovnání i s Čechy.

Velvyslanec ČR J. Gruša se ve své krátké filozofické úvaze, kterou otiskujeme, věnoval střední Evropě a osudu obou metropolí na tomto „hřišti politických eskapád". S optimismem se vyslovil pro úzkou spolupráci Prahy a Vídně, aby se tak staly hlavními představiteli středu Evropy, společně v EU.

Výstava umístěná v nádherných prostorách Slavnostního sálu Národní knihovny mapuje na příkladu několika exponátů společné česko-rakouské dějiny. Výstava je rozdělená do čtyř kapitol: „Rukopisy pozdního středověku", „Dějiny do Třicetileté války s důrazem na Prahu za Rudolfa II.", „Hudba a politika" a „Vzájemné vztahy v 19. a 20. století". Výstava potrvá do 31. října 2003.

Jiri Grusa - "Wien-Prag"

Sehr geehrte Frau Bundesminister Gehrer,
Werte Frau Generaldirektorin Rachinger,
Lieber Pavel Kohout,
Sehr geehrte Damen und Herren,

zunächst erlauben Sie mir, meine Ministerin zu entschuldigen, die heute eigentlich zu ihnen sprechen sollte. Leider Gottes findet wie üblich eine wichtige Abstimmung im Parlament statt, und bei den hauchdünnen Mehrheitsverhältnissen bei uns kommt es auf jede Stimme an. Sie bittet vielmals um Nachsicht und auch darum, mit mir vorlieb zu nehmen. Aber zurück zum Thema.

Mitteleuropa - ein schier ewiger Spielplatz politischer Eskapaden. Von vielen aber auch als Brücke tituliert, mit einem Kleinod in zentraler Lage gelegen: Wien. Wien, der Weltstadt.

Nachdem die Mitte des Kontinents ostwärts und westwärts durchquert wurde, hat man diesen Raum als Durchzugsgebiet abgesteckt. Ein solches Mitteleuropa war ein denkbar schlechter Wohnplatz. Wir Tschechen wissen es, rutschten wir doch von dort direkt in den Ostblock hinein!

Wir waren ein Omen der Mittellage, und die Mittellage meinte die Niederlage.

Wien ist anders, will man dem wohlbekannten Werbeslogan Glauben schenken. Und in der Tat spielte es nach 1945 gewiss eine klügere Rolle. Ich sage dies nicht neidisch, vielmehr mit Bewunderung. Es zeigt, dass der Gedanke von Zentralität wieder gedacht werden kann, und dass Mitte nicht Mittelmaß heissen muss.

Wien stellt heute einen zentralen Angelpunkt dar. Geschickt öffnet es Türen und Herzen. Es soll wieder die Verantwortung in der "Mittelregion" tragen. Vergegenwärtige man sich den kulturellen Wert Wien's, so muss man klipp und klar konstituieren, die geleistete Arbeit in den Bereichen Theater, Oper etc. kann sich wahrlich sehen lassen - was den kulturellen Erfolg Österreichs prolongiert. Und es gibt, von unserer Warte, auch eine, wenn nicht die politische Partnerschaft mit Wien.

Deshalb bleibt "die Wien" (aus dem Tschechischem "ta Viden", ein Femininum) der weibliche Hauptdarsteller im unnachahmlichen Epos "Mitteleuropa". Diese Rolle ist ihr schliesslich auf den Leib geschneidert.

Es stellt sich vielleicht abschliessend die Frage, wo denn der männliche Mitdarsteller abblieb. Prag stellt im Tschechischen ebenfalls ein Femininum dar. Vielleicht würde ja dieses Epos gut und gerne zwei weibliche Hauptdarsteller vertragen. Eine Mutter und Tochter Beziehung gar. Prag und Wien, maybe? Die Zukunft wird es weisen. Ich jedenfalls plädiere dafür.

Jiří Gruša

GET TOGETHER

RIZ Hollabrunn - Regional Innovationszebtrum /NÖ/ je organizace, která usiluje o spojení ekonomického elemntu s kulturním v daném regionu. V rámci programu 17. 6. 2003 byla otevřena výstava „35 Jahre Grenzwanderung" české výtvarnice I. Racek, nositelky vyznamenání „Würdigungspreis des Landes NÖ für grenzüberschreitende Projekte und Initiativen".

mb

Výstava Prag-Wien

Österreichische Nationalbibliothek pořádá ve svých reprezentativních prostorách ve Vídni na Josefsplatzu v kooperaci se skupinou Erste Bank (do které patří i Česká spořitelna) a některými dalšími firmami výstavu nazvanou Prag-Wien. Symbolicky ji uvádějí čtyři příklady českých stop v rakouské metropoli – některé výrazy (např. Pfrnak z českého frňák, Pawlatsche z pavlač nebo Feschak); oblíbená jídla (vepřová pečeně, lívance, buchty, povidlové taštičky, knedlíky nebo koláče); příjmení prozrazující český původ předků (připomínán je např. fotbalista Prohaska, politik Blecha, spisovatelka Jelinek nebo sochař Hrdlicka). Čtvrtou zmíněnou výraznou stopu pak představují rodáci z českých zemí, mezi které patří osoby neodmyslitelně spjaté s rakouskou kulturou – hudebník Gustav Mahler, architekti Adolf Loos a Josef Hofmann, zakladatel psychoanalýzy Sigmund Freud, spisovatel a novinář Karl Kraus či objevitel lodního šroubu J. Ressel. Cestu k výstavě také lemují některé zajímavé výroky týkající se češství, z nichž mě nejvíce zaujalo poněkud provokativní vyjádření bývalé americké ministryně zahraničí českého původu Madelaine Albrightové: „Vážím si velice svého českého původu, ale necením si ho tolik jako svého amerického občanství." Samotná výstava ve mně ovšem po pravdě řečeno vzbudila spíše rozpaky. Stále jsem se nemohl zbavit pocitu, že základní koncepcí byla snaha ukázat, co všechno v Nationalbibliothek a ve spřízněných institucích (např. ve Wiener Stadt- und Landesbibliothek) mají o Praze. Jasně to přiznává i doprovodný leták. Pravda, není toho ve fondech Nationalbibliothek o hlavním městě České republiky málo. Skvost první části výstavy představuje nepochybně několik dílů překrásně iluminované Bible vzniklé na zakázku syna Karla IV. Václava IV. na přelomu čtrnáctého a patnáctého století. Z období po vynálezu knihtisku nechybí vedle vzácných inkunábulí ani slavná Bible kralická, která po staletí plnila funkci normy krásné češtiny. Připomenuto je i klíčové datum 1526, kdy na český trůn přicházejí Habsburkové. Jeden z habsburských panovníků, přenesl na přelomu šestnáctého a sedmnáctého století svůj dvůr do Prahy a vytvořil zde jedno z nejproslulejších center evropského manýrismu. Praha se tehdy mohla pochlubit množstvím pozoruhodných osobností žijících v jejích zdech a vydávajících zde své práce. Na výstavě dokládají období rudolfinské slávy např. knihy přírodovědce Tadeáš Hájka z Hájku, astronoma Johanna Keplera nebo židovských učenců jako byl legendární rabbi Löw nebo občas neprávem opomíjený David Gans. Mezi další podivuhodné osobnosti procházející ulice Prahy v době panování podivínského císaře Rudolfa patřila i básnířka Elisabeth Weston, na kterou autoři výstavy také nezapomněli. Z Hofmobiliendepotu byla také zapůjčena funerální (tj. pohřební) kopie slavné Rudolfovy koruny od Nizozemce Jana Vermeyena. Po smrti císaře Rudolfa se spory mezi protestantskou většinou českých stavů a katolíky dále vyhrocovaly, což vyústilo v roce 1618 v tzv. pražskou defenestraci při které byli z okna Pražského hradu vyhozeni dva císařovi místodržící spolu s písařem. I tuto událost připomíná na výstavě grafický list. Výstava také načrtává další vývoj – bitvu na Bílé Hoře v roce 1620, ve které císařské vojsko rozdrtilo jednotky podporující odbojné stavy a vydání Obnoveného zřízení zemského, které výrazně přispělo k ztrátě samostatnosti Českého království. Osmnácté století na výstavě zastupují mimo jiné grafické listy zobrazující události spojené s panováním císařovny Marie Terezie v českých zemích. Ale v osmnáctém století se také šíří sláva českých hudebníků, kterou pochopitelně nemohli tvůrci výstavy přejít bez povšimnutí. Návštěvník si tak může připomenout operu Constanza e Fortezza, kterou ke korunovaci Karla VI. v roce 1723 složil Johann Josepf Fux nebo díla českých mistrů jako byl Leopold Antonín Koželuh, Jan Křtitel Vaňhal, František Vincenc Kramář nebo přítel W. A. Mozarta Jan Ladislav Dušek. Samotný Mozart je na výstavě představen jako milovník Prahy, kde byla mj. premiérově uvedena jeho opera Don Giovanni. Salcburský rodák se dočkal uznání v hudebně vyspělém pražském světě i v dobách, kdy jinde musel zápasit s nepochopením. České veduty Johanna Veneta nás na výstavě pomalu převedou z osmnáctého do bouřlivého devatenáctého století. Jeho první část připomíná na výstavě dílo Franze Grillparzera, jehož první drama věnované českým dějinám, Štěstí a pád krále Otakara (1825), vyvolalo v české společnosti velmi rozporné reakce. Přelomem století se stal revoluční rok 1848, který na výstavě dokumentuje například leták Metternichův sen nebo Provolání Slovanské Lípy. Jazykově česká společnost sílila a nacionální spory se v průběhu celého století až do vypuknutí 1. světové války dále vyhrocovaly. Není ani divu, že ve vídeňských fondech je mimořádně dobře dokumentována především německá tvář Prahy, která v předchozích desetiletích bývala někdy poněkud zanedbávána. Na výstavě se objevují práce pražských německých grafiků, z nichž např. dílo R. Teschnera nebo E. Orlika si dodnes uchovalo uměleckou sílu. Ex libris Emila Orlika navíc připomínají i některá další jména německých Čechů – vytvořil je například pro básníky Hugo Saluse nebo R. M. Rilkeho. Zvláštní vitrína je věnována literárnímu historikovi a významnému organizátorovi německého kulturního a vědeckého života v Čechách Augustu Sauerovi, jehož písemnou pozůstalost uchovávají Österreichische Nationalbibliothek a Wiener Stadt- und Landesbibliothek. Trochu zvláštní poměr k Praze měl spisovatel Gustav Meyrink, autor slavného románu Golem. Město na řece Vltavě totiž bylo místem, kde prožil svůj velký pád, když zde jako bankéř zcela zkrachoval. Z jazykově českého prostředí výstava připomíná opět hlavně hudebníky – například Antonína Dvořáka nebo Julia Fučíka. V tom druhém případě se nejedná o komunistického novináře, který byl nacisty popraven za 2. světové války, ale o vojenského kapelníka, který proslul různými válečnými, ve své době velmi populárními písněmi. Oficiální podobu státního rakušanství dokumentují oficiální adresy k oslavě Františka Josefa I. pocházející od všech národnostních skupin české metropole. V expozici věnující se vztahu Prahy a Vídně ovšem samozřejmě nemůže chybět osobnost prvního československého prezidenta Tomáše G. Masaryka, který ve Vídni studoval na Akademickém gymnáziu i na univerzitě. V hlavním městě Rakouska-Uherska se také habilitoval. Dobu vykonávání jeho prezidentského mandátu připomíná deník spisovatele Jakoba Wassermanna, kde je zaznamenána jeho návštěva u Masaryka 5. června 1933. V první čtvrtině dvacátého století představovala Praha město, kde působily takové osobnosti německé kultury jako byl vedle již zmíněných umělců například spisovatel Franz Werfel nebo jeden z nejoceňovanějších evropských

spisovatelů celého nejistého a leckdy krutého dvacátého století Franz Kafka. Na dokumenty dokumentující rozvoj české kultury ve dvacáté století je ovšem výstava až podivuhodně chudá. Jaroslava Haška, autora Osudů dobrého vojáka Švejka, připomíná alespoň plakát na jedno z filmových přepisů jeho geniálního nedokončeného románu z 1. světové války. Ostatní čeští autoři vyšli zkrátka, zřejmě i proto, že svoji pozůstalost zrovna neodvezli do Vídně. Autoři výstavy opomněli mj. i českou adresátku Kafkových Dopisů Mileně, Milenu Jesenskou, přestože tato stále více oceňovaná novinářka žila krátce po roce 1918 určitou dobu ve Vídni. Zmíněna je alespoň role Prahy jako útočiště pro rakouské emigranty v roce 1934 i v roce 1938. Zejména atmosféru vztahů mezi Čechy a Rakušany v náznacích dokumentují edice některých písní a kupletů, i když taktně vynechány zůstaly ty obzvlášť vyhrocené protičeské odrhovačky, kterých samozřejmě vznikla celá řada. České stopy v rakouské moderní literatuře jsou ilustrovány textem Fritze von Herzmanovského-Orlanda nazvaným Pater Knjakals erbauliche Predigt, ve kterém autor upozorňuje na nebezpečí manipulace a zneužívání národnostních sporů. Z doby po roce 1948 ukazuje vídeňská výstava pozoruhodné dokumenty z proslulé „kafkovské" konference pořádané v zámku Liblice roku 1963. Tato zdánlivě čistě vědecká akce, které se aktivně účastnil i rakouský komunistický teoretik umění Ernst Fischer, bývá často považována za první vlaštovku zvěstující příchod „Pražského jara", tedy reformních pokusů o socialismus s lidskou tváří, které byly brutálně ukončeny okupací vojsky Varšavského paktu 21. 8. 1968.

Pokud máte z mého popisu pocit zajímavého leč dosti nesystematického a nevyváženého mixu, tak se mi podařilo vyvolat stejný dojem, jaký jsem sám měl po shlédnutí celé výstavy. Základní ideu výstavy – snahu dokumentovat kontakty dvou středoevropských velkoměst nelze než pochválit. Jenže organizátoři se zřejmě octli v časovém tlaku a realizaci chvályhodné myšlenky nedokázali beze zbytku zvládnout. Díky omezenosti na fondy Österreichische Nationalbibliothek a několik výpůjček z jiných institucí zůstaly mnohé až příliš zející mezery, zejména v oblasti kontaktů ze strany česky mluvících představitelů umění či vědy. Nemá smysl je všechny vyjmenovávat, každý jen trochu poučenější návštěvník jich určitě minimálně několik objeví sám. Jistě lze namítnout, že v relativně malých prostorách Prunksaalu Österreichische Nationalbibliothek nelze počítat s nějakým komplexním zpracováním tak různorodých a četných kontaktů dvou relativně blízko sebe položených velkoměst. Domnívám se však, že by bylo lepší vymezit si nějaké užší téma a to zpracovat do větší hloubky. Vzhledem ke skutečnosti, že až na pár výjimek exponáty pocházejí ze sbírek Österreichische Nationalbibliothek, patrně nepřekvapí, že je nepřiměřeně akcentován význam pražské německé kultury a silná nevyváženost panuje i z hlediska časového – období po vzniku samostatného Československa je prezentováno jen velmi neúplně. Trochu se obávám, že přes nepopiratelně chvályhodný úmysl může výstava pro svou nevyváženost dokonce přiživit některé tradiční předsudky z devatenáctého století o Češích jako o národu se zajímavou historií a skvělými muzikanty, kterému však vyšší literární kulturu musí zprostředkovávat místní Němci. Končit však recenzi touto větou se mi však přece jen jeví jako hrubý nevděk vůči Österreichische Nationalbibliothek. Koneckonců není institucí, které by reflektovaly existenci Českých zemích jinak než jako krajiny Temelína a Benešových dekretů zrovna mnoho. Jsem přesvědčen, že v budoucnu se i za přispění odborníků z Österreichische Nationalbibliothek a dalších kulturních institucí podaří připravit ve Vídni výstavu, která ukáže vztahy mezi Vídní a Prahou ve větší plasticitě a nebude se muset omezovat na fondy jen jedné instituce. Nynější expozice Prag:Wien pak bude moci být považována za jakousi předběžnou studii, která upozornila na možná úskalí podobných výstav, ale zároveň přinesla i řadu inspirativních postřehů.

(MaFr)

Významná ocenění

předal 25. 5. 2003 ministr kultury ČR P. Dostál při slavnostním aktu v mramorovém sále Velvyslanectví ČR v Rakousku. Cenou Artis Bohemiae Amicis byla zhodnocena umělecká činnost herečky Zdenky Procházkové - Hartmann a přínosná překladatelská činnost bohemistky dr. Christy Rothmeier.

Z. Procházková - Hartmann působila na různých scénách v Rakousku a Německu, v poslední době se věnuje především interpretaci české literatury v ČR i v zahraničí.

Dr. Ch. Rothmeier patří k předním překladatelům české literatury do němčiny /lyrika, próza, esej, fejeton, vědecké texty/. Německy mluvící publikum systematicky seznamuje s významnými proudy české literatury /katolický, disidentský/ již od konce 60. let, v současné době uvádí do tohoto světa nejmladší českou literaturu. Kromě překládání se věnovala i redakční a vydavatelské činnosti /např. Lesezirkel, Wiener Slawistischen Almanach/, organizuje čtení z české literatury.

Willkommensfest 14.6.
Wiener Josefsplatz
–návštěva BM Benita
Ferrero Waldner u stánku KLUBU

Vídeňská slavistika na Velké Moravě

Ve středu 22. 5. 2003 časně ráno vyrazilo autokarem 24 studentů Vídeňské univerzity (z Institutu für Slawistik, z Institutu für Übersetzen und Dolmetschen, z Institutu für osteuropäische Geschichte) a Zemědělské univerzity (BOKU) za odborného doprovodu naší české lektorky dr. Kloferové na jednodenní exkurzi do Mikulčic. Již krátce za Vídní bylo v autobuse velmi veselo, protože se mužská část osazenstva v tuto ranní dobu domáhala dobrého českého piva. Dostalo se jí však jenom pravých - údajně osvěžujících a zdravých - českých bonparů. Slečny a dámy ještě většinou pochrupovaly, vždyť bylo sotva osm hodin: jaký to (ne)čas studentský! A to už odstartovala naše paní profesorka akci „Seznamte se s historií Velkomoravské říše". Za pomoci perfidního systému deseti autobusových reproduktorů, které by spolehlivě vzbudily i ty nejzatvrzelejší spáče, jsme se dozvěděli několik zajímavostí. Tak třeba že Mikulčice jsou malebnou slováckou vesnicí na samém jihu Moravy v okrese Hodonín. Uprostřed polí, vinic, luk a kousku lužního lesa zde žijí téměř dva tisíce pracovitých a veselých obyvatel. Slovácká tradice se probouzí každoročně při pořádání krojových hodů (snad vždy v měsíci srpnu). Nejvýznamnějším zdejším rodákem je skladatel Fanoš Mikulecký. Jeho nejznámější píseň je Vínečko bílé, ale vzpomněli bychom si jistě i na další ...

Z historického hlediska je Mikulčicko velmi významným archeologickým nalezištěm. Bylo zde odkryto slovanské hradiště z 9. století, tedy z období Velkomoravské říše, nejstaršího státního útvaru západních Slovanů. Archeologické práce tu započal v roce 1954 slavný archeolog komunistické éry prof. Josef Poulík. V areálu knížecího hradu se silným opevněním bylo objeveno více než 10 církevních staveb (mj. základy baziliky) a knížeci palác a odkryto mnoho hrobů a hrobek. Údajně se jich zde nachází na 2 000! V areálu je nyní stálá expozice a prohlídková trasa.

Ihned po příjezdu jsme byli „předáni" do odborné péče renomovaných archeologů z brněnské Masarykovy univerzity a z Akademie věd ČR. Po areálu nás prováděl dr. Poláček – a nešetřil nás! Nevynechali jsme ani sebemenší hrob a kostelíček. Naši vídeňští fanoušci archeologie byli úplně bez sebe. Vedle jednoho fanatického fotografa ze slavistiky to byli právě oni, kdo nemohli odtrhnout své objektivy od holých lebek a vybledlých kostí z dávné minulosti. Vlastně nám chybělo už jenom najít jeden hrob – hrob arcibiskupa Metoděje. Bohužel se však dodnes neví, kde se Metodějův hrob nachází. Existuje několik domněnek – nejznámějšími aspiranty jsou jihomoravské Mikulčice a Staré Město u Uherského Hradiště, které si v otázce lokalizace slavného hrobu dodnes navzájem konkurují. Zato se spolehlivě ví, kde odpočívá Konstantin-Cyril: jeho hrob se nachází v Římě.

Centrum mikulčické expozice tvoří nalezené předměty – keramika, šperky (zejména typické velkomoravské gombíky), zbraně a meče. Velmi populární je také zlatý solidus byzantského císaře Michala III. (842-867) z doby příchodu věrozvěstů Konstantina-Cyrila a Metoděje. Nejrozměrnějšími exponáty jsou dva dubové čluny dlouhé 9 m a 10 m a vytesané každý z jednoho kmene.

Dozvěděli jsme se také, že se další naleziště podobného rázu, avšak rozlohou výrazně menší, nachází na nedalekém Pohansku.

Takto zmoženi tíhou několikasetleté historie jsme se usadili v jedné hospůdce v obci Charvátská Nová Ves, kde jsme svorně názorně předvedli, co to znamená, když na Velkou Moravu vpadne horda hladových a žíznivých Rakušanů, docela slušně česky mluvících.

Oběd jsme tedy také nezanedbali. A bylo toho zapotřebí: vždyť nás ještě čekala prohlídka zámeckého parku a zámku v nedaleké Lednici!

A na závěr uveďme ještě jeden zajímavý poznatek, který se nepochybně vyrovnal oněm mikulčickým a lednickým! Fakt, že osazenstvo vídeňského autobusu umělo česky, zmátl již při našem příjezdu do České republiky české celníky: ti se nevěřícně dívali do pasů Evropské unie a nemohli pochopit, odkudže ta plynulá čeština pochází. Ale představte si, jaké udivení se teprve zračilo v očích rakouských celních orgánů, když se jim dostalo rakouských pasů a v autobuse se živě a vesele mluvilo v tónu česko-rakouském!

Vřelý dík našim profesorům za podařenou akci a zároveň organizaci Aktion Österreich-Tschechien, která exkurzi finančně podpořila.

Petr Jeremias Popov, student bohemistiky

Vídeňská pocta Editě Gruberové

Edita Gruberová

V síni Gustava Mahlera vídeňské Státní opery byla u příležitosti 33 letého členství zpěvačky Edity Gruberové v této nejpřednější středoevropské instituci svého druhu 24. června letošního roku otevřena výstava o životě a díle této bratislavské rodačky, o níž se často mluví jako o fenoménu koloraturního zpěvu. Je držitelkou mnoha mezinárodních vyznamenání, čestnou členkou vídeňské Státní opery, na níž od svého prvního vystoupení 7. února 1970 zpívala již v 641 představeních a získala čestné označení komorní zpěvačky. Vystupovala v nejslavnějších operních domech světa, na newyorské Metropolitní opeře, na prknech milánské Scaly, v londýnském Covent Garden a v pařížské, berlínské, curyšské a ženevské opeře a řadě dalších renomovaných evropských operních domech. Je stálým hostem operního festivalu v Solnohradě a Mnichově, zpívala pod nejznámějšími světovými dirigenty jako byl Carlos Kleiber, Herbert von Karajan, Riccardo Muti, Seiji Ozawa, Sir George Solti, Nikolaus Harnoncourt a jiní a vedle nejlepších operních sólistů světa. Je koncertní zpěvačkou, věnuje se i zpěvu písní, nahrála operní scény na velkém množství desek a zpívala i v řadě filmů. Když jsem se ještě za starého režimu zeptal jednoho předního sólisty pražského Národního divadla po důvodu velké převahy vynikajících slovenských operních zpěváků /Gruberová, Beňačková, Lucia Popp, Dvorský atd./ nad českými, dostalo se mi jednoduchého vysvětlení: když se hlásil slovenský student na operního zpěváka na konzervatoř, musel složit hlasovou a talentovou zkoušku a v případě kladného výsledku byl přijat. Na české konzervatoři musel předložit hlavně legitimaci KSČ.

JL

Schicklgruber alias Adolf Hitler

Loutkařství je bezesporu součástí českého rodinného stříbra. Od Matěje Kopeckého s jeho výtvory Kašpárka, Škrholy, vodníka, Rýbrcoula a ostatních dřevěných protagonistů, přes Skupovy nesmrtelné figurky Hurvínka a Spejbla až po Trnkovy vítězné loutkové filmy z nejrůznějších světových festivalů je to obor, v němž měl tento český umělecký žánr v Evropě sotva rovnocennou konkurenci. Přičemž ovšem nemluvím o stínohrách a různých jiných druzích "loutkovodění", které mají svůj původ v zemích Dálného východu, jsou neméně půvabné a umělecky hodnotné, ale jsou vzdáleny evropskému pojetí tohoto uměleckého oboru.

Loutky Hitlera a Evy Braunové se svým tvůrcem a vodičem Neville Tranterem

Až nyní, jako součást vídeňských "Festwochen", zavítalo letos do rakouské metropole nové loutkové divadlo evropského pojetí, ačkoliv přijelo až z 5. světadílu - z Austrálie. "Nové" bylo z dvojího hlediska: zaprvé neoživuje staré legendy a dětské pohádky, nýbrž politický děj z nedávné minulosti, a zadruhé jeho zakladatel, tvůrce a loutkovodič Neville Tranter nemanipuluje miniaturními loutkami, nýbrž dřevěnými výtvory v normální lidské velikosti. Měl je seřazené na prostorném jevišti divadla Schauspielhaus v Porzellangasse, zakryté velikými plachtami a odhaloval je v pořadí jejich vystoupení, kdy si je bral na kolena či skrýval se za nimi ve stoje jako to činí břichomluvci, takže diváci pozorovali pohyby úst loutek a jejich manipulátora sotva vnímali.

Hra se jmenovala „Schicklgruber alias Adolf Hitler" a líčila poslední hodiny života zběsilého vůdce uprostřed svých nejvěrnějších v bunkru, v němž posléze spáchal sebevraždu. Jeho spoluhráči byli Göring, Göbbels, Eva Braunová, Göbbelsových půltucet dětí Helga, Hilde, Helmut, Holde, Hedda a Heide spolu se smrtkou a několika dalšími figurami, všechny s karikovanými rysy obličejů. Dřevěné postavy jejich tvůrce pohybuje a oživuje, přičemž jeho měnící se hlas umocňuje obsah jejich slov.

Dvouhodinové představení zakončuje zcela vyčerpaný a spocený loutkovodič, jehož odměnou byl frenetický potlesk denně plně obsazeného divadla, byli ovšem i diváci, očekávající tradiční loutkové představení, kteří odcházeli zklamáni. Ovšem těch byla naprostá menšina a nový druh loutkohry vnesl do letošních vídeňských festivalových dnů na historicky starou notu čerstvý, svěží vítr. *JL*

Der Mitteleuropäische Katholikentag

Mit einer "Europa Friedensvesper" im Stephansdom startete Österreich am 10. Juni 2003 den Mitteleuropäischen Katholikentag:

Wenn Katholiken von Europa redeten, könne das nur "das ganze Europa" sein. Denn für Christen sei Europa allen konfessionellen Zerrissenheiten zum Trotz eine geistige Einheit. Damit seien Christen - über menschliches Versagen und alle Schuld hinweg - kraft ihres Glaubens die "ersten und entschlossensten Pilger des neuen, gemeinsamen Europa". aus der Predigt von Kardinal Schönborn zur Europa-Vesper.

Čilá výstavní činnost Českého centra Vídeň

Již před časem jsem měl příležitost poznat Annu a Karla Kocourkovy a v rámci vernisáže se setkat s jejich díly.

Již tehdy jsem zjistil něco trvalého: oba jsou fotografové par excellence. Svoji práci chápou jako dokumentární podnik, jako „výsadek". U fotografů je to přinejmenším neobvyklé, neboť koneckonců pracují vlastní trvalou perspektivou - vidí svět svýma očima a formují ho, zachycují okamžik a proměňují ho. Podle pravidel „donucují a krotí" skutečnost. Vzhled věcí.

Anna Kocourková – Praha 1999 – Výstava „Mail-Art" České centrum Vídeň

Anna a Karel se ale „vysazují". Mají vzácnou schopnost zapírat sami sebe. Takové zapírání svědčí o neuvěřitelné poetické zralosti a umělecké jasnozřivosti. Projekt „Mail-Art" je jí koneckonců veden. Stejně jako je veden osobnostmi, jejichž jediným záměrem je nasměrovat pohled na věci, se kterými by se měl člověk setkávat obezřetně. Setkávání zůstává nejvyšší mírou věcí.

JIŘÍ GRUŠA
Velvyslanec České republiky, Vídeň

Již krátce po mém příjezdu do Prahy v roce 1999 jsem měl možnost se přesvědčit o intenzitě kulturních styků mezi Západními Čechami a Horním Rakouskem, když byla v rakouské rezidenci Anně Kocourkové předávána kulturní medaile země Horního Rakouska. Jsem potěšen, že se Anna Kocourková a její manžel Karel Kocourek tak intenzivně angažují na poli rakousko-české kulturní spolupráce a že s Rakušanem Richardem Wallem vytvořili společnou výstavu. Přitom je třeba tuto výstavu považovat jen za mezičlánek, protože výměna děl mezi těmito umělci ještě trvá. Budeme tedy moci i v budoucnu očekávat zajímavé výsledky této skutečné kulturní výměny.

Touto výstavou pokračuje dobrá tradice rakousko-české kulturní činnosti formou společných výstav rakouských a českých umělců.

Přeji výstavě a projektu „Mail-Art" i nadále mnoho úspěchů.

DR. KLAS DAUBLEBSKY Velvyslanec Rakouské republiky, Praha.

„Slavonice" v obrazech Prokopa Paula – Výstava „Slavonice" České centrum Vídeň

Výstava v ČC ze sbírek moderního umění města Mikulov

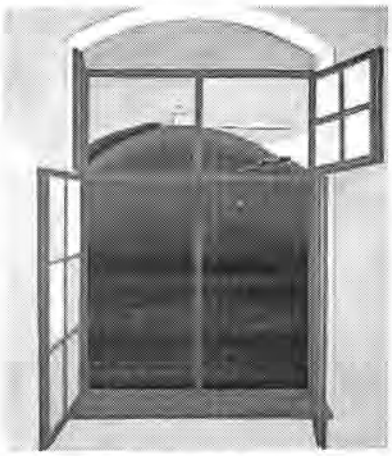

Tomáš Císařovský – Od soumraku do úsvitu, olej na plátně (2001) 160x140cm

Účast ministra zahraničních věcí ČR na konferenci Europa Forum Wachau v Rakousku

Na základě pozvání ministryně zahraničních věcí Rakouské republiky B. Ferrero-Waldnerové se místopředseda vlády a ministr zahraničních věcí ČR C. Svoboda zúčastnil dne 29.6.2003 konference Europa Forum Wachau v dolnorakouském klášteře Göttweig.

Europa Forum Wachau se pořádá každoročně. Tématem letošního devátého ročníku konference je „Budoucnost Evropské Unie: Nové šance díky vnitřní reformě a rozšíření".

Místopředseda vlády a ministr zahraničních věcí C. Svoboda se v průběhu konference setkal s ministryní zahraničních věcí B. Ferrero-Waldnerovou a uviděl se se spolkovým kancléřem W. Schüsselem, dolnorakouským zemským hejtmanem E. Pröllem, dalšími politiky a novináři.

IV. konference ministrů zahraničních věcí zemí Regionálního partnerství v Buchlovicích

Na pozvání místopředsedy vlády a ministra zahraničních věcí ČR Cyrila Svobody se 4. července 2003 na zámku v Buchlovicích na jižní Moravě uskutečnila IV. konference ministrů zahraničních věcí zemí Regionálního partnerství.

Regionální partnerství vzniklo z rakouské iniciativy v červnu 2001 s cílem podporovat regionální spolupráci šesti středoevropských států (Česká republika, Rakousko, Polsko, Maďarsko, Slovensko a Slovinsko). V rámci tohoto formátu se půlročně konají konference ministrů zahraničních věcí (I. konference - Vídeň, II. konference - Bratislava, III. konference - Portorož). IV. konference Regionálního partnerství by měla byt využita k neformální výměně názorů na aktuální témata: výsledky summitu EU v Soluni 20. června 2003 a význam regionální spolupráce středoevropských zemí v období po rozšíření EU.

Účastníci:Benita FERRERO-WALDNER, WŁODZIMIERZ CIMOSZEWICZ, ministr zahraničních věcí Polska
Eduard KUKAN, ministr zahraničních věcí Slovenska,Dimitrij RUPEL, ministr zahraničních věcí Slovinska
András BARSONY, státní tajemník Maďarska

SMÍM PROSIT...???

Blízko pošty v **Drachengasse,**
bývá rušno – říci dá se.
Neboť ...jak ve starém čase,
scházejí se spolky zase:

Každý večer v **ponděli, v osm hodin** přesně,
velký sál je zaplněn, často je tam těsně.
Přicházejí zástupci nejrůznějších spolků,
zatím tančí valčík, sambu - přidají i polku!

Každý, kdo má tanec rád,
nechť se přijde podívat!
Celkem je nás 13 párů - ze Slovenska, z Čech,
zatím je to **basic kurz,** v září bude další běh!

Vlastenecká omladina, Orlové a Sokoli,
dali hlavy dohromady – chtějí tančit cokoli!

Orel Vídeň III zajišťuje občerstvení,
kdo má v pauze žízeň, bez nápoje nikdy není.

Sokol XII / XV k dispozici skříňku dává,
díky nim je rádio, nádobí ...i káva.

Vlastenecká omladina, ta to všechno vede,
při pohledu na Vaďurovy - jsou všechny páry bledé.
Viktor, co by mistr, vzal si těžké břemeno,
vedle jeho Aničky je každá ženská poleno!

To se ale časem...jistě brzy spraví,
vždyť až do 22:30(!) poskakujem jako „dravi"!

Díky spolku **České srdce** – a to nás těší nejvíce,
máme krásný velký sál, kde můžem protancovat střevíce!

A tak...řekněme to bez okolků,
ač jsme všichni z různých spolků:
Mnohý nemá vůbec zdání,
jak moc těšíme se ze setkání!!!

PS:
Jak už bylo řečeno – nezůstanem u ledu,
na podzim se začnem učit...
... taky **Českou besedu!**

Mgr. Jana Kubátová

*** KVIZ ***

POZOR !!!!!!!! Podmínky soutěže:
Kviz – česká přísloví
je určen všem bez omezení věku!!!

Vyluštění
Kviz – husitství II : 1b, 2a, 3a, 4c, 5d, 6c, 7d, 8a, 9d
Kviz – český fotbal: 1b, 2d, 3c, 4a, 5b, 6a, 7b

Srdečně gratulujeme výhercům
Evelině Löwenstein a Vladi.Bastl

Kviz – česká přísloví

Neškodí občas se vrátit k moudrosti našich předků, jak je vyjadřují nejrůznější přísloví. Samozřejmě si občas odporují, ale právě to podle některých pozorovatelů dokládá jejich hloubku a spjatost se skutečným životem. Můžete je odmítat, můžete s nimi nesouhlasit, ale to je tak vše, co proti nim můžete dělat. Ostatně, jak říká jedno z nich, odříkaného chleba největší krajíc.

1) Bez práce
a) je větší legrace
b) nejsou koláče
c) bohatá trachtace
d) jde vše hladce

2) Lepší vrabec v hrsti
a) než stelná kráva
b) než tělo v prsti
c) nežli holub na střeše
d) než vajíčko

3) Komu se nelení
a) toho si nikdo necení
b) tomu zmrzne osení
c) ten zuby vycení
d) tomu se zelení

4) Kdo jinému jámu kopá
a) sám do ní padá
b) dělá smrti pochopa
c) po tom přijde potopa
d) po tom zbude stopa

5) Když se dva perou
a) vdova pak pláče
b) těší se cepy
c) třetí se směje
d) nemluvně křičí

6) Bez peněz
a) půjdeš do želez
b) do hospody nelez
c) slovo na řetěz
d) chytneš rez

7) Pes který štěká
a) všechny leká
b) ženu vzteká
c) nekouše
d) brzo chcípne

Odpovědi na test – česká přísloví prosím napište na korespondenční lístek a pošlete, faxujte či e-mailujte **do 15. 08. 2003** na:

Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
1080 Wien, Schlösselgasse 18, fax: 79 88 454
e-mail: kulturklubcs@EUnet.at

Vyluštění a vylosování výherců testu česká přísloví najdete v zářijovém čísle Klubu.

Herec, dramatik, fejetonista

Rozhovor s hercem Pavlem Landovským vznikal sice na pokračování, ale měl dobrý konec. Pan Landovský vyprávěl kouzelně a je škoda, že ve vymezeném prostoru pro interview nelze vše uvést. Pro dokreslení profilu našeho hosta je nutné sdělit, že svoji hereckou činnost zahajoval v Šumperku, Klatovech a Pardubicích, v letech 1965-76 byl pak předním členem Činoherního klubu v Praze. Po podepsání Charty 77 byl několikrát ve vazbě, v roce 1979 mu bylo dovoleno působení na dva roky v cizině. Vrátit do ČSSR se ale nesměl, byl zbaven československého státního občanství. Působil jako herec ve vídeňském divadle Burgtheater. Natočil více jak třicet filmů v Československu i v cizině - např. „Utrpení mladého Boháčka", „Piknik", „Svatba jako řemen", „Soukromá vichřice", „Regtime", „Nesnesitelná lehkost bytí", „Kopfstand" - cena za herecký výkon - Taormina/Sicílie, „Humderennen", „Zeitgenossen". Je autorem řady her - např. „Hodinový hoteliér", „Supermanka", „Sanitární noc"

Co Vás přitahovalo na herectví - na profesi herec, že jste se pro ni rozhodl?
P. Landovský: Na herectví mě nepřitahovalo vůbec nic, protože jsem si nepředstavoval, že bych něco takového mohl vůbec dělat. Už jako dítě jsem myslel, že je k tomu zapotřebí nějaké strašné školy jako pro malíře. To vše přišlo až tak kolem sedmnáctého osmnáctého roku.

Hrával jste už jako dítě divadlo? Byl jste ve školních letech „třídním obveselovačem"?
P. Landovský: Ano, byl jsem obveselovačem. Zda-li jsem byl třídním šaškem, nevím, nikdo se mi to tehdy neodvážil říct, protože by ode mě dostal takovou petelici, že by na to nezapomněl. Ve skautu jsem byl hlavním organizátorem táboráků, kde se dělaly výstupy. Všímal jsem si věcí, situací kolem sebe, ze kterých by se dala udělat nějaká „sranda". Takové jednoduché výstupy, později jsem je viděl u Holzmanna / herec Felix Holzmann/, který má scénku: „ Co tady hledáte? Ale, takový malý aluminiový klíček". „A kde jste ho ztratil?" „Ztratil jsem ho támhle". „A proč ho hledáte tady?" „No, tady je světlo a tam je tma." Takže podobné žertíky jsem se snažil připravovat. Když jsem se učil nástrojařem v Tesle Pardubice, zpíval jsem v nějakém souboru, protože jsem se během zpívání začal smát, byl jsem potom napomínán. Ale zpíval jsem rád, dokonce jsem se stal sólistou, vynikal jsem v interpretaci slováckých písní. V roce 1953 jsem přešel do Teplic, kde jsem byl v souboru Václava Dobiáše, zpívaly se písničky této éry. S divadlem jsem se seznámil vlastně v Pardubicích, v roce 1951. Tehdy zde působili vynikající herci, Karel Novák zde byl ředitelem. Dokonce sem jezdili z Prahy divat se na inscenace. Pamatuji si, že tam hráli Nezvalovu „Manon Lescaut" s B. Bohdanovou, Tolstéto „Annu Kareninovou". Jednou jsem se setkal před divadlem s hercem Jiřím Holým. Seděl na lavičce, já jsem si přisedl. On se mě ptal něco jako v tom smyslu - tak co, mladý muži - a já jsem si všiml, že při té jeho mluvě se doslova lavička „třásla". Takže jsem si uvědomil, že herce musí být hodně slyšet. Tato situace byla oním momentem, že mě divadlo začalo trochu více zajímat.
Když jsem odešel do Teplic na Průmyslovou školu přesného strojírenství, to bylo něco neuvěřitelného. Bylo to na jaře roku 1953, a já, který jsem po základní škole kvůli špatnému kádrovému profilu nesměl být přijat na žádnou školu, jsem mohl najednou studovat. V Pardubicích byl ochotnický soubor a tam jsem ve hře V+W „Těžká Barbora" statoval. Pak jsem se dozvěděl od nějakého známého, že jako statista v divadle dostanu „za přeběhnutí" scény patnáct korun. Řekl jsem si, že to není špatné, a proto jsem o práci v divadle projevil zájem. Byl jsem statistou v operetě i činohře. A tam jsem po čase dostal také první roli nějakého podomka, ale byla to první profesionální role.

V povědomí diváků jste zafixován jako představitel rolí komických. Inklinoval jste k nim také sám, anebo Vás do této škatulky zařadili režiséři? Myslíte si, že by Vás publikum přijalo jako Macbetha či Jana Husa?
P. Landovský: O publikum zde nejde, myslím, že by nebylo proti, ale já jaksi nejsem typ na tyto role, nejsem onen otrok. Spíše bych mohl v těchto rolích udělat to, co provedl Václav Vydra, jako sázku, v Národním divadle, když „ v Jiráskově hře „Jan Hus" při scéně kostnického koncilu osvobodil Husa slovy:" Huse, jsi člověk dobrý, bez poskvrny, jdi domů". Pochopitelně, že tehdy dostal strašnou pokutu, protože nebylo co dál hrát. Myslím, že režiséři prostě herce strkají do škatulek a já jsem v té pro komično. Nedávno jsem ale viděl film z roku 1965 /Piknik - ?/, kde jsem hrál , měla to být komedie, ale nic komického jsem tam neshledal. Dokonce mi bylo sděleno, že tam hraju jako „normální" herec. Podobně mě tak „zaškatulkovali" estébáci. Rozšířili o mně, že jsem ožrala a já jsem zpětnou vazbou byl neustále obsazován do rolí ožralů. A já přitom nemám rád hospodu, zakouřený prostředí, mlácení hubou v nich.

Pozval jste své rodiče, prarodiče na své první představení? Jak reagovali? Dožili se Vašich úspěchů?
P. Landovský: Naši mě viděli, když jsem byl v Pardubicích a měl jsem „těžké" role v operetě - nosil jsem na zádech jednoho stokilového herce a přitom se zpívalo. Po průmyslovce jsem šel na vojnu. Protože jsem už měl určité herecké zkušenosti a na vojně se mě ptali, co jsem, kdo jsem, řekl jsem úplně normálně, že jsem herec, že jsem hrál a zpíval v teplické operetě. Dostal jsem pak za úkol zorganizovat Armádní soutěž tvořivosti mládeže.

Do roku 1982 jste natočil asi 30 filmů. dnes bude toto číslo mnohem vyšší. Které filmy Vám zůstaly v paměti - proč?
P. Landovský: První film jsem natočil v Teplicích s amatérem, na ozvučenou „osmičku". To jsem se poprvé viděl na plátně. Když jsem se ptal, proč si vybral právě mě, řekl mi, že mám takový obličej, který z toho plátna zrovna ční. Točit jsem začal mnohem později. To už jsem hrál v Šumperku a pozvali mě jako registrovaného statistu k natáčení filmu podle hry Jaroslava Dietla „V neznámé ulici, v neznámém domě". Potom jsem byl režisérem Vláčilem obsazen do filmu „Markéta Lazarová". Následoval film „Svatba jako řemen" - režisér F. Krejčík, „Utrpení mladého Boháčka" - režisér F. Filip, Juračkův film „Každý mladý muž" a ještě asi deset nějakých malých filmů. Potom jsem role začal odmítat, neboť neodpovídaly mému svědomí. Byl jsem sice varován, abych to nedělal, ale nemohl jsem jinak. Mezitím jsem natočil s režisérem Steklým nějaký historický film. Tento režisér také chtěl, abych hrál dále v jednom z jeho tendenčních filmů. Tehdy jsem mu řekl, že jsem ochoten třeba vylézt na komín a řvát ať žije Brežněv, ale scénář musí být dobrý. To však, co mi nabízel, byla strašná slátanina. Takže jsem to nedělal. Nebylo divu, že jsem v roce 1971 natočil poslední film s režisérem Lipským, herci Milošem Kopeckým a Květou Fialovou. Potom mě vyhodili z divadla a byl všemu konec. Nabídku mi udělali

sice Slováci, to jsem byl velice rád, a to ve filmu „Deset procent naděje", chudáku režiséru Gregorovi to však potom zakázali.

Koho z režisérů jste nejvíce obdivoval?
P. Landovský: Režiséra Františka Vláčila. To byl filmař, takoví už dnes nejsou. U něho jsem se vlastně dozvěděl, co to filmování je, u něho jsem dostal zabrat.

Jak došlo k pozvání, abyste účinkoval v Burgtheater ve Vídni? Kdy to bylo, v čem? Byl jste pozván jako chartista?
P. Landovský: Od roku 1975 jsem byl zakázaný a začal jsem tuto situaci brát vážně. Natolik vážně, že jsem se chtěl nějakým způsobem zařadit mezi lidi, kterým je ubližováno a proti těm, kteří ubližovali. To je otázka, která se nedá slovy popsat, je to věc výchovy z domu, odporu proti totalitě, to je věc znalosti celé sovětské politiky, druhé světové války, celé revoluce. Toto vědomí a legalizace sovětského vstupu na území Československa mě dovedlo k rozhodnutí, že to vše bude beze mě. Stalo se to doslova a do písmene, že mě vyhodili ze země. Do Burgtheater jsem přišel proto, že jsem byl známý. Od roku 1966 jsem jezdil s Činoherním klubem po světě - byli jsme v Anglii, Polsku, Švédsku, Dánsku, Norsku, Itálii a samozřejmě také v Rakousku. Navíc oběhly mnohé země i filmy, kde jsem hrál. O půl roku dříve přišel do vídeňského Burgtheater Pavel Kohout. Psal a telefonoval, že chce dělat „Revizora" od Gogola, že by mě tam obsadil. „Revizora" jsem znal pozpátku, protože jsem ho hrál od roku 1967 až do roku 1974, dvakrát i s Tabakovem/ruský herec Oleg Tabakov/, než nám to zakázali. Tak se tedy stalo, neuměl jsem ani slovo německy, hráli jsme 47 repríz a měl jsem velký potlesk, neboť jsem tuto němou roli pojal jako cirkusový výstup. V březnu 1979 jsem se stal prozatímním členem divadla Burgtheater.

Jak Vám bylo zabráněno vrátit se zpět do Československa?
P. Landovský: Dosti tvrdě. Při prohlídce na hranicích zapomněl šéf STB /Státní bezpečnost/ v mém autě přístroj na „prosvětlování" věcí. Když jsem to krátce po rozjezdu od hranice zjistil, otočil jsem auto a vracel se zpět. To, co jsem viděl, mi vyrazilo dech. Z budovy vyběhla skupina po zuby ozbrojených příslušníků a mířila na mě samopaly. Řval jsem, aby to klidně schovali a poslali sem za mnou svého šéfa, který u mě něco zapomněl. Na rakouské straně nemohli toto divadlo pochopit.

Lišilo se herectvo jako společenství československé a rakouské?
P. Landovský: Samozřejmě, že se lišilo. U Rakušanů to byl jiný přístup, protože jsou jinak disciplinovaní. V Československu jsem byl členem Činoherního klubu, kde se inscenace tvořily. Zde v Burgtheater, než jsem měl tu čest pracovat s režisérem Peter Zadek, se inscenace zkoušely. Režisér měl koncepci a tuto svoji koncepci naplňoval pomocí herců. Pravda je, že než se začala hra zkoušet, dostali herci k dispozici neuvěřitelné materiály - historii hry, všechny hry od daného autora, všechny kritiky za posledních dvacet let. Pokud se jednalo o novinku, přišel autor a vyprávěl hercům o hře. Ze svých zkušeností z Činoherního klubu jsem měl tendenci stále při zkouškách v Burgtheater do toho „kecat", i když musím říci, že s mým mluvením v němčině to nebylo zpočátku slavné. Když pak přišel režisér P. Zadek, to už bylo jiné. Ten naslouchal, často musel velmi naslouchat, protože na vyjádření toho, co jsem chtěl ke hře říci, se mi ne vždy dostávala ta správná slova. Ale Zadek věděl, že jsem „honěnej" ve hrách ruské dramatiky, že o nich hodně vím. Takže režisér Zadek znamenal změnu - ten inscenaci tvořil.

Spisovatel Pavel Kohout pro Vás napsal hru „August, August, august". Jaký byl ohlas na ni a na Váš výkon v ní?
P. Landovský: Je pravda, že tato hra byla pro mě napsána, ale v Čechách. Ve vídeňském Burgtheater se dávala před mým příchodem. V Československu měl P. Kohout s touto hrou průšvih. Nějaký cenzor řekl, že je to provokativní jinotaj, a sice „Srpen, srpen, srpen". Hra je velmi dobrá, hrála se ve Vídni rok před tím, než jsem tam přišel. Já jsem v ní nehrál, ale ještě jsem ji viděl.

Žil jste ve Vídni - měl jste kontakty s českou menšinou? Jaké zkušenosti jste v tomto směru nabyl? S jakým okruhem Čechů jste měl kontakty?
P. Landovský: Mohu říci, že jsem měl kontakty s devadesáti procenty Čechů ve Vídni. Byl jsem dosti známý, ale mé hlavní „stanoviště" byl Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku pod vedením Přemysla Janýra. Bylo to takové starosvětské, byli zde Češi a Slováci pohromadě. Chodíval jsem také do Nachtasylu. Velmi záhy jsem se skamarádil s Karlem Schwarzenbergem, přátelství trvá dodneška. Domnívám se, že je to velmi férový člověk, vůbec celá rodina je v tomto smyslu velmi řídkým zjevem v celé české historii a státnosti. To není otázka šlechtictví, to je otázka rozumu, výchovy a vazby na československou republiku.

Byl jste nadále v kontaktu s chartisty v Československu? Jaké jste v tomto směru vyvíjel aktivity? Kontakty s chartisty ve Vídni?
P. Landovský: Ano, fungoval jsem jako kurýr. Jezdil jsem do Maďarska a odtud jsem poštou posílal do Československa věci. Potom jsem samozřejmě s lidmi telefonoval a psal jim. Volal jsem např. Václavu Havlovi do kriminálu. Havel byl nemocný, dostal jsem se telefonicky k ošetřujícímu lékaři na Pankrác. Výsledek byl ten, že byl Havel druhý den převezen do nemocnice. Tehdy to bylo dosti vážné, Havel měl vodu na plících a „oni" ho nechali ležet ve sklepě na Borech. Tu zprávu jsme zachytili se Swarzenbergem v sobotu, ten zburcoval celou lékařskou veřejnost světa, já jsem to dokonal na příslušných místech v ČSSR. V neděli se dozvěděl svět o zrůdnostech českých estébáků.

Když se řekne 17. listopad 1989 - Vaše první dojmy?
P. Landovský: To by bylo povídání na další pásku. Dne 17. listopadu jsem se dozvěděl z rozhlasu, že na Národní třídě bijí lidi. Den na to jsem šel v doprovodu dr. Jančíka, svého udavače, který se mnou kamarádil, protože to měl ve své náplni práce, na představení českého sdružení Palcát, které hrálo operetu „Ostrov milování" od Rudolfa Melíška - no hrůzná to věc, skoro jsem lezl smíchy po zemi. Šel jsem říct předsedovi toho spolku Palcát, aby vystoupil před představením, tak jako to dělají herci v celé Evropě, a oznámil, že se v Československu připojují herci a divadelnici ke studentům a vyjadřují svůj protest proti režimu. Tento soudruh předseda mně ale vysvětlil, že to není možný, když ale budu chtít, že mohu s nimi po představení jít do hotelu Bohemia. Samozřejmě jsem nikam nešel. Dva měsíce po této příhodě jsem byl na československé ambasádě a velvyslankyně Magda Vašáryová mně říká, že mi představí předsedu České rady ve Vídni. Jen jsem zíral, protože to byla tatáž osoba, která mě odmítla 18. listopadu, ale tady už je zase v první řadě. Řekl jsem to před ním naplno, onen dotyčný zmizel, jen se po něm zakouřilo.

Píšete v současné době?
P. Landovský: Dnes píšu fejetony do Mladé fronty dnes. Z mých her se zde v Čechách nehrálo nic. Pouze v Brně mi hráli hru „Supermanka", Řekl bych, že mě zakázali komunisti v roce 1971 a

ostatním silám, které přešly z levice na pravici se to podařilo přetáhnout až do roku 2003.

V rámci Pražského jara bylo provedeno oratorní drama skladatelky Sylvie Bodorové „Juda Makabejský" Vedle vynikajících pěveckých hvězd byly narativní části obsazeny neméně vynikajícími herci. Pro mě osobně bylo milým překvapením, že jsem mezi nimi našla Vaše jméno, neboť tato role představuje jakési unikum ve Vaší herecké činnosti. Jak k tomu došlo, že jste byl pro tuto roli „objeven?" Jaká byla reakce publika? Jaká byla kritika?

P. Landovský: Byl jsem rád, že jsem byl skladatelkou Bodorovou vyzván ke spolupráci. Takové věci dělám rád, ale dvacet let bylo o mě šířeno tolik, že jsem u mnoha lidí zůstal „zaškatulkován" jenom v jednom směru a nikoho nenapadlo, že mohu dělat mnohé jiné věci. Text v oratoriu byl česko- německý, myslím, že jsem odvedl tuto práci dobře. Kritiky byly velmi uspokojující.

Odešel jste natrvalo z Vídně, anebo jste se natrvalo vrátil do ČR?

P. Landovský: Na této zeměkouli nejsme nikdo natrvalo. Nejsem tedy ani já natrvalo ve Vídni či v Čechách, ani v Evropě, ani v Americe. Ono něco „natrvalo" nebo „na věčné časy" jsem vypustil ze svého slovníku.

Vaše původní vzdělání bylo více než vzdáleno uměním múzickým. Vystudoval jste Vyšší průmyslovou školu strojnickou. Víte, co je šroubovnice, jaké jsou druhy ložisek?

P. Landovský: Šroubovnice bude asi výraz vídeňských nástrojářů, já jsem se učil v Tesle Pardubice, tedy bych spíše věděl, co je hamer, kerner, šefink. Lágr /ložiska/ samozřejmě znám - např. valivá, Šroubovnice by mohl být závitník, patrně to bude přesný překlad německého výrazu, v české odborné hantýrce se to nepoužívá.

Vaše životní filosofie?

P. Landovský: Snažit se ovládnout pudy, které člověka vedou k tomu, druhého zabít. Posilovat ty, které naopak vedou k tomu, nechat ho žít. Smysl života vidím v tom, život žít a „kecat" o něm / z hlavy Miloše Formana/.

Dal jste ve svém životě za pravdu některým rodičovským ponaučením, napomenutím, průpovídkám?

P. Landovský: Byl jsem vychován chytrými inteligentními lidmi, kteří prošli kus světa. Dostal jsem takové základy, že mě v životě nenapadlo je přestupovat, spoustu věci jsem automaticky dodržoval.

Co Vás v poslední době nejvíce rozlobilo, rozveselilo a potěšilo?

P. Landovský: Rozlobilo mě určité politické handrkování a neschopnost dopadení skutečných viníků českých dluhů. Potěšilo mě, že je už po volbě prezidenta a že otázka našeho prezidenta, jak jsem se díval, byla otázka ješitnosti. Nový prezident dosáhl svého, ale teď vidí, že by měl naplnit to, co říká, že je jiný člověk. Vidí, že je zranitelný, jako např. Waldheim. Jsem zvědav, jak bude nový prezident obhajovat různé věci, na kterých se podílel.

O čem sní pan Landovský?

P. Landovský: Něco se mi určitě zdá, ale málokdy si to pamatuji.

Při letošních oslavách státního svátku ČR jste byl vyznamenán prezidentem republiky V. Havlem. Jaké to bylo vyznamenání?

P. Landovský: Dostal jsem Vyznamenání za zásluhy - ne za veřejnou uměleckou činnost. Byl jsem velmi potěšen, aspoň někdo pochopil můj nesmiřitelný postoj s tím, co devastovalo tuto zemi. Vyznamenán byl i můj dlouholetý přítel herec Jan Tříska. O tomto herci se také napovídalo dosti nedobrého, v souvisosti s tím, že se choval „vstřícně" k režimu. Kdo ho ale znal, věděl, že je to účelové. Když mi Tříska čtyři měsíce před tím, než z ČSSR „zmizel", daroval koberec, věděl jsem, kolik uhodilo. Následující Tříškovy projevy v tisku o potřebě dětského divadla a života v míru jen potvrdily, co má za lubem.

Děkuji Vám za rozhovor.

Rozmlouvala Dr. M. Brandeis.

V Čechách se představilo čtyřicet medailérů

Po českých galeriích, muzeích a výstavních síních putoval čtvrtý Salon Asociace medailérů. Připravila ho Asociace umělců medailérů a jeho první zastávka se konala v Galerii Slováckého muzea v Uherském Hradišti. Toto město je tradiční medailérskou oblastí. Jeho Uměleckoprůmyslová škola pořádá již mnoho let Mezinárodní sympozium lité medaile, plakety a drobné plastiky. Mnoho eponátů pochází od organizátorů a některých účastníků tohoto sympozia. Například bronzové motivy od Milady Othové, bronzové plakety od Jiřího Vlacha nebo práce z litého bronzu od Miroslava Kováříka.

Materiál: litý bronz

Jako další exponáty, které byly v Galerii Slováckého umění zastoupeny se představily většinou medaile. Jejich autory byli například Vlastislav Housa s jeho příznačnými rozvlněnými plastickými povrchy, Zdeněk Přikryl uvedl expresivní figurální scény uzavřené do kruhového obvodu a Vladislav Gajda doplnil přehlídku prolomenými medailemi rytmické textury.

Z prací, které byly zastoupeny na této expozici je třeba připomenout cínové a tombakové portrétní medaile Josefa Hvozdenského a velmi známé charakterizační detaily tváří od Jiřího Harcuby.

Další v pořadí byly medaile od Michala Vitanovského a portrétní medaile od Karla Zemana. Také Ladislav Kozák zachytil výraz a podobu zobrazovaných umělců.

Z Galerie Slováckého muzea se přemístil 4. salon Asociace medailérů do Muzea východních Čech v Hradci Králové. V září a listopadu letošního roku bude pak instalován v Západočeské galerii v Plzni a jeho pouť bude ukončena v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou - v 1. pololetí roku 2004.

(mk)

Život a dílo českých židovských umělců

Výstava v Židovském muzeu v Praze se pokusila přiblížit návštěvníkům život a dílo českých židovských umělců - Gideona Kleina a Egona Ledeče.

Expozice byla zaměřena na období deportací do terezínského ghetta, které je širší veřejnosti doposud ne dostatečně známé.

Většina materiálů a notopisů byla vystavena vůbec poprvé.

6. prosince 1919 se v Přerově na Moravě narodil Gideon Klein, který se stal již před druhou světovou válkou úspěšným klavíristou. Do tohoto období se datují jeho první koncepce skladeb. Od konce 30.let 20. století pak vytvořil i velmi závažná díla, která se vyznačovala jeho kompozičně technickou zdatností.

Mladý Gideon Klein studoval v Praze spolu s gymnáziem i hru na klavír na pražské konzervatoři. Po jejím ukončení přešel na Mistrovskou školu pražské konzervatoře a posléze se zapsal ke studiu na Filozofickou fakultu Karlovy univerzity na obor hudební vědy.

V průběhu třicátých let se prezentoval množstvím koncertů, které byly kritikou velmi kladně hodnoceny. Tato jeho úspěšná kariéra byla ukončena ve 22 letech, kdy byl deportován do Terezína. Jeho život byl ukončen v roce 1945 - v pouhých 25 letech - kdy byl zavražděn v koncentračním táboře Furstengrube.

Osud Egona Ledeče se začal odvíjet 16. března roku 1889, kdy se narodil v Kostelci nad Orlicí. Absolvoval pražskou konzervatoř jako žák houslové třídy profesora Štěpána Suchého. V roce 1926 byl přijat jako člen České filharmonie pod řízením Václava Talicha - zde se stal druhým koncertním mistrem. Vedle koncertní práce provozoval Egon Ledeč také vlastní kompoziční činnost. Jeho život byl předčasně ukončen v roce 1944 v Osvětimi. *(mk)*

Pupendo - bolavý flek na duši

Po správně provedeném pupendu vám zůstane červený a štiplavý kroužek na bříšku - pořádná rána naslíněným bůrem pěkne kousne. Pokud se přidáte k davům vyrazivším na Pupendo, určitě se od srdce zasmějete, ale možná vám také zůstane bolavý flek na duši.

Netrpělivě očekávaný výrobek dílny Hřebejk & spol. se posunul ze čtyřicátých let "Musíme si pomáhat" a "pelíškovských" let šedesátých do mrazivého desetiletí před sametem. Všeobecné očekávání zábavy je patrné na divácích v sále, z nichž někteří možná ani nezaznamenali ledový dech doby, který mě studil na zádech při odchodu z kina a doprovodil pocit z dobře udělaného bijáku.

Přesto ani smíchuchtiví diváci nemohli odcházet nespokojeni - fórky v podání už osvědčených Polívky, Duška či Holubové se setkávaly s patřičnou odezvou. Samostatnou kapitolou je excelentní výkon Pavla "Ajm Laďa" Lišky, který pozvedl dějově vedlejší postavu na nezapomenutelnou součást filmu. A věřím tomu, že některé jeho hlášky zlidoví. Scéna s náušnicí, svojí reálností jako vystřižená ze života lecckoho z nás, nám ukázala legračnost mnohého našeho počínání.

V ostrém kontrastu s výbuchy smíchu v sále byly tiché vnitřní vzpomínky, které ve mě vyvolaly scény strachu před všudypřítomným "Velkým bratrem" - ať již to byly vyřčené nebo potlačované obavy, které deformují chování normálních lidí žijících v nenormální době. Byly to vzpomínky notně zaprášené, pro které si člověk musí sáhnout hodně hluboko a které si snad podvědomě zahazel, aby s nimi už nepřišel do styku. Je možná škoda, že člověk k takovým vzpomínkách potřebuje film. Kdyby nepotřeboval, možná by se v našem stále složitějším a stále nebezpečnějším světě cítil o něco lépe.

Zajímalo by mě, jestli Pupendo bude fungovat i na ty (budoucí) generace, ve kterých žádné vzpomínky na minulost nevyvolá, jelikož na ni prostě biologicky nemají nárok. Možná ne, pak se před plátnem "pouze" pobaví. Ale určitě dobře.

Rostislav Plaček ČN - recenze
Stránky Pupenda najdete na webu České televize.

Pupendo

ČR 2003, 120 min. ,námět: Petr Jarchovský podle povídek Petra Šabacha, scénář: Petr Jarchovský, režie: Jan Hřebejk, **kamera:** Jan Malíř
Hrají: Bolek Polívka, Jaroslav Dušek, Eva Holubová, Vilma Cibulková, Jiří Pecha, Pavel Liška, Boris Hybner, Bohumil Klepl a další

Nová fotografická galerie v Praze

V zrekonstruovaném domě Langhans, který ústí z Vodičkovy ulice do Františkánské zahrady v Praze byla instalována výstava portrétů politických vězňů. Ta zde otevřela novou fotografickou galerii, v prostorách, které sloužily jako ateliér slavného pražského portrétisty z přelomu 19. a 20. století Jana Langhanse. V díle Jana Langhanse dále pokračuje jeho pravnučka Zuzana Meisnerová-Wismerová, ředitelka nově vzniklé Nadace Langhans Galerie.

Provoz galerie byl zahájen souborem současných portrétů někdejších politických vězňů z padesátých let, kteří pocítili změnu režimu stejně tvrdě jako Ateliér Langhans.

Expozice nese název Pocta statečným a navazuje tam, kde byla donucena v roce 1948 skončit.

Přední čeští portrétisté, jako jsou Ivan Pinkava, Václav Jirásek, Jan Malý, módní fotograf Dušan Šimánek a z mladších Tomáš Rasl a Vojtěch Vlk, vytvořili soubor 46 velkoformátových černobílých fotografií - portrétů pozoruhodných lidí. Ty jsou opatřeny popisky, které vyprávějí jejich dramatické životní osudy.

V roce 1880 začal Jan Langhans svoji fotografickou kariéru a v jeho ateliéru byly portrétovány snad všechny, v tehdejší době významné osobnosti. V roce 1948 byl ateliér znárodněn a byl zničen skoro milion tehdy ještě skleněných negativů. Naštěstí se jakoby zázrakem zachovalo 8000 negativů, které byly nalezeny v roce 1998 a 2000.

Zachování této významné Galerie osobností a její další rozšiřování je cílem Nadace Langhans Galerie.

V plánech galerie je výstava Aura, která by se měla konat na podzim v letošním roce. Jejím námětem by byla tvorba portrétních fotografů z celého světa od vzniku fotografie až po současnost.

Trvale otevřená čítárna nabízí zájemcům fotografické publikace z celého světa. Sbírka obsahuje 300 publikací a jejím základem je dar Waltera Kellera z prestižního nakladatelství Scalo, Zurich, New York, Berlin, který věnoval téměř kompletní řadu svých fotografických knih. Další v pořadí je pak dar švýcarského architekta, stavitele a sběratele umění Alfreda Urfera. *(mk)*

Prázdninová návštěva památníku Adalberta Stiftera

Během letních měsíců se stává Šumava jedním z nejvíce navštěvovaných míst. Láká návštěvníky svojí tajemnou a místy stále ještě neposkvrněnou přírodou. Jako jedno ze zajímavých výletních míst lze doporučit památník Adalberta Stiftera, který je umístěn nad jezerní stěnou Plešného jezera.

Adalbert Stifter (1805-1868), rodák z Horní Plané, byl jeden z největších básníků Rakouska a klasik německé literatury.

Narodil se v rodině tkalce a v Horní Plané prožil svoje mládí. Básnický smysl v něm probudily jeho matka a babička, které mu vyprávěly pohádky a místní pověsti.

Adalbert Stifter vystudoval klášterní gymnázium v Kremsmunsteru v Horním Rakousku a v roce 1826 začal studovat na vídeňské univerzitě nejprve práva, později matematiku a fyziku. I když během studií projevoval mimořádné nadání, především na hudbu, kreslení a všechny přírodní vědy, studia nikdy nedokončil. Důvodem snad bylo to, že oblast jeho zájmů byla příliš široká. Živil se vyučováním matematiky a fyziky v šlechtických rodinách. Tam se seznámil s mnoha vlivnými lidmi té doby a mnozí z nich se stali jeho trvalými přáteli.

Rodný kraj s nádhernými přírodními zákoutími promlouval k citlivé duši Adalberta Stiftera - začal psát básně a stále více se zdokonaloval v malbě. Jeho ženou se stala v té době Amalie Mehauptová. Aby zajistil jejich existenci, přijal Stifter v roce 1850 místo školního inspektora obecných škol v Linci.

Přestože během svého života se Stifter pohyboval ve Vídni ve vysoké společnosti a žil v blízkosti rakouských Alp, po celý život obdivoval svojí rodnou Šumavu a zůstal jí věrný.

Jako spisovatel začal soustavně publikovat až ve svých 35 letech. Kouzlo jeho povídek spočívá v naprosto přesném a přitom velmi uměleckém líčení šumavské přírody - to se nejvýrazněji projevilo například v povídce Šumavský les. Toto nadání se projevuje i v jeho výtvarné a malířské tvorbě.

V roce 1865 se konečně Stifter objevuje v Praze - jeho přítomnost se stala událostí pro pražské výtvarníky i literáty. V Klementinu probíhala výstava Stifterových vrstevníků a jeho návštěva byla pokládána za vrchol umělecké sezony.

Poslední roky života Adalberta Stiftera byly poznamenány strastiplnou chorobou, což vedlo k tomu, že v roce 1868 v Linci dobrovolně ukončil svůj život.

Básnická velikost a čistota Stifterovy povídky Šumavský les nebyla v žádném jeho dalším díle překonána. To po Stifterově smrti vedlo jeho přítele - ředitele měšťanské školy ve Vídni, Jordana Kajetána Markuse k myšlence postavit v líčených místech památník. Cílem původního návrhu bylo umístit na skalní jezerní stěnu nápis "A. Stifter", tvořený 2 m vysokými zlatými písmeny, které by byly čitelné dalekohledem až z Horní Plané. Od tohoto nápadu bylo upuštěno a slavný vídeňský architekt Heinrich z Ferstelu vypracoval nový výtvarný návrh. Stavba byla finančně zajištěna sbírkou, kterou organizoval zvláštní spolek pro postavení tohoto pomníku.

Vlastní postavení památníku řídil schwarzenberský hajný a kameník Josef Paleček z Jelení Vrchů (Hyršperky). Ten vybral ve své obci čtyři zručné kameníky a v květnu 1876 se začalo s prací. Jako první byla postavena chatka v blízkosti pracoviště, kde kameníci přes týden přenocovali. Cesta k místu stavby trvala tři hodiny a všechno nářadí i zásoby si museli nést sami. Po zvolení vhodných kusů kamenů museli kameníci provést jeho dopravu na místo určení - ta trvala 16 dnů. Opracování kamenů bylo prováděno podle dřevěných profilů zhotovených dle nákresu architekta.

Památník byl postaven do podzimu roku 1876, počátkem roku 1877 byly vycementovány spáry mezi jednotlivými kameny, vytesány nápisy a zřízen vyhlídkový můstek, z něhož je krásný pohled na údolí Vltavy a k Horní Plané.

Celý památník je 14,5 m vysoký a je umístěn na malé travnaté plošince nad jezerní stěnou. Jedná se o zahrocený obelisk z neleštěných žulových kvádrů, skladající se z podstavce, krychle s nápisy a mohutné žulové jehly. Na přední straně, která je odvrácená od jezera je nápis "A.Stifter, dem Dichter des Hochwald (A.Stifterovi, básníku "Vysokého lesa"). Na zadní straně přivrácené k jezeru je napsáno "Errichtet 1876-1877"(postaveno v létech 1876-1877). Nalevo jsou řádky: "Auf diesem Anger, an diesem Wasser ist der Herzschlag des Waldes"(Na tomto trávníku, u této vody je tep srdce lesa). Vpravo je vytesána věta ze Stifterovy básně"Im Gebirge"(V horách), kterou napsal v roce 1823 jako 18letý student: "Lieg in hohes Grass gebettet, schaue sehnend nach dem Felswand"(Ulož se do vysoké trávy, dívej se toužebně ke skalní stěně).

Odhalení památníku se konalo 26. srpna 1877 za přítomnosti mnoha hostů ze Šumavy, z Horního Rakouska a Bavor. Slavnostní řeč přednesl inspirátor stavby J. K. Markus a poté následovalo odhalení nápisů na památníku.

Stavitelé pomníku pak vytesali na podkladové skále počáteční písmena svých jmen - Jan a František Saumer, Josef Schroder, František Stiny).

Adalbert Stifter odpočívá na hřbitově sv. Barbory v Linci, kde nad jeho hrobem stojí náhrobní monument, který navrhl jeho přítel a krajan Rint - řezbář a restaurátor, rodák z východočeského Kuksu na horním toku Labe. *(mk)*

Projekt Bouda začal premiérou Müllerovy hry Hamlet - stroj

Šéf činohry Národního divadla v Praze Michal Dočekal se domnívá, že by divadlo mělo být více dobrodružstvím a výpravou do neznáma než procházkou po kolonádě a návštěvou cukrárny. Také proto se pustil na území neprobádaná a nebezpečná. Prvním krokem je projekt Bouda, který v nově vybudovaném prostoru za Stavovským divadlem během 17 dnů uvedl české premiéry třech krátkých textů moderních kontroverzních dramatiků. První z nich inscenace nazvaná Hamlet-stroj, která je parafrází slavného Shakespearova díla z pera německého dramatika Heinera Müllera (1929 až 1995).

„ 26. června byl představen text britské dramatičky Sarah Kaneové (1971 až 1999) s názvem Faidra - Z lásky a dílo rakouského autora Wernera Schwaba (1958 až 1994) nazvané Faust, můj hrudník, má přilba - každé z nich vždy v premiéře a čtyřech reprízách," řekl ČTK Dočekal. Tento malý festival současného dramatu, který uzavírá zahajovací sezonu nového vedení české první scény, označil na riskantní a náročný.

Autorem netradičního hracího prostoru i výtvarného pojetí všech inscenací byl scénograf Petr Matásek. Do hlediště se vejde 80 diváků, které chtějí režiséři Tomáš Svoboda, Petr Tyc a Thomas Zielinski šokovat a překvapovat. Bouda je partnerským projektem mezinárodní výstavy jevištního výtvarnictví a divadelní architektury Pražské quadriennale na holešovickém Výstavišti začne koncem týdne.

"Müllerův Hamlet - stroj má pouhých devět stránek knižního textu. Zcela rezignuje na dialog, střídá monology Hamleta a Ofélie, kteří jsou dědici vin, obětí dějin a nástroje pomsty. Jádrem této hry je vzpoura a vzdor, protestsong," charakterizovala text dramaturgyně Daria Ullrichová. V inscenaci, na níž převzal záštitu velvyslanec v Praze Michael Libal, vystoupili Richard Krajčo, Michal Slaný, Johanna Tesařová, Rudolf Stärz, David Matásek, Kateřina Winterová a Tomáš Matonoha.

Jubileum Luďka Soboty

Oblíbený herec komických rolí a nezaměnitelných postav věčného poplety Luděk Sobota oslavil před nedávnem šedesátku.

Luděk Sobota vystudoval původně dopravní průmyslovku, ale už na škole rozesmával kamarády svými scénkami. Studoval na pražské DAMU u profesorů Oty Sklenčky a Miloše Nedbala. Hlavním polem jeho působnosti byla komika. Začínal v Kladivadle a posléze působil v liberecké Ypsilonce, kde se během čtyř let prosadil jako komik i jako spoluautor. Tady se také seznámil s dvojicí Smoljak-Svěrák, kteří ho později obsadili do hlavní role filmu Jáchyme, hoď ho do stroje!

Od roku 1973 začal Luděk Sobota působit spolu s Miloslavem Šimkem v divadle Semafor a toto partnerství vydrželo sedmnáct let. Scénky, posléze již tria komiků Šimek, Sobota, Nárožný vstoupily nesmazatelně do povědomí diváků. Luděk Sobota společně s Miloslavem Šimkem byli autory vtipů, dialogů i několika divadelních komedií a především oblíbených Návštěvních dnů.

Popularitu získal Luděk Sobota i díky řadě filmových rolí. Vedle již zmiňované komedie Jáchyme, hoď ho do stroje! to byly úspěšné snímky Zítra to roztočíme, drahoušku...!, Co je doma, to se počítá nebo Jen ho nechte, ať se bojí.

V poslední době vytvořil Sobota dvojroli ve svém autorském filmu Nebát se a nekrást, který mimochodem sklidil velice negativní ohlas u kritiky.

V současné době se Luděk Sobota věnuje činnosti principála vlastního Směšného divadla, kde je současně hercem, režisérem i autorem. Hraje tu i jeho manželka Alena, která se jinak věnuje malování keramiky. *(mk)*

Proběhl festival Šest z šedesátých

V pražské Redutě se konal festival Šest z šedesátých, který byl věnován zakladatelům divadel, vzniklých v 60. letech minulého století - ta byla původcem hnutí studiových scén.

Česko-slovenskou sestavu těchto proslavených scén tvořil Činoherní klub, Divadlo Járy Cimrmana, Semafor, Radošinské naivné divadlo, Studio Ypsilon a Štúdio L a S.

Dramaturgie festivalu věnovala hlavní pozornost tvorbě osobností, které tyto soubory spoluzakládaly a významně tím ovlivnily domácí kulturní dění. Byli to Ladislav Smoček, Zdeněk Svěrák, Ladislav Smoljak, Jiří Suchý, Stanislav Štepka, Jan Schmid a Milan Lasica.

Festival byl zahájen sérií improvizovaných Večerů pod lampou ve studiu Ypsilon, dále pak byly k vidění starší inscenace i novinky ze zmíněných scén - například Rusalka z Ypsilonky, Pokušení sv. Antonína ze Semaforu nebo Život na trikrát Štúdia L a S.

Představily se i soubory, které mají přímou návaznost na zmiňované soubory, například Divadlo Vizita, Ty-já-tr nebo Divadlo Lampion. Klicperovo divadlo z Hradce Králové uvedlo jako hold zakladatelům Semaforu Špatně placenou procházku.

Součástí festivalu bylo i promítání starších českých filmů, diváci mohli vidět v kině Evald Konkurs od Miloše Formana, Krejčíkův Penzion pro svobodné pány a mnoho dalších.

V prostorách Café a Bar Relevé na Národní třídě byla otevřena výstava výtvarníků spojených s festivalovými divadly. *(mk)*

Výstava připomíná výročí Českého rozhlasu

Až do srpna letošního roku je v Národním muzeu v Praze otevřena výstava nazvaná 80 let rozhlasového vysílání.

Pravidelné rozhlasové vysílání zahájili českoslovenští průkopníci 18. května 1923 a stali se tak druhými v Evropě (první byla Velká Británie). Vysílání zahájila společnost Radiojournal, která měla své první stanoviště ve stanu na kbelském letišti.

Náplň rozhlasového vysílání je na expozici zachycena na osmi panelech, které jsou věnovány jednotlivým vývojovým etapám. Návštěvníci si mohou prohlédnout historické fotografie a filmové záznamy a poslechnout si některé zajímavé ukázky z archivu - například proslov architekta Pavla Janáka o výstavbě rodinných domů z roku 1933, poselství Karla Čapka Rabindranáthu Thákurovi z roku 1937 nebo vánoční přání Dany Medřické z roku 1979.

V technické části výstavy se mohou návštěvníci seznámit s vývojem vysílacích a záznamových zařízení, a také přijímačů - především důvěrně známých přístrojů značky Tesla.

V rámci oslav probíhá množství doplňkových akcí, z nichž nejvýznamnější připomínkou výročí bude pořad 80 let v hodině - ten v neděli v poledne má simultánně vysílat všech 15 stanic Čro.

Český rozhlas 6 přinesl pořad Oslav výročí rozhlasu s Járou Cimrmanem. Oslavy v názvu se však netýkaly 80., ale 90. výročí, protože zneuznaný génius prý zahájil vysílání na českém území již v roce 1913.

Český rozhlas slavil svoje jubileum také na letišti Praha-Letňany v rámci mezinárodní letecké výstavy Vzduch je naše moře. K jeho nejzajímavější části patřila rekonstrukce historického vysílání v replice dobového stanu společnosti Radiojournal.

Oslav Českého rozhlasu se také účastní množství populárních herců a zpěváků, například Pavel Bobek, Naďa Urbánková, Jiří Suchý, Pavlína Filipovská, Karel Gott a další. *(mk)*

Umění je abstrakce - Česká vizuální kultura 60. let

V Uměleckoprůmyslovém muzeu brněnské Moravské galerie mají diváci možnost zhlédnout rozsáhlou výstavu, která přináší reprezentativní průřez českým abstraktním výtvarným uměním 60. let 20. století. Mikuláš Medek, Robert Piesen, Jan Koblasa, Eduard Ovčáček, Zbyněk Sekal, Vladimír Boudník, Václav Boštík a další jména mají dostatečný mediální věhlas, že je znají i mnozí lidé, kteří se o výtvarné umění nezajímají a nemají nejmenší tušení, co tito autoři vlastně vytvářeli.

Mikuláš Medek - Česká vizuální kultura 60. let

S uvolňujícím se klimatem ve společnosti na přelomu 50. a 60. let se vytvářely svobodnější poměry ve všech oblastech života. Všechno, co se rozcházelo s dosavadními konvencemi neslo punc rebelantského a skrytě protirežimního. Také ve výtvarném umění se hledal protiklad oficiální tvorbě. Přirozeným protikladem socialistického realismu se zákonitě stala abstraktní malba a sochařství. Otevřel se prostor abstraktním směrům, které dominovaly západoevropské a americké scéně už deset let. Je zajímavé, že ze všech těchto směrů se u nás nijak zvlášť nechytl největší hit tehdejší doby, action painting newyorkských excentriků v čele s Jacksonem Pollockem. Nejhlubší kořeny u nás zapustil informel, jeden z nenápadnějších abstraktních směrů, který v hektických poválečných dobách hrál spíše roli umírněnější přijatelnější cesty od klasického umění k revolučním výbojům. Umírněná poklidná abstrakce, která pracovala s organickými tvary, se svou citlivostí a lidskostí vzdalovala brutální odlidštěné action painting. Možná právě tím nejlépe konvenovala středoevropské povaze.

Další náš typický rys asi představuje skutečnost, že se představitelé abstraktního umění 60. let nechápali jen jako reprezentanti určitého uměleckého stylu, ale jako zosobnění všeho dobrého, co stálo proti tehdejšímu režimu. To je věc, která posléze vedla až k zbožštění těchto výtvarníků a jejich ztotožnění s kvalitou v soudobém umění. Při prohlídce výstavy dnes ale člověka napadají spíše nadčasové myšlenky o akademismu v umění. Když se na přelomu 19. a 20. století rodila v reakci na tehdejší akademismus avantgarda, chodili do výstavních sálů diváci, kteří svou účast chápali jako součást dobrého bontonu a akademickou malbu jako měřítko kvality. Naproti tomu umělečtí revolucionáři mluvili o bezduché rutině a nade vše si cenili individualitu autorského rukopisu. Na originalitu při svém nástupu sázela i avantgarda 60. let. Když ale divák vidí práce všech tehdejších revolucionářů pohromadě, zjišťuje, jak je to všechno podobné. Obzvláště zřetelně to působí na vystavených fotografiích. Když uvidíte pátého fotografa, který foti detail úplně stejně odrbané zdi, těžko můžete ještě uvažovat o nějaké originalitě. Nicméně všechno si ve většinové společnosti udržuje stejný punc kvality. Nezbývá než se těšit, až se objeví další revoluční umění, které 60. léta smete, a čekat, kolik ze současných klasiků si udrží trvalé místo v učebnicích dějin výtvarného umění.

Výstava potrvá do 14.9.2003

Recenze - Robert Janás ČN - 20.6.2003

Byla udělena Cena Toma Stopparda

Profesor anglické literatury na Filozofické fakultě Univerity Karlovy v Praze Martin Hilský obdržel literární Cenu Toma Stopparda. Tato cena je udělována od roku 1983 Nadací Charty 77 za "významné básnické, prozaické nebo esejistické dílo vydané v předchozích dvou letech". Finančně je dotována dramatikem českého původu Tomem Stoppardem.

Dosavadními laureáty Stoppardovy ceny byli například Ivan Martin Jirous, Milan Jungmann, Eva Kantůrková, Pavel Kosatík, Jiří Kratochvil, Jan Lopatka, Sergej Machonin, Jiří Opelík, Jiří Pechar nebo Josef Topol.

Porota ve složení Michal Bauer, František Janouch, Pavel Janoušek (předseda), Pavel Kosatík, Zdeněk Mahler, Lubomír Machala a Jan Šulc ocenila u Martina Hilského především jeho překlady a interpretaci Shakespearova díla.

Současně se Stoppardovou cenou Udělila Nadace Charty další dvě ocenění: Cenu Františka Kriegla obdrželi dva duchovní František Lízna a Tomáš Vlasák, oba za "obětavou práci s odsouzenými".

Cenu Josefa Vavrouška, která je udělována od roku 1996 převzal Ivan Rynda. Toto ocenění se uděluje "za aktivní prosazování strategie trvale udržitelného způsobu života a za činnost usilující o pozitivní řešení vzájemně spjatých ekologických, sociálních, ekonomických a dalších problémů". *(mk)*

Češi soutěžili v Egyptě

Mezinárodní architektonické soutěže na projekt největšího egyptologického muzea na světě - The Grand Egyptian Museum v Egyptě se zúčastnili i čeští architekti.

Český tým pod vedením Martina Roubíka ve spolupráci s Reginou Loukotovou spolu s egyptskou inženýrskou společností Hamza asociates získal ocenění High Honorable Mention v prestižní soutěži na projekt Velkého egyptského muzea.

Soutěž byla vyhlášena v roce 2002 vládou Egyptské arabské republiky ve spolupráci s UNESCO a Mezinárodní asociací architektů (UIA). Cílem bylo vybudování moderního reprezentativního areálu muzea na rozsáhlém pozemku nedaleko velkých pyramid v Gize. Do tohoto objektu by se pak měly soustředit veškeré památky jedné z nejstarších lidských civilizací.

Do soutěže se přihlásilo 2500 týmů ze 105 zemí. V prvním kole mezinárodní porota posoudila 1558 prací z 85 zemí. Z toho byly dvě desítky z České republiky. Do finále postoupilo 20 vítězných projektů. Práce českých tvůrců se umístila mezi projekty od renomovaných architektů z celého světa. Vyhlášení výsledků se konalo v rámci třídenního programu, který byl složen z ceremonie za účasti představitelů egyptské vlády, diplomatického sboru a osobností z Egypta a dalších zemí, mezinárodního odborného sympozia a výstavy nejúspěšnějších projektů.

Základní kámen budoucího muzea položil egyptský prezident Husní Mubarak před šestnácti měsíci - 4. února 2002. Velké egyptské muzeum by mělo být pro veřejnost otevřeno do čtyř až pěti let a mělo by v něm být umístěno více než 150 000 historicky cenných exponátů na ploše 110 000 m².

Po dokončení by měl být nový komplex největším egyptologickým muzeem na světě. *(mk)*

Vyšel průvodce znakovým jazykem

V Praze v nakladatelství Fortuna vyšel Všeobecný slovník českého znakového jazyka A-N, jehož autorem je Miloň Potměšil.

V šedesátých letech dvacátého století se ve Spojených státech i jinde ve světě začali o komunikaci neslyšících lidí zajímat lingvisté a pozice znakového jazyka se začala měnit - do té doby byl tento jazyk považován za nedostačující a s mluveným jazykem nesrovnatelný.

Během výzkumu znakového jazyka bylo dokázáno, že je plnohodnotným komunikačním prostředkem a byl uznán jako zcela rovnocený mluvenému jazyku.

V roce 1998 byl v České republice přijat zákon o znakové řeči. V praxi jeho přijetí probíhá poněkud pomaleji a tak je vydání Všeobecného slovníku českého znakového jazyka velmi potřebné.

Publikace se liší od svých předchůdců (Slovník znakové řeči od D. Gabrielové, J. Paura a J. Zemana z roku 1988 nebo například Slovník znaků křesťanských pojmů pro neslyšící od kolektivu autorů z roku 2001) rozsahem i obsahem a především tím, že vychází z reálného stavu znakového jazyka.

Řazení je abecední podle českých slov. Jednotlivé heslo tvoří fotografické zachycení znaku doplněné o grafické symboly, které vyjadřují pohyb rukou, české slovo, česká věta obsahující dané slovo, geografické určení znaku a přesný notační zápis znaku.

Všeobecný slovník českého znakového jazyka je i přes určité nedostatky v Čechách dílem ojedinělým a lze jen doufat, že druhý díl O-Ž ho bude následovat a na trhu se objeví v co nejkratší době. *(mk)*

Krátce z kultury

Proběhl festival animovaných filmů

V jihočeské Třeboni se konal mezinárodní festival animovaných filmů AniFest 2003.

Ještě v loňském roce proběhl 1. ročník animovaných filmů v Třeboni jako specifická česká soutěž, která bilancovala animovanou tvorbu posledních deseti let. V letošním roce nastala organizačně náročná změna festivalu do podoby mezinárodní soutěže. Bylo přihlášeno 350 filmů z 38 zemí. Byly vybrány filmy pro 9 soutěžních bloků. Čestným prezidentem festivalu se stal Břetislav Pojar - jenom jeho tvorba vydá na pět tematických bloků

Vlastními snímky se představili čtyři zahraniční členové mezinárodní poroty Raimund Krumme, Michail Aldašin, Penčo Kunčev a Katariina Lillqvistová. Pocta Johnu Halasovi představovala ohlédnutí za významnou osobností britského filmu - mimo jiné byla promítnuta jeho legendární farma zvířat natočená podle předlohy George Orwella.

Pro odborníky byla připravena řada seminářů a workshopů a pro veřejnost bohatý doprovodný program - například se každý den konal koncert na Zámeckém nádvoří. *(mk)*

Jan Tříska recitoval Máchův Máj

Na čtyřech místech České republiky recitoval herec Jan Tříska kompletní Máchův Máj. Režie se ujal Jan Kačer - Tříškův spolužák a o hudební doprovod se postaral klavírista Jan Jiraský, který záhrál výběr z velkého milostného cyklu Zdeňka Fibicha Nálady, dojmy, upomínky.

Premiéra tohoto komponovaného pořadu se konala v Mahenově divadle v Brně, poté následoval Červený kostel v Ostravě, Reduta v Olomouci a Velká synagoga v Plzni.

"Jsem rád, že mohu Máj poprvé veřejně recitovat až nyní. Mám větší naději interpretovat báseň lépe než ve dvaceti letech,"řekl o svém projektu populární herec Jan Tříska. Tento umělec je aktivní nejen v Čechách a v Americe, ale i v západní Evropě. Nedávno zde vystupoval s inscenací Petera Sellarse, s nímž nazkoušel Héraklovy děti od Euripida.

V Čechách se nyní Jan Tříska zdrží poněkud déle- během prázdnin by měl na Slovensku dokončit natáčení filmu Želary režiséra Ondřeje Trojana a poté bude pracovat na novém snímku pod názvem Horem pádem od režiséra Hřebejka. *(mk)*

Film o útoku na moskevské divadlo natočí český režisér

Anglicky mluvený snímek Ruské divadlo připravuje český režisér Ivan Zachariáš. Zachariáš se proslavil svými originálními reklamními klipy a podle listu Screen Daily má nyní v úmyslu zmapovat dramatické události v moskevském divadle Dubrovka, které bylo v loňském roce v říjnu obsazeno čečenskými teroristy. V průběhu představení muzikálu Nord-Ost došlo k obsazení divadla a zajmutí sedmi set rukojmích. Při zásahu ruských speciálních jednotek zahynulo zhruba 120 rukojmích.

Producentem filmu o útoku na divadlo Dubrovka bude Matthew Stillking a scénář vytvoří novinář Michael Lerner. *(mk)*

Zahynul fotograf Petr Škvrně

Při automobilové nehodě zahynul spolumajitel agentury APK 2 Petr Škvrně. Spolu s ním zahynul i ředitel agentury Miss Models Rostislav Ježek.

Petr Škvrně byl především autorem fotografických portrétů osobností, publikoval v časopise Time, Playboy a Penthouse. V roce 1999 získal titul Fotografická publikace roku za kalendář Petr Škvrně - Půda 99. Ve stejném roce získal i třetí cenu v soutěži Czech Press foto v kategorii Umění.

(mk)

Babí léto zahajovalo festival v Selbu

Filmový festival filmů ze střední a východní Evropy v bavorském příhraničním městě Selb se již řadu let snaží bourat přehrady mezi západní Evropou a státy bývalého sovětského impéria. Jeho 26. ročník otevřela v Německu premiérově uváděná lehce posmutnělá komedie Vladimíra Michálka Babí léto, ve kterém se na stříbrném plátně naposledy objevil populární B. Brodský. Vedle něj ovšem ve filmu excelovali i další čeští herci ze starší generace, například Stella Zázvorková nebo Stanislav Zindulka. Film diváky zaujal nejenom skvělými hereckými výkony, ale také svým myšlenkovým nábojem. Snímek o stáří a vůli k životu rozhodně patří k tomu lepšímu, co v posledních letech v české kinematografii vzniklo a určitě dobře může českou filmovou tvorbu reprezentovat i za hranicemi. *(MaFr)*

Zemřel Josef Suchý

Krátce po svých osmdesátých narozeninách zemřel básník, prozaik a překladatel Josef Suchý.

Suchý se zaměřil především na duchovní lyriku a do literatury vstoupil ve 40. letech. Jeho generačními druhy byli Zdeněk Rotrekl, Ivan Slavík a Vladimír Vokolek.

Josef Suchý studoval po válce na Masarykově univerzitě češtinu a filozofii. V roce 1949 byl zatčen za údajnou pomoc při ilegálním přechodu hranic a ve vězení byl až do roku 1952. Poté nastoupil vojenskou službu u PTP - pomocných technických praporů.

V roce 1948 bylo první vydání Suchého sbírky Žernov konfiskováno a jeho debutem se stala sbírka Jitřenka uchem jehly z roku 1966. V letošním roce vyšel výbor z básnické tvorby Josefa Suchého pod názvem Srdce a kámen. *(mk)*

Padesáté narozeniny Zdeňka Trošky

Filmy režiséra Zdeňka Trošky, který před nedávnem oslavil svoje padesáté narozeniny, patří k dívácky nejúspěšnějším. Proslulá je především jeho vesnická trilogie Slunce, seno..., která byla situována do režisérových rodných Hoštic na Šumavě, kde stále žije. Druhá z této trilogie - Slunce, seno a pár facek (1989) zlomila rekord v návštěvnosti.

Zdeněk Troška je i úspěšným režisérem pohádek - jeho Princezna ze mlejna si svým 2. dílem vysloužila Českého lva za nejúspěšnější titul roku 2000. Tento pohádkový příběh byl také oceněn na festivalech v Belgii a v Chicagu.

Zdeněk Troška absolvoval lyceum ve francouzském Dijonu a režii na Filmové a televizní fakultě AMU. V roce 1982 debutoval filmem Bota jménem Melichar, který získal deset cen na různých festivalech. Oceněn byl i za své televizní dokumenty Dvořák a Sychrov.

Kromě filmů režíroval Troška i Verdiho operu Don Carlos v pražském Národním divadle nebo muzikál Hamlet. Mezi jeho připravované projekty patří film o Čachtické paní, který by chtěl obsadit americkými hvězdami. *(mk)*

Jiří Kolář v Paříži

Do 21. června mohli zájemci shlédnout v Českém centru v Paříži výstavu ze sbírky Jiřího Koláře. Tuto sbírku věnoval Jiří Kolář v loňském roce, těsně před svou smrtí, pražskému Muzeu Kampa - Nadaci Jana a Medy Mládkových.

Expozice byla rozdělena do několika souborů, které představovaly nejen rozmanité směry, ale i různá období dějin umění. Zastoupeny byly slavné osobnosti staršího období jako Durer, Brueghel nebo Cranach, umělci období secese, kubisté, surrealisté a rovněž i členové Skupiny 42, k níž Jiří Kolář patřil.

Poválečné umělecké směry zastupoval informel, geometrická abstrakce a nová figurace.

Celá kolekce představila především tvorbu umělců, kteří měli nebo mají vztah k francouzskému prostředí - například Kupka, Mucha a malířka Toyen a zároveň díla některých francouzských umělců, kteří měli vliv na české umění - to byl například Rodin nebo Derain. *(mk)*

Úspěch českého filmu v New Yorku

Na filmovém festivalu Tribeca v New Yorku byl úspěšný český snímek Výlet režisérky Alice Nellis - cenu za nejlepší mužský herecký výkon získal Igor Bareš.

Ocenění, které film Výlet obdržel v silné mezinárodní konkurenci v hlavní soutěži převzala režisérka a scénáristka Alice Nellis. Verdikt poroty oznámila hoolywodská hvězda Whoopi Goldbergová. Záverečného ceremoniálu se zúčastnili například Robert De Niro, Al Pacino, Martin Scorsese nebo Kevin Spacey.

Film Výlet již získal na domácí půdě Českého lva za nejlepší scénář a touto soškou byla oceněna i Iva Janžurová za nejlepší herecký výkon v hlavní roli.

Snímek Alice Nellis byl rovněž odměněn Velkou cenou festivalu v Paříži. *(mk)*

Literární výlet Eugena Brikciuse

Básník a esejista Eugen Brikcius připravil zajímavý projekt v rámci své série literárních výletů.

Akce, která nesla název Tóniny Franze Werfla, byla připravená ve spolupráci s pražským magistrátem. Byla zahájena v Rakouském kulturním fóru na Jungmannově náměstí a dále pak pokračovala v Divadelní restauraci Kolowrat, kde v roli Franze Werfla zazpíval barytonista Ivan Kusnjer.

Účastníci happeningu se poté přesunuli historickou tramvají na Vinohrady, kde mohli z Riegrových sadů sledovat vypuštění stovek balonků ze střechy Wilsonova nádraží.

Celou akci doporovázela živá hudba a recitace Werflových textů. *(mk)*

Byl otevřen Dům pánů z Kunštátu

V prosinci roku 1990 byl Dům pánů z Kunštátu uzavřen kvůli dezolátnímu stavu. Jeho rekonstrukce trvala 12 let. Péče o něj se nyní ujal Dům umění města Brna. Marek Pokorný, který měl na starosti výstavní program, do něj umístil výstavy, které jednak zmapovali slavnou éru budovy v osmdesátých letech a zároveň naznačili jakým směrem se bude v budoucnosti ubírat - jejím cílem je zaměřit se na nejnovější tendence v současném výtvarném umění.

První expozice Domu pánů z Kunštátu pod názvem Retrospektiva představila umělce, kteří zde vystavovali v osmdesátých letech. Byli to například Milan Knížák, Adriena Šimotová a Viktor Pivovarov, kteří mohli zvolit vždy dva mladší autory, jejichž díla pak tvořila konfrontaci s jejich vlastní tvorbou.

Na výstavě byl zastoupen také Jiří Valoch, který je známý nejen jako tvůrce, ale především jako kurátor v Domu pánů z Kunštátu krátce před jeho uzavřením.

Retrospektiva byla doplněna výstavou britského malíře

Jaspera Joffa a španělského videoartisty Jorge Perise.

Definitivní podoba Domu pánů z Kunštátu bude zřejmá v příštím roce, kdy bude v jeho jedné části umístěna stálá expozice o Leoši Janáčkovi. *(mk)*

Konala se aukce na podporu pomníku Voskovce a Wericha

Organizátoři festivalu Šest z šedesátých uspořádali v Praze aukci, která vynesla celkem 23 650 korun. Tento výtěžek podpoří sbírku na výstavbu pomníku Jiřímu Voskovcovi a Janu Werichovi. Pomník zakladatelů moderního českého hudebního divadla bude umístěn na Olšanských hřbitovech, kde jsou i náhrobky obou umělců.

Mezi umělci, kteří do aukce věnovali svá díla byli například Matěj Forman, Jaroslav Weigel, Jaroslav Malina, Jiří Suchý, Jan Schmid, Kája Saudek, Miroslav Melena, Jiří Anderle a Vladimír Preclík. Právě Vladimír Preclík se má stát autorem pomníku.

Z dražených uměleckých děl byl největší zájem o litografie Jiřího Suchého.

Herečka Stella Zázvorková, která aukci zahájila komentovala plánovaný pomník dvojice V+W slovy, že "to, co na Olšanských hřbitovech je, vůbec nevystihuje ojedinělý charakter těchto dvou velkých zjevů české i evropské kultury". *(mk)*

Byly uděleny výroční ceny Mladé fronty

Mladá fronta předala svým autorům, překladatelům a grafikům výroční ceny za rok 2002.

Autor, který užívá pseudonymu Blumfeld s.m. obdržel cenu za překlad odborné literatury a ocenění za překlad beletrie - za román Nicolase Anciona Čtvrté patro - získala Zora Jandová.

Za původní českou tvorbu obdržela cenu Kateřina Sidonová, která je autorkou knihy Jsem Kateřina. Za grafickou úpravu - návrh ediční řady Lidé a Země - byla oceněna Jana Vysoká. Ta se zároveň stala i majitelkou ceny za celoživotní dílo pro Mladou frontu - za pečlivé technické a grafické zpracování rukopisů. Tato cena byla v letošním roce udělena poprvé.

Čestné uznání za překlad odborné literatury - René Descartes: Vášně duše - získal Ondřej Švec. *(mk)*

Zemřel Mojmír Otruba

Významný literární vědec Mojmír Otruba zemřel v Praze ve věku 79 let.

Otruba se během druhé světové války účastnil domácího odboje a byl uvězněn. Vystudoval slavistiku a germanistiku na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy a poté působil v Ústavu pro českou literaturu. Byl autorem monografie o Boženě Němcové a podílel se rovněž na monografiích o J.K. Tylovi. Byl také autorem četných studií, doslovů a slovníkových hesel. *(mk)*

Čeští fotografové v USA

V návštěvnické hale OSN v New Yorku bylo před nedávnem vystaveno 62 snímků českých fotografů, které zachycovaly povodně ve střední Evropě.

Česká díla se v tomto prostředí představila vůbec poprvé. Výstavy konané v Návštěvnické hale OSN musí mít nadnárodní přesah nebo souvislost s prací OSN. Před nedávnem se tam například představili fotoreportéři časopisu National Geographic nebo známá americká fotografka Annie Leibovitz.

Výstavu organizovala kancelář předsedy Valného shromáždění OSN Jana Kavana ve spolupráci s českým ministerstvem zahraničí, sdružením Czech Press Photo a českým centrem v New Yorku.

Všechny záběry pocházeli z České republiky, Slovenska a Německa. Mezi vystavenými pracemi byly velkoformátové fotografie Jana Šibíka a Jiřího Všetečky a také například vítězná fotografie Czech Press Photo 1998 - David Neff: Romská matka truchlí nad smrtí svých dětí, které se utopily při záplavách v Jarovnicích na východních Slovensku nebo vítězná fotografie dalšího ročníku - Petr Josek: Pes plave v zatopené ulici Uherského Hradiště. *(mk)*

Krátce ze světa hudby

Jak probíhal bohnický festival

Letošní divadelní a hudební přehlídka Mezi ploty v Praze-Bohnicích se odehrávala na dvanácti scénách. Vystoupilo na ní 150 hereckých souborů, divadelních skupin a výtvarníků. Letošní bohnický festival se konal již po dvanácté.

Celá atmosféra festivalu byla podpořena dobrým počasím. Vystoupily nejen divadelní soubory profesionálů, ale tradičně zahrály také amatérské skupiny.

Zcela zvláštní postavení mezi ostatními soubory měla Bohnická divadelní společnost, která v letošním roce uvedla Stridbergovu Hru snů. V tomto souboru již tradičně účinkují také pacienti bohnické léčebny.

Ze známých skupin vystoupily na bohnickém festivalu například Kryštof, Znouzecnost, Votchi nebo Mňága a Žďorp. *(mk)*

Zemřel Ivo Žídek

Ve věku 77 let zemřel v Praze významný operní tenor Ivo Žídek.

Ivo Žídek pocházel z učitelské rodiny, měl velmi výrazné výtvarné sklony - velmi dobře maloval. Jeho otec ho ale nakonec přivedl ke zpěvu, který se začal učit jako sedmnáctiletý gymnazista. Začínal u ostravského profesora Rudolfa Vaška jako barytonista. V devatenácti letech již získal Žídek angažmá jako sólista v ostravské opeře. V roce 1948 odešel z Ostravy rovnou do Prahy, do Národního divadla. Tomuto divadlu zůstal věrný po celý svůj život. Jinak byl stálým hostem ve Vídni, Stuttgartu a v Berlíně.

V listopadu 1989 se Ivo Žídek zřekl titulu národní umělec a posléze se stal ředitelem Národního divadla.

V roce 1998 mu byla udělena Cena Thálie za celoživotní mistrovství. *(mk)*

Následkům zranění podlehl Vladimír Tesařík

Zpěvák a hráč na klávesy ve skupině Yo Yo Band Vladimír Tesařík 9. června odpoledne zemřel v pražské střešovické vojenské nemocnici na následky zranění, které si způsobil při nedávné havárii na kole. Sdělil to zpěvákův bratr a spoluhráč z Yo Yo Bandu Richard Tesařík. Pětapadesátiletý hudebník si při pádu vážně poranil hlavu a zlomil kliční kost.

Zpěvák Vladimír Tesařík se narodil 20. září 1947 ve Svitavách. Jeho otcem byl známý generál Richard Tesařík, který bojoval jako tankista ve druhé světové válce a v padesátých letech skončil na několik měsíců ve vězení.

Vladimír Tesařík se od dětství věnoval muzice, ale dlouho pouze na amatérské úrovni. Závodně dělal atletiku, v divadle stavěl kulisy a spolu s bratrem Richardem založil koncem roku 1974 skupinu Yo Yo Band, která patřila k průkopníkům "černé" hudby v tehdejším Československu. Yo Yo Bandu se podařilo prorazit až v polovině devadesátých let albem Karviná, které bylo ověnčeno několika cenami a ze skupiny udělalo hvězdu první velikosti.

Za svou dlouhou existenci kapela vydala téměř desítku alb, vyměnila se v ní řada muzikantů, pouze oba bratři zůstali. Spolu se v posledních letech objevili i v několika muzikálech. Vladimír Tesařík v sobě navíc objevil také léčitelské schopnosti.

Na Festivalu na pomezí zahraje v červenci přes 20 kapel

Obdivovatelům trampské, folkové i country hudby je určen již 11. ročník hudebního Festivalu na pomezí, který proběhl 11. července v Národopisném areálu v Dolní Lomné na Frýdeckomístecku. Na dvoudenní akci slyšeli návštěvníci přes 20 kapel, a to nejen z České republiky, ale také ze Slovenska či Polska, řekla organizátorka festivalu Jarmila Kantorová, např. skupinu Křeni, která na loňském ročníku vyhrála přehlídku mladých a začínajících kapel, pražskou bluegrassová kapelu Reliéf a oblíbenou trampskou skupinu Hop Trop. Součástí programu byl také tradiční country bál se skupinami Vrtáci a TBC, taneční formace Kanafas. Dále vystoupila například skupina Tempo di vlak, vítěz Trampské porty z roku 2002. Písničky a melodie národů celé Evropy představila kapela Natalika. Romskou kulturu nabídla královéhradecká skupina Terne Čhave. Návštěvníkům zazpívala i Věra Martinová či skupina Honky Tonky Brothers, která získala loni v Polsku titul nejlepší skupina roku.

Nové desky českých operních pěvkyň a plány České filharmonie

Během květnového mezinárodního hudebního festivalu Pražské jaro vznikly dvě nové nahrávky.

Sopranistka Eva Urbanová pořídila záznam svého operního recitálu a Česká filharmonie s dirigentem Charlesem Mackerrasem natočila Tarase Bulbu a další orchestrální díla Leoše Janáčka.

Plány má i mezzosopranistka Dagmar Pecková. Ve spolupráci se sopranistkou Martinou Jankovou - sólistkou opery v Curychu, s tenoristou Jaroslavem Březinou a klavíristou Irvinem Gagem hodlá Pecková během prázdnin nahrát původní verzi Moravských dvojzpěvů Antonína Dvořáka.

V létě bude v pražském Rudolfinu nahrávat Česká filharmonie s anglickým dirigentem Christopherem Hogwodem jazzové suity Kuchyňská revue, Natáčí se a Podivuhodný let. Filharmonici také zahájí s Jiřím Bělohlávkem nahrávání 3. a 4. symfonie Bohuslava Martinů.

Připravuje se také živá nahrávka, kde pod vedením Jiřího Bělohlávka vystoupí s Českou filharmonií Pavel Šporcl. Zahraje Čajkovského Houslový koncert, který bude na CD zaznamenán společně s živým záznamem Houslového koncertu Antonína Dvořáka. Ten byl pořízen s dirigentem Vladimírem Ashkenazym.

(mk)

Padesátiny Lubomíra Brabce

Během párty na vltavském parníku oslavil svoje padesáté narozeniny kytarista Lubomír Brabec.

Brabec koncertuje a nahrává například s houslistou Václavem Hudečkem, pěvkyní Gabrielou Beňačkovou, harfistkou Kateřinou Englichovou, ale i se zpěvačkou Lucii Bílou.

Lubomír Brabec je milovníkem pobytu v divoké přírodě a velkým vodákem. Před několika lety dokonce koncertoval jako první mezi polárníky v Antarktidě.

Za přednes tvorby klasika novodobé jihoamerické hudby Heitora Villa-Lobose udělila Brabcovi ve druhé polovině osmdesátých let brazilská vláda pamětní medaili.

(mk)

Český jazz v Senegalu

Hráči Českého klarinetového kvarteta navštívili Afriku. Zájezd hudebníků se konal na základě iniciativy zástupců české ambasády a francouzského kulturního střediska. Důležitou roli při tom sehrála i zpěvačka Jana Koubková, která má s vystupováním v Africe již zkušenosti.

Kvarteto vystupovalo v Senegalu s jazzovou částí svého repertoáru a zařadili i vlastní úpravy dvou afrických písní.

Čeští hudebníci uspořádali dva koncerty a celou řadu vystoupení přímo na ulici. Na druhém koncertě byl jejich hostem hráč na koru.

Senegal byl zatím nejvzdálenějším teritoriem, které České klarinetové kvarteto navštívilo.

(mk)

Zemřel skladatel Karel Vacek mladší

Ve věku sedmdesáti let zemřel v Praze hudební skladatel a dirigent Karel Vacek mladší.

Karel Vacel mladší byl nositelem zlaté medaile Evropského hudebního svazu CISM a předsedou čestného výboru Mezinárodního festivalu dechových orchestrů Kmochův Kolín 2003.

(mk)

Výročí

JANÁČEK Leoš

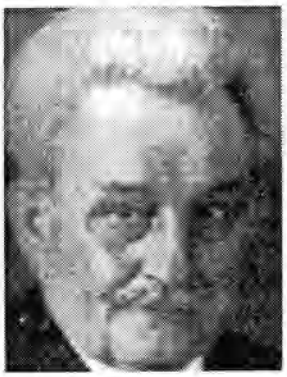

* 3. VII. 1854, + 12. VIII. 1928; jeden z nejvýznamnějších českých skladatelů XX. století, teoretik, pedagog. Psal také kritiky, byl znalcem lidové písně a vytvořil tzv. „nápěvkovou teorii", tj. zdůraznil význam zápisu spádu a intonace lidské řeči i jiných zvuků. Teprve po své šedesátce se stal známým, v posledním desetiletí svého života jedním z čelných světových skladatelů. Je významným představitelem tzv. kritického realismu v hudbě a jeho hudební řeč vycházející z lidových kořenů lašských a moravsko-slovenských patří mezi nejosobitější vůbec.

1854 - narodil se v Hukvaldech u Ostravy, otec byl učitelem, matka varhanicí; od dětství se hudebně vzdělával
1865 - fundatistou kláštera ve Starém Brně (v hudbě žákem Křížkovského)
1866 - 9 - studoval v Brně reálku a pak učitelský ústav (do roku 1872)
1872 - výpomocným učitelem a učitelem hudby na učitelském ústavě v Brně
1872 - zastupuje Křížkovského (varhany) a je sbormistrem řemeslnické besedy Svatopluk
1874 - 5 - studuje na varhanické škole v Praze (Skuherský, Blažek); státní zkouška ze zpěvu, klaviru a varhan (roku 1878 i z houslí)
1877 - 8 - píše Suitu a Idylu pro smyčcový orchestr
1878 - 88 řídí Besedu brněnskou; je činný jako dirigent. Vědecká studia
1879 - 80 studuje na konzervatoři v Lipsku a ve Vídni 1881 - jmenován ředitelem varhanické školy v Brně 1884 - 8 - rediguje Hudební listy (staví se proti Wagnerovi a Smetanovi)
1886 - 1902 - učí zpěvu na starobrněnském gymnasiu, pořádá koncerty apod.
1887 - první opera „Šárka" (podle Zeyera, který však nedal souhlas)
1890 - píše Suitu op. 3, Lašské tance, Hanácké tance aj.; věnuje se studiu lidové písně
1891 - hudebním referentem Moravských listů; balet „Rákocz Rákoczy"; opera „Počátek románu"
1894 - 1903 - vzniká opera „Její pastorkyňa" (premiéra v Brně 27. I. 1904, v Praze po Kovařovicových retušich 26. V. 1916)
1894 - „O skladbě souzvuků a jejich spojů"
1896 - první cesta do Ruska (druhá v roce 1902)
1897 - „Národní písně moravské" (s velkou úvodní studií)
1898 - „Ukvaldská lidová poesie v písních"; kantáta„ Amarus" 1900 - spoluzakladatelem Klubu přátel umění v Brně
(předsedou Ruského kroužku) 1902 - 8 - vzniká cyklus klavírních skladeb „Po zarostlém chodníčku"
1904 - opera „Osud"; jedná o místo ředitele konzervatoře ve Varšavě. Odchází na odpočinek a věnuje se jen skladbě
1905 - stává se předsedou výboru pro lidovou píseň
1906 - 9 - píše mužské sbory na slova P. Bezruče (Kantor Halfar, Maryčka Magdónova, 70 000)
1908 - 17 vznikají opery „Výlety pana Broučka" (na Měsíc a do XV. století)
1910 - „Pohádka" pro violoncello a klavír
1911 - kantáta „Na Soláni Čarták"
1912 - klavírní cyklus „V mlhách"; symfonická báseň „Sumářovo dítě"; spis „Úplná nauka o harmonii"
1914 - dokončena kantáta „Věčné evangelium" (na Vrchlického)
1916 - „Hradčanské písničky" pro ženský sbor, „Vlčí stopa«
1918 - dokončena rapsodie „Taras Bulba" (podle Gogola)
1919 - dokončen „Zápisník zmizelého"; 1919-21 vzniká opera „Káťa Kabanová" (podle Ostrovského)
1919 - 25 - profesorem skladby mistrovské třídy pražské konzervatoře v Brně
1920 - symfonická báseň „Balada blanická"
1921 - 3 - vzniká opera „Liška Bystrouška" (R. Těsnohlídek) premiéra v Brně 1924
1922 - mužský sbor se sopránovým sólem „Potulný šílenec" (R. Thákur)
1923 - 5 - vzniká opera „Věc Makropulos" (K. Čapek) premiéra v Brně 1926
1923 - 4 /. smyčcový kvartet (původní klavírní trio „Z Tolstého Kreutzerovy sonáty" z roku 1908)
1924 - houslová sonáta; dechový sextet „Mládí"
1925 - čestný doktorát brněnské university
1925 - 6 - Symfonietta a „Goncertino" pro klavír a komorní orchestr
1926 - „Glagolská mše"; „Capriccio" pro levou ruku. Zájezd do Anglie
1926 - 7 - vznikají „Říkadla"; nedokončená zůstává symfonická báseň „Dunaj"
1927 - 8 - píše operu „Z mrtvého domu" (Dostojevskij) premiéra v Brně 1930
1928 - II. smyčcový kvartet „Listy důvěrné"; nedokončen houslový koncert „Putování dušičky". Umírá v Mor. Ostravě (pohřben v Brně).
Zamýšlel komponovat operu „Anna Karenina" (náčrtky), Šaldovo „Dítě" aj. Byl velikým obdivovatelem ruské klasické kultury (proto také za I. světové války označen za „politicky nespolehlivého").

JOSEF SLAVÍK - VÝROČÍ ÚMRTÍ

Český mimořádně nadaný houslista Josef Slavík (26. března 1806 až 30. května 1833) navštěvoval již od svých jedenácti let pražskou konzervatoř a v osmnácti letech se stal členem orchestru Stavovského divadla v Praze. Od roku 1825 působil v orchestru císařské dvorní kapely ve Vídni. Josef Slavík patří k zakladatelům slavné tradice české houslové školy. V době své slávy byl srovnáván s N. Paganinim (získal přezdívku „český Paganini") a byl přítelem F. Schuberta a F. Chopina. Než však stačil svůj talent ještě více rozvinout, podlehl Josef Slavík v necelých sedmadvaceti letech zákeřnému tyfu na turné v Budapešti.

Výročí

Grafické ohlédnutí za sedmdesátkou

Pražskou galerii SČUG Hollar na vltavském nábřeží od 30. dubna do 1. června 2003 zaplnila výstava Vladimíra Suchánka, která byla koncipována jako grafické ohlédnutí v jeho tvorbě k 70. narozeninám, jichž se dožil 12. února letošního roku. V úvodním slově tvorbu Vladimíra Suchánka charakterizoval Jiří Suchý takto: "Dílo Vladimíra Suchánka plně pochopíme jen tehdy, když si uvědomí-

me, že jde o mimozemšťana. Žije tu s námi, pozoruje nás, ale vidí náš svět úplně jinýma očima, než jsou ty naše. Všedno, které nás obklopuje proměňuje v neskutečné krásno."

Ohlédněme se za životem a tvorbou Vladimíra Suchánka.

Narodil se 12. února 1933 v Novém Městě nad Metují. Studoval na Pedagogické fakultě Karlovy Univerzity v praze 1952-54 u prof. C. Boudy, K. Lidického a M. Salcmana, po té na Akademii výtvarných umění v Praze 1954-60 v grafické speciálce prof. Vl. Silovského. Do roku 2003 uspořádal 130 samostaných výstav v České republice i v zahraničí, jejichž výčet by jistě zabral dlouhý odstavec. První výstavu měl v roce 1957, ještě jako posluchač Akademie výtvarných umění. V roce 1997 byl jmenován členem Evropské akademie věd a umění se sídlem ve Vídni. Je dlouholetým členem Sdružení českých umělců grafiků Hollar, od roku 1995 jeho předsedou. Perličkou je, že v roce 1972 založil hudební skupinu českých grafiků Grafičanka, jejímž je klarinetistou a kapelníkem.

Náplní jeho tvůrčí výtvarné činnosti je grafika, malba, knižní ilustrace, tvorba známek a exlibris. V grafické tvorbě se věnuje zejména technice barevné litografie. Za svou tvorbu v oblasti litografie získal 26 domácích a zahraničních cen. Mezinárodního uznání dosáhl i v oblasti grafického exlibris tvorby známek. Jeho práce nalezneme ve sbírkách Národní galerie v Praze, Albertina Wienm Rockford Prints Museum a v mnoha dalších veřejných a soukromých sbírkách u nás i v zahraničí.

Klub přátel Hollaru položil jubilantovi několik otázek, z nichž vybíráme některé zajímavé momenty. Na otázku jak je spokojen se svým rozhodnutím vydat se na cestu výtvarného umělce hovoří o svém mládí poznamenaném hudbou. Nevynechal žádnou možnost si zahrát ať již v dechovce, v taneční kapele, v symfonickém orchestru nebo na kostelním kůru. "Když jsem pak rok po maturitě zvolil dráhu adepta výtvarného umění, projevila se u mě stejná posedlost jako dříve v muzice. Taky mohu říct, že jsem nikdy později nebyl tak pilný, jako když jsem se na tuhle dráhu připravoval. Stejně tak i v době studií na Pedagogické fakultě a na Akademii výtvarných umění. Pokreslil jsem neuvěřitelné stohy papíru, byla toho pak celá bedna na půdě mé chalupy. Bohužel jsem jednou zjistil, že mi zdrcující většinu mé tvorby sežraly myši... Ale abych nezůstal dlužen odpověď: Svého rozhodnutí - jakkoliv bylo vysloveně intuitivní, ničím racionálním nepodložené - nelituji. Naopak, výtvarná práce mně připravila život bohatý svou rozmanitostí úkolů, hledání i nalézání."

Jaké byly jeho začátky v litografii, technice, která ho učinila známým? "V grafické speciálce na akademii vznikly mé první školní práce v litografii, už tam jsem se snažil o lavírovanou kresbu na kameni. U tiskařského lisu stál v tu dobu legendární pan Eiselt, dvorní tiskař Maxe Švabinského, a ten byl mým prvním rádcem. V šedesátých letech jsem si pořídil svůj vlastní lis a sám pokračoval v experimentování. Tehdy za pomoci jiného slavného tiskaře staré školy, Václava Vejvody. Litografie má nepřeberné možnosti, je to krásné dobrodružství a snad proto jsem se nevrátil k žádné jiné technice - i když mě občas svádí pomyšlení vyzkoušet si po létech lept s akvatintou, který jsem dělával ještě na akademii."

Chce v souvislosti s jubileem zmírnit tempo a vstoupit do života penzisty? " Víte, že bych hrozně rád? Ale já si to nemohu dovolit, poněvadž mám ještě tolik nesplněných úkolů, přání a cílů. Takže na ten odpočinek mně nezbývá čas. Snad je to tím, že s ním celý život špatně hospodařím. Díky tomu jsem nikdy nepoznal nudu - možná, že to není dobře, ale já jsem tomu rád. Přitom bych potřeboval spoustu volného času, abych přečetl všechny nepřečtené knihy (já blázen je stále kupuju), vyposlechl všechna nepřehraná cédéčka, odepsal na všechny nezodpovězené dopisy, navštívil všechna nenavštívená místa naší krásné země, uskutečnil neuskutečněná setkání s lidmi, s nimiž bych se chtěl setkat, realizoval všechny ty nevytvořené kresby, grafiky, koláže i obrazy, které, já bláhový, nosím v hlavě. Divíte se ještě, že nemám čas na penzi?"

-hSt-

Zdeněk Štěpánek (22. 9. 1896 - 20. 6. 1968)

„Herectví je dřina, ale herec to nemá nosit na trh. Nepřipadá mi vhodné, když herci při děkovačce dávají divákům najevo, jak jsou unaveni, protože poctivě hráli a všechny síly vydali. Mám a budu mít před očima Zdeňka Štěpánka, když hrál krále Leara," vzpomíná Jaromír Hanzlík. „Viděl jsem to představení ve Smetanově divadle asi patnáctkrát. Na závěr nesl Lear v náručí svou nejmladší dceru až na kraj jeviště, které v tomto divadle má hloubku dobrých čtyřicet metrů. Položil ji na forbínu, odmluvil monolog, spadla opona, na jeviště se vřítil garderobiér se židlí, do které ten starý pán padl na pokraji sil. Načež inspicient zatleskal, řekl 'opona, děkovačka', Zdeněk Štěpánek se vymrštil, odhodil židli do portálu a klaněl se tak, že diváci měli pocit, že by klidně mohl hrát dneska večer ještě jednou."

Zdeněk Štěpánek jako Jan Hus (1954)

Král Lear byl vrcholem divadelní práce Zdeňka Štěpánka (22. 9. 1896 - 20. 6. 1968), protože v této roli mohl uplatnit celou šíři svého robustního a dravého herectví, mužné tragiky. Mnohokrát jej odborná kritika přirovnávala právě pro tragický tón jeho postav k legendárnímu Vojanovi, ale Zdeněk Štěpánek jej svými výkony předstihl už tím, že mimo tragické charaktery dokázal zahrát i postavy tragikomické, a dokonce i vyloženě komické. I přes výraznou monumentalitu, patetičnost a osobitý tón jeho drsného hlasu se prosadil velmi civilně i ve filmu, a v jeho herectví se tak plně spojily divadelní zkušenosti a svébytná práce před kamerou. Byl to z dnešního pohledu renesanční umělec, protože dovedl důrazně prosazovat svou velikost, využívat plnými doušky všech darů života a to nejen při ztvárňování svých postav, ale i v soukromém životě, který by sám mohl být strhují-

cím dramatickým filmem.

Do vínku mu sudičky vložily vnitřní neklid po otci, hospodářském správci, hazardérství, dobrodružnou mysl a odvahu. Na otcovu přímluvu se, poté co neuspěl na reálce a vystudoval hospodářskou školu, dal na toulavou a bídnou dráhu kočovného herce, z níž ho vysvobodila válka. Zblízk, poznal frontu, zajetí, hrál v Kyjevě, prodělal anabázi s našimi legiemi na Sibiři, a pak po návratu domů zazářil jako meteor na scéně vinohradského divadla. Vždy mu šlo o to, jak sám říkal, „vytvořit na scéně pravdivého, živého člověka, to znamená člověka, který dnešního diváka zcela zaujme svým pravdivým, niterným psychologickým přesvědčením, z něhož zcela přirozeně vyplývají i všechny psychotechnické vnější znaky: maska, gesta, chůze, držení těla i mluva. Tímto vnitřním procesem dostává se k slovu i cit herce. Jakékoli citové pohnutí, vzrušení, ať je to smích nebo pláč, dostavuje se ne vlivem textu či předepsanou poznámkou autora, ale vlivem hercova vnitřního prožitku, který musí sám v sobě vyvolat."

V roce 1934, už jako slavný herec, vstoupil na scénu Národního divadla a hrál zde jak výrazně rovné chlapské charaktery, které se dovedou rvát o svou pravdu, tak postavy nalomené, či dokonce z hloubi duše patologické, psychologicky rozvrácené a složité. Byl hercem tělem i duší, a proto nemohl minout ani probouzející se český film. Dokonce pro něj nejen hrál, ale i psal. Němý film mu nemohl dát tu pravou příležitost - po epizodce ve Zlatém klíčku hrál Josefa Kajetána Tyla, ředitele sklárny v Románu hloupého Honzy a na konci němého období Svatého Václava. Až zvukový film mu dal plnou možnost uplatnit výrazný hlas, ostrou a hlubokou mimiku tváře, která během let nabývala tvaru rozbrázděného pole, úspornost gest a sílu osobnosti. Před kamerou si zopakoval řadu postav, které hrál předtím na jevišti (mladý Pištora z Langrova Obrácení Ferdyše Pištory, četař František Matějka z Jízdní hlídky, Antonín Havel z Vojnarky, maršál z Bílé nemoci, Jan Výrava, Jan Valenta z Paličovy dcery). Nikdy to však nebyl jen „otisk" jevištní postavy, neboť si byl dobře vědom rozdílu mezi divadlem a filmem. „Herec sám musí svou divadelní postavu vysvléci až na člověka," říkal, „a toho zpátky vrátit do filmového obrazu prostředky specificky filmovými a dokonale odlišnými od divadelních."

Do poloviny čtyřicátých let vytvořil několik ryze filmových postav, ať historických nebo tzv. „civilních", většinou pod režijním vedením Martina Friče nebo Otakara Vávry. Sám si napsal roli renesančního fanfaróna a frejíře Dačického z Heslova pro historickou komedii Cech panen kutnohorských, kterého ale pojal jako muže, pod jehož vnější, rozvernou slupkou se skrývá hluboký cit pro spravedlnost. Mistrovská je jeho studie majitele automatu Josefa Nevolného z Panenství, jehož charakter a vnitřní svět se mění pod vlivem lásky.

Po válce uplatnil Zdeněk Štěpánek své monumentální herectví v řadě historických postav, nejprve v Rozině sebrancovi a v Nezbedném bakaláři (dalším filmu, na němž se podílel scénáristicky). Přes postavy Palackého, Riegra a Purkyněho dospěl až k ryze národním hrdinům Janu Husovi a Janu Žižkovi (ve stejnojmenných filmech a ve filmu Proti všem).

Ale Zdeněk Štěpánek byl plastický herec širokého rejstříku, a tak stejně heroické jsou i jeho obyčejné lidské portréty, jako je například Hlubina ze Šrámkova a Krškova Měsíce nad řekou, doktor Mrázek, snažící se mírnit lidskou bolest v jakési zapadlé české vesnici, ve filmu Všude žijí lidé nebo starý žid v Transportu z ráje.

„Zdeněk Štěpánek byl robustní realista psychologického směru a do svých postav se vždy důsledně převtěloval. Zároveň do nich vkládal své téma, touhu po velikosti a víru v život," napsal o něm teatrolog František Černý v knize Měnivá tvář divadla. Poselství tohoto velkého herce nesou dál jeho děti -Jana, Martin a Petr.

ŠAFRÁNKOVÁ LIBUŠE, 7. 6. 1953

Vystudovala brněnskou konzervatoř a po ročním angažmá v Divadle Za branou se v r. 1972 stala členkou pražského Činoherního klubu, nyní hraje v Národním divadle. Upoutala pozornost ihned už svým debutem, když ji režisér A. Moskalyk obsadil jako Barunku do televizního přepisu Babičky (1971). Hrála v řadě pohádek, neboť režiséři ji s oblibou obsazovali do rolí líbezných princezen, komediální talent uplatnila především v Menzlových filmech, zatímco velké dramatické úlohy jí český film zatím zůstal dlužen. Nejznámější filmy: Tři oříšky pro Popelku, Jak utopit dr. Mráčka anebo Konec vodníků v Čechách, Sarajevský atentát, Můj brácha má prima brášchu, Paleta lásky, Brácha za všechny peníze, Princ a Večernice, Vrchní, prchni!, Sůl nad zlato, Třetí princ, Slavnosti sněženek, Vesničko má středisková, Člověk proti zkáze, Obecná škola, Žebrácká opera.

VÁŠÁRYOVÁ MAGDA, 26. 8.1948

Mladší sestra Emílie, k herectví se dostala oklikou, neboť se rozhodla studovat sociologii, přestože jako sedmnáctiletá vynikajícím způsobem ztělesnila ve Vláčilově přepisu Markéty Lazarové titulní postavu krásné plavovlasé Lazarovy dcery. Nakonec však svému hereckému osudu neunikla - začala hrát v Divadle na korze, odkud přešla na Novou scénu a posléze do Slovenského národního divadla. Před kamerou hrála postavy romantické, pohádkové, dramatické i komediální, výborná byla ve Weiglových zfilmovaných operách stejně jako v Menzlových Postřižinách. Diplomatickou dráhu zahájila jako velvyslankyně ČSFR v Rakousku. Další známé filmy: Zbehovia a pútnici, Na kometě, Radúz a Mahulena, Babička, Princ Bajaja, ...a pozdravuji vlaštovky, Den slnovratu, Rusalka, Faust a Markétka, Temné slunce, S tebou mě baví svět, Tichá radost, Zkrocení zlého muže, Noc smaragdového měsíce, Lev s bílou hřívou, Súkromné životy

EDUARD VOJAN - VÝROČÍ NAROZENÍ

Vynikající český divadelní herec, představitel realistické psychologickoanalytické metody Eduard Vojan

(5. května 1853 až 31. května 1920) pocházel z pražské měšťanské rodiny. Od svého mládí se věnoval amatérsky a brzy i profesionálně divadlu. Zpočátku byl členem kočovných společností, dále působil ve stálých divadlech v Plzni a v Praze. Jeho civilní herectví bylo nedostatečně oceňováno a do Národního divadla byl přijat až v roce 1888.

Hrdinské postavy vytvářel zejména na základě hlasového projevu - příkladná artikulace, ale i úmyslná deformace hlasu. Jeho další tvárné prostředky se vyznačovaly střídmostí -úsporná gesta, smysl pro charakteristic-

ký detail.

Z bezpočtu rolí připomeňme alespoň: Hamlet, Macbeth, Othello (Shakespeare), Veršinin ve Třech sestrách (Čechov), Cyrano z Bergeraku (Rostand), Mefisto ve Faustovi (Goethe), Francek v Maryši (Mrštíkové), Jan Hus, Jan Žižka, Jan Roháč (Jirásek) atd. Eduard Vojan zásadně odmítal hostovat na zahraničních scénách. Jeho herectví se stalo vzorem pro mnoho následovníků.

Eduard Vojan

HERMINA TÝRLOVÁ - VÝROČÍ ÚMRTÍ

Spolu s Jiřím Trnkou a Karlem Zemanem patřila Hermína Týrlová (11. prosince 1900 až 3. května 1993) k předním zakladatelům české školy animovaného, kresleného a loutkového filmu. Pocházela z Březových Hor na Příbramsku.

Hermína Týrlová

Hermína Týrlová začínala v polovině dvacátých let minulého století, kdy s K. Dodalem natáčela kreslené reklamní filmy. Své experimenty s loutkovým filmem obnovila za druhé světové války ve zlínském ateliéru (např. Ferda Mravenec, Vánoční sen). Po druhé světové válce vytvořila několik filmů (Vzpoura hraček, Ukolébavka) a klasických pohádek (Pasáček vepřů, Zlatovláska). V některých filmech používala k animování nejrůznější materiály a kombinovala animovaný a hraný film (Vlněná pohádka, Kulička, Modroočka či Ztracená panenka, Uzel na kapesníku a další).

Hermína Týrlová ve své tvorbě usilovala vždy o nové výtvarné metody a postupy - svůj projev stavěla na drobnokresbě a detailu. Její neutuchající invence ji řadí k předním našim i světovým animátorům filmové tvorby 20. století.

JAN NEPOMUK ŠTĚPÁNEK - VÝROČÍ NAROZENÍ

Jan Nepomuk Štěpánek

Český dramatik, překladatel, herec a organizátor obrozeneckého divadla Jan Nepomuk Štěpánek (19. května 1783 až 12. února 1844) pocházel z rodiny zámožného chrudimského občana. Zpočátku zamýšlel věnovat se duchovní dráze, ale v roce 1800 pobyt v semináři přerušil a vstoupil do studentské legie, která měla bojovat proti Napoleonovi. Od roku 1805 však trvale spojil svůj život se Stavovským divadlem v Praze. Začínal v něm jako nápověda a ochotník. V letech 1824 až 1834 byl jeho ředitelem. Jeho zásluhou se konala o nedělích a svátcích pravidelná česká představení. Byl autorem, překladatelem a upravovatelem téměř sto čtyřiceti her, jejichž uvedení pak prosazoval i na úkor jiných autorů (např. V. K. Klicpery nebo J. K. Tyla).

Jan Nepomuk Štěpánek byl autorem vlasteneckých her z české historie (např. Obležení Prahy od Švejdů, Břetislav První - český Achilles) a veseloher z lidového života (Berounské koláče,.Čech a Němec apod.).

OLDŘICH PREFÁT Z VLKANOVA - VÝROČÍ NAROZENÍ

Český cestovatel a spisovatel Oldřich Prefát z Vlkanova (12. května 1523 až 26. července 1565) byl synem zámožného staroměstského měšťana a od útlého mládí tíhl k přírodním a technickým vědám. Studoval na univerzitách v Praze, v Německu a v Itálii. Po návratu domů si na pražském Uhelném trhu založil dílnu na výrobu astronomických a fyzikálních pomůcek a přístrojů. Přes rozličné technické a obchodní aktivity se Oldřich Prefát z Vlkanova proslavil jako cestovatel a spisovatel. Podnikl několik studijních a obchodních cest do jižních států Evropy. Své zážitky popsal, na tehdejší dobu velice poutavě, v roce 1563 v cestopise Cesta z Prahy do Benátek a odtud potom po moři až do Palestiny.

JOSEF DOBROVSKÝ

*17. 8. 1753 +6.1.1829

Ve své době spojoval tento významný muž naši osvícenské doby ve svém bádání studie jazykové spolu s dějepisnými. Neomezoval se jen na češtinu, která si toho tehdy velice žádala, ale především na veškeré slovanstvo. Bádal rovněž v historii kulturní, která byla vlastně průpravou pro dějiny literární. Byl nadšeným josefinistou, jak říkali těm, kteří chtěli reformy Josefa II., pokrokového syna Marie Terezie. Ten tehdy vládl velmi moudře. Dobrovský byl vážným posuzovatelem a kritikem, hledal čistotu, ryzí pravdu. Pokud ji neměl, nepouštěl se do studia. Když ji získal, nořil se hluboko do základů a neúnavně studoval, opravoval své věci, dvakrát měřil, než se rozhodl věc vydat a podepsat se pod ni.

Josef Dobrovský

Měl to štěstí, že se dostal do rodiny rytířů z Neuberka na jejich zámek Neuberk na Mladoboleslavsku, a také ještě častěji do jejich půvabného letního loveckého zámečku na mělnickém Chloumku. (Tady se také jmenuje po jeho častých návštěvách a pobytech ulice Dobrovského podnes.)

Když Jan František z Neuberka byl předčasně stižen chorobou a zemřel, napsal Dobrovský přesmutný nekrolog, ve kterém praví, že „nikdo už mu nebude tak vzácnou duchovní oporou, která, když on sám pochyboval o

své práci a snažení vynést krásný český jazyk ze třistaleté poroby znovu na slunce, tu Jan František Neuberk jej vedl k trpělivosti a naléval mu nové síly a chuti." Společně pak spolu vykonali hodně na tomto poli. Vždyť Jan František Neuberk sbíral neúnavně torza knih, zbytky, i neúplné stati, které sám doplňoval ručně písmenko po písmenku. Dával dohromady dokumenty o tom, že česká literatura žila. Vykupoval od lidí a sháněl po celé zemi knihy všeho druhu v českém jazyce psané, a potom se s nimi piplal, krášlil je. S láskou je pak ukazoval Dobrovskému a přesvědčoval jej o té lži nepřátelů české země, kteří by chtěli tvrdit, že český národ neměl žádnou kulturu, žádnou literaturu, žádný jazyk.

V dnešní knihovně Národního muzea chovají Neuberský sborník, ukázky ilum. knih z rukou Neuberkových, například překrásné verše o milování syna krále Jiřího z Poděbrad - Hynka, nebo Rosův slovník, různé náboženské knihy, katolické i českobratrské, zpěvníky, právnické knihy.

Josef Dobrovský byl těmi díly nadšen. Když viděl již zchromlé prsty rytíře Neuberka a utrpení jeho při té práci, dovedl mu na zámek mladého Krameria. Ten pak měl za úkol dvakrát tisknout to, co již pracně Neuberk vytvořil ze zbytků různě sebraných listů a knih. Byly to jediné, které si kdosi uchoval po pobělohorském řádění a Koniášově pálení všeho českého a nekatolického. Neuberk koupil tiskařský lis a lité písmo a Kramerius u Neuberků zůstal jako člen rodiny a jako pořadatel obšírné knihovny, zároveň jako tiskař. Dva exempláře měly být pro dva syny rytíře Jana Františka mladšího a Josefa Jana. Originál určil jako odkaz české knihovně národní, v Národním muzeu.

Dobrovský trávil čas v pozdějších letech u Černínů, dříve v rodině Nosticově v Praze, kde byl vychovatelem.

Narodil s v Děrmetu v Uhrách, v Německém Brodě vystudoval gymnázium a v Praze fakultu filozofickou. Vstoupil původně k jezuitům, byl dokonce r. 1786 vysvěcen na kněze, a později se stal i na čas správcem generálního semináře na Hradisku u Olomouce. Kromě nesčíslných prací filologických, teologických, vesměs psaných v latině, věnoval se slovanskému jazykozpytu a jemu určil tři velká díla, psaná rovněž v latině a také v němčině. Ausführliches Lehrgebäude der böhmischen Sprache (r. 1809), dále Institutiones linguage slavicae dialecti veteris (1822). Jeho třetí dílo jazykovědné byl Slovník česko-německý. Mnoho práce zanechal v kulturněhistorických sbornících, magazínech, učebnicích, spisech.

Dobrovský byl velkou postavou našich literárních a vědeckých dějin. Nikdy se neoženil a všechen svůj život věnoval vědecké práci o kráse slovanské řeči, o básnicky jiskřivé řeči české, o stopách a dílech českých již v dávných dobách a středověku, kdy byla řečí i králů a šlechty.

Zemřel v Brně 6. ledna 1829 v 76 letech.

Český kalendář – Dagmar Štětinová

Historická kuchyně

Na velký úspěch Jubilejní všeobecné výstavy v roce 1891 a Národopisné výstavy v roce 1895 navázala řada podobných menších projektů, mezi které patřila i Zahradnicko-ovocnická výstava, která se konala v Praze v roce 1906. Právě na ní byla čestným diplomem odměněna kuchařská kniha vdovy po řediteli obecné školy dívčí na Smíchově Anny Drůbkové nazvaná Mladá hospodyňka. Úspěch na výstavě i pozitivní ohlasy v tisku autorky přiměly k vydání třetího rozšířeného vydání, které se na knihkupeckých pultech objevilo v roce 1908. Právě z tohoto třetího vydání pocházejí recepty, které zde uveřejňujeme. Anna Drůbková podle vlastních slov ve své kuchařce zúročila zkušenosti nabyté v kursech a přednáškách kuchařské školy Domácnost v Praze. Její dílo se řadí mezi práce, které vycházely ještě z tradic rakouské měšťanské kuchyně a navazovaly na stále nově upravované edice proslulé Magdalény Dobromily Rettigové. Zároveň však zde nemůžeme přehlédnout snahu inspirovat se v pokročilé francouzské gastronomii, což se projevovalo mimo jiné i v častějším využívání zeleniny v kuchyni. Jako další české autorky kuchařek i Anna Drůbková respektovala omezené sociální možnosti většiny českých domácností a tomu odpovídala i skladba menu, které autorka navrhovala pro jednotlivá roční období. My tentokrát vybíráme recepty z menu určených pro léto. Na konec ještě uvádíme menu z banketu pořádaného na počest návratu cestovatele Josefa Kořenského dámským odborem Ústřední Matice Školské na Smíchově

Nepravá rybí polévka

Rozkrájej na drobné nudličky půl mrkve, půl celeru, půl petržele i kapusty, jednu celou cibuli a nech vše na másle trochu udusiti. Pak dej zeleninu tu do slané vody vařiti. Mezitím upraž na rendlíčku s kouskem másla několik lžic velké krupice, a když jest žlutá, přidej ji k polévce. Nech polévku ještě čtvrt hodiny vařiti, okořeň ji zázvorem i květem a cibuli odstraň. Rozkloktej v trochu mléce celé vajíčko, přilij k polévce a vylij do mísy na osmaženou housku.

Řízná omáčka [k hovězímu masu]

Do kastrolku dá se kousek sádla z vepřové pečeně i trochu másla, cibule se nechá v tom usmažiti, načež se zasype moukou a udělá se jíška. Mezitím se dá do polévky vařiti bobkový list, zázvor, citrónová kůra i šťáva, několik zrnek pepře, kousek dymiánu [tymiánu] a [muškátového] květu. Směs tato se pak procedí na jíšku, přidá se trochu bílého vína a omáčka se nechá ještě dovařiti.

Pražské řízky (Přírodní)

Telecí řízky z kýty se naklepou, osolí, na jedné straně moukou popráší a dají se tou stranou na rozpálené máslo opéci. Pak se obrátí a dopekou. Omáčka se zapráší moukou a zalije polévkou. Na každý řízek se dá vajíčko, které se v lívanečníku nechalo ztuhnouti jako na beefsteak. Vykrojí se kulatou formičkou, aby mělo pěkný tvar. K řízkům se dá rýže posypaná parmezánským sýrem.

Omeleta „Výstavní"

Utři dobře 3 celá vejce s 2 lžicemi cukru a 2 lžicemi mouky. Přidej k tomu též trochu dobrého mléka. Vylij těsto do rozpáleného másla na omeletovou pánev a nech je v troubě 20 minut volně péci. Pak namaž omeletu zavařeninou meruňkovou, sbal ji a posyp cukrem. Dobrá nádivka jest též, když se rozkrájí 4 oloupaná jablka na lístky a nechají se na rendlíčku s kouskem másla udusiti. Přidá se k nim lžíce vanilkového cukru a dvě lžíce meruňkové zavařeniny.

Koláč s rybízem

Utři na mise 12 dkg másla se 12 dkg cukru a dej k tomu citrónovou kůru i šťávu, pomerančovou kůru, trochu skořice a hřebíčku. Zadělej z toho těsto dvěma žloutky, přidej 2 žloutky vařené prolisované, 12 dkg neloupaných, umletých mandlí a 12 dkg mouky. Udělej koláč na 2 prsty silný, dej jej do dortové formy, pomaž vejcem a nech upéci. Mezi tím svař cukr s vodou, vhoď rybízová zrnka do něho a hned je zase opěňovačkou vybírej. Šťávu nech svařiti na husto, pak vlažnou ještě natři upečený koláč a zrnky rybízovými posázej.

Banket na počest návratu z cest slovutného cestovatele pana Jos. Kořenského, řed. měšť. školy dívčí na Smíchově, pořádaný dámským odborem „Ústř. Mat. Školské" na Smíchově.

Polévka mozečková
Losos s majonézou
Filet de boeuf
Zelený hrášek se smaženými kuřaty
Srnčí kýta se závarem
Sýr
Dezert
Sněhové pečivo, jemný suchar, Linecké pečivo, zázvorky, punčové kobližky, Dort čokoládový s maraschinem, dort ruský, dort míchaný, srnčí hřbet čokoládový a kniha [dort ve tvaru knihy]*: „Cesta k protinožcům a návrat Sibiří do vlasti."*

Zastánci návrhu na ocenění exprezidenta Beneše uspěli

(ČTK) - Úspěchem zastánců návrhu, podle něhož by měla Poslanecká sněmovna zvláštním zákonem ocenit zásluhy druhého československého prezidenta Edvarda Beneše, skončilo první parlamentní čtení této předlohy. Většina poslanců totiž nepodpořila návrh na její zamítnutí, takže ji v příštích měsících podrobně posoudí sněmovní výbory. O jejím schválení by dolní komora měla hlasovat patrně na podzim.

Návrh ocenit Beneše předložila skupina tří levicových poslanců. Jitka Gruntová (KSČM), Radko Martínek a Karel Šplichal (oba ČSSD) navrhli zákon, který má jedinou větu: "Edvard Beneš se zasloužil o stát." Poslanci chtějí, aby tento zákon platil od letošního 28. října. Beneš stál v čele státu v letech 1935 až 1938 a 1945 až 1948 a též v londýnském exilu v letech 1940 až 1945.

Není jasné, zda a v jaké podobě sněmovna zákon přijme. Hranice jeho zastánců a odpůrců totiž nejde jen mezi stranami, ale i uvnitř nich. Třeba místopředseda ODS a její stínový ministr zahraničí Jan Zahradil předlohu podpořil, jeho stranický kolega Hynek Fajmon už byl opatrnější. Návrh na zamítnutí předlohy ale dnes podpořilo jen 28 ze 146 přítomných poslanců.

Martínek, jeden z autorů návrhu zákona, prohlásil, že Beneš vykonal pro vznik a rozvoj státu tolik práce, jako snad nikdo jiný. "Doktor Beneš žil v těžké době, kdy se malá země ve středu Evropy stala hned několikrát hříčkou v rukou mocných tohoto světa. Dle našeho názoru se s touto situací vypořádal se cti. Zasloužil se o stát," prohlásil za autory předlohy.

Za Beneše se postavili i další sociální demokraté. Šplíchal řekl, že Beneš je základní pilíř české státnosti. Proto braňme jeho odkaz," apeloval na ostatní. Přidal se k němu Robert Kopecký (ČSSD), když řekl, že pro mnohé je Beneš symbol českého národa. "V této době je potřeba si uvědomit, že je potřeba naše národní zájmy hájit. Není možné si nechat vnutit názory z Mnichova od sudetských Němců, které tak ostře zaznívají," uvedl v narážce na požadavky sudetských Němců, aby Česko zrušilo Benešovy poválečné dekrety, které postihly sudetské Němce za jejich podíl na rozbití předválečného Československa.

Zahradil upozornil na "reinterpretace nebo dokonce možná dezinterpretace" meziválečných československých dějin včetně zpochybňování demokratického charakteru tehdejšího Československa a oprávněnosti jeho vzniku. Uvedl, že tyto dezinterpretace jsou často spojovány s útoky na Beneše. "Když už byl tento zákon (o ocenění Beneše) předložen..., nedovedu si představit, že by touto sněmovnou neprošel. Myslím si, že to by byl velmi zvláštní signál znejišťující takovou interpretaci naší nedávné historie, za kterou musíme všichni jednoznačně stát," řekl.

Opatrnější byl Fajmon. "Mám obavu, že hlavním motivem je snaha předkladatelů odpovědět tímto zákonem na kritiku Edvarda Beneše a České republiky ze strany sudetských Němců a jejich apologetů. Takový motiv je dle mého soudu možná dobře míněný, ale v konečném důsledku kontraproduktivní," uvedl na adresu autorů předlohy. Varoval, že její přijetí by mohlo přispět k vyhrocení česko-německých vztahů.

Rovnou se proti předloze postavil lidovec Josef Janeček. "Můžeme se dostat na cestu, že nejen Beneš, ale i další budou adepty na takovýto zákon. A já se potom ptám - kdo to bude posuzovat?" dotázal se sněmovny. Za správné by považoval postavit prezidentovi pomník.

Přísněji na některé léky

Česká poslanecká sněmovna se rozhodla razantně vyřešit stále častější problém zneužívání léku Rohypnol ze strany narkomanů. Na základě schválené novely o návykových látkách se v ČR velmi populární přípravek pro pacienty trpící nespavostí bude vydávat pouze na speciální recept s modrým pruhem, který se využívá pro zvlášť přísně evidovaná léčiva. Ministryně zdravotnictví Marie Součková si od nové úpravy slibuje, že se už nadále nebude s Rohypnolem obchodovat a výrazně se omezí i jeho zneužívání. Bohužel lze očekávat, že vynalézaví čeští narkomani brzo najdou jiné cesty, jak si vyrábět omamné látky z jiných volně dostupných léků. *(MaFr)*

Jak je to s evropským antiamerikanismem?

V závěru června se v americkém lyžařském středisku Beaver Creek konalo každoroční Světové fórum, jehož jsem se - již poněkolikáté - jako jediný český a jeden ze šesti evropských zástupců zúčastnil. Tématy těchto tří dnů byly Stará a nová Evropa a nový antiamerikanismus, Světová ekonomika a Poučení z irácké války.

Byl jsem shodou okolností prvním řečníkem celé konference, a to k prvnímu z těchto témat. Vycházel jsem z pevného přesvědčení, že je právě dnes seriózní dialog mezi Evropou a Amerikou mimořádně důležitý. To byl můj apriorní názor, který však byl zážitky na konferenci nesmírně posílen...

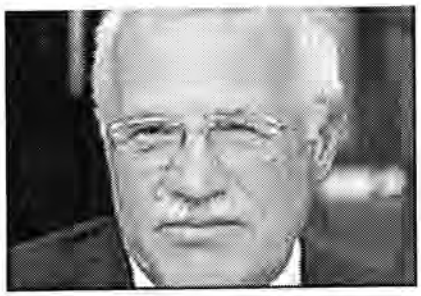

Ještě více než dříve proto považuji za nezbytné přispět k rozbíjení různých mýtů a nepochopení, které v minulosti, ale o to více v průběhu posledních dvou let, vznikly. Jedním z těchto mýtů je rozdíl mezi starou a novou Evropou, který nedovedu dobře vysvětlit. Různé země Evropy samozřejmě mají různé zájmy, různé priority, různé loajality, různé historické zkušenosti, vzpomínky a obavy, ale zařadit celou tuto různost do slov stará a nová Evropa neumím a myslím, že to ani nejde.

Evropské země se nepochybně liší svou historickou zkušeností. Liší se zejména tím, že některé z nich mají dobré důvody nepovažovat svobodu za samozřejmou věc. Proto si jsou dobře vědomy její zranitelnosti a jejích nepřátel. Vědí, že svoboda není ani dar, ani exportovatelné zboží, a jsou citlivé na jakékoli známky jejího porušování. Zdůrazňují proto právo na vlastní názor a právo tento názor zastávat.

Provazochodci bez volnosti?

Některé evropské země nedávno prodělaly hlubokou systémovou změnu - transformovaly komunistický režim v pluralistickou parlamentní demokracii a v tržní ekonomiku. Vědí proto své o relativním významu vnějšího tlaku a domácích faktorů při iniciování a provádění této změny. Výsledkem toho je, že kladou důraz na faktory domácí. Jsou však loajální a vědí, že pád berlínské zdi a naši sametovou revoluci neumožnila německá Ostpolitik, ale postoje Ronalda Reagana a Margarety Thatcherové.

Vědí i to, kdo zajistil jejich vstup do NATO. Tato loajalita jim pro jejich další cestu dává jasný koridor, ale nedělá z nich provazochodce, kteří mají zcela nulovou volnost volby jednotlivých kroků své cesty. Tytéž země byly v minulosti nuceny zapomenout na své národní zájmy a místo toho měly prosazovat zájmy světového proletariátu (nebo spíše sovětského politbyra). Nyní ale chtějí své zájmy prosazovat, což je - podle mého názoru navíc velmi americké.

Dnešní spory však v jednom ohledu považuji za logické. V minulosti bylo daleko snadnější sjednotit se proti Sovětskému svazu než dnes proti méně jasnému nepříteli.

Konec studené války způsobil, že se zájmy jednotlivých zemí začínají rozcházet, a tomu se zabránit nedá. To samo o sobě však není antiamerikanismem. Nedávno se objevil termín nový antiamerikanismus, který automaticky nabízí přijít se slovy starý antiamerikanismus, a já musím trvat na tom, že jsem byl vždy jedním z neúprosných kritiků onoho starého antiamerikanismu.

Vždy jsem obdivoval americký politický, ekonomický a sociální systém. Vždy jsem protestoval proti neoprávněné trivializaci americké kultury. Vždy jsem byl pilným studentem americké ekonomie a dalších společenských věd. Vždy jsem oceňoval americký způsob života, individualismus, racionalismus, pragmatismus, pracovitost a optimismus Američanů. Velmi ostře jsem odmítal názory těch evropských intelektuálů, kteří vysvětlovali tragédii 11. září jako reakci na americký kapitalismus a na macdonaldizaci celého světa (který by jinak žil v Rousseauově idylickém ráji a nevinnosti).

Supernový antiamerikanismus

Přesto adjektivu nový u slova antiamerikanismus nerozumím. Různé racionální pochybnosti o účelu irácké války a jen podmíněná nebo částečná účast v ní nejsou antiamerikanismem - a to ani starým, ani novým. Musíme pozorně rozlišovat mezi přátelskou a konstruktivní kritikou a explicitním a zjevným nepřátelstvím. V Evropě je určitě daleko víc toho prvního než druhého.

Prosil jsem americké kolegy a přátele, aby to vzali na vědomí. Obávám se totiž, že směšování těchto věcí vede k fenoménu, který bych označil za supernový či nově nový antiamerikanismus, do něhož jsou dnes tlačeni i odpůrci starého antiamerikanismu, dosavadní hlavní zastánci Ameriky v Evropě. To považuji za velkou škodu.

Václav Klaus, prezident republiky

Vzpomínka - Srpen 1968 mladým lidem už asi moc neříká

Několik desítek převážně starších občanů se sešlo v r. 2001 na vzpomínkovém shromáždění k 33. výročí okupace Československa spojeneckými vojsky v srpnu 1968. Před sochou sv. Václava ho pořádala politická strana Pravý blok se spřátelenými politickými stranami a občanskými sdruženími. Přítomné svým zpěvem potěšila legenda folku Pepa Nos a Jan Kryl.

"Přišli jsme s manželkou, protože na srpen nemůžeme zapomenout," řekl PN jeden z účastníků akce. Škoda, že mladí se o srpnové události už skoro nezajímají", přidala se poblíž stojící starší žena. Jejich slova potvrzovala skladba zájemců o vzpomínkový akt.

Několik transparentů zdobících pódium naznačovalo, že ne všichni jsou se současnou situací v zemi zcela spokojeni.

Kinský chce od Chocně zámek a další majetek za desítky milionů

(ČTK) - Majetek v hodnotě desítek milionů korun chce prostřednictvím soudu získat od města Chocně na Ústeckoorlicku František Oldřich Kinský. Vydání majetků by mělo vážný dopad na chod města. Ústeckoorlický soud, který již v minulosti žalobu zamítl, při úterním líčení nerozhodl a případ odročil na říjen. Po posouzení dalších listinných důkazů, předložených oběma stranami sporu, si chce právní cestou opatřit další důkazy, které by potvrdily totožnost žalobce.

Kinského právník Jaroslav Čapek považuje tento postup za zbytečný a protahující proces. "Je zcela evidentní, že tím rozhodnutím byl (Kinský) poškozen z hlediska běhu času," řekl. "Toto je jenom oddalování okamžiku, kdy bude moci plně nakládat se svým majetkem, což mu samozřejmě působí škody," dodal.

Kinský podle svého právníka podal již 157 žalob, v pěti zvítězil. V současné době uvažuje o podání dalších dvou. Celkem se soudí o majetek za 40 miliard korun.

Českou politickou scénou před několika dny zahýbal rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Orlicí, podle něhož Kinský získal 1,5 hektaru pozemků v Újezdě u Chocně. Rodiče Kinského o majetek přišli po druhé světové válce na základě Benešových dekretů, protože údajně spolupracovali s nacisty. Polistopadové restituční zákony neumožnily návrat takto zabaveného majetku. Někteří politici proto v rozsudku, který Kinskému vrátil část majetku, vidí zpochybnění dekretů. Ministr kultury Pavel Dostál kvůli tomu dokonce inicioval schůzku politických představitelů, která se uskuteční dnes.

Na městě Choceň požaduje Kinský vydání objektu zámku včetně parku, několik budov, zahradnictví a asi 100 hektarů pozemků. "Řada z nich je zastavěna, stojí na nich například kino, školka, nádraží. Mělo by to velký vliv na chod města a celou jeho infrastrukturu. V zámku je smuteční síň, hudební škola a ty dopady vrácení by byly značné," řekl právník města Pavel Stratílek.

Ve sporu s Kinským zastupuje kromě Chocně další tři soukromé subjekty z tohoto regionu. "To jsou menší nároky, ale například myslivnu v Újezdě dostal majitel v restituci a teď by ji měl vracet," konstatoval Stratílek. Jeho klienti, včetně města, jsou podle advokáta odhodláni jít až k Ústavnímu soudu. "Považujeme to za průlom Benešových dekretů," dodal.

Čtyřka chce pokračovat

Příprava spolupráce zemí visegrádské čtyřky po jejich vstupu do Evropské unie bude podle náměstka ministra zahraničí Rudolfa Jindráka základem českého předsednictví skupiny. Česká republika se předsednictví ujímá dnes na rok po Slovensku. Vedle těchto dvou zemí bývalé federace společenství tvoří ještě Polsko a Maďarsko.

"Za úkol samozřejmě budeme mít i organizaci dvou setkání premiérů zemí čtyřky," připomněl Jindrák. Po vstupu zemí do Evropské unie, příští rok v květnu, bude důležitá koordinace jejich další spolupráce. V této souvislosti zmínil Jindrák příklad zemí Beneluxu, tedy Belgie, Nizozemska a Lucemburska. "Navíc se zdárně rozvíjí i spolupráce mezi resorty. V podstatě všechny, od kultury po obranu mají nějaké společné projekty," připomněl náměstek.

Nedomnívá se přitom, že po vstupu do EU se Polsko, které se stane šestou největší zemí unie, rozhodne rezignovat na spolupráci v rámci visegrádské skupiny. "Naopak jsem byl překvapen intenzitou jejich zájmu," poznamenal.

Premiér Vladimír Špidla nedávno uvedl, že k prioritám českého předsednictví bude patřit i příprava na zavedení schengenského systému pro pohyb osob na rozšířených hranicích EU. Představitelé visegrádské čtyřky se minulý týden sešli v Nízkých Tatrách.

Maďarsko, Polsko a bývalé Československo vytvořily visegrádskou skupinu v roce 1991 z iniciativy tehdejšího československého prezidenta Václava Havla. Rozdělení Československa v roce 1993 pak změnilo visegrádskou trojku na čtyřku. Spolupráci v rámci visegrádské skupiny nepokládala v polovině 90. let Česká republika za prioritní, v posledních rocích se ale přístup změnil.

V Ostravě se bouřili odboráři

Demonstrace v České republice stále nejsou zcela běžnou záležitostí. Zdá se však, že i zde se odboráři podobně jako jejich kolegové v Rakousku nebo Francii rozhodli ostře čelit vládním plánům na sanaci státního rozpočtu pomocí mohutných škrtů ve výdajích a reformování sociálního systému. Na odborářskou demonstraci v severomoravské průmyslové baště Ostravě se koncem května sešlo dvanáct tisíc občanů projevujících ostrý nesouhlas s vládním plánem na změny v systému veřejných financí. Nespokojení demonstranti vypískali jak vládního zmocněnce Vítězslava Zamarského, tak hejtmana Moravskoslezského kraje Evžena Tošenovského z opoziční pravicové ODS. Nejostřeji však reagovali na list ministerského předsedy Špidly, který se organizátorům kvůli časové zaneprázdněnosti omluvil. Mezi protestujícími byli jak hutníci a horníci, tak i zaměstnanci ze škol, služeb, dopravy či stavebnictví. Nechyběli ani důchodci či nezaměstnaní. Představitelé Českomoravské komory odborových svazů okamžitě dali najevo, že ostravská demonstrace rozhodně nebude posledním protestem odborářů proti připravované reformě a naopak slíbili ještě mohutnější akce. Vládu premiéra V. Špidly tedy ještě asi čekají velmi horké chvilky. Odbory sice zatím v České republice působily dost roztříštěným dojmem, ale plánovaná reforma by je mohla donutit k sjednocení. Poté by představovali velmi reálnou sílu, které by bylo možno čelit jen se značnými obtížemi. Pro sociální demokraty je situace o to nepříjemnější, že většina odborářů v předchozích volbách volila právě sociální demokraty a šéf odborů M. Štech je dokonce za ČSSD senátorem.

(MaFr)

Padl první trest za srpen 1968

Po téměř pětatřiceti letech poslal český soud do vězení prvního obžalovaného za tragickou noc v srpnu 1968,

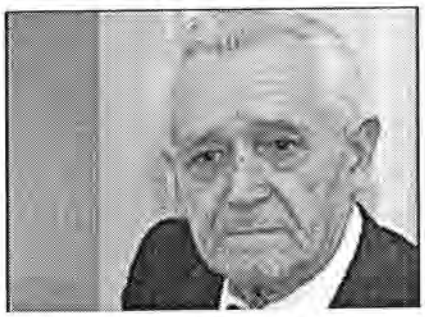

kdy sovětští vojáci ukončili pokus změnit komunistické Československo ve svobodnější a nezávislejší stát. Devětasedmdesátiletý Karel Hoffmann, někdejší ředitel Ústřední správy spojů, se tehdy pokusil zabránit veřejnosti, aby se z rádia dozvěděla pravdu o okupaci. Soud za to Hoffmanna poslal za mříže na čtyři roky. "Cítím se nevinen," prohlásil okamžitě po verdiktu Hoffmann bez stopy lítosti. A odvolal se. Původně čelil obžalobě z vlastizrady, za což mu hrozilo 12 až 15 let vězení. Pro vlastizradu však soud nezjistil dost důkazů. Ale našel dost důkazů k tomu, že Hoffmann rozhodnutím zastavit vysílání překročil svou pravomoc. "Obžalovaný je vinen, že v noci 21. srpna 1968 vydal pokyn k vyřazení vysílačů ve snaze zabránit vysílání prohlášení předsednictva ÚV KSČ, což tehdy byl legitimní orgán. Tím zabránil, aby obyvatelé byli informováni o stanovisku tohoto orgánu," řekla ve ztichlé jednací síni soudkyně Pavla Augustinová. Hoffmann si rozsudek vyslechl bez pohnutí. Ostatně během líčení projevil lítost jen jednou - nad sebou samým, když si stěžoval, jak procesem trpí. Soudkyně však označila vypnutí vysílačů za závažné jednání - v noci, kdy pod okny duněly tanky, lidé zoufale potřebovali informace. Nedostali je, rádio mlčelo. "Pokud by svou funkci vykonával řádně, měl to být právě on, kdo měl zajistit, aby vysílače fungovaly nepřetržitě," řekla Augustinová. Za rok 1968 stál v Česku před soudem ještě Milouš Jakeš a Jozef Lenárt. Na Slovensku je souzen Vasil Bilak. "Ještě zvážím, zda se proti rozsudku odvolám. Ale je to akceptovatelné," řekla státní zástupkyně Dagmar Máchová. Protože však Hoffmann už odvolání ohlásil, případ tak jako tak poputuje k vrchnímu soudu. Může do něj ještě zasáhnout i prezident a Hoffmanna vzhledem k jeho věku amnestovat. *jp*

Milouš Jakeš a Jozef Lenárt jsou osvobozeni od viny

Pražský vrchní soud 26.6. v odvolacím řízení potvrdil osvobozující rozsudek nad vysokými funkcionáři předlistopadového režimu Miloušem Jakešem a Jozefem Lenártem. Žalobce jim kladl za vinu, že spáchali dva trestné činy - rozvracení republiky a vlastizradu v souvislosti se vstupem vojsk Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968.

Pražský městský soud osmdesátiletého Jakeše a o rok mladšího Lenárta loni v září v plném rozsahu zprostil obžaloby. Žalobce se ale proti osvobozujícímu rozsudku odvolal. Trvá na tom, že bývalí komunističtí politici v srpnu 1968 pomáhali promoskevské skupině ve vedení KSČ při vytváření takzvané dělnicko-rolnické vlády. Tato vláda, kterou se nakonec ustavit nepodařilo, měla legalizovat vstup vojsk Varšavské smlouvy do Československa.

Jakeš s Lenártem podle žalobce sice nebyli hlavními iniciátory jednání o vytvoření nelegální vlády, ale účastnili se politických schůzek, na nichž s jejím ustavením souhlasili. Jakeš i Lenárt vinu odmítli a obžalobu označili za absurdní. Soud označili za pouhou mstu za to, že byli předními činiteli předlistopadového režimu.

Proti rozhodnutí vrchního soudu se již není možné znovu odvolat. Státní zastupitelství má ještě možnost podat tzv. dovolání k Nejvyššímu soudu v Brně. Státní zástupce Vlastimil Kraus nevyloučil, že tak učiní. V rozhovoru s novináři uvedl, že se definitivně rozhodne až poté, co prostuduje písemné odůvodnění rozsudku. Dodal, že dnešní rozhodnutí vrchního soudu vnímá jako neúspěch obžaloby.

S viditelnou úlevou přijali verdikt oba protagonisté bývalého režimu. Novinářům ale řekli, že žádné oslavy neplánují. Na dotaz, co budou v nejbližších hodinách dělat, Jakeš odpověděl, že odjede na chatu, kde bude sekat trávu. Lenárt se zase jako každý důchodce chce věnovat svým vnukům a těší se na setkání s přáteli. *jp*

Český premiér na evropském summitu zabodoval

Za dveřmi jednacího sálu zůstal skryt střet mezi francouzským prezidentem Jacquesem Chirakem a Vladimírem Špidlou. Jádrem sporu byl postoj EU k palestinské organizaci Hamas, jejíž vojenské křídlo se přihlásilo k mnoha teroristickým akcím

Premiéru Špidlovi se navzdory prezidentu Chirakovi podařilo prosadit ostřejší znění evropského prohlášení, podle něhož Evropská rada "naléhavě zkoumá možnost širší akce proti financování Hamasu".

"Chirac nechtěl o takové pasáži ani slyšet, premiér Špidla vystoupil a postavil se mu a za něj se pak postavili Britové a Nizozemci," popisuje střet náměstek ministra zahraničí Alexandr Vondra. S pomocí britského premiéra Tonyho Blaira a jeho nizozemského kolegy Jana Petera Balkenenda tedy Špidla prosadil svou představu o dokumentu.

"Je to důkaz, že český hlas v Evropě nezanikne," komentoval výsledky jednání Špidla.

Češi řekli ano Evropě

V historickém referendu o přistoupení země do Evropské unie se vyslovilo 75% obyvatel země pro. Referenda se zúčastnilo více než 55 % voličů, což odborníci považují za velký úspěch. Volební výsledky zaostávají hluboko za tímto číslem. České republice tak nic nebrání, aby se stala 1. května 2004 právoplatným členem elitního evropského klubu. *jp*

Dvojí pohled na srpnové dny

Historici a soudci se liší v otázce kolaborantské vlády

PRAHA - Připravovalo se v srpnu 1968 skutečně neústavní převzetí moci konzervativními komunisty, kteří podporovali sovětskou intervenci a sami byli ze strany SSSR podporováni? A kdo se na něm podílel? Odpovědi na tyto otázky se liší podle toho, zda se zeptáte soudců, kteří řeší konkrétní trestní případ, nebo historika, který se zabývá celkovým hodnocením tehdejší situace. Historikové jsou si jisti: V srpnu 1968 existovala skupina konzervativních komunistů, kteří chtěli za sovětské podpory vypudit proreformní kolegy z vedení ČSSR a vytvořit neústavní dělnicko-rolnickou vládu. Soudci jsou ale opatrnější: Není to jednoznačné, a hlavně dnes nikdo přesně neurčí, kdo měl jakou roli. Za přípravu kolaborantské vlády byli před více než půl rokem souzeni někdejší generální tajemník ÚV KSČ Milouš Jakeš a někdejší premiér Jozef Lenárt. Soudkyně pražského městského soudu Hana Hrnčířová je ale osvobodila. Nebylo totiž podle ní dostatečně prokázáno, zda se tehdy Jakeš s Lenártem a dalšími komunisty snažili na popud velvyslance Stěpana Červoněnka pod nátlakem přimět tehdejšího prezidenta Ludvíka Svobodu ke jmenování dělnicko-rolnické vlády, či zda ho jen informovali o nápadu sovětského ambasadora. "Bylo pouze prokázáno, že se schůzka u prezidenta odehrála," řekla tehdy Hrnčířová. Stejně tomu bylo i včera v případě Karla Hoffmanna. Rozhlas vypínat neměl, a za to je potrestán. Zda tak ale učinil proto, aby se mohlo jako první odvysílat prohlášení plánované kolaborantské prosovětské vlády, na to už důkazy nejsou. A tak podle soudkyně Pavly Augustinové není možné poslat za mříže kvůli vlastizradě ani Hoffmanna. Historik Jaromír Navrátil ale tvrdí, že o kolaboraci některých československých komunistů s vedením SSSR není pochyb. "Je to podchyceno dokumentem z jednání Leonida Brežněva 18. srpna v Kremlu," tvrdí odborník na srpen 1968. V Moskvě se tehdy dohodli a odsouhlasili vojenský zásah v Československu představitelé Polska, Maďarska, východního Německa, Bulharska a SSSR. "Brežněv je zároveň informoval o tom, jak v ČSSR plní vstřícná garnitura své úkoly," upřesnil Navrátil. Hlavními aktéry kolaborace byli podle něj lidé jako Vasil Biľak, Drahomír Kolder či Alois Indra. "Ti měli za úkol vše zajistit politicky a připravit dělnicko-rolnickou vládu," upřesňuje historik. Milouš Jakeš, Jozef Lenárt, Karel Hoffmann a další podle něj tvořili jakýsi druhý sled. "Ti měli na starosti zajištění technických otázek, tedy na prvním místě paralyzovat možnost tehdejší vlády disponovat sdělovacími prostředky," řekl LN. "Scénář invaze i následného pobytu v ČSSR dopředu existoval," stojí historik na svém.

Lidové noviny, 10. 06. 2003, Martin Zeman

Stát podcenil referendovou kampaň

Téměř dvacet procent občanů České republiky ještě 24 hodin před otevřením volebních místností nevědělo, kde se koná referendum o vstupu České republiky do EU. Třetina občanů si myslela, že hlasovací lístky dostanou do poštovních schránek. Stát jednoznačně nezvládl informační kampaň před nejdůležitějším hlasováním v moderních dějinách České republiky. Mnozí komentátoři připomínají, že je to možná vůbec první důležitý plebiscit od vzniku Československé republiky v roce 1918. Čeští politici se tak na poslední chvíli snaží zachránit to, co stát (za kampaň bylo odpovědné ministerstvo zahraničí) při informování občanů nezvládl. Premiér Vladimír Špidla připustil několik hodin před začátkem hlasování, že vláda podcenila část kampaně. "Možná, že jsme v tomto případě trochu podcenili ten propagační aspekt. Možná jsme mohli ještě více využít nějaké informační letáky," řekl po jednání vlády Špidla. To, že lidé mají o hlasování málo informací, vyplývá z průzkumu agentury STEM. Ministerstvo zahraničí dokonce uvažovalo o tom, že by občanům připomnělo, kde mají hlasovat, v narychlo doobjednané novinové inzerci. Pak se však ukázalo, že na to nejsou peníze. "Byla tady myšlenka zaplatit si mimořádnou inzerci v denících. Ta však padla. Domníváme se, že lidé, kteří čtou noviny, vědí, kde a jak hlasovat," prohlásil mluvčí ministerstva zahraničí Vít Kolář. *jp*

Padl šéf Novy

Už se zdálo, že generální ředitel největší české soukromé televizní stanice Nova Vladimír Železný přestojí vše. I desetimiliardovou pokutu, kterou kvůli jeho sporům s dřívějšími obchodními partnery, americkou firmou CME budou muset na základě prohrané arbitráže zaplatit čeští daňoví poplatnici. Ale nynější vlastníci stanice, společnost První privatizační fond (PPF) se nakonec rozhodla neriskovat dlouhodobý spor s politickými špičkami a Vladimíra Železného z jeho postu odvolala. Jeho dočasným nástupcem se stal člen vedení PPF Petr Dvořák. Nově zřízenou pozici výkonné ředitelky obsadila dosavadní vedoucí programové divize Novy Libuše Šmuclerová. Na její místo postoupil dosavadní šéf zpravodajství, populární moderátor Pavel Zuna. V servisní organizaci Novy, společnosti Česká produkční 2000 rovněž došlo ke zřízení funkce výkonného ředitele, kterou obsadil dřívější finanční ředitel vlastníka vysílací licence, firmy CET 21. Na skladbě pořadů a celkovém zaměření kanálu by se ale nemělo nic zásadního měnit. Diváci se pouze budou muset obejít bez pořadu Volejte řediteli, ve kterém Vladimír Železný zodpovídal dotazy diváků a hájil své postoje. I tento druh one-man show však má být obnoven poté, co se podaří najít nového definitivního ředitele Novy. Vladimír Železný patřil mezi nejkontroverznější osobnosti 90. let v České republice - intelektuál, který vybudoval jednoznačně komerční televizi bez sebemenších zábran proslul svými agresivními podnikatelskými metodami, které nakonec vyústily ve zmiňovaný spor s americkou CME. Železný byl loni zvolen senátorem, ale v současnosti je stíhán za několik majetkových trestných činů. Zůstává však velmi sporné, zda se vyšetřovatelům podaří dostat bývalého mediálního magnáta před soud.

(MaFr)

Železný: Vyhodili mě na příkaz Grosse

Vladimír Železný porušil mlčení o okolnostech svého nedávného odchodu z čela TV Nova a hned je z toho skandál. Železný měl totiž prohlásit, že byl z místa generálního ředitele Novy "vyhozen na přímý pokyn ministra vnitra Stanislava Grosse". Přesně tak to stojí ve zprávě britské nevládní organizace British Helsinki Human Rights Group, která se odvolává na osobní rozhovor svých zástupců s Železným. Schůzka se měla odehrát v Praze. Vladimír Železný nepopírá, že se s lidmi z organizace monitorující svobodu slova opravdu sešel. Na přímou otázku, zda s nimi mluvil přímo o Grossově nátlaku, volí senátor Železný opatrnou odpověď: "Náš rozhovor se zástupcem British Helsinki Group se týkal převážně úplně jiného tématu a mé formulace byly mnohem obezřetnější," napsal Železný v e-mailové odpovědi. TV Nova i Stanislav Gross shodně popírají, že by snad Železného odchod mohl být součástí dohody mezi nejsledovanější televizí a vládní koalicí, jejíž politici neskrývají svou nelibost nad - podle jejich názoru - protivládním tónem zpravodajství Novy. "O ničem takovém jsem nejednal," vzkázal Gross. Jisté však je, že se ministr s majiteli TV Nova před Železného pádem sešel.

jp

Dostál podal stížnost na Novu

Ministr kultury Pavel Dostál dál vede svůj boj proti největší komerční televizi v zemi. Vysílací radě podal stížnost na TV Nova. Ministr již v dubnu prohlásil, že by na základě stížnosti mohla Nova v krajním případě přijít o licenci. Sám však teď připouští, že se Nova kvůli jeho stížnosti nemusí o svou licenci bát. "Slibuji si od toho pouze to, že se rada bude stížností důkladně zabývat," řekl Dostál. "A že si již Nova nebude moci dovolit téměř vše, jako tomu bylo za staré rady." Právě kvůli náklonnosti vůči Nově odvolala vládní koalice před dvěma měsíci starou vysílací radu a tu novou obsadila téměř výhradně svými lidmi. Tlak ministra Dostála a dalších členů vládní koalice byl také jedním z důvodů pádu generálního ředitele Novy Vladimíra Železného.

jp

Klaus: Jděte všichni k referendu

Prezident Václav Klaus se před referendem vyjádřil na adresu Evropské unie velmi rezervovaně. U samotných volebních uren odmítl, jako jediný český politik sdělit, jak hlasoval. Klausova výzva před referendem zněla: Jděte všichni k referendu, neboť jde o historicky neopakovatelnou chvíli. "Všichni, kteří s touto zemí cítí a jimž její osudy nejsou lhostejné, by měli svůj názor vyjádřit," prohlásil prezident. Klaus se však vyhnul konkrétnímu doporučení, jak by se měli občané v referendu rozhodnout. Český prezident tak zůstává jediným středoevropským státníkem, který před evropským referendem jednoznačně nevyzval své spoluobčany k hlasování pro vstup. Například v Polsku podpořili "ano" pro EU nejen prezident Aleksander Kwasniewski a premiér Leszek Miller, ale i bývalý prezident Lech Walesa, a dokonce i poslední komunistický vůdce Wojciech Jaruzelski. Na Slovensku se zase k prezidentu Rudolfovi Schusterovi a premiéru Mikulášovi Dzurindovi přidal dokonce i bývalý premiér Vladimír Mečiar. "Spoléhám na to, že jsou naši občané nadáni vlastním rozumem a že jsou schopni tyto mimořádně závažné věci posoudit," uvedl ve svém prohlášení prezident Klaus. Po úspěšném referendu Klaus pogratuloval národu, že přišli k urnám a rozhodli, jak rozhodli. „Až budoucnost ukáže, jestli obavy těch, kteří hlasovali proti vstupu, byly liché či nikoliv," řekl Klaus.

jp

Vysokoškolští učitelé stávkovali

Vysokoškolští učitelé poprvé v historii stávkovali. Chtějí vyšší platy. Hodinový výstražný protest zasáhl olomouckou Palackého univerzitu. Ke stávce se demonstrativně připojili i pedagogové z pražské filozofické fakulty a FAMU. "Máme platy nižší než učitelé základních a středních škol. Většina z nás si musí přivydělávat," řekla odborná asistentka z filozofické fakulty Věroslava Senjuková. Do Olomouce přijela na pozvání protestujících ministryně školství Petra Buzková, která připravila návrh reformy financování veřejného vysokého školství. "Podaří-li se mi ve vládě návrh prosadit, měly by univerzity dostat příští rok navíc 5,2 miliardy korun. To by mělo umožnit i zvýšení platů pedagogů," uklidňovala Buzková. Šance, že kabinet jejímu požadavku vyhoví, je poměrně velká. Návrh totiž podporují premiér Vladimír Špidla i vicepremiér Petr Mareš. Pokud reforma nevyjde, chtějí někteří olomoučtí učitelé v září začít stávkovat naostro. *jp*

Aféra: Slováci nepřijeli na Hrad

Jednu z největších státních oslav na Pražském hradě - vyznamenání vojáků česko-slovenského protichemického praporu za jejich nasazení v protiteroristické operaci v Kuvajtu - pokazila aféra. Z třiasedmdesáti slovenských vojáků jich totiž mohlo přijet do Česka jen osmnáct, přestože každého z nich zval osobně dopisem český ministr obrany. Ostatním to zakázali nadřízení. Osmnáct vybraných si však řeklo: "Když ne všichni, tak nikdo!" A odmítli do Prahy jet. "Ale dostali jsme to rozkazem, a tak je nás jen osmnáct," říká úsečně velitel roty Oliver Toderiška. Až pak přiznává, že je mu toho "troškaření" kvůli vojákům líto. "Není to fér. Je to smutné, jak se vůči nám Slovensko zachovalo." Exministr obrany Jaroslav Tvrdík měl jednoznačný názor na to, co se stalo: "Je to skandál." Mezistátní oslavy se zúčastnil i slovenský prezident Rudolf Schuster společně s Václavem Klausem.

Zemřel Lubomír Voleník

Prezident Nejvyššího kontrolního úřadu Lubomír Voleník náhle zemřel. Smrt ho zastihla v hotelovém pokoji na služební cestě v Dánsku. Bylo mu třiapadesát let. Příčinou jeho úmrtí byl pravěpodobně infarkt. Voleník, jenž šéfoval českým kontrolorům deset let, se měl v Kodani zúčastnit konference Evropské organizace nejvyšších kontrolních institucí, návrat se plánoval na sobotu. Jeho tělo bylo objeveno včera ráno v hotelovém pokoji. Zda jeho smrt souvisí s dlouhodobou nemocí, která ho sužovala od mládí, není jisté.

jp

Vláda chce omezit výsady poslanců

Kabinet Vladimíra Špidly pošle v příštích týdnech do parlamentu dva zásadní, zároveň však kontroverzní návrhy. Ministři nedávno schválili novelu ústavy, která zavádí přímou volbu prezidenta a také omezuje imunitu poslanců a senátorů. Omezení imunity je smělý pokus, protože si na ni poslanci a senátoři nenechali od roku 1989 vůbec sáhnout. Navíc je to poprvé, kdy to navrhuje přímo vláda. Ta Špidlova chce, aby imunita platila jen po dobu poslaneckého mandátu. V případě, kdy parlamentní komora poslance či senátora nevydá, je dnes zákonodárce nepostižitelný do konce života. A nově by mohl být po skončení mandátu stíhán a souzen jako každý jiný občan. Vláda také navrhla, aby poslanec, který je kvůli trestnému činu zbaven imunity a skončí ve vězení, zároveň přišel i o svůj mandát. Dnes to totiž neplatí. Zavedení přímé volby prezidenta vypadá tak, že vláda chce místo věty "Prezidenta republiky volí parlament na společné schůzi obou komor" vložit do ústavy větu "Prezidenta republiky volí v přímých volbách lid". *jp*

Soud nedovolil platit u lékaře za luxus

Co vám běžně u lékaře nezaplatí zdravotní pojišťovna, to si smíte zaplatit sami, prohlásil včera Ústavní soud. To je třeba preventivní vyšetření navíc či návštěva doktora mimo ordinační hodiny. Když si však budete chtít připlatit za luxus, máte ve většině případů smůlu. Na lepší kloubní protézu při operaci v nemocnici si pacient ani po včerejšku připlatit nesmí. Na Ústavní soud se obrátilo 54 poslanců ODS a US-DEU vedených Milanem Cabrnochem (ODS). Chtěli zrušit takzvaný "paragraf poslankyně Fischerové", pojmenovaný po někdejší poslankyni za ČSSD. Ten lékařům zakazoval inkasovat peníze od pacientů "v souvislosti s hrazenou zdravotní péčí". Řada lékařů se obávala, že to vlastně znamená zákaz vybírat peníze za jakýkoli nadstandard, a domáhala se zrušení paragrafu. Paragraf však soud nezrušil. Pravicoví poslanci přitom tvrdí, že si lidé lepší péči stejně koupí. "Dělají to pokoutně a vede to jen ke korupci," řekl poslanec Cabrnoch. Ale úplně zklamaný včera nebyl. Ústavní soudci totiž dali jasně najevo: zákony jsou špatné a parlament by je měl změnit. "Lékaři po včerejšku vědí, že se nemusí bát vybírat za to, co pojišťovna nehradí. *jp*

Odboráři chystají masové protesty

Odboráři se bouří. Proti vládě a jejímu návrhu reformy veřejných financí stojí už všechny odborové svazy v zemi. Praha má zažít demonstraci, jakou v posledních třinácti letech neviděla. Masový protestní pochod Prahou, který odboráři jako první z řady akcí chystají, se má odehrát až po referendu o vstupu do Evropské unie. "Nechceme, aby nás vláda obvinila z případného neúspěchu hlasování," vysvětlil termín předseda Asociace samostatných odborů Bohumír Dufek. Demonstrace, které se podle představ odborářských předáků má zúčastnit přes sto tisíc lidí, nebude jediným protestem. Pokud odborářům vše vyjde, ve stejný den omezí některé nemocnice provoz na víkendový a část škol zůstane zavřená. *jp*

Speciální soudy budou soudit děti

Už od příštího roku by se delikty mladistvých neměly zabývat normální soudy, ale soudy speciálně určené pro mladé lidi. Měl by to být lék na neustále narůstající kriminalitu mládeže. Současná hranice trestní odpovědnosti 15 let zůstane zachována. S tímto nápadem přišel vládní kabinet a schválila jej i Poslanecká sněmovna. "Počítá se s tím, že pro tyto případy budou vyčleněni speciální soudci. Do případů budou zapojeni také pracovníci z oblasti psychologie a pedagogiky," uvedl ministr spravedlnosti Pavel Rychetský, v jehož úřadu návrh vznikl. Rozšíří se také škála trestů pro mladé delikventy: soudci budou moci zakázat navštěvování nevhodných míst či vycházení z domova ve večerních hodinách. Mohou také nařídit ochranné léčení. *jp*

Celníci pašovali cigarety za miliony

Celníci zachytili v posledních dnech miliony pašovaných cigaret. V síti s odhaleným kontrabandem uvízli i zaměstnanci celních správ, kteří se na pašování podíleli. Kdyby se cigarety podařilo provézt přes hranice, stát by na daních přišel přibližně o deset milionů korun. Ve třech případech jich celníci zadrželi přesně čtyři a půl milionu. Bez kolků, poschovávaných v různých skrýších automobilů. Celníci jsou navíc přesvědčeni, že kdesi v Česku funguje nelegální továrna na cigarety. *jp*

Mareš chce volnost pro marihuanu

Kuřákům marihuany zřejmě v budoucnu nebudou hrozit tak přísné tresty jako nyní. V budoucnu už by neměli být házeni do jednoho pytle s dealery tvrdých drog a závislými narkomany. Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky totiž chce, aby se zmírnil dosavadní přísný zákon, který dokáže poslat do vězení kuřáka marihuany už za deset cigaret této lehké drogy. "Chceme, aby se tato hranice posunula z desetí cigaret na 250 kusů," řekl místopředseda vlády Petr Mareš (US-DEU). Rada si nechala vypracovat od ministerstva zdravotnictví studii, která porovnává rizika při kouření marihuany, obyčejných cigaret a pití alkoholu. "Na rozdíl od alkoholu konopí nevyvolává oslabení dýchacích funkcí a ani při předávkování neoslabuje dávivý reflex. Protože se konopí většinou kouří, účinky jsou téměř okamžité a po ukončení inhalace začínají ustupovat," píše se ve studii. *jp*

Další zdražení: pasy, průkazy, listiny

Nemůžete najít rodný list? Máte starý cestovní pas? Pak stojí za to pospíšit si a vyřídit tyto věci na úřadě co nejdříve. Od ledna má platit nový zákon, kterým chce vláda úplně přepracovat systém správních poplatků za úřední úkony. Řada služeb, s nimiž se lidé dostávají běžně do styku, podraží. Duplikát rodného či oddacího listu bude stát stokorunu, řidičský průkaz 200 korun, červený cestovní pas 400 korun, přihlášení auta 800 korun. Seznam změn by vystačil na celé noviny. "Nový zákon má asi pět set stránek," uvedl mluvčí ministra financí Jaroslav Dědič. *jp*

Ministrem obrany bude Kostelka

Novým ministrem obrany se stal někdejší náměstek ministra Tvrdíka Miroslav Kostelka. "Jedním z faktorů, proč jsem Miroslava Kostelku vybral, je, že mi ho doporučil odcházející ministr obrany Jaroslav Tvrdík," oznámil Špidla. Rozhodující však podle premiéra bylo, že Kostelka má v resortu respekt a může okamžitě pokračovat v reformě armády. Na škrtech v armádním rozpočtu, kvůli nimž odstoupil ministr Tvrdík, se podle Špidly nic zásadního měnit nebude. *jp*

Zemědělci chtějí tři miliardy za špatné počasí

V době, kdy vláda kvůli úsporám škrtá peníze na mzdy učitelů a lékařů a zvyšuje daně, chce ministr zemědělství Jaroslav Palas požádat o několik miliard pro zemědělce. Ti své požadavky navíc podpořili demonstracemi v Praze a Olomouci. Letos chtějí od státu tři miliardy korun, které by jim pomohly pokrýt ztráty vzniklé kvůli mrazům. Dalších 7,4 miliardy korun chtějí od příštího roku jako kompenzaci za nižší dotace, než mají jejich kolegové v Evropské unii. *jp*

Krajané vyhodili Ransdorfa z restaurace

Komunistického poslance Miroslava Ransdorfa vyhodili z české restaurace Bohemian Hall v New Yorku. Krajany pobouřilo, že na jejich jarní slavnosti přišel reprezentant komunistické strany, kvůli které většina z nich z Česka utekla. "Takový člověk mezi nás nepatří," řekl Petr Bísek, vydavatel krajanských Amerických Listů. V restauraci si Ransdorfa všiml a požádal ho, aby restauraci opustil. Ransdorf oznámil, že dopije kávu a půjde, krajané se však s tímto příslibem nesmířili a na Ransdorfa poslali ochranku, která jej z lokálu vyprovodila. *jp*

Tvrdík odešel, zůstal a odešel

Po neuvěřitelném kolotoči demisí a zmatených výroků, který nemá v české politice obdoby, odešel ministr obrany Jaroslav Tvrdík definitivně z vrcholné politiky. Složil funkci ministra i poslance. První demisi předal Tvrdík premiérovi Vladimíru Špidlovi ve čtvrtek v šest hodin ráno. Chtěl odejít, protože jsou škrty v armádním rozpočtu příliš velké. Druhý den po poledni bylo vše jinak - vzal demisi zpět - přestože mu mezitím Špidla seškrtal peníze pro vojsko ještě víc. Krátce po páté podal Tvrdík další demisi. Špidlovi poslal dopis, ve kterém se mu omlouvá a znovu skládá funkci ministra. "Vážený pane předsedo vlády, po poradě s rodinou a nejbližšími spolupracovníky Vás žádám, abyste demisi považoval stále za platnou," napsal a dodal: "Prosím Vás, abyste všechny mé výše popsané kroky považoval za nevratné. Za svoje rozhodnutí a způsobené komplikace se Vám upřímně omlouvám." Tvrdíkovo jednání v posledních dvou dnech postrádá přinejmenším logiku. Mnozí politici považovali původní demisi za hru, kterou chtěl Tvrdík utišit případné protesty vojáků proti škrtům v rozpočtu. "Jsem hlupák, protože jsem nejdřív demisi podal, pak jsem přistoupil na podmínky premiéra. Rozhodl jsem se skončit i s vědomím toho, že budu vypadat jako člověk, který neví, co chce," zhodnotil zmatek kolem své demise sám Tvrdík.

Stanislav Gross a Jaroslav Tvrdík

jp

Sbírka Dětský sen je velmi podezřelá

Jedna z nejznámějších pouličních sbírek na dobročinnost, při které studentky se šerpou vybírají do modré pokladničky na děti nemocné leukemií, je podezřelá. Sbírku provozuje společnost s ručením omezeným Dětský sen. Jeho ředitelka Hana Hajducká zároveň podniká v byznysu kasin. O serióznosti sbírky má pochybnosti i dětská onkologická klinika pražské nemocnice Motol, která se od ní distancovala. "Tvrdili, že sbírají na naši transplantační jednotku. S námi to neprojednali a nic jsme od nich nedostali. Pak jsme zjistili, že paní Hajducká je činná v kasinech. Nechceme s nimi mít nic společného," říká Věra Reichlová, psycholožka dětské onkologie v Motole. Ředitel nemocnice poslal Hajducké dopis, v němž ji upozorňuje, že její jednání je neetické. Hajducká tvrdí, že její aktivity, tedy kasina a charita, spolu nesouvisí. Doklady o hospodaření sbírky však odmítá ukázat. Na rozdíl od ostatních nadací je ani nezveřejňuje na internetu. Dětský sen přitom nemá peníze jen od lidí z ulic, má i své mecenáše. Také z oblasti kasin. Tyto peníze dodnes na žádnou dobročinnost neputovaly. Do kasiček se podle Hajducké na ulicích vybraly dva miliony, které skončily v plzeňské nemocnici. *jp*

Rychetský skončí ve vládě

Ministr spravedlnosti Pavel Rychetský se zřejmě do dvou měsíců stane soudcem Ústavního soudu. Navrhl ho Václav Klaus, potvrdit ho musí Senát. Rychetský s kandidaturou souhlasí. To však znamená, že vládní koalice si musí hledat nového ministra spravedlnosti a obyvatelé senátního obvodu Strakonice v jižních Čechách zase musí zvolit nového senátora, neboť soudce nesmí být současně politikem. Rychetský musí opustit i ČSSD. "Domnívám se, že je to všechno řešitelné," řekl současný předseda Ústavního soudu Miloš Holeček. Až Holečkovi v červenci vyprší mandát, bude mít právě Rychetský velkou šanci ho nahradit. Současně navrhl Klaus na posty soudců právníka Aleše Pejchala a stávajícího soudce Ústavního soudu Vojena Güttlera. "Jde o vynikající odborníky a zároveň osobnosti, které přispějí k vyváženosti soudu," řekl prezidentův mluvčí Tomáš Klvaňa. Prezident s návrhy spěchá: v červenci skončí mandát osmi soudcům z patnácti a hrozí, že soud nebude fungovat. *jp*

Kavan přiznal, že většinu tajných spisů nezničil

Předseda Valného shromáždění OSN Jan Kavan přiznal, že nedal zničit všechny tajné dokumenty, které byly uvedeny na skartačním protokolu. Obvinil ho z toho poslanec ODS Jan Klas i ministr zahraničí Cyril Svoboda. V době, kdy byl ministrem zahraničí, Kavan podepsal protokol že skartoval na 400 tajných spisů. Dvě třetiny z nich se nyní našly, o osudu zbývajících nejsou žádné informace. Chybějí například šifry velvyslanců či materiály NATO. Kavan své jednání vysvětlil tím, že si část dokumentů ponechal k prostudování. "Menší část jsem skutečně nechal skartovat," snažil se záležitost vysvětlit Kavan. Většinu spisů prý po upozornění od bezpečnostního ředitele ministerstva vrátil do tajné spisovny. "Ale čísla vrácených dokumentů nebyla škrtnuta ze skartovacího protokolu," tvrdil Kavan. Žádný tajný dokument se podle něj neztratil. Kavan poté, co v Praze vypukl skandál prohlásil, že se stal obětí další ze štvavých kampaní. Ministr zahraničí ale tyto slova odmítl. V září, kdy skončí Kavanovi jeho mandát v OSN přijde o místo na ministerstvu zahraničí. Ministerstvo totiž zastavilo proces prověřování Kavanovy osoby Národním bezpečnostním úřadem. To by znamenalo, že by se nemohl seznamovat s žádnými tajnými spisy. Do té doby bude vládní koalice Kavanovi hradit veškeré náklady spojené s reprezentací země v New Yorku. Kavan totiž nadále zůstává jako poslanec a při křehké většině 101 hlasů v dolní sněmovně je jeho hlas pro Špidlovu vládu velmi důležitý. *jp*

CD za 60 tisíc? Ze státního ano

Velmi primitivní grafika, v textu chybějící čárky a háčky a pouze několik základních, lehce dostupných informací o každém kraji. To je osmadvacet CD, za něž ministerstvo pro místní rozvoj zaplatilo ze státních peněz minulý rok téměř dva miliony korun. Tedy šedesát tisíc korun bez daně za jedno. Když toto "dílo" ukážete expertům a odborníkům z počítačové či reklamní branže, jenom nevěřícně kroutí hlavou. Celou tuto "multimediální prezentaci krajů České republiky" si objednalo a zaplatilo ministerstvo pro místní rozvoj, tehdy řízené Petrem Lachnitem (ČSSD). Osmadvacet počítačových disků, jež mají přinášet informace o všech krajích a o jejich "hospodářském a společenském vývoji v letech 1998-2001", považují navíc odborníci za téměř nepoužitelné. "Takovou zakázku, ale v mnohem kvalitnější podobě bychom udělali maximálně za sto padesát tisíc korun. Ovšem v takovéto podobě bych se to styděla vypustit z ruky," říká například Eva Chaloupková, ředitelka PR agentury B.I.G. Lachnitovo ministerstvo zadalo zpracování CD loni v březnu soukromé firmě DaDa dalšího státního úředníka - generálního komisaře české účasti na výstavě EXPO 2005 Vladimira Darjanina. Petr Lachnit se odmítl k této záležitosti vyjádřit.

jp

Slovenští Romové míří do Česka

Každý měsíc odchází ze Slovenska do Česka stále větší počet Romů s vidinou lepších sociálních dávek. Buď požádají o azyl, nebo zůstanou u svých příbuzných. Jde o stovky až tisíce lidí. Slovenský exodus se v posledních měsících stal natolik vážným problémem, že bude jedním z témat jednání slovenského premiéra Mikuláše Dzurindy s jeho českým protějškem Vladimírem Špidlou. Dzurinda se v rozhovoru pro MF DNES netajil tím, že romskou migraci považuje za "znepokojivý problém" v česko-slovenských vztazích. "Budeme o tom jednat," řekl Dzurinda. Špidla potvrdil, že hodlá s Dzurindou debatovat o tom, jak situaci řešit. "Je fakt, že příchod slovenských občanů může být problém. Informace ukazuje, že narůstá," řekl Špidla. Za první čtyři měsíce požádalo české úřady o azyl přes čtyři sta dospělých Romů s rodinami, zatímco za celý loňský rok to bylo 843 žádostí. Podle odborníků na romskou problematiku je skutečná migrace ze Slovenska mnohonásobně vyšší. Příčinu posledního nárůstu vidí odborníci v omezení sociálních dávek - jedna rodina může nyní pobírat nejvýše 10 500 korun měsíčně bez ohledu na počet dětí.

jp

Policie má dva ze čtyř vyděračů

Tři ze čtyř vyděračů, kteří v posledních dnech hrozili výbuchy nebo hromadnou otravou, už sedí za mřížemi vazební cely. Policisté zadrželi komplice takzvaného kyanidového vyděrače, který hrozil, že otráví nemocniční jídelny, pokud nedostane několik milionů korun. Již dříve chytili dalšího vyděrače. V Ostravě zadrželi devatenáctiletého učně, který poslal výhrůžný dopis elektronickou poštou. *jp*

V Česku má být elitní útvar NATO i s cizími vojáky

Mnohonárodnostní protichemický prapor rychlé reakce NATO by mohl v krátké době vzniknout v Česku. Je to přímý dopad války v Iráku. Na Prahu se s touto nabídkou obrátil Washington a tento projekt podporuje i bruselské velení aliance. Elitní jednotka by nejspíše sídlila v Liberci, kde jsou již nyní naše protichemické jednotky. Z diplomatických zdrojů vyplývá, že nabídka spojenců souvisí s úspěšným účinkováním protichemického praporu v Kuvajtu při protiteroristické operaci Trvalá svoboda. Američané oceňují i připravenost chemiků zasáhnout při válce s Irákem, pokud by Saddám použil zbraně hromadného ničení. Prapor by měl být podle ministra obrany Jaroslav Tvrdíka budován okamžitě, aby mohl zasáhnout v místě ekologických, průmyslových či vojenských katastrof po celém světě. Zájem o účast v jednotce mají už Slováci, mohou to však být i Němci či Nizozemci. *jp*

Za zatopení metra padl jeho ředitel

Už se zdálo, že zatopení pražského metra, při němž loni v srpnu vznikly škody za astronomických sedm miliard korun, nikdo neodnese. Po dlouhých devíti měsících však přece jen začaly "padat hlavy". Odstoupil i šéf pražského metra Ladislav Houdek. Zaplavení metra bylo vůbec největší škodou, která za loňských povodní v celé republice vznikla. Houdek, který v době povodní vedl krizový štáb metra, opustil funkci krátce poté, co vyšetřovací komise pražského magistrátu dokončila závěrečnou zprávu o příčinách, které vedly k zaplavení 16 stanic. Odešel i přesto, že konkrétního viníka zaplavení metra komise nenašla. Vztáhl tak odpovědnost na sebe. Škody v podzemí mohly být totiž podle zjištění komise daleko menší, kdyby správně fungoval ochranný systém metra. *jp*

Budeme šetřit na platech a důchodech

Nejradikálnější reforma veřejných financích je na světě. Vládní strany se shodly, že jimi navržený způsob, jak lidem utáhnout opasky a snížit státní dluh, je správný a není na něm třeba nic podstatného měnit. Potvrdily tak definitivně, že chtějí, aby pomaleji rostly důchody a platy učitelů a lékařů. Také do důchodu se má chodit později - až v 63 letech. Mělo by se šetřit na nemocenských, živnostníci budou odvádět více peněz státu a zvýší se také daně z cigaret, alkoholu a některých služeb. Budou i majetková přiznání a registrační pokladny. Ministr financí Bohuslav Sobotka chce, aby se co nejvíce úsporných opatření promítlo už ve státním rozpočtu na příští rok. Vláda bude proto úsporný plán schvalovat už v červnu. Kvůli reformě by se pak o prázdninách měli mimořádně sejít i poslanci parlamentu. Dosud odsouhlasené výdajové škrty mají během následujících tří let přinést úspory 80 miliard korun. Reforma se však nelíbí odborářům, kteří hrozí vládě protestními akcemi. Premiér už dokonce prohlásil, že schválení reformy je důležitá podmínka, aby vedl vládu do dalších let jako premiér. Pokud reforma neuspěje, odejde z premiérského křesla. *jp*

Karel Srba byl odsouzen k osmi letům vězení

Bývalý generální sekretář ministra zahraničí Karel Srba byl odsouzen k osmi letům vězení. Českobudějovický krajský soud ho shledal vinným z přípravy vraždy novinářky Sabiny Slonkové.

Soud uznal Srbu vinným i z nedovoleného ozbrojování a přechovávání zakázaných zbraní. Zabavil mu samonabíjecí pistoli a střílecí tužky. Srba si má trest odpykat ve věznici s ostrahou.

Spolu se Srbou odsoudil soudce Slavomír Cirhan také Srbovu bývalou spolupracovnici Evu Tomšovicovou a prachatického podnikatele Michala Novotného, oba na šest let nepodmíněně ve věznici s dozorem. Další z obžalovaných, podnikatel Petr Volf, byl odsouzen na čtyři roky. Jiří Slavík, který obstaral téměř kilogram trhaviny semtex, dostal dvouletý podmíněný trest s odkladem na tři roky, neboť nevěděl, na co je látka určená.

21. srpen 1968 - jeden z historických okamžiků Českého rozhlasu

Český rozhlas letos slaví nejen 80. výročí svého vzniku, když v květnu roku 1923 v plátěném stanu na vojenském letišti ve Kbelích u Prahy zahájil své pravidelné vysílání, ale v srpnu si připomene i 35. výročí sovětské invaze. A právě během prvních dnů okupace sehrál rozhlas roli, kterou lze srovnat snad jen s voláním o pomoc během Pražského povstání v roce 1945.

V době, kdy války probíhají v přímém televizním přenosu CNN, kdy stále víc lidí „visí" na internetu a kdy si aktuální zpravodajství můžeme nechat posílat jako textovou zprávu na svůj mobil, si lze možná už jen stěží představit, jaký význam měl rozhlas v okamžiku, kdy nad Prahou hučela vojenská letadla a státní hranice překročily tanky vojsk Varšavské smlouvy. Tehdejší Československý rozhlas byl první, kdo občany informoval, že došlo k okupaci. Pamětníci mají tuto zprávu dodnes spojenou s hlasem reportéra Jeronyma Janíčka /1943 – 2003/, pozdějšího emigranta v Kanadě. Před druhou hodinou v noci na 21. srpna rozhlas vysílal i provolání Všemu lidu ČSSR, v němž vedení Komunistické strany Československa okupaci kritizovalo. „Předsednictvo Ústředního výboru KSČ považuje tento akt za odporující nejen zásadám vztahů mezi socialistickými státy, ale za popření základních norem mezinárodního práva," četl hlasatel Fišer, v tu chvíli se však rozhlas odmlčel. Tehdejší šéf Ústřední správy spojů Karel Hoffmann totiž nechal odpojit středovlnné vysílače. Chtěl, aby jako první bylo zveřejněno prohlášení tzv. dělnicko-rolnické vlády, které intervenci vojsk Varšavské smlouvy ospravedlňovalo.

Za tento krok bude Hoffman o 35 let později Městským soudem v Praze odsouzen ke čtyřletému nepodmíněnému trestu za zneužití pravomoci veřejného činitele. Žaloba pro něj sice bude požadovat daleko vyšší trest, neboť se podle jejího názoru dopustil vlastizrady, podle soudu se ale nepodařilo věrohodně prokázat, že Hoffmann v srpnu roku 1968 jednal v součinnosti s cizí mocí. /Pozn.: V době uzávěrky nebyl Hoffmannův trest ještě pravomocný a lze očekávat, že soudy s ním se ještě povlečou stejně, jako s dalšími prominenty komunistického režimu./

Vraťme se ale k vysílání Československého rozhlasu v prvních hodinách a dnech sovětské okupace. Když nešlo vysílat z hlavní budovy rozhlasu na pražské Vinohradské třídě, stěhovali se redaktoři i technici na stále nová vysílací pracoviště. A především – brzy poznali, že Hoffmannovi unikl důležitý kanál, kterým mohli čerstvé zprávy dostat ke svým posluchačům, totiž rozhlas po drátě. Ten přitom nespravoval Československý rozhlas, ale – historie umí být ironická – právě Hoffmannovo ministerstvo spojů. Díky „dráťáku" a různým náhradním vysílačům tak už ráno rozhlas vyzýval občany ke klidu, k pasivní rezistenci, průběžně informoval o všech důležitých událostech. K nejhorším samozřejmě patřily zprávy o mrtvých a raněných, protože, stejně jako v květnu 1945, i v srpnu 1968 proběhly hlavní boje mezi Pražany a okupanty právě u rozhlasu. Dodnes je na budově deska se jmény 15 padlých.

O tom všem se dozvídali i v zahraničí. Těsně před okupací se do Prahy spěšně vrátil Jan Petránek, který až do té doby jako zahraniční zpravodaj Československého rozhlasu v Londýně informoval o tom, co britská televize BBC dokázala skrytými kamerami zachytit o pohybu sovětských vojsk v bezprostředním okolí československých hranic. Už 21. srpna v několika jazycích ale vysílal z Prahy zprávy o tom, že k okupaci skutečně došlo. Zásluhou rozhlasu tak byla k Československu soustředěna pozornost celého světa.

Československý rozhlas svobodně vysílal až do návratu unesené delegace československých představitelů z Moskvy. Právě v těchto rozhodujících dnech se díky práci rozhlasáků podařilo zabránit tomu, aby sovětská moc okupaci Československa rychle zlegalizovala. To se podařilo až později, za takzvané normalizace, kdy jen z rozhlasu muselo odejít na sedm set lidí. Normalizace to zato byla důkladná, na dalších jednadvacet let.

Milena Štráfeldová
Český rozhlas 7 – Radio Praha
www.radio.cz

Klaus se objeví na známkách koncem července

(ČTK) - Poštovní známky s portrétem prezidenta Václava Klause budou v prodeji od konce příštího měsíce. Zájemci se po nich mohou shánět od 30. července, kdy je vydá ministerstvo informatiky. Známky o rozměrech 19 krát 23 milimetrů budou mít hodnotu šest korun 40 haléřů, informoval mluvčí České pošty Ladislav Vančura.

Autorem výtvarného návrhu je akademický malíř Oldřich Kulhánek, zpracování pochází z dílny rytce a grafika Miloše Ondráčka. Podle Vančury by na známce měla převládat modrá, okrová a růžovofialová barva.

Prezident si podle tisku portrét na známku dlouho vybíral a první verzi údajně odmítl. Podle informací, které se objevily v deníku Právo, chtěl být prý na známce "více z profilu". Protože návrhy jsou vlastně portrétní fotografie rozkreslené jako předloha pro rytinu, nechal se prý kvůli nim i znovu vyfotografovat. Známky měly být v prodeji původně v květnu.

Klausová hostila v Lánech manželky politiků

Vážná hudba, známé lánské koláčky a hlavně političky a manželky politiků - tak to vypadalo na zámku v Lánech na Rakovnicku. Dámský dýchánek zde pro ženy působící v politice a ve veřejném životě a také pro něžnější polovičky politiků uspořádala prezidentova choť Livia Klausová.

Původně dostalo pozvánku 33 dam, nakonec ale do Lán dorazila polovina z nich. Nechyběla však například manželka premiéra Viktorie Špidlová ani ženy dalších členů vlády, třeba Věnceslava Svobodová, Jana Kostelková, Miroslava Škromachová a Jiřina Palasová.

Do Lán přijely i některé současné a bývalé političky - třeba místopředsedkyně sněmovny Jitka Kupčová a bývalá předsedkyně Senátu Libuše Benešová. Zbývající dámy se omluvily. Některé z nich se musely věnovat práci.

Například ministryně zdravotnictví a školství Marie Součková a Petra Buzková měly před sebou jednání vlády. Kabinet se dnes zabýval reformou veřejných financí, a tak jim zřejmě ve Strakově akademii bylo pořádně horko.

"Před zámkem, nebo před zahradou?" ptala se fotografů Klausová, když se snažila zástup dam naaranžovat ke společnému focení. "A máme tam zámek? A mám tam nohy?" ozývalo se z hloučku v okamžiku, kdy začaly cvakat spouště fotoaparátů.

Podle manželky prezidenta schůzka rozhodně splnila svůj účel. Měla dát dohromady ženy, které mají zájem o veřejné dění v popisu práce, s těmi, které se o veřejný život zajímají prostřednictvím svých mužů.

Chce proto v podobných akcích pokračovat. Na podzim chystá schůzku se zástupci charitativních organizací. Tentokrát by ale měli přijít i muži. "Nechci dělit svět na mužský a ženský," poznamenala Klausová, zatímco manželky politiků odjížděly z Lán luxusními limuzínami, které jim zřejmě zapůjčili jejich manželé.

Stotisícová renta pro Havla prošla

Kabinet Vladimíra Špidly nevzdává boj o prezidentskou rentu. Napodruhé předložil poslancům verzi zákona, podle kterého by se stát finančně postaral o každého bývalého prezidenta. Návrh prošel přes první klíčové hlasování.

Autor zákona, ministr spravedlnosti Pavel Rychetský, navrhuje vyplácet exprezidentům padesát tisíc jako mzdu, stejnou částku na provoz kanceláře a vůz s řidičem. Je to podstatný ústupek, protože původní návrh, zamítnutý koncem února, dával exprezidentům o dvacet tisíc korun měsíčně víc, a navíc i policejní ochranku. Původní návrh shodili pod stůl komunisté, poslanci ODS, ale i někteří sociální demokraté. Hlavním argumentem byla výše renty. Komunisté neskrývali nespokojenost s tím, že by zákon platil i pro Václava Havla.

jp

Slovenští policisté budou mít od července na uniformách jmenovky

(zpravodaj ČTK) - Slovenští policisté budou nosit od začátku července na uniformách jmenovky. Ministr vnitra Vladimír Palko doufá, že toto opatření sníží korupci mezi strážci zákona a přiblíží policii občanům.

Jmenovky musí nosit příslušníci dopravní, pořádkové a pohraniční policie. Ve výjimečných případech při speciálních akcích jsou však této povinnosti zbaveni.

Zavedení jmenovek ale není na Slovensku novinkou. Podobný krok v minulosti udělal i bývalý ministr vnitra Ladislav Pittner. Policejní odbory se však tehdy proti nošení jmenovek úspěšně postavily.

Odboráři upozorňují, že policisté s jmenovkou se mohou stát terčem msty pachatele, proti kterému zasahují. Proto požadují vyšší ochranu policistů.

Dalším novým opatřením, které má snížit korupci uvnitř policie je povinnost podávat majetková přiznání. Strážci zákona musí každý rok do konce března zveřejnit své majetkové poměry. Noví příslušníci policejního sboru musí přiznání předložit do 30 dnů od přijetí do práce.

Německý a český meteorit jsou si příbuzní

Velice pozoruhodnou skutečnost zjistili nedávno němečtí vědci z Mohuče a Heidelbergu. Meteorit, který loni v dubnu dopadl na zem poblíž zámku Neuschwanstein a získal podle tohoto romantického skvostu i svoje pojmenování měl velmi podobnou dráhu při obletu Slunce jako meteorit, který byl v roce 1959 objeven u středočeského města Příbram. Z toho se podle odborníků dá soudit, že by oba úlomky mohly v minulosti patřit stejnému vesmírnému tělesu. Neuschwanstein, vážící přibližně 1, 75 kilogramu, představuje miniaturní zbytek podle dosavadních výsledků mnohem většího asteroidu, který se roztříštil před 48 milióny let. Meteority vzbuzují zájem lidí už řadu století, teprve v posledních letech se však daří jejich prostřednictvím získávat důležité údaje o jiných kosmických tělesech existujících mimo sluneční soustavu.

(MaFr)

Slovenský list Pravda: Havlovi slabí konkurenti

(ČTK/Pravda) - Některá auta po čase skončí jako vraky, jiné jako vzácní veteráni. Podobně se odvíjí životní příběh bývalých prezidentů. Václav Havel si zachoval hodnotu díky dlouholeté disidentské a státnické jízdě. Stane se českým vyslancem dobré vůle, bude bojovat za práva pronásledované kubánské opozice, napsal dnes slovenský deník Pravda.

Na slovenském šrotišti můžeme závidět. Mikuláš Dzurinda kdysi plánoval, že najde způsob, jak využít exprezidenta Michala Kováče pro zahraniční účely. Zůstalo u slov. Není divu. Autorita se rodí těžko. V Havlově případu jde o to, že bude podporovat lidi se stejným osudem, jaký sám prožíval do roku 1989.

Ale nezoufejme: Kováč se taky angažuje ve věci kubánských disidentů. Podepsal se pod nominaci Oswalda Payá na Nobelovu cenu míru. Jenže je to týž Kováč, který kdysi pracoval na Kubě Fidela Castra. Lidé, kteří mění názory, svůj názor nikdy neměli, říkával Karel Čapek...

Pro nás je Havlův návrat do politiky námětem, abychom si dokázali vybrat za hlavu státu osobnost, která je použitelná i po odchodu z prezidentského křesla.

Ale raději nemysleme na to, že zanedlouho český exprezident zase začne zaplňovat stránky světových médií, zatímco my se budeme dozvídat, jakou anakondu v brazilských pralesích zachytila filmová kamera slovenského turisty (narážka na dovolenou prezidenta Rudolfa Schustera v Amazonii - pozn. ČTK).

Obnova Národního domu v New Yorku oficiálně zahájena

Přestože stavební práce probíhají fakticky už od března, teprve začátkem května byla oficiálně v New Yorku za účasti předsedy českého Senátu Petra Pitharta zahájena rekonstrukce Národní budovy, kterou český stát odkoupil od krajanů za symbolický jeden dolar. Národní budova stojí v prostřední části Manhattanu a po opravách má sloužit jako sídlo Českého centra a konzulátu. Obnovu provádí společnost PSJ Holding a. s. sídlící v Jihlavě, která si jako partnera vybrala domácí firmu Vanguard Constructions.

(MaFr)

Tvrdý boj o Lucernu

O proslulý palác Lucerna v centru Prahy, který vybudoval dědeček bývalého prezidenta Václava Havla se nyní bojuje v soudní síni. Lucerna proslula zejména svým sálem, kde koncertovala řada skvělých českých i světových hvězd a kde se konají četné plesy a podobné akce. Po roce 1989 byl palác Lucerna restituován rodině Václava Havla – jednu polovinu získal samotný prezident, druhá připadla jeho bratrovi Ivanu M. Havlovi, který ji převedl na svoji ženu Dagmar Havlovou (ta pochopitelně není totožná s nynější prezidentovou manželkou). Václav Havel prodal svůj podíl v roce 1997 za 200 miliónů korun společnosti C.H.R., dceřinné firmě koncernu Chemapol Group. I tato část Lucerny se však o dva roky později dostala do vlastnictví Dagmar Havlové, která ji od C.H.R. odkoupila za 145 milionů. Právě tento kontrakt je nyní předmětem sporu. Konkursní správce společnosti C.H.R. totiž tvrdí, že celý obchod proběhl za podmínek značně nevýhodných pro C.H.R. a proto zahrnul tuto část Lucerny do konkursní podstaty. Přitom se netají svojí snahou část Lucerny prodat a utržené peníze rozdělit mezi věřitele C.H.R. Navíc podle představitelů C.H.R. dluží švagrová bývalého prezidenta 50 milionů korun za nájemné z doby, kdy C.H.R. byla vlastníkem poloviny Lucerny. Dagmar Havlová a její právní zástupce pochopitelně tento výklad odmítají. Poté co se D. Havlová nedostavila k soudu, představitel C.H.R. ji obvinil z taktizování. Pozorovatelé očekávají vleklý a velmi úporný spor, i proto, že se jedná o jednu z nejatraktivnějších pražských nemovitostí. Jako svědek bude v procesu zřejmě vypovídat i prezident Václav Havel. *(MaFr)*

Závody v chytání ryb se skvělými úlovky

Vítězem obřích závodů v chytání sladkovodních ryb, které se konaly na Luhačovické přehradě v Pozlovicích na Zlínsku, se stal Slovák Karol Tomčáni, který z vody vytáhl kolosálního tolstolobika vážícího 9, 09 kilogramu při délce 84 centimetrů. I další rybáři se mohli pochlubit vynikajícími úlovky - např. Jan Fiala z Moravan u Brna se mohl pyšnit kaprem vážícím 7, 47 kilogramu. Putovní pohár lázní Luhačovic v chytání sladkovodních ryb je v současnosti patrně největší podobnou soutěží na celém světě - letošního ročníku se účastnilo celkem 743 zájemců. Ti dokazovali, že tradiční uklidňující zábava se neztrácí ani v dnešním světě plném virtuální počítačové reality. Není ostatně divu, že mnoho lidí stále touží po odpočinku s prutem u vody.

(MaFr)

Účetní skandál v divadle

Nesmírně trapnou příchuť má skandál, který v květnu projednával Městský soud v Praze. Bývalá účetní Divadla Bez zábradlí L. Borovičková podle obžaloby okradla svého zaměstnavatele o více než pět miliónů korun. Peníze poté využila především na nákladné dovolené pro svoji rodinu. Celá aféra má o to pikantnější přídech, že si tak z uloupených peněz užíval i její syn - mladičký generální ředitel Národního muzea Michal Lukeš, jehož jmenování do vysoké funkce před nedávnem řadu odborníků značně překvapilo. V době páchání účetních podvodů byl navíc M. Lukeš v divadle jakýmsi provozním náměstkem. Soudu se omluvil a využil práva na odmítnutí výpovědi. Divadlo Bez zábradlí v současné době vlastní populární herci, manželé Hana a Karel Heřmánkovi. Ti u soudu se značnou hořkostí v hlase uvedli, že bývalou účetní i její rodinu považovali za osobní přátele. Mimo jiné jí půjčovali i peníze, které prý obviněná splácela z peněz divadla. Po odhalení podvodů nabízeli manželé Heřmánkovi své zaměstnankyni mimosoudní vyrovnání dluhu, což opakovaně odmítla. Sama L. Borovičková svoji vinu nepopírá, na omluvu uvádí, že poté co u ní lékaři zjistili rakovinu, si chtěla užít. Částku, kterou uvádí obžaloba však považuje za přemrštěnou a svůj nezákonný zisk odhadla na zhruba tři milióny. Rozdíl je přitom velmi podstatný pro stanovení výše trestu - za škodu přesahující 5 miliónů totiž platí sazba 5 až dvanácti let vězení. Celý příběh vypadá jako špatný román o zklamané důvěře i o strmém vzestupu a pádu jedné rodiny.

(MaFr)

Lednický zámek

LEDNICE (ČTK) - Cenu Grand prix Obce architektů získal v těchto dnech za rekonstrukci skleníku v zámku v Lednici na Břeclavsku architekt Miroslav Bajer. "Skleník patří mezi ojedinělé světové památky. Jeho oprava trvala asi tři roky, vyžádala si 40 milionů a rekonstrukci lze považovat za složitý a velmi zdařilý architektonický počin," řekl ředitel brněnského Národního památkového ústavu Jaromír Míčka.

Skleník si majitelé lednického panství Lichtenštejnové nechali postavit v roce 1847. Podobně jako celý lednicko-valtický areál je i zimní zahrada vystavěna v anglickém stylu a patří k největším dochovaným skleníkům svého druhu v Evropě. Turisté v něm najdou 250 druhů nejvzácnějších rostlin z celého světa.

Památkáři začali mít se zimní zahradou problémy již před třiceti lety, kdy se zjistilo, že je narušena její statika. Objekt chátral, protože se na jeho opravy nedostávalo peněz. Teprve před čtyřmi lety se našly první miliony na opravy.

"Skleník podpíraji dvě řady sloupů, které bylo nutné zpevnit. Musely se rozebrat i skleněné výplně objektu. Každý dostal své číslo a lze považovat za velký úspěch, že více než polovina z nich mohla být vrácena na původní místo," uvedl ředitel. Doplnil, že velmi náročné bylo i shánění náhradních skleněných výplní, které by se alespoň částečně podobaly těm původním.

Lednický zámek patří k nejnavštěvovanějším památkám na jihu Moravy. Loni v něm byl opět otevřen zrekonstruovaný skleník a první patro historického objektu se soukromými komnatami jeho bývalých obyvatel. To je hlavní důvod, proč do Lednice zavítalo v minulém roce 278.000 lidí, tedy dvakrát více než v roce 2001.

Lednický zámek je považován za jedno z vrcholných architektonických děl anglické novogotiky. Základy objektu pocházejí ze 13. století. Celý lednicko-valtický areál je od roku 1997 na seznamu míst světového a kulturního dědictví UNESCO.

Špičkový obraz rakouského mistra dražen v Praze

Jedním ze zlatých hřebů květnové aukce Dorothea v Praze se stal obraz jednoho z nejvýznamnějších rakouských malířů první poloviny dvacátého století Oskara Laskeho (1874-1951). Autorská varianta jeho díla Loď bláznů, které se nachází ve sbírkách Österreische Galerie ve Vídni, byla vyvolávána za 900 tisíc a odborníci očekávali, že by mohla dosáhnout ceny kolem dvou miliónů korun. Skutečnost však předpoklady dokonce překonala a olej o rozměrech 130 x 158 centimetrů vydražil jeho nový majitel za tři milióny korun. Laske pocházel z rakouskouherské Bukoviny, historickém území ležícím dnes na území Ukrajiny a Rumunska. Ve Vídni studoval architekturu u slavného Otto Wagnera a čeští historici umění nacházejí v jeho tvorbě určitou podobnost s tvorbou slavného expresionistického vizionáře Josefa Váchala. V květnové aukci byla nabídnuta i další velice kvalitní díla především českých mistrů. Největšího dražebního nárůstu ovšem dosáhla realistická práce Pavla Osipoviče Kovalevského Koně na pastvě, jehož cenu dva zahraniční zájemci vyhnali z původních třiceti až na neuvěřitelných šest set tisíc korun. Obraz Jana Zrzavého Kapličká II se prodal za úctyhodných půl miliónu a malou senzaci představuje 450 tisíc zaplacených za olej nazvaný Z Dalmácie, který vytvořil Oldřich Blažíček. Nezklamal ale například ani civilistní František Hudeček, jehož Komín v cihelně se prodal za 280 tisíc. Velkou stálici na trhu představují díla Josefa Lady. Za jeho kolorovanou kresbu pojmenovanou Zabíjačka musel nový majitel zaplatit 120 tisíc korun. Z velmi dobrého souboru soch dosáhla největší ceny, 200 tisíc korun dřevěná práce nábožensky orientovaného sochaře počátku 20. století Františka Bílka. Velmi dobrý artikl stále představuje také kubizující porcelán Pavla Janáka – jeho osmidílný kávový servis stál na aukci 220 tisíc korun. Pověst českého skla pak na aukci připomněla číška z Buquojských skláren, která našla kupce za 50 tisíc. Barokní Mühlerova mapa Čech, kterou zdobil i slavný český mistr V. V. Rainer byla prodána za 80 tisíc korun. Celkový výnos z aukce přesáhl sumu 14, 7 miliónu korun a nové majitele našlo 57 procent nabízených předmětů, což v českých podmínkách představuje velmi slušný výsledek. Odborníci však upozorňují, že se český trh se starožitnostmi a výtvarným uměním potýká se závažnými problémy. Někteří podnikatelé v této souvislosti obviňují především příliš striktní zákony, výrazně omezující vývoz uměleckých památek. Předpisy však představují pouze logickou obranu státu ohroženého masivní ztrátou uměleckých předmětů. Trh se starožitnostmi brzdí spíš nedostatek movitých zájemců, zejména z prostředí dobře vydělávající inteligence (např. špičkoví lékaři, architekti či právníci). Přesto se zejména špičkové aukční síně dokážou i v českém prostředí prosadit, což dokládají i výsledky pražské odbočky Dorothea. *(MaFr)*

Senát si buduje garáže navzdory památkářům

Pod historickými paláci Senátu - Kolowratským a Malým Fürstenberským na pražské Malé Straně - rostou podzemní garáže. Proti stavbě podzemních garáží se však ostře postavili památkáři. Vadí jim, že stavba podzemního parkoviště v archeologicky nejzajímavější pražské lokalitě s sebou nese až příliš velké riziko pro okolní paláce. Ty by hloubení garáží mohlo nenávratně poškodit. Národní ústav památkové péče dokonce vydal zamítavé stanovisko k tomu, aby se tyto garáže začaly stavět. Senát se však odvolal a zamítnutí nakonec zrušilo ministerstvo kultury - na budovách podle něj budou nanejvýš malé praskliny, což podle ministerstva nevadí. Navíc není ani jasné, na kolik vlastně garáže přijdou. Podle vyjádření Senátu "náklady na vybudování garáží přesáhnou 20 milionů korun". *jp*

Objevena starobylá kánoe

Všechno zlé bývá pro něco dobré, říká české přísloví. Platí to, byť v malé míře, i o pustošivých loňských povodních. Zřejmě díky nim se totiž podařil plzeňským archeologům mimořádně zajímavý objev. V korytě řeky Úslavy ve Starém Plzenci v bývalém okresu Plzeň-jih nalezli dlabanou dřevěnou kánoi, starou podle prvních odhadů minimálně tisíc let. Loď se ze své polohy na dně koryta uvolnila následkem pohybů vody za potopy. Téměř čtyři metry dlouhý monoxyl spočíval v řece chráněn bahenními a říčními sedimenty a nyní ho budou zkoumat odborníci ze Západočeského institutu pro ochranu a dokumentaci památek v Plzni. Lze očekávat, že jim unikátní nález zprostředkuje řadu nových důležitých poznatků o době, o níž máme jen pramálo písemných zpráv. *(MaFr)*

Znalosti politiků? Slabé, ve škole by propadli

Neví vaše dítě, kdy byla založena Karlova univerzita? Tak to vůbec nevadí, protože lépe na tom není ani český ministr práce a sociálních věcí. Myslí si, že opera Liška Bystrouška je stěžejním dílem skladatele Antonína Dvořáka? Nezoufejte, i s takovými "znalostmi" by to jednou mohlo dotáhnout třeba na prvního místopředsedu vlády. Českým poslancům a ministrům byl uložen namátkový test: pět základních otázek z pěti oborů. Vyšlo v něm najevo, že kdyby někteří z nich měli tento týden maturovat, prolezli by jen s bídou. Tak třeba ministr práce a sociálních věcí Zdeněk Škromach. Ten si myslí, že Pythagorova věta zní doslova: "Objem vody vytlačené tělesem ponořeným do kapaliny rovná se váze vody tělesem vytlačené." Škromach na tom však není lépe ani v jiných oborech: stát Belize podle něj leží v Tichomoří, Lišku Bystroušku podle něj napsal Antonín Dvořák. Ale není v tom rozhodně sám. Stanislav Gross, muž, který řídí český policejní sbor, nikdy neslyšel o básni Havran od Edgara Allana Poea, tedy o jedné z nejslavnějších básní, které byly kdy napsány. Rok založení Karlovy univerzity je podle něj 1378. Stejně špatné datum uvádí i poslanec za ODS Vlastimil Tlustý: 1378. Největším překvapením však je opět odpověď Zdeňka Škromacha: "Univerzitu? Tu založil Karel IV., ale kdy to bylo, to opravdu nevím. V roce 1646?"

jp

Pošta nabízí, že vás dá na známku

Chcete být na známce? Česká pošta vám za necelou stokorunu umožní stát se listovní ceninou. Zatím vedle známky s pražskými památkami, další motivy se připravují. Zájemce o speciální sadu známek, který přijde osobně, si za necelých sto šedesát korun a deset minut odnese arch devíti známek na dopis včetně zadaného obrázku. Pošta vyhoví většině přání od fotografií až po loga měst či firem, ale chce dbát na dobré mravy. "Nejkurióznějšími případy byla fotka tří hodiny starého novorozence nebo zakázka slepého fotografa aktů. Jedno z jeho decentnějších děl jsme mu přijali," říká Michaela Petrusová, která zatím sama ovládá jediné pracoviště pošty v Praze-Holešovicích. Nejčastějšími z více než sedmi set objednávek od konce dubna byly portréty lidí či zvířat jako dárky či blahopřání a žádosti zanícených filatelistů. Speciální sada známek podle odborníků nemá valnou sběratelskou hodnotu, je to však rarita.

jp

Most v Písku znovu otevřen

V květnu byl v jihočeském Písku znovu pro veřejnost slavnostně otevřen proslulý most, který je nejstarším zachovaným kamenným mostem v Čechách. Vzácnou gotickou památku výrazně poškodily loňské povodně. Podle odborníků most při srpnových záplavách nebyl zcela stržen jen díky tomu, že ho restaurátoři před několika lety nově zajistily. Při záplavách ovšem silně utrpěla barokní sochařská výzdoba. V současnosti se most zaskvěl ve své předchozí kráse, která je nyní ještě umocněna bodovým nasvícením soch. Na svém místě zatím není pouze barokní socha nazvaná Čas mluví, která v srpnu přišla o ruku a křídlo - brzo by ji však měla nahradit replika. Ničivý vodní živel napáchal loni v srpnu neuvěřitelné škody mimo jiné i na kulturních památkách, které se daří jen pomalu odstraňovat. Přes všechny obtíže a nepříjemné ztráty se však podařilo díky úsilí lidí mnoho vzácných dokladů minulosti zachránit. Nyní je třeba doufat, že se nepotvrdí hrozby skeptiků, že se podobné přírodní katastrofy budou opakovat stále častěji.

(MaFr)

Vojáci z Hradní stráže nafotili pornosnímky

Hradní stráž, která by měla být prestižní jednotkou české armády a je jedním ze symbolů sídla hlavy státu, se topí v neuvěřitelném skandálu - její vojáci si přivydělávají v pornobyznysu. Na začátku května se nechali fotit pro internetové pornostránky. Byli při tom částečně oblečeni ve slavnostních uniformách. Pózování zorganizoval rotmistr jednotky - voják z povolání. V erotických pózách pro stránky určené gayům se předvedlo devět vojáků základní služby. Lechtivé fotky avizoval na webu odkaz s emblémem Hradní stráže. "Rotmistr mi řekl, že to udělal z lehkovážnosti a že nechtěl poškodit jméno jednotky. Protože si je vědom toho, že udělal vážnou chybu, podal žádost o propuštění," uvedl velitel Hradní stráže Jaroslav Pekař. Dodal, že žádost podřízeného přijme. Jelikož vojáci pózovali ve svém volném čase a všichni jsou plnoletí, spáchali pouze kázeňský přestupek. "Udělím jim ale ty nejpřísnější tresty," dodal Pekař.

Už dříve zachvátila Hradní stráž jiná aféra: dva z profesionálních vojáků čelí obvinění, že se vydávali na pražském Václavském náměstí za policisty a vynutili si od jedné prostitutky sex a druhou vydírali. Ženy byly z Bulharska a vojáky zatkla v sobotu policie, když byli opět v centru metropole.

jp

Poslanec Karásek řídil auto opilý

Poslanec Svatopluk Karásek řídil auto poté, co pil alkohol. Karáskovi, který je evangelickým farářem, hrozí pokuta. Může přijít i o řidičský průkaz. Policisté Karáska chytili v březnu, když v noci projel křižovatku v Praze na červenou. Na případ upozornil deník Blesk. "Je mi to líto. Člověk dělá chyby," řekl Karásek.

jp

Český sen: tisíc lidí přijelo do neexistujícího obchodu

Tak nachytat se Češi snad už dlouho nenechali. Několik týdnů jim obří reklamní kampaň na nový hypermarket Český sen slibovala obchod, kde jsou pohádkově nízké ceny. Pivo za šest korun, minerálka za dvě, televize za pět set. Když se v sobotu na slavnostním otevření v Praze-Letňanech sešlo přes tisíc lidí, dlouho nechtěli uvěřit: na prázdné louce stála místo obchodu jen obrovská kulisa. "Jestli jim to projde, pak už je v téhle zemi tolerovaná každá lumpárna," reagovala jedna z napálených žen. "Nejde o recesi. Je to součást filmového dokumentu o účincích reklamních kampaní na lidi," vysvětloval jeden z otců projektu, student FAMU Vít Klusák. Kolik kampaň stála, neprozradil. Část nákladů však uhradil státní fond pro rozvoj kinematografie. Na projekt "Hypermarket s lidskou tváří" poskytl milion korun. Statisíci přispěla i Česká televize.

jp

Výročí televize v ČR

1. května 1953 začala vysílat Československá televize. Toto kulaté výročí si mohli diváci v ČR připomenout velkým celodenním střihovým pořadem dokumentujícím vývoj tohoto fenoménu, který měl na společnost mimořádný vliv. Tisk pochopitelně celé akci věnoval značnou pozornost a připomínal i další důležitá data z dějin televizního vysílání v bývalém Československu, slavné pořady, legendární postavy z obrazovky. Vzpomínalo se na živé vysílání v prvních dvanácti letech existence televize, na slavné seriály, soutěžní pořady nebo přenosy významných událostí. Jinak toho ze starých dob v současnosti nezbylo v České televizi mnoho - svoji pozici si stále drží sportovní zpravodajství Branky, body, vteřiny, jejichž název vznikl již v roce 1958 a dětem na dobrou noc nosí pohádky již od roku 1965 populární kreslená postavička s novinovou čepicí - Večerníček. Název běžného zpravodajství - Televizní noviny v současné době využívá komerční soukromá televize Nova. Určitým pozůstatkem minulosti v České televizi jsou jinde dnes již nevídaní programoví hlasatelé, z nichž někteří dosáhli ve své době veliké popularity. Připomeňme v této souvislosti alespoň slavnou Kamilu Moučkovou, která musila z tehdejší Československé televize odejít po okupaci v roce 1968. Další slavné pořady však již dávno zmizely. Některé z nich jsou po právu zapomenuty, na některé se vzpomíná s láskou a trochou nostalgie. Mnohým třeba dnes chybí také figurka Pana Vajíčka, která dříve uváděla reklamy. V současnosti v České republice vysílají vedle České televize, která má dva programy ještě dva další celoplošné kanály - Nova a Prima. Počítače a internet ovšem představují dosud nebývalou konkurenci a televize musí o své místo na slunci bojovat. Česká televize se odlišuji od svých soukromých konkurentů veřejnoprávním statutem, který má zajistit, že v ní nepřevládne tupá komerce, její situace však není nijak jednoduchá. Delší dobu se jí nedaří najít stabilní vedení a zápasí s finančními i jinými problémy. Ale snad se jí podaří překonat i tuto krizi, koneckonců, přežila jich v minulosti již mnoho.

(MaFr)

Lékaři léčili pomocí červů

Jedenačtyřicetiletému Jaroslavu Lundákovi zachránili lékaři Všeobecné fakultní nemocnice v Praze nohu zcela neobvyklým způsobem: nasadili mu do ní červy. Ti natrávili odumírající tkáň a ránu dokonale vyčistili. Lékaři kliniky kardiovaskulární chirurgie uvedli, že podle jim dostupných informací použili "larví metodu" vůbec poprvé v zemi. Pacientovi po ucpání cévy navzdory rychlému lékařskému zákroku odumírala tkáň v noze. Všechny klasické postupy selhávaly a nebylo vyloučeno, že muž o nohu přijde. "Larvy za nás udělaly práci, kterou my bychom dělali týdny - a kdoví jestli by se to vůbec podařilo," prohlásil pacientův ošetřující lékař Karel Novotný, který o metodě shromáždil desítky zahraničních článků a nechal larvy dovézt z Británie. Larvy se k čištění ran používaly už v dávných dobách. Výhodou laboratorně pěstovaných larev je nyní jejich sterilita. Larví léčba, takzvaná maggot therapy, se používá například také ve Skandinávii či USA.

80 let rozhlasového vysílání

Na počátku bylo slovo, teprve později přišlo písmo. Ano, na počátku, přesněji v roce 1923, bylo slovo, a to slovo na rozhlasových vlnách. Od roku 1923 se datuje dnes již osmdesátiletá historie vysílání českého rozhlasu. Toto významné výročí připomněla výstava "80 let rozhlasového vysílání" v Národním muzeu v Praze. O rychlém rozšíření popularity kouzelné skříňky, z níž se linou slova, svědčí následující statistika: v roce 1923 měl československý rozhlas 23 koncesionářů, o dva roky později (1925) již 14 500 koncesionářů, v roce následujícím (1926) 180 000 koncesionářů, v roce 1929 celkem 270 000 koncesionářů a konečně v roce 1933 koncesionářů českého rozhlasu bylo více než půl milionu - přesně 604 725. Úctyhodný rozmach nového média v průběhu pouhých deseti let. Pro zajímavost - program rozhlasu již v roce 1924 trval od 11.00 hodin dopoledne do 21.55 večer. Rok 1929 je charakterizován tím, že jsou již propojena rozhlasová studia Praha, Brno, Moravská Ostrava, Košice a Bratislava.

Výstava připomínající osmdesátiny rozhlasového vysílání byla rozčleněna podle vývoje do několika etap, které do značné míry kopírují důležité mezníky historie Československa během 20. století. Připomínat důležitou úlohu rozhlasového vysílání v letech 1945 či 1968 je jistě pro všechny, kteří alespoň trochu sledují naši novodobou historii zbytečné. První etapa 1923-1930 se nazývá "Československé zpravodajství radiotelefonické" a mapuje první roky rozvoje, další etapa 1930-1938 "nebýt pouhou reprodukcí, nýbrž sám produkovat" - rozhlas je rozšířeným a poslouchaným médiem a snaží se vytvářet původní rozhlasovou tvorbu. Léta 1939-1945 zachycující historii rozhlasu během druhé světové války jsou příznačně nazvána "Černá vrána nad Prahou". Léta 1945 - 1948 "Pomoc vládnímu dílu,služba národu a republice" charakterizuje období těsně poválečné. 50. léta "Za studené války v éteru" - rozhlas byl zákonem č. 137 z roku 1948 zestátněn. V rámci kapitoly 50. léta je připomenut i vznik Svobodné Evropy 1. května 1951. "Jsme s Vámi, buďte s námi" - toto heslo přibližuje působení rozhlasu v šedesátých letech, samozřejmě s důrazem na rok 1968. Další léta - tedy 70-80 jsou nazvána "Odpovědnost vůči komunistické straně". Poslední kapitola - po roce 1989 popisuje pod heslem "Přispívat k utváření demokratické společnosti" již svobodnou historii českého rozhlasu.

Jaké je poslání vysílání rozhlasu? Když si přečteme to, které bylo definováno v roce 1923, jistě budete souhlasit, že pranic nezestárlo: Vysílací společnost má za účel "rozšiřování zpráv hospodářských, meteorologických, bursovních, sportovních a zpráv rázu všeobecného, jakož i přednášek kulturních a poučných, recitací, koncertů apod. cestou radiotelefonickou v určitém okruhu svých abonentů, kteří musí být majiteli koncesovaných přijímacích stanic."

K vidění bylo mnoho rozhlasových přijímačů - od nejstarších až po moderní. Samozřejmě i rozhlasová technika (radiomagnetofony, mikrofony, mixážní pulty) taktéž od té prehistorické až po moderní, v současnosti používanou. Zájemci si mohli vyslechnout i ukázky rozhlasových nahrávek v pravdě historických.

Přejme českému rozhlasovému vysílání ať se dožije stovky - na rozdíl od jiných médií, jako televize či internet v něm totiž stále zůstává prostor pro fantazii.

-hSt-

Chtěl bych cestovat jako normální turista

Po dálnici rychle uhání zbrusu nový terénní mercedes s českou poznávací značkou. Za jeho volantem sedí Václav Havel. Takový pohled se v příštích týdnech může naskytnout například Francouzům, Španělům nebo Portugalcům. Exprezident totiž vyrazil na vytoužený měsíční výlet po Evropě. "Je to jejich soukromá cesta. Řídí on a paní Havlová," prozradil včera Havlův tajemník Jakub Hladík. Havla doprovází auto s ochrankou. "Cestují velmi volně. Ani já nemám přehled, kde se právě teď nacházejí," uvedl tajemník. V kontaktu s bývalou hlavou státu však Hladík zůstává. "Občas se ozve a zjišťuje, co je nového v kanceláři," řekl LN.

Žádný program, který by Havlovy svazoval, neexistuje. Jaká místa po cestě navštíví, závisí pouze na nich. "Jediný pevný bod jejich programu, kterým jsou limitováni, je návštěva Madridu," podotknul Jakub Hladík.

Havel podpoří disidenty na Kubě

Exprezident před odjezdem neskrýval, že si plní dávný sen. "Naposled jsem podobnou cestu podnikl v roce šedesátém osmém, kdy jsem měl za Dubčeka pas. Teď bych si to rád trošku zopakoval," svěřil se minulý týden ČTK.

"Všechno vidět nemohu, ale chtěl bych cestovat jako normální turista. Zatím jsem viděl spoustu měst jen tak z těch svištících limuzín," vysvětloval exprezident. První delší zastávku si Havlovi udělají na začátku července ve Španělsku. V Madridu se setkají s králem Juanem Carlosem a jeho ženou Sofií i s premiérem Josém Mariou Aznarem.

Exprezident pak přednese projev na konferenci na podporu demokracie na Kubě. "Nebylo to domluveno s ministerstvem zahraničí. Nabídka přišla přímo ze strany pořádající nadace," uvedl Jakub Hladík. V hlavním městě Španělska se Havlovi zdrží několik dní. Pak vyrazí do své vily v Portugalsku, kde stráví zbytek dovolené.

Nad Moravou prosvištělo tornádo

Severní Moravou se prohnalo tornádo. Vzdušný vír roztočený do charakteristického trychtýře byl přibližně sto metrů dlouhý a krajinou postupoval necelou čtvrthodinu. Poničil střechy dvou rodinných domů v Novém Malíně na Šumpersku a způsobil škodu za dvacet tisíc korun. Přírodní úkaz natočil pohotový desetiletý chlapec na videokameru. Tornáda bývají v Česku k vidění několikrát do roka, ale jsou mnohem slabší než ta, která každoročně ničí domy v Americe.

Byl otevřen kostel v Emauzích

Po šedesátileté přestávce byl v pražských Emauzích znovu zpřístupněn katolický kostel.

U příležitosti znovuotevření tohoto kostela sloužil bohoslužbu biskup Asztrik Varszegi. Nově zrekonstruovaná budova byla zaplněna věřícími, kteří vyslechli bohoslužbu a zhlédli vysvěcení nového oltáře. Slavnost byla doprovázena skladbami Josefa Haydna a Augustina Šenkýře a její součástí byly i koncerty dalších hudebníků, například flétnisty Jiřího Stivína.

V roce 1941 zabrali tento znovuoteřený kostel Panny Marie, sv. Jeronýma a českých patronů v benediktinském opatství nacisté pro německý Červený kříž. Kostel přestal sloužit veřejnosti, na konci války po bombardování vyhořel a nakonce získal svoji novou podobu - se dvěma betonovými špičatými věžemi.

(mk)

Bohoslužbu sloužil biskup Varszegl

Česká televize uvede druhou sérii Četnických humoresek

Od dubna nabídla Česká televize první část z druhé třináctidílné série Četnických humoresek. Tomáš Töpfer v roli strážmistra Arazíma a jeho muži z pátrací stanice v nich řeší vážné i humorné kriminální případy z doby první republiky. Dosud se před kamerou vystřídalo 600 herců a tisíce komparzistů. Natáčení jednoho dílu trvalo zhruba 17 dní a stálo v průměru sedm milionů korun. Uvažuje se o třetí sérii, která by začala vznikat napřesrok.

Také pokračování natočil Antonín Moskalyk v produkci brněnského televizního studia, i nové díly se snažil zpracovat takřka reportážní formou "Vzniklo tak vlastně šestadvacet celovečerních filmů," uvedl. Sledovanost seriálu podle něj nasvědčuje tomu, že čeští diváci chtějí vidět domácí problémy a herce. Mezi nimi se objeví i nové tváře. Výraznou roli sehraje Arazímova dcera Klaudie (Olga Krasko), hospodyni Andělku vystřídá starší Blaženka (Vlasta Peterková). Ženský komický element ztvární v roli bulvární novinářky Tatiana Vilhelmová. Do Arazímova života zasáhne doktorka v podání Libuše Šafránkové. Jejím manželem bude Jan Hartl, otcem Luděk Munzar a matkou Věra Galatíková. V epizodách se objeví Boris Rösner, Radovan Lukavský, Václav Postránecký, Ilja Racek a Valérie Zawadská. Vedle Brna filmaři natáčeli v Jevíčku, Olomouci, Prostějově, Kroměříži, v Napajedlích, u Macochy a na Slovensku.

Český satelit -Jan Novák

/Právo/ 2003-06-26

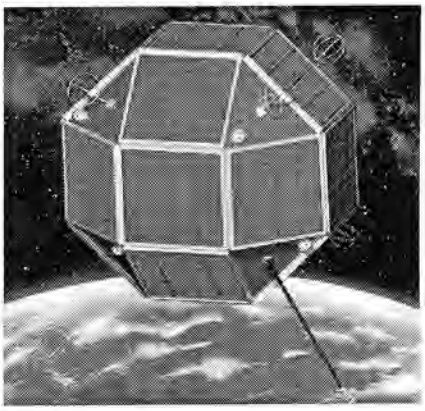

Po družicích Magion přichází další český kosmický satelit - 30. června odstartuje z ruského kosmodromu Pleseck raketa ROKO T-KM, nesoucí kromě kanadského astronomického přístroje i český mikrosatelit Mimosa. Na její palubě je jediný vědecký přístroj: akcelerometr měřící účinky, které mají různé vlivy působící na družici pohybující se kolem Země.

Aby fungovaly moderní satelitní systémy používané pro běžné aplikace (například komunikace, navigace, dálkový průzkum a podobně), je třeba znát jejich polohu v každém okamžiku s mimořádně vysokou přesností. Vypočítat pohyb satelitu v okolí Země na základě pouhého působení gravitace by nebyl takový problém - jenže zde působí i další vlivy, které již nejsou tak snadno předvídatelné. Jde zejména o zbytky atmosféry, která nemusí být homogenní, ale formují ji nejrůznější okolnosti, dále tlak částic vycházejících ze Slunce a jiné.

Kosmická květina

Právě zkoumání těchto vlivů na družici je úkolem unikátního českého akcelerometru umístěného na Mimose. Jméno české družice v tomto případě neznamená květinu, ale (jak už je v kosmonautice zvykem) zkratku anglických slov Microaccelerometric Measurements of Satelite Accelerations (mikroakcelerometrická měření zrychlení satelitu).

Na první pohled je princip takového měření velmi prostý. Protože tyto vlivy družici na její dráze nepravidelně přibrzďují nebo zrychlují, stačí volně umístit nějaké hmotné těleso uvnitř vhodné dutiny spojené s konstrukcí družice a měřit jeho setrvačné pohyby vůči stěnám způsobené změnami rychlosti. Tak také akcelerometr skutečně pracuje. Problém je ale v tom, že změny rychlosti jsou extrémně malé, takže zmíněné těleso a dutina musí být zhotoveny s mimořádnou přesností. Neméně přesné musejí být i přístroje snímající nepatrné pohyby.

Práce na mikroakcelerometru začaly ještě v rámci programu Interkosmos někdy okolo roku 1985. Původní představy ale dostaly konkrétnější podobu po pádu železné opony, kdy se pro vědce otevřely možnosti využívat původně tajné armádní výrobní prostředky a dílny.

V definitivní verzi má akcelerometr podobu krychle se stranou necelé tři centimetry umístěné v krychlové dutině větší jen o zlomky milimetru. Krychle i kvádry tvořící stěny dutiny jsou zhotoveny ze speciálního křemenného skla, které se vyznačuje velmi nízkou teplotní roztažností. Díky tomu zůstanou rozměry (a tím i přesnost a citlivost zařízení) zachovány i v extrémně se měnících podmínkách na oběžné dráze.

Polohu krychle v dutině udržují elektrostatické síly, které vyvozují elektrody navařené na stěnách. Změny polohy krychle vůči dutině se (zjednodušeně řečeno) měří na principu změn kapacity mezi deskami polohových detektorů zařízení nazvaného POLDET.

Macek na palubě raketoplánu

Akcelerometry byly vyvinuty již dříve v jiných státech, české zařízení je však předstihlo svou přesností. V tvrdých podmínkách kosmu se to poprvé prokázalo roku 1992, kdy zařízení, oficiálně označované jako MAC, tři týdny pracovalo na palubě ruské družice Resurs.

Výsledky byly takové, že čeští vědci dostali nabídku poslat druhého "Macka" do vesmíru na palubě raketoplánu. Původně jím měla být loď Endeavour, nakonec se tak stalo až při letu raketoplánu Atlantis STS97 v září 1996. Výsledky desetidenního pobytu na oběžné dráze měly velmi příznivý ohlas v odborné veřejnosti.

Na rozdíl od předchozích letů je tentokrát "Macek" (oficiálně MAC03) ve vesmíru prakticky sám, protože celá družice Mimosa je navržena jen a jen jako pomocná základna pro jeho provoz. Akcelerometr je také umístěn přesně v jejím těžišti - poloha těžiště družice se před startem nesmí od těžiště měřicí dutiny odchýlit o více než čtyři desetiny milimetru. Vyvážení systému lze na dálku ještě doladit i na oběžné dráze. Díky tomu budou moci tentokrát být výsledky měření ještě přesnější.

Podobně jako někdejší magiony má i Mimosa tvar symetrického mnohostěnu z velké části pokrytého solárními panely, jejichž celkový výkon se pohybuje okolo 24 wattů. Nezbytnou součástí je počítač, systém pro orientaci v prostoru a systém pro přenos dat. Družice je konstruována tak, aby s ní mohla komunikovat česká stanice v Panské Vsi. Vývoj družice proběhl v Astronomickém ústavu Akademie věd České republiky, hlavním dodavatelem družice i akcelerometru je česká firma Space Devices, jejímiž zakladateli jsou zkušení konstruktéři kosmických zařízení z někdejšího programu Interkosmos.

Experiment má nepochybně značný vědecký význam - přinejmenším stejně důležité však je to, že samostatná česká družice je důležitým krokem k ještě většímu podílu zdejších odborníků na kosmickém výzkumu.

V době, kdy klíčové technologie pocházejí z vesmírných letů a jiné se bez orbitálních prostředků neobejdou, kdy výzkum kosmického prostoru je měřítkem vyspělosti země a kdy i mnohé rozvojové státy mají vlastní kosmické programy, by bylo nenapravitelnou chybou, kdyby česká republika zůstala stranou.

Mimosa - základní údaje

hmotnost	65 kg
rozměry	560 x 560 x 570 mm
tvar	pravidelný šestadvacetistěn
předpokládaná životnost	18 měsíců
energetický zdroj	48 fotovoltaických panelů Solartec

Lukáš Beldík

Zážitek z Kotle bych nikomu nepřál

Jak probíhá Kotel na Nově? Pohled do zákulisí nabízí čtenář Lidových novin, který se zúčastnil natáčení jako host v hledišti.

Jako asi většinu lidí, kteří žijí nebo dlouho žili na Západě, i mne při prvním shlédnutí pořadu televize Nova Kotel zarazila jeho úroveň. Uměle navozovaná atmosféra hrubosti až primitivnosti, častá netaktnost vůči hostům a divákům. Přesto jsem se pokusil využít březnové možnosti tento pořad navštívit a v přímém přenosu položit otázky panu ministrovi vnitra Stanislavu Grossovi.

Už přihlašování do pořadu bylo zajímavé. Televize po účastnících požadovala jméno, rok narození, rodné číslo, telefon (jasné porušení zákona na ochranu osobních dat) a dotazovala se, zda se chystají v pořadu na něco ptát (?!). Při nástupu do autobusu TV Nova v Praze na Knížecí požadovali organizátoři od každého účastníka podpis.

„Nejsme v mateřské školce"

Během hodinového čekání na chodbě barrandovského studia se pracovníci Novy snažili přicházející diváky třídit podle témat, na které se chtějí ptát a školili je, jak má dotaz proběhnout a jak se mají během vysílání chovat. Často se ozývalo: "Nejsme v mateřské školce." Bylo to nedůstojné a pro člověka, který žije na Západě, to byl neskutečný šok. Poté následovala přísná osobní prohlídka, podobná té, jakou známe z letišť. Chování většiny pracovníků ochranky bylo zbytečně arogantní. Po obsazení míst následovalo další "školení" a motivační proslov režiséra pořadu.

Řekl bych, že se pořadu zúčastňují asi tři skupiny lidí. Jedni chtějí být prostě vidět v televizi a pořad je v podstatě nezajímá – většinou se protlačí do prvních řad a tím ztěžují jiným možnost se zeptat. Druzí, a těch je asi většina, jdou do televize jako na fotbal. Ti třetí jsou připraveni cíleně se ptát. Bohužel se většinou nedostanou ke slovu, ke škodě pořadu, poněvadž jejich otázky nepatří k těm, na které jsou politici zvyklí a na něž asi nemají nacvičené odpovědi.

Mezi diváky jsou k dispozici čtyři "pohybující se" mikrofony, z nichž je zapnut vždy jen jeden, který snímá jen nejbližší okolí. Do vysílání se tak nedostaly ostré výměny názorů mezi diváky, které není na obrazovce vůbec slyšet. V pořadu, kterého jsem se zúčastnil, například předseda zlínské pobočky Pravého bloku Zbyněk Horváth chtěl zveřejnit dokumenty o nejbližších spolupracovnících ministra Grosse, ale nedostal se vůbec ke slovu - všem přítomným bylo jasné o co jde - byl odbyt paní Jílkovou s poznámkou, že už ve studiu byl. Ani paní Jílková nemohla nevědět a nevidět o co se jedná!

Velmi omezený prostor dostal Petr Cibulka, vydavatel seznamů spolupracovníků Státní bezpečnosti. Přitom právě seznamů spolupracovníků StB se pořad týkal. Po skončení diskuse pan Cibulka nabízel moderátorce Michaele Jílkové, že přijde do některého z dalších vydání Kotle jako hlavní host, aby se mohlo téma seznamů otevřít. Moderátorka na to vůbec nereagovala a rozzlobeně opustila studio. Lze se jen ptát, zda to bylo proto, že se i její jméno objevilo v neoficiálních seznamech.

Na co bych se zeptal

A na co jsem se chtěl zeptat pana ministra Stanislava Grosse? Zda-li považuje za standardní chování, při jeho postavení, při volbě prezidenta ČR, při projevech jednotlivých kandidátů si přímo za nimi a před zraky televizních diváků "hrát" se svým mobilem a po dlouhé minuty číst a vyřizovat elektronickou poštu, jistě "důležitou", jak naznačoval jeho skoro neustálý pobavený výraz a úsměv. Druhá otázka by se týkala Vladimíra Hučína, kterého v tomto pořadu asi před rokem – ještě než proběhl soud – Gross nepřímo odsoudil tím, že vyjmenoval všechny skutky, kterých se měl Vladimír Hučín dopustit.

Jako právník – ponechávám stranou hodnocení jeho právnického studia a úroveň jeho disertační práce (dostatečně se o tom psalo v tisku) – porušil jednu ze základních právnických pouček – presumpci neviny – a v očích veřejnosti předem odsoudil člověka, kterému dodnes žádný soud nic nedokázal a který byl po mnoho měsíců bezdůvodně a protizákonně vězněn a vyšetřován. Chtěl jsem pana ministra vyzvat i jako jednoho z nejpopulárnějších politiků, který by měl jít příkladem, aby se ve stejném pořadu, kde se této chyby dopustil, panu Hučínovi omluvil (jeho případ se stal velkou mezinárodní ostudou českého soudnictví a ČR).

Po odvysílání Kotle se ve studiu ještě vášnivě diskutovalo. Zaměstnanci televize nám naznačovali, že pořad má své dané hranice, které nemůže překročit. Kotel je typickým produktem nízkoúrovňové komerční televize sloužící především medializaci politiků a manipulaci s veřejným míněním. Nepřispívá ale k cílenému řešení témat a závažných problémů, které se v něm nadnáší. S demokracií má tento pořad málo společného.

Jan Šinágl
Autor trvale žije ve Švýcarsku

Nejkrásnější české knihy roku 2002

Je to již nějaký čas, ale přesto můžeme připomenout, 24. dubna 2003 byly v letním refektáři Strahovského kláštera vyhlášeny ceny v 37. ročníku soutěže „Nejkrásnější české knihy roku 2002". Až do 1. června 2003 bylo možno v Památníku národního písemnictví v Praze shlédnout výstavku oceněných knih a posoudit tak úroveň české knižní produkce. Předsedkyně výtvarné poroty soutěže paní Margita Titlová Ylovsky o krásné knize řekla: "Kniha plave na vodě jen chvíli, je těžká, má svou hmotnost, jsme zvyklí se ji dotýkat, nosíme ji u sebe, vlastníme, otevíráme ji, prohlížíme, slyšíme šustění stránek, čteme v ní. Dotýkáme se pevného obalu, otvíráme a dvěma prsty berem list papíru, dobrodružství může začít... je převozníkem do jiných světů, uzavírá do světa ticha, mimo chvil, kdy nás hlasitě rozesměje. Je nositelkou výmyslů i pravd, tvrzení i blábolů – i tajemství. Je laciná i špatná, stará i vzácná...Vítr listuje a záložka čouhá. Má schopnost komunikovat nezávisle na čase, váže se k ní čas historický, a také čas osobní. Je jedním z nejzajímavějších artefaktů a je pro nás samozřejmostí. Písmena ve slovech, větách na papírech, svázaných do knih. V řadách knihoven na ně usedá prach. Touha po dotyku s krásnou knihou vede ke hledání vyváženosti všech ingrediencí." Toto hodnocení nás jistě nenechá na pochybách, že krásné knihy stále úspěšně nalézají své čtenáře.

Sponzorem soutěže byla fima Xerox, i přes nemalé problémy se stále daří zásluhou osvíceného vedení některých firem podporovat potřebné kulturní projekty. Vyjmenujme sedm kategorií, v nichž byly ceny uděleny: vědecká a odborná literatura, krásná literatura, literatura pro děti a mládež, učebnice a ostatní didaktické pomůcky, knihy o výtvarném umění a obrazové publikace, bibliofilie a katalogy. Knihy, které se umístily na prvních místech získaly cenu ministra kultury spojenou s finanční odměnou, cenu osobně udělil ministr kultury Pavel Dostál. Dále jsou udělovány: Cena Arna Sáňky za nejlepší studentskou práci posluchačů výtvarných a polygrafických škol, kterou uděluje Památník národního písemnictví, ceny Svazu polygrafických podnikatelů za nejlepší polygrafické zpracování, TypoDesign Club udělil Cenu za výtvarnou koncepci a grafickou úpravu a Sdružení umělců grafiků Hollar udělilo Cenu za nejlepší ilustrace. Do letošního ročníku soutěže přihlásilo 112 vydavatelů celkem 177 knih, výtvarná porota hodnotila 170 knih, do užší kolekce jich postoupilo 65, z nichž bylo oceněno 26 titulů. Jejich výčet by zabral mnoho prostoru a tak se soustřeďme spíše na celkové hodnocení. Porota se shodla, že předložená kolekce knih je velmi kvalitní, vynikají zde zvláště knihy o výtvarném umění a katalogy, nakladatelé však věnují péči i vědeckým a odborným titulům. Porota upozornila při hodnocení také na skutečnost, že učebnice a pedagogické pomůcky nejsou stále na výši ostatních kategorií, i když letos přihlášené učebnice svědčí o zájmu nakladatelů zvýšit úroveň této kategorie. Málo obsazena byla také kategorie studijních prací žáků středních a vysokých výtvarných škol – Cena Arna Sáňky. Záměrem poroty totiž je podpora iniciativy studentů – budoucích grafiků a ilustrátorů. Ing. Miloš Zeman, předseda technické komise soutěže pozitivně hodnotí i technickou kvalitu knih: "Ve srovnání s loňským a předchozími ročníky soutěže Nejkrásnější české knihy roku lze jednoznačně konstatovat, že kvalita přihlášených publikací má vzestupný trend. V letošním ročníku bylo ze 177 přihlášených titulů vyřazeno pro nekvalitní polygrafické zpracování pouze 7 titulů, v loňském roce ze 185 titulů 18 publikací. V porovnání s předchozími ročníky, kdy bylo vyřazeno řádově několik desítek titulů, lze tento pozitivní vývoj jistě přivítat."

Helena Stejskalová

Porota Lidových novin sestavila kánon české literatury - seznam knih, který by měl každý znát. Četli jste je?

„Byl pozdní večer - první máj - / večerní máj - byl lásky čas./ Hrdliččin zval ku lásce hlas,/ kde borový zaváněl háj." Začátek Máchova Máje si vybaví snad každý. Někdo si vzpomene, jak jej musel odříkat na stupínku před školní tabulí. Jiný zase četl slavnou studii Romana Jakobsona o tom, že Mácha 20. století by vydal spíše své intimní deníky a poezii by si psal do šuplíku. Podobné asociace vzbudí i Babička Boženy Němcové: vždyť kdo někdy nedostal oblíbenou otázku češtinářek „Jak se jmenovali psi na Starém Bělidle?". Jsou díla, o kterých by dokázal pohovořit každý gramotný Čech. Mnohem méně je však těch, kteří je skutečně čtou.

Roku 1827 vydal český buditel Josef Jungmann studii O klasičnosti v literatuře vůbec, a zvláště pak české. Klasické dílo podle Josefa Jugmanna nastavuje normu, s níž se další generace spisovatelů musejí vyrovnat. To mimo jiné znamená, že pro zhodnocení, zda je či není kniha „klasická" a její autor „klasik", je nutný časový odstup. Obrozenec Jungmann však ve své stati určuje ještě další důležitou podmínku klasičnosti díla: musí být čteno. „Pokud má být kniha skutečně živá a zároveň klasická, pak by samozřejmě měla mít co nejvíce čtenářů. To je ale v konzumní kultuře cíl nedosažitelný," řekl LN nedávno zesnulý profesor bohemistiky na FF UK Alexandr Stich.

K čemu je nám klasika

Podle Alexandra Sticha je problém čtenost versus nečtenost českých klasiků hlubší - naše společnost je dehistorizovaná, a tím pádem není ani hrdá na stará literární díla. Češi v současné době na rozdíl od sousedních Poláků, kteří natáčejí velkofilmy na motivy třeba Henryka Sienkiewicze, své klasiky příliš nepopularizují.

I literární historik Martin C. Putna se domnívá, že tu chybí zájem o vlastní minulost: „Dnes už mohou být Češi těžko hrdí na to, že v jejich jazyce vznikají velká díla, jako tomu bylo v 19. století," vysvětluje, „ale klasika představuje hodnotu, díky které se setkáváme s jiným světem, poznáváme, z čeho jsme vyšli. A samozřejmě tak můžeme lépe rozumět i současnosti."

Výjimečná díla národní literatury nás prostě spojují. „Staré Řeky spojoval Homér, Římany Vergilius, pro Němce je to Goethe. A pro Čechy? Máchův Máj a Babička Boženy Němcové," tvrdil Alexandr Stich. O tom, jak tristní situace ohledně české klasiky u nás panuje, svědčí i srovnání s Německem. Tam v roce 2001 slavný literární kritik Marcel Reich-Ranicki zveřejnil seznam „20 románů, které musí každý znát". Do svého kánonu zařadil například Kouzelný vrch od Thomase Manna nebo Proces Franze Kafky. „Bez kánonu by existovala jen svévole, libovůle a chaos, samozřejmě spolu s bezradností," zdůvodnil funkci svého seznamu „papež německé kritiky".

Na základě odpovědí literárních vědců LN sestavily „Top ten českých klasiků". Umístili se v něm spisovatelé jejichž díla získala od poroty nejvíce hlasů. Zatímco někteří autoři bodovali s více tituly, jiní jsou vnímáni jako tvůrci jednoho výjimečného díla

Bohumil Hrabal 7 hlasů:
Obsluhoval jsem anglického krále, Pábitelé, Taneční hodiny pro starší a pokročilé, Příliš hlučná samota
Božena Němcová 6 hlasů: Babička
Karel Hynek Mácha 6 hlasů: Máj
Karel Jaromír Erben 5 hlasů:
Kytice z pověstí národních
Vladimír Holan 5 hlasů:
Příběhy, Noc s Hamletem, Bolest

Jan Neruda 5 hlasů:
Povídky malostranské, Prosté motivy
Jan Ámos Komenský 4 hlasy:
Labyrint světa a ráj srdce
Karel Čapek 4 hlasy:
Hordubal, Povětroň, Obyčejný život, Devatero pohádek, Povídky z jedné kapsy, Povídky z druhé kapsy
Jaroslav Seifert 4 hlasy:
Morový sloup, Koncert na ostrově, Píseň o Viktorce
Milan Kundera 4 hlasy:
Žert, Jakub a jeho pán, Nesmrtelnost.

Lidové noviny se nyní debatu o „rodinném stříbru" české literatury pokusily otevřít - oslovily literární vědce, kteří měli sestavit vlastní kánon české literatury. Jediným systematickým pokusem o oživení klasiky je ediční řada Česká knižnice, která v roce 1997 začala vycházet sebraným dílem básníka Karla Hynka Máchy. Každá doba, zahleděna do své přítomnosti, hodnotí minulost jinak. Zůstává tu však cosi daného, přetrvávajícího, co se vždy znovu přihlásí o slovo: tradice." „Chceme dát k dispozici v dobrých vydáních díla, která spoluutvářela českého ducha," popisuje záměr této ediční řady předseda vědecké rady České knižnice a profesor na Katedře české literatury FF UK Miroslav Červenka. Knihy České knižnice si prý kupují zejména mladí lidé, kteří si zakládají knihovnu, nebo studenti bohemistiky. „Někdo si je zakoupí také kvůli kvalitnímu komentáři," říká tento literární historik.Česká klasika však v záplavě nejrůznějších publikací (minulý rok vyšlo v Česku několik tisíc titulů) příliš velký počet čtenářů nezískává. Žebříčkům prodejnosti dominují v tom lepším případě díla Tolkiena nebo Rowlingové, v tom horším nejrůznější kuchařky a receptáře. Zatímco první náklad takového Michala Viewegha činí 30 000 kusů, publikace České knižnice vycházejí v počtu pouhých 1000 výtisků a ročně vyjde jen šest titulů.Podle informací z Nakladatelství Lidové noviny, které Českou knižnici vydává, se za velký úspěch považuje prodat dva tisíce výtisků (tento rekord se podařil Babičce Boženy Němcové, Zbabělcům Josefa Škvoreckého, Starým pověstem českým Aloise Jiráska a sebranému dílu barokního básníka Adama Michny z Otradovic.).

Neruda z donucení

A jak je to s knihovnami? Žebříčky nejpůjčovanějších knih působí na první pohled povzbudivě. Jan Neruda - Povídky malostranské, Karel Jaromír Erben - Kytice a Karel Hynek Mácha - Máj. Tito velikáni české literatury vedou statistiku v ústřední knihovně Městské knihovny v Praze. Jana Nerudu si v ní zapůjčilo minulý rok 327 čtenářů, Erbena 287 a Máchu 219. Nerudovy povídky a Erbenovy balady zaujaly přední příčky žebříčku i v obvodních pobočkách pražské Městské knihovny. Mácha, Erben, Neruda jsou povinná četba," říká Jaroslava Štěrbová z ústředí Městské knihovny. Podle paní Štěrbové závisí typ půjčovaných knih zejména na tom, jaká je poblíž pobočky škola, respektive jakou tamní kantoři doporučují četbu. A tak například v obvodní knihovně ve Školské ulici se hned za Janem Nerudou umístil Kunderův Žert. „Když si ovšem lidi půjčují knížky ne proto, že musí, ale že chtějí, tak je velmi oblíbený Tolkien, Rowlingová, příběhy o Garfieldovi nebo sci-fi literatura," dodává Jaroslava Štěrbová.

Hrabal už netáhne

A co se změnilo oproti 80. a počátku 90. let? „Už je pryč hlad po Hrabalovi a Páralovi. Na policích také leží knihy Edy Kriseové nebo Ludvíka Vaculíka. Pokud jde o tituly povinné školní četby, nezměnilo se nic: pro čtenáře je Božena Němcová autorka pouze Babičky, Neruda zase autor jen Povídek malostranských," vysvětluje paní Štěrbová. Také Hašek ztratil na přitažlivosti: „Ten se přestal číst, svého času však byly velice populární jeho povídky," říká knihovnice. Právě Haškovy Osudy dobrého vojáka Švejka označili čtenáři podle výzkumu Aleše Hamana z let 1982-1988 (byl publikován v knize Literatura z pohledu čtenářů) za svou nejoblíbenější knihu. Na druhém místě se umístil Erich Maria Remarque a jeho Tři kamarádi, třetí příčku obsadil Karel Čapek. Aleš Haman se také ptal čtenářů, k jaké knize se nejčastěji vrací. Nejvíc hlasů dostal opět Švejk, na druhém místě skončila Babička, na třetím pak Vejce a já Betty MacDonaldové.

Aspoň dvě balady

„Mladí lidé odchovaní televizními večerníčky dávají zřetelně přednost filmové či televizní adaptaci literárního díla před četbou," píše Aleš Haman ve výše zmíněné publikaci. V 80. letech podle něj pokračoval desítky let trvající trend poklesu zájmu o českou klasiku. „Klasická literatura se stala pro čtenáře pouze hodnotou vnějškově uznávanou, avšak neprožívanou," píše Aleš Haman. Za jedinou výjimku pokládá kromě Švejka a Babičky dílo Aloise Jiráska, „těšící se trvalé oblibě především u starších čtenářů". Co bylo, bylo - alespoň pokud jde o Jiráska.

Koncem 90. let uspořádali studenti literárně kritického semináře Pavla Janouška z FF UK anketu s názvem „Nejnenáviděnější český klasik". První příčku obsadil právě Alois Jirásek. Důvody? „Nudný, bere historii příliš vážně, xenofobní, oblbující a rozvláčný," uvedli respondenti. Druhé místo zaujal básník Otokar Březina („dekoratérství, nuda, křeč, falešnost, nepochopitelnost"), třetí pak Jakub Deml. Respondentům vadila stejně jako u Březiny „nepochopitelnost" Demlovy prózy i poezie a také „absence charakteru".

„Pokud jde o Aloise Jiráska nebo třeba Terézu Novákovou, lidem vadí pomalé tempo vyprávění. Ale myslím si, že pevné jádro čtenářů klasiky zůstane, i když ta už nikdy nebude masovou záležitostí," shrnuje Miroslav Červenka. Podle Alexandra Sticha problém nezájmu o klasiku souvisí i se situací středního školství. „V mladých je podporována lenost. Na jednom humanitním gymnáziu jsem viděl seznam povinné školní četby: Erben - Kytice (alespoň dvě balady), Neruda - Povídky malostranské (alespoň dvě povídky)," krouti hlavou Alexandr Stich, „ale přece už Jan Mukařovský psal, že součástí estetického zážitku je i překonávání bariéry při četbě. A Stendhal říkal, že píše pro the happy few. Skupina literárních gurmánů bude podle mého názoru existovat vždycky."

7. března 2003 –
Eva Hlinovská

Výročí

Alois Musil, vědec a cestovatel, (30.6.1868 – 12.4. 1944)

Kněz v říši Pohádek tisíce a jedné noci

Šíře odborných vědomostí problematiky předního Orientu, včetně znalosti 23 arabských dialektů, učinila z Aloise Musila hvězdu světové orientalistiky.

Alois Musil se narodil v létě roku 1868 v Rychtářově u Vyškova na Moravě. V jedenácti letech dělá přijímací zkoušku na arcibiskupské gymnázium v Kroměříži. Dopadla tak, že zkoušející pedagog řekl jeho otci: "Tak vy říkáte, že on byl nejlepším žákem v Rychtářově? Jací teprve budou ti ostatní, když tento osel je nejlepší! Mám zkušenost, pane Musile, a ujišťuji vás, že se váš synek na studia nehodí. Zbytečně byste vyhazoval peníze!"

Po maturitě, složené s vyznamenáním, pokračoval ve studiu na bohoslovecké fakultě v Olomouci. Vedle studia Starého zákona věnoval mnoho času i dokonalému zvládnutí hebrejštiny, řečtiny, angličtiny a dalších jazyků. V roce 1891 ukončil teologická studia, stal se knězem a byl ordinován do Moravské Ostravy.

O čtyři roky později získal doktorát teologie a v následujícím roce se mu splnil životní sen o cestě do biblických zemí. Od dominikánské École Biblique dostává stipendium ke studiu biblických dějin a orientálních jazyků.

Se školou absolvuje první exkurze po Svaté zemi, ale i do Egypta a na Sinajský poloostrov. S úrovní výuky ani s náplní exkurzí však není příliš spokojen. Proto podniká samostatné cesty v doprovodu beduína po územích ležících mimo vyšlapané trasy a získává zde své první vědecké poznatky. V roce 1897 přestupuje na jezuitskou univerzitu sv. Josefa do Bejrútu, kde nachází plné pochopení pro své zájmy, studium i výzkumy.

Nečekaný objev v tajemné Amře

Na jaře 1898 učinil Musil výjimečný objev. Zcela náhodou se od kočovných beduínů dovídá o zříceninách v syrské poušti. Nebylo snadné se k nim dostat, neboť v oblasti právě zuřila válka mezi beduinskými kmeny.

Když se mu s jeho družinou přece jen podařilo dostat se do jedné z poškozených budov, do zámečku Amra, byl překvapen. Stěny i stropy byly vymalovány výjevy, které dosud v arabském světě nikdo neznal.

Nešlo o charakteristickou ornamentální výzdobu stylizovaných rostlinných a květinových motivů, ale o mytické i rodinné výjevy jako z Pohádek tisíce a jedné noci. Na ploše 1200 m² byly portréty panovníků, lovecké výjevy, dvořané, zpěvačky, tanečnice, souhvězdí severní oblohy v kupoli a další výjevy.

Když po návratu do Vídně Musil zveřejnil zprávu o svém objevu, nikdo mu nevěřil. Akademičtí odborníci rezolutně prohlašovali, že malby, o nichž referuje, nemohou existovat, protože islám kategoricky zakazuje zobrazovat člověka, natož lidskou tvář. Ve své knize Tajemná Amra autor popisuje, co vše musel prožít, než se mu podařilo pochybovače přesvědčit.

"Stalo se tak po dvou letech velkého mravního utrpení." V roce 1900 se vydává do Amry znovu a opět má štěstí. Právě skončilo dlouholeté nepřátelství beduínských kmenů, takže Musil může vyhotovit potřebnou fotodokumentaci. Po návratu je vědecký svět udiven a vídeňská akademie věd připravuje ilustrovanou monografii.

Orientalista šejkem beduínů

Mladý učenec je v roce 1902 jmenován mimořádným a o dva roky později řádným profesorem biblického studia Starého zákona a semitských řečí na c. k. bohoslovecké fakultě v Olomouci. Následně po Amře vychází další velké dílo Arabia Petraea. Práce v rozsahu 1800 stran je průvodním dílem k velké mapě Arábie Petrejské.

Musil ji sestavil na základě svých předcházejících topografických prací biblických zemí Moábu, Edonu a Nabatee. Autorita orientalisty Aloise Musila je tak výrazná, že v roce 1906 jej britský ministr zahraničí požádal o dobrozdání v otázce egyptsko-palestinského pohraničí a turecká vláda mu zasílá kontrakt na komplexní výzkum úseku hedžaské železnice.

Musil zkoumá celou severní Arábii až po Eufrat a výsledkem jsou mapy území, kam mnohdy Evropan ještě nepronikl. Význam a cena znalostí prof. Musila stoupá úměrně s narůstajícím významem předního Orientu.

Vídeň zabraňuje v roce 1908 zájmu pražské univerzity o vědcův přechod do Prahy a rychle jmenuje Musila řádným profesorem biblických věd a arabštiny Vídeňské univerzity. Zároveň mu poskytuje veškeré prostředky k tomu, aby mohl pokračovat v dalších výzkumech.

Univerzitní profesor tráví většinu času ve velbloudím sedle v pustinách severní Arábie. Odhady hovoří o více jak 20 000 ujetých kilometrech. Snědá tvář s ostře řezanými rysy, rámovaná černým plnovousem, postava zahalená od hlavy k patě, přepásaná koženým pasem s dýkou a pistolí, vytvářela věrný obraz syna pouště.

Musil putoval a žil s beduíny celá léta a svojí čestností, otevřeností a statečností si získal jejich přátelství i srdce. Emír Núri iemír Talá jej učinili svým bratrem. Alois Musil alias šejk Abu Musa (Otec Musa), se stal respektovaným rádcem obou knížat i kmenů.

Hledal pravdu v širé poušti

S oslabováním hegemonie Osmanské říše narůstal zájem velmocí o země předního Orientu. Svůj zájem mělo i Rakousko-Uhersko jak spojenec Německa. O Musila projevují zájem vysoké vládní i vojenské kruhy. V roce 1912 podniká společnou expedici s princem Sixte von Bourbon-Parma do severovýchodní Arábie a jižní Mezopotámie. Ten jej seznamuje se svoji sestrou Zitou a švagrem Karlem, pozdějším císařem. Světová válka změnila od základu i přední Orient.

Musil natrvalo přechází do Prahy, kde jej prezident Masaryk jmenuje řádným profesorem orientálních věd a moderní arabštiny na Karlově univerzitě. Zakládá Orientální ústav a vědecký časopis Archiv orientální. V dalších letech Musil zhodnocuje v mnoha knihách i článcích výsledky svých cest.

Anglicky vycházejí nákladem Americké zeměpisné společnosti šestidílné Orientální výzkumy a studie. Za ně mu společnost uděluje zlatou medaili Ch. P. Dalyho a vyrývá Musilovo jméno v síni cti.

Musil nezapomíná ani na své české čtenáře a průběžně vydává řadu publikací ze svých cest. Do úvodu poznamenává: "Vědeckými výklady čtenáře nezatěžuji. Rád bych, aby se osvěžil ve zdravém vzduchu pouště, nahlédl do duše pravých beduínů a zesílil svůj sklon odhodlanosti a vytrvalosti."

Alois Musil zemřel 12. dubna 1944. Na žulovém monolitu náhrobku v Rychtářově jsou vyryta slova epitafu: "Hledal pravdu v širé poušti arabské". Význam Aloise Musila, kněze a "buržoazního" vědce, byl během komunistického režimu marginalizován.

Avšak ani při nedávném jubileu spisovatele Roberta Musila nikdo nezmínil rodovou příbuznost se světovým orientalistou. A přitom oba pocházejí ze starého selského rodu z Rychtářova u Vyškova.

František Běhounek, polární badatel
(28.10.1968 – 1.1.1973)

Prvním Čechem na severním pólu byl fyzik

"Chladný, nesnadno přístupný badatel. V mysli se mi zjevuje za tímto přísným a akademicky odměřeným Běhounkem jiný, kterého miluji mnohem více... Běhounek vznešené duše..."

Těmito slovy podal italský generál Umberto Nobile již roku 1928 jednu z nejvýstižnějších charakteristik Františka Běhounka, svého kolegy na nešťastné polární výpravě. Podařilo se mu přesně vystihnout dva určující znaky Běhounkovy osobnosti, znaky natolik odlišné, že se může zdát, jako by šlo o dvě různé osoby.

Na jedné straně stojí střízlivý akademik, neúnavně se zabývající vědeckou prací, a na straně druhé nezdolný dobrodruh, jenž dokáže čelit nepředvídaným situacím a myslet přitom i na své druhy. František Běhounek se narodil na podzim roku 1898 v rodině pražského strojního zámečníka.

Po maturitě na reálném gymnáziu studoval matematiku a fyziku na přírodovědecké fakultě v Praze. Zde také obhájil disertační práci z optiky a získal doktorát. V letech 1920 - 1922 se zabýval radiologií coby stipendista u Marie Curieové-Sklodowské na Institut du Radium v Paříži a ihned po návratu z Francie pomáhal s organizací Státního radiologického ústavu v Praze.

Polární trosečník

Na doporučení Curieové se Běhounek mohl roku 1926 zúčastnit výpravy na Arktidu jako člen posádky vzducholodě Norge. Cestu organizoval norský polárník Roald Amundsen, americký milionář Lincoln Ellsworth a italský generál Umberto Nobile. Běhounek prováděl důležitá měření atmosférické elektřiny v polárních krajích a výsledky jeho práce představovaly prakticky jediný vědecký zisk této expedice.

Nobile ho proto pozval i k následujícímu polárnímu letu, tentokrát vzducholodí Italia, který měl být věnován především odbornému bádání. Italia dosáhla severního pólu, ovšem nepříznivé počasí znemožnilo účastníkům sestoupit přímo na led.

I přesto však lze Běhounka považovat za prvního Čecha, který dosáhl pólu. Na zpáteční cestě vzducholoď stihl silný vítr, vrhl ji na ledové pole a poškodil. Toto neštěstí a záchranné práce s ním spojené si vyžádaly životy celkem sedmnácti mužů, včetně Amundsenova, jehož letadlo zmizelo v moři během pátrání po táboru trosečníků.

Ti strávili na kře celkem sedm týdnů v extrémních podmínkách. Běhounek tyto okamžiky později vylíčil v knize Trosečnici na kře ledové. Jak v této životní zkoušce obstál on sám, vypovídají celkem shodně účastníci výpravy, většinou hrdí a temperamentní Italové, kteří zpočátku neměli odměřeného badatele a cizince příliš v lásce.

Nejjednoznačněji se v tomto směru vyslovil opět generál Nobile: "Morální sílu a nezdolnou energii projevil v nejhorších okamžicích, které jsme prožívali... Stejně pečlivě obhlížel elektrometry, jako chystal oheň na přípravu medvědího masa... Nezanedbával ani své druhy v neštěstí...

To je, myslím, největší chvála, kterou možno pronést o učenci a člověku." Běhounek navíc přes úporný zápas o holé přežití nezanedbával ani vědu a i v těchto kritických okamžicích významně přispěl k obhájení smyslu výpravy svými výzkumy ionizace, atmosférické elektřiny a radioaktivní emanace ve vzduchu.

Italská fašistická vláda ovšem přistupovala k záchranným pracím dosti liknavě a sám generál Nobile byl po návratu obviněn ze špatného velení a organizace, což ho nakonec stálo hodnost.

Mussolini, pro něhož představoval let Itálie hlavně vítanou příležitost k propagandistickému zviditelnění se, po nezdaru letu členy výpravy v podstatě odepsal. Na jejich záchraně se proto podíleli hlavně Švédové, Norové a především Rusové a jejich posádka z ledoborce Krasin.

Akademik a spisovatel

Běhounkova dráha badatele a vysokoškolského pedagoga byla velmi pestrá. V roce 1929 byl jmenován docentem, o pět let později mimořádným a konečně roku 1954 řádným profesorem na přírodovědecké fakultě v Praze, od roku 1956 působil také na ČVUT a v letech 1929 -1945 zároveň vedl Státní radiologický ústav.

Zde studoval především jáchymovský uran a spolu s ním pracovní prostředí tamních horníků, což ho přivedlo k lékařské radiologii. Následujících devět let řídil výzkumné fyzikální oddělení Státního radioléčebného (později Onkologického) ústavu v Praze na Bulovce, od roku 1956 pak oddělení radiologické dozimetrie Ústavu jaderného výzkumu ČSAV.

Běhounkovy aktivity tím však zdaleka nekončily. Už před válkou ho do svých řad přijala mezinárodní komise pro standardizaci jednotě v rentgenu a radiu a od roku 1956 působil také jako expert československého ministerstva zahraničních věcí v UNESCO a ve vědecké komisi OSN pro výzkum atomového záření.

V době svého léčení v Karlových Varech se pohotový Běhounek začal zabývat i problémem přítomnosti radioaktivních látek v přírodě, praktickou činností se pojily i aktivity publicistické.

Vedle vědeckých studií a překladů odborné literatury Běhounek uveřejňoval i beletrii určenou pro mládež, v níž často v rámci dobrodružného děje přinášel populární formou poučení o historických událostech nebo vědeckých problémech.

V tomto směru měl Běhounek velice široký záběr, zahrnující příběhy z dob objevitelských cest (Fregata pluje kolem světa, Kniha robinzonů), události druhé světové války (Komando plukovníka Brenta), polární výpravy (Ledovou stopou) až po osudy vědců (Lovci paprsků).

Dům zelených přízraků

Významné místo si však vydobyl i jako autor sci-fi, když navázal na nejlepší verneovské tradice. V dílech jako Akce L, Robinzoni vesmíru či Projekt Scavenger evokoval dobu více či méně vzdálené budoucnosti.

Podobně jako jeho francouzský předchůdce snažil se i Běhounek předjímat vývoj vědy a technické vynálezy a snad ještě výrazněji než Verne dával najevo svou víru v pokrok a šťastnou budoucnost lidstva. Zajímavou a nepříliš připomínanou výjimku z tohoto pravidla představuje v kontextu Běhounkovy tvorby zcela zvláštní případ, kniha, jež nedávno podruhé vyšla pod názvem Dům zelených přízraků.

Někdy bývá nepřesně označována za detektivní román, jde však o hororovou prózu s prvky sci-fi. Některé pasáže knihy silně připomínají nejlepší části známých Lovecraftových povídek.

Zásadní otázka, již autor v díle nastolil, totiž problém odpovědnosti vědce za vlastní vynálezy a zároveň možnost jejich zneužití, není nikterak nová. Ovšem po zkušenostech minulého století, s jeho dvěma světovými konflikty, řadou genocid, obludnými lékařskými pokusy a v neposlední řadě s účinky atomových zbraní, se zdá být dnes případnější než Běhounkovy optimistické vize budoucnosti, které zmíněný román zároveň staví do poněkud jiného světla...

JUDr. Karel Baxa - budovatel Velké Prahy

Michal M. Musil

Jen málokterému z mužů, kteří kdy stanuli na postu pražského primátora, je možno přičíst zásluhy na rozkvětu města srovnatelné s těmi, jež zanechalo působení JUDr. Karla Baxy. Nikdo pak nemůže být s primátorem Baxou srovnáván pokud jde o délku setrvání v úřadě. Osmnáct let strávených v čele pražské radnice mezi roky 1919 - 1937, tedy přes několik volebních období, svědčí o tom, že jeho kvalit si byli vědomi už jeho současníci.

Karel Baxa se narodil 24. června 1863 v Sedlčanech jako prvorozený syn řídícího učitele. Kromě Karla měli manželé Baxovi dalších 11 dětí, z nichž šesti synům poskytli vysoké vzdělání. Kulturní ovzduší panující v rodině (Baxovi byli spříznění s Karlem Havlíčkem Borovským), přivedlo Karla k zájmu o hudbu, který mu zůstal až do dospělosti. Již v šesti letech koncertoval na housle později hrával na klavír i varhany.

Po absolvování Akademického gymnázia v Praze vystudoval práva a po absolutoriu praktikoval v Táboře a Chebu. Právě zde, v kontaktu s obtížným životem české menšiny, dozrálo Baxovo vlastenecké až nacionalistické (to slovo tehdy ještě nemělo vysloveně pejorativní význam, Baxa sám by se ostatně za ně patrně nestyděl) přesvědčení.

Roku 1891 se JUDr. Baxa vrátil do Prahy, kde si otevřel vlastní advokátní praxi ve Štěpánské ulici. Jako obhájce proslul účastí na mnohých politických procesech. V letech 1899 - 1900 byl plnomocníkem matky zavražděné Anežky Hrůzové při nechvalně známém procesu s Leopoldem Hilsnerem. Svého antisemitismu se Baxa nezbavil ani později. Jeho klienty ovšem byli i proslulí Omladináři, a dále různí perzekuovaní pacifisté, anarchisté a sociální demokraté.

Sám Baxa byl však stoupencem a posléze i politikem měšťanské státoprávně pokrokové a od roku 1911 národně sociální strany. V letech 1895 - 1913 byl poslancem českého zemského sněmu, v letech 1901 - 1918 vídeňské říšské rady. Teprve ve svých 42 letech, roce 1905 se Karel Baxa oženil s o 11 let mladší Amelií Jurkovičovou, původem z Jugoslávie. Jejich manželství bylo bezdětné.

Po vzniku ČSR byl Karel Baxa v prvních pražských obecních volbách zvolen do sboru obecních starších, který ho 30. června 1919 zvolil starostou Prahy. V této funkci setrval Baxa neuvěřitelných 18 let. Stál přitom v čele politicky pestrého zastupitelstva, v němž obvykle zasedali zástupci 12 - 15 stran. I samotná městská rada, tedy hlavní výkonný orgán řídící město, byla sestavována striktně podle volebních výsledků (v letech 1923 - 27 tak například držela jedno ze tří křesel náměstků primátora tehdy ještě ultraradikální KSČ), a tak primátoru Baxovi připadala mimo jiné nelehká úloha vytrvale usměrňovat věčně rozhádané radní v zájmu města. O tom, že se tohoto úkolu zhostil nadmíru úspěšně není pochyb. Svým uvážlivým vystupováním dokázal vždy sjednotit soupeřící partaje ke společné práci pro blaho Prahy.

Karel Baxa se významným způsobem podílel na rozvoji metropole. Účastnil se přípravy zákonů o vytvoření Velké Prahy. Když 1. ledna 1922 připojením 37 předměstských obcí (mj. Bubeneč, Dejvice, Karlín, Nusle, Podolí, Smíchov, Vršovice, Vysočany, Žižkov), které dosud k Praze nepatřily, Velká Praha vznikla, stanul Baxa opět v jejím čele. Od roku 1923 byl také oficiálně zaveden titul primátor hlavního města Prahy, který dosud formálně neexistoval.

Také další Baxovy aktivity v čele města se plně nesly v duchu snahy o všestranný rozvoj Prahy. Byla zahájena rekonstrukce Pražského hradu, dostavěna katedrála sv. Víta, zřízena Univerzitní knihovna v Klementinu, postavena velkolepá Městská Knihovna na Mariánském náměstí, Veletržní palác, Trojský most, Masarykovy domovy, plynárna v Michli, Elektrické podniky, Památník národního osvobození na Žižkově, Jiráskův most, Filozofická fakulta, Petřínská hvězdárna. Zřízena byla pražská ZOO, letiště v Ruzyni i trolejbusová doprava. Od roku 1925 byla zahájena soustavná památková péče a archeologický výzkum Prahy. Kromě primátorského postu zastával JUDr. Baxa od roku 1920 i místo předsedy ústavního soudu a od roku 1923 byl též předsedou správní rady České banky.

Vzhledem k vysokému věku se JUDr. Karel Baxa vzdal primátorského úřadu 5. dubna 1937. Zemřel o necelý rok později 5. ledna 1938 ve věku 75 let. Zůstal tak ušetřen potupného obsazení milované Prahy nacisty. Jeho mladší bratr, historik Bohumil Baxa to štěstí neměl. Za stanného práva po atentátu na R. Heydricha byl zatčen a na Kobyliské střelnici popraven.

JAN KAŠPAR - VÝROČÍ NAROZENÍ

Jan Kašpar (20. května 1883 až 2. května 1927), rodák z Pardubic, je nejznámějším českým průkopníkem letectví. Vystudoval inženýrství, pracoval pro známou mladoboleslavskou firmu Laurin a Klement, aby nakonec od nadšení pro cyklistiku a automobilismus (byl i velice úspěšným automobilovým závodníkem v Německu) přešel k letectví, podporován otcem a bratrancem F. Čihákem.

Po návratu do Pardubic se intenzivně věnoval stavbě letounů. V roce 1910 uskutečnil několik pokusných letů. Například v dubnu téhož roku vzlétl do výše dvaceti metrů a uletěl kolem dvou kilometrů. V květnu roku 1911 uskutečnil první dálkový let v Čechách na letadle Blériot. Sto dvaceti kilometrovou vzdálenost z Pardubic do Prahy uletěl za jednu hodinu a dvaatřicet minut.

Stihl jej však stejný osud, jako mnoho jiných průkopnických nadšenců. Po první světové válce zůstal osamocen a zneuznán, až nakonec spáchal sebevraždu.

Éra pádu cen v ČR končí

Podle představitelů České národní banky i většiny ekonomů v České republice nebudou spotřebitelské ceny nadále sledovat trend z prvního čtvrtletí letošního roku, který se vyznačoval deflací tj. snížením cen v meziročním srovnání. Už v dubnu se dosavadní tempo, které dosahovalo poklesu kolem 0,4 procenta snížilo na pouhou desetinu procenta, k čemuž výrazně přispěl růst cen zemního plynu. V květnu pak ceny stagnovaly. Pomalu se obrací i vývoj u potravin, odívání a obuvi, i když právě potraviny se drží na velmi nízké úrovni. Výrazně do celkových výsledků ovšem promluví vývoj kurzu koruny, který bude mít klíčový význam mj. i pro ceny ropy. V následujícím období však většina odborníků počítá s relativně nízkou inflací zhruba na úrovni 2, 5 procenta. V příštím roce by se situace kvůli výraznému zvýšení spotřebních daní u některých výrobků a podle prognózy České národní banky by pak mohla míra inflace stoupnout krátkodobě až na úroveň pěti procent. Mnozí analytici považují deflaci za velice nebezpečný ekonomický jev, který výrazně poškozuje rozvoj příslušné ekonomiky. Na druhé straně výraznější inflace také nepatří mezi žádoucí jevy, protože v extrémně vyhrocených případech zbídačuje celé vrstvy obyvatelstva.

(MaFr)

Nedostatek českých jablek

Zatímco v předešlých letech si čeští ovocnáři stěžovali, že jim na skladě hnijí hory neprodejných českých jablek, nyní se situace radikálně změnila. Sklady s jablky v ČR se rychle vyprazdňují a loňská domácí sklizeň patrně ani nepostačí pokrýt spotřebu. Jako důvody většina odborníků uvádí výrazné snížení importu nejpopulárnějšího českého ovoce z Polska a také slabší domácí sklizeň, kterou poznamenalo nepříznivé počasí v průběhu loňského roku. Nutnost doplnit zásoby jablek dovozem pravděpodobně s sebou přinese i patrný nárůst cen - cizí jablka se totiž prodávaji za zhruba dvojnásobek sumy, kterou kupující zaplatí za stejné množství českých ovocných plodů.

(MaFr)

Reforma po česku

Podobně jako v Rakousku i česká vláda se snaží stabilizovat stav státní pokladny pomocí mohutných reforem, které se výrazně dotýkají každého občana. Co je tedy obsahem českého úsporného balíčku, který má snížit čím dál hrozivější deficit státního rozpočtu? Především by měl zvýšen věk odchodu do důchodu na 63 let pro muže a ženy. Předčasné důchody by měly být navíc trvale znevýhodněny. Měly by se i zrušit dva typy tzv. náhradních dob, které se dosud započítávají do důchodu – jedná se o dobu přípravy na povolání od 15 do 18 let a dobu vojenské služby. Penze by měly být podle vládních plánů valorizovány striktně pouze podle vývoje inflace a jedné třetiny růstu platů. Propast mezi důchody a mzdami se tak bude i nadále prohlubovat, jen ještě větším tempem než dosud. Další škrty by měly postihnout veřejný sektor. Každý rok se má zmenšovat počet jeho zaměstnanců a jejich platy mají být „vždy v úzké vazbě na možnosti rozpočtu". Slibovaná nová šestnáctitřídní tarifní tabulka, která měla zvýhodnit především vysoce kvalifikované síly, sice má být zavedena podle plánu, ale objem vyplácených mez se má zvednout podstatně méně než se původně očekávalo, takže půjde víceméně o kosmetické navýšení, které spíš pracovníky s vysokoškolským vzděláním podráždí. Ústřední státní instituce navíc mají zakázáno přijímat nové zaměstnance, takže ani v souvislosti s očekávaným vstupem do EU by neměl počet českých ministerských úředníků stoupnout. Ministerstva by měla mít na tři roky dopředu stanoven závazný limit výdajů, který nebudou smět překročit. Tato omezení jistě značná část veřejnosti uvítá jako snížení přebujelé administrativy, ale předčasný jásot by asi nebyl na místě. Veřejný sektor představují nejenom úředníci, ale také učitelé, sociální pracovníci, vědci nebo zdravotníci, snižování jejich počtu může výrazně ohrozit kvalitu služeb poskytovaných občanů. Další nebezpečí spočívá v odbourávání některých pracovních míst, která pak budou nahrazována dražšími službami soukromých firem. Reformy však postihnou i živnostníky, kteří by měli platit vyšší sociální pojistné než dosud, přesný projekt nového výpočtu však zatím nebyl stanoven. Podle očekávání se úsporám nevyhne ani státní podpora stavebnímu spoření, která se výrazně sníží. Díky všem těmto škrtům by neměl deficit státního rozpočtu na rok 2006 činit více než 3, 7 procenta hrubého domácího produktu. Pravicové strany ve vládní koalici ovšem prosadily, že se zároveň sníží přímé zdanění právnických osob, což by mělo pomoci podnikatelům a zároveň zabránit jejich odchodu na Slovensko, kde byly stanoveny mimořádně výhodné daňové sazby, díky nimž se o Slovensku mluví jako o středoevropském tygru. Na jiném místě píšeme, že podobně jako v jiných evropských zemích se proti úspornému plánu české vlády ostře vyjádřili odboráři, kteří předtím poměrně jednoznačně podporovali vládní sociální demokracii. Pravicové opozici se samozřejmě zdá návrh naopak málo radikální. Situace se zdá neřešitelná, zejména pro sociálnědemokratickou stranu, jejíž voliči budou reformou postiženi obzvlášť tvrdě. Sociální stát se v dosavadní podobě jeví jako neufinancovatelný, jeho zachování by si vynutilo v současné době neprůchodné společenské změny a snad i revizi převládajících hodnotových priorit. Jenže jeho reformy vyvolávají pochopitelný odpor postižených. Česká sociálně demokratická strana je navíc osudem pevně spjatá se svými koaličními partnery, středopravicovými a často notně konzervativními lidovci a jednoznačně pravicovou Unií svobody, kterým musí dělat značné ústupky, což levicové voliče rozpaluje do běla. Není proto vyloučeno, že v příštích volbách zůstanou raději sedět doma nebo dají hlas komunistům, kteří více vyjadřují jejich představy. To samozřejmě děsí i mnohé sociálnědemokratické poslance, kteří proto začínají čím dál ostřeji kritizovat politiku svého předsedy, premiéra Vladimíra Špidly. Často logicky namítají, že není zrovna správné, když sociální demokracie realizuje politiku, kterou její voliči odsuzují. V. Špidla, G. Schröder, W. Schüssel a řada dalších evropských politiků se zoufale snaží vybalancovat protichůdné tlaky, ale zatím to ve všech případech připomíná spíše sisyfovskou práci. Řešení v podobě nového konsensu společnosti bude patrně muset Evropa ještě nějakou dobu úporně hledat.

(MaFr)

Export českého piva loni stoupl

Přestože si někteří odborníci stěžují, že pivo jako nápoj v současnosti vychází z módy, českému zlatavému moku se v uplynulém roce dařilo. Celková výroba v českých pivovarech ve srovnání s rokem 2001 stoupla o 1, 5 procenta a dosáhla úrovně 18, 178 milionu hektolitrů. Domácí spotřeba opět přesáhla neuvěřitelných 160 litrů na osobu a rok. Přitom srpnové povodně znamenaly výrazný propad, protože mnohé pivovary měly značné problémy s distribuci. Při nekomplikovaném průběhu roku mohl být proto výstav piva v ČR ještě větší. Statistiky také ukazují, že spotřebitelé čím dál více dávají přednost točenému pivu před lahvovým. Zvyšuje se také spotřeba ležáků. České pivo není populární jen doma, ale představuje i významný vývozní artikl. Jeho export v uplynulém roce vzrostl o 6,5 procenta na 1,975 hektolitrů. Zejména se dařilo zvyšovat množství prodaného českého „tekutého chleba" v USA, Japonsku a Německu. Německo je také společně se Slovenskem a Velkou Británií největším odběratelem českého piva vůbec. Velmi zajímavý trh představuje ale také například Rusko, kde je tradičně nejoblíbenějším pivem ležák Staropramen, jehož prodej se zde za poslední tři roky skoro ztrojnásobil. V zahraničí se jako již tradičně nejvíce dařilo Plzeňskému Prazdroji, Budějovickému Budvaru a Pražským pivovarům - tyto tři velké značky obsadily plných 80 procent celkového exportu. I v pivovarském průmyslu pokračovala postupná centralizace trhu - přestože si milovnici piva v ČR mohou pochutnávat na plných 330 značkách vyráběných v 49 průmyslových pivovarech a navštívit dalších 21 restauračních pivovarů, trh pomalu přechází čím dál víc do rukou několika gigantů. Největší český pivovar - Plzeňský Prazdroj vyrobil loni přes 5,2 miliónu hektolitrů zlatavého nápoje, magickou hranici miliónu hektolitrů přesáhl ještě s Plzeňským Prazdrojem finančně propojený severomoravský pivovar Radegast, Staropramen ze skupiny Pražských pivovarů a Budějovický Budvar. I v Rakousku dost úspěšný pivovar Starobrno, který se spolu s celou rakouskou skupinou BBAG dostal pod nadvládu nizozemského pivovaru Heineken, dosáhl v roce 2002 výstavu 780 tisíců hektolitrů, což znamená mimořádný úspěch. Noví vlastnici chtějí posílit pozici Starobrna především na jihu Moravy a zejména v samotném Brně, kde jeho podíl nyní dosahuje zhruba padesáti procent. Tomu také odpovídá poněkud protipražsky a protičesky orientovaná televizní reklama na starobrněnské pivo.

Majitelé menších pivovarů si ovšem stěžují, že i přes určité daňové zvýhodnění jsou postupně z trhu vytlačováni velkými společnostmi, které mohou restauracím poskytnout kompletní servis a řadu výhod. Odborníci přitom upozorňují, že chuť piva velkých značek se začíná výrazně unifikovat a jednotlivé produkty ztrácejí svou osobitost. Samozřejmě přežívá několik regionálních značek nevalné úrovně, jejichž zánik by patrně neznamenal pro spotřebitele žádnou zvláštní ztrátu, ale v mnohých případech malé pivovary vyrábí velice kvalitní pivní speciality, které by na českém trhu velice chyběly. *(MaFr)*

Zdražování má stát každého 1100 korun

Za půl roku se zvednou ceny zhruba čtyř desítek zboží a služeb. S většinou z nich se možná člověk za celý svůj život nesetká, ale částečně zasáhne zdražení každého. Nejcitelnější pro rozpočty rodin bude zvýšení cen za telefonování. Telekomunikační služby se s řadou dalších přesunou z dnešní pětiprocentní do dvaadvacetiprocentní sazby daně z přidané hodnoty. Změny, které definitivně schválili poslanci, před uvedením do života už nikdo nezastaví. Podpořil je i prezident Václav Klaus, ačkoli s nechutí. Jen na dražším telefonování by měl státu do pokladny každý člověk v průměru přispět 600 korunami ročně. Celkem dá každý jedenáct set. Alespoň s takovou sumou počítá ministr financí. Skutečnost však může být jiná, protože s vyššími cenami lidé omezí telefonování. Podobně tomu bylo i v Evropské unii. Druhé kolo zdražování přijde v květnu, se vstupem do Evropské unie. V tomto okamžiku spadnou do vyšší sazby daně služby kadeřníků, kosmetiček, malířů, instalatérů či popelářů. V tomto případě by však nemuselo být zdražování tak rozsáhlé, protože tyto služby poskytují většinou drobní živnostníci, kteří daň z přidané hodnoty neplatí. V sérii nepříjemných zpráv je však i jedna lepší. Méně se bude od května zdaňovat čokoláda, káva a rybí filé. *jp*

L-159 jako nefunkční zmetek

Řada vojenských pilotů si podle českého deníku Právo trpce stěžuje na kvalitu bitevníků L-159 z Aera Vodochody. Podle jejich slov je sice letoun špičkově zkonstruovaný, ale jeho provedení tomu naprosto neodpovídá. Na většině strojů dodaných armádě se ve skutečnosti nedá létat, a proto musí bezmocně stát v hangárech. Problémy přiznává i české ministerstvo obrany, které přiznalo, že v provozu je jen třetina dodaných strojů. Podle představitelů ministerstva souvisí problémy pravděpodobně s nízkou kvalitou některých zahraničních subdodavatelů spolupracujících s Aerem Vodochody za minulého managementu firmy. Zároveň zástupci ministerstva upozorňují, že se v případě L-159 jedná o první dodávky úplně nového zbraňového systému, takže lze větší míru poruchovosti předpokládat. Ministerstvo obrany se v současné době snaží ve spolupráci s Aerem Vodochody existující nedostatky rychle odstranit. Jistě by byla škoda, kdyby kvalitní letoun skončil kariéru s pohrdlivým image nespolehlivého šrotu jen kvůli tomu, že nebyl dost pečlivě dodržován výrobní postup a použité materiály a přístroje neměly deklarovanou kvalitu. *(MaFr)*

Víc než pětina ozimů zaorána

Letošní zima českým zemědělcům vůbec nepřála. Kvůli poškození nepříznivým počasím museli zaorat víc než pětinu ozimých obilovin. Nazmar přišla i zhruba třetina z 333 tisíc hektarů ozimé řepky a další ztráty postihly zemědělce pěstující víceleté pícniny a ozimou zeleninu. V současné době české ministerstvo zemědělství vyčísluje celkové škody, aby pak mohlo požádat vládu o kompenzace pro postižená hospodářství. Samozřejmě však nebudou z vládních peněz kryty všechny ztráty a proto se nelze divit, že se zemědělci, už dříve notně nespokojení v souvislosti s vyjednanými podmínkami o vstupu země do EU, nedívají do budoucnosti zrovna růžově a počínají se hlasitě bouřit. Nelze sice očekávat, že by dokázali vyvolat takové nepokoje jako jejich radikální kolegové v sousedním Polsku, ale přesto mohou vládě působit značné obtíže. Nebezpečí velkého propadu zisků ze zemědělské výroby se jeví velmi reálné.

(MaFr)

Budvar zvítězil i v Rakousku

V našem časopise se často zmiňujeme o výsledcích soudních sporů mezi společností Budějovický Budvar a americkým pivovarským gigantem Anheuser Busch, které se týkají práv na používání značek Bud, Budweiser apod. Podobný konflikt se táhl řadu let i v Rakousku. Budějovický Budvar argumentoval v konfliktu bilaterální smlouvou mezi Rakouskem a bývalým Československem a poukazoval na skutečnost, že podle rakouských předpisů jsou výrazy Budweiser nebo Bud považovány za chráněné názvy označující místo původu piva. Tento právní výklad podpořil také advokát Antonio Tizzano z Evropského soudního dvora, který spor v Rakousku rozhodl ve prospěch české firmy. Vzhledem k významu rakouského trhu pro Budějovický Budvar se nepochybně jedná o mimořádně důležité vítězství. A rakouští spotřebitelé jistě také neprodělali, což nepochybně potvrdí každý, kdo měl možnost srovnat výrobky Budvaru a společnosti Anheuser-Busch. *(MaFr)*

Terminál v Bohumíně nebude

Polsko definitivně zabránilo české snaze prodloužit transsibiřskou magistrálu ze Slavkova u Katovic až do severomoravského Bohumína. V roce 2001 podepsali Rusko, Ukrajina a ČR smlouvu na základě které měla být širokorozchodná trať dovedena až na území ČR a dokonce byl za účasti ministrů dopravy těchto zemí položen základní kámen bohumínského terminálu. S projektem loni souhlasila i polská vláda, ta ale nepřežila volby. Koncovým terminálem podle představ nové polské vlády má zůstat Slavkov u Katovic. Celý projekt by v budoucích letech měl přinést značné finanční prostředky. Trasa dráhy má začínat v Jižní Koreji a ve Vladivostoku a přepravováno má být po ní ročně až sto tisíc kontejnerů. Zatímco lodí putuje zboží z Dálného Východu zhruba měsíc, vlakem po nové trati by cesta měla trvat pouze čtrnáct dní. Úspěšnost celého projektu se ovšem ukáže až v horizontu několika let. *(MaFr)*

OKD se daří

O plných 43 procent se zvýšil loni čistý zisk jednoho z největší podniků severomoravského průmyslového regionu, Ostravsko-karvinským dolům (OKD). Zisk firmy dosáhl v roce 2002 výše 102, 9 miliónu, zároveň však výnosy společnosti klesly skoro o sedm miliard na 33, 454 miliard korun. Přesto se zdá, že se důlnímu gigantu podařilo plně stabilizovat své hospodářství, což představuje mimořádně dobrou zprávu především pro obyvatele severomoravského regionu, který i nadále sužuje vysoká nezaměstnanost. *(MaFr)*

Škoda Auto ztratila absolutní většinu v ČR

Škodě Auto se v prvním čtvrtletí letošního roku příliš nedařilo. Celkový výsledek není ovšem vzhledem k pokračující recesi evropské ekonomiky nijak zahanbující - počet prodaných vozů klesl v meziročním srovnání o pouhé jedno procento na 106 194 vozů. Mnohem hůře vypadá situace Škody na domácím českém trhu. Zde její prodej poklesl o plných 11, 6 procenta na 16 039 automobilů. Zároveň poklesl podíl škodovek na trhu s osobním vozidly v ČR z 52, 5 procenta dosažených v loňském roce na 46, 8 procenta. Představitelé automobilky ovšem věří, že se jim podaří ovládnout opět více než polovinu trhu. Výrazně nejvíce se v ČR prodalo levnějších vozů Fabia, která však není již tak bezkonkurenční královnou jako bývala její předchůdkyně Felicie. Přes 900 zákazníků si ovšem pořídilo i nový luxusní vůz Superb. Určitý pokles v České republice i na západoevropských trzích Škoda Auto do značné míry vyvažuje úspěšnou expanzí do ostatních zemí střední a východní Evropy. V tomto regionu ve srovnání s předešlým rokem stoupl v prvním čtvrtletí prodej škodovek o plných 17, 8 procenta. Pozici třetího největšího odběratele škodovek si za Německem a Velkou Británií udrželo Polsko, kam putovalo v prvním čtvrtletí z mladoboleslavské automobilky celkem 9551 vůz. Vzhledem k pokračujícím problémům evropské ekonomiky nelze očekávat, že by se prodej škodovek v následujícím období nějak zázračně rychle zvedl. V příštích letech musí navíc česká automobilka vlastněná koncernem Volkswagen počítat s domácí i zahraniční konkurencí z horečně budovaných závodů některých automobilek v bývalých zemích sovětského bloku. Připomeňme jen vznikající továrnu konsorcia Toyota-PCA v průmyslové zóně v Kolíně-Ovčárech. Přesto si může Škoda Auto dosavadní výsostnou pozici alespoň zčásti udržet, pokud bude schopna za rozumnou cenu nabídnout výrazně vyšší kvalitu než její konkurenti. *(MaFr)*

Ekonomický růst výrazně zpomalí

Zejména kvůli stále nepřicházejícímu oživení evropské ekonomiky snížilo ministerstvo financí ČR odhad růstu české ekonomiky o plné jedno procento na 2,3 procenta. K podobnému výsledku došli i další instituce, jako například OECD nebo Česká národní banka. Příliv zahraničních investic do země se také výrazně zpomalil, mj. kvůli odbytovým potížím řady potenciálních investorů. Klasický příklad nabízí nový velký závod na výrobu barevných obrazovek Philips v moravských Hranicích, který byl nucen kvůli malému zájmu o své výrobky výrazně snížit svou produkci. Za stávající situace tak hrozí, že nezaměstnanost v České republice bude nadále stoupat a příliš se pravděpodobně nezlepší ani stav státní pokladny. Analytici dokonce předpokládají deficit rozpočtu přesahující sto miliard korun, což by patrně vyvolalo i vážné politické problémy, protože koaliční partneři sociální demokracie - lidovci a Unie svobody tvrdě vyžadují udržení deficitu pod zmiňovanou magickou hranicí. Mohlo by pak dojít i k jakési obdobě slavných balíčků úsporných vládních opatření z druhé poloviny devadesátých let. Řešení stávající nelehké situace pravděpodobně není v možnostech české vlády, bez ohledu na to, která strana v ní bude dominovat. Malá a otevřená česká ekonomika je výrazně propojená s ekonomikou západoevropských zemí a bez hospodářského zotavení států EU nelze počítat s návratem konjunktury. *(MaFr)*

Union banka začala vyplácet vklady

Zkrachovalá Union banka začal v druhé polovině května vyplácet své klienty. Ti však nedostanou své peníze v úplnosti - podle zákona jim náleží pouze 90 procent vkladu a to pouze do výše 25 000 euro (tedy kolem 800 tisíc korun). Jde prakticky o první případ, kdy klienti dostanou pouze částku, kterou předepisuje zákon a není proto divu, že část zákazníků zkrachovalé banky s daným stavem není příliš spokojena. V minulosti se vždy podařilo nějakým způsobem prosadit, aby lidé a firmy dostaly své vklady v plné výši. Nyní však zůstalo české ministerstvo financí a Česká národní banka neoblomní. Asi 109 tisíc občanů a několik tisíc firem tak přijde o leckdy nemalou část svých peněz. Na druhé straně však už bylo asi jednou třeba dát zřetelně najevo, že stát nebude hradit všechny ztráty vzniklé prostřednictvím špatně hospodařících bank. *(MaFr)*

ČEZ se zbaví Severočeské energetiky

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS) požaduje na českém energetickém gigantu ČEZ, aby odprodal jeden z pěti majoritních podílů, které ČEZ vlastní v regionálních distribučních společnostech. ČEZ se rozhodl splnit nařízení prodejem majority v Severočeské energetice (SČE), protože ta je podle jeho názoru díky značnému podílu velkoodběratelů obchodně zranitelná. ČEZ v současnosti ovládá ještě Západočeskou, Středočeskou, Východočeskou a Severomoravskou energetiku. Majoritní podíl v Jihočeské a Jihomoravské energetice drží společnost E.ON, Pražská energetika z větší části patří firmě RWE. ČEZ musí vedle jednoho majoritního podílu odprodat své další tři podíly menšinové. I proto v současnosti jedná s dalšími hráči na trhu - tedy s E.ON a RWE o výměně podílů. RWE by měl získat podíl ČEZu v Pražské energetice za svoji část akcií Středočeské energetiky a podobně by měl E.ON posílit svoje zastoupení v Jihočeské a Jihomoravské energetice výměnou za navýšení podílu ČEZu v Západočeské a Východočeské energetice. Jednání však zatím neprobíhají podle představitelů české energetické jedničky úplně hladce, zejména rozhodnutí odprodat zrovna Severočeskou energetiku představuje pro oba německé konkurenty ČEZu určité zklamání. Pokud nakonec vyjednávání o výměně podílů nepovedou k úspěchu, je ČEZ připraven nabídnout minoritní podíly jiným zájemcům, případně je spojit s více než třetinovým podílem v přenosové soustavě ČEPS a prodávat je jako celek. Podle představitelů by o podobný „balíček" byl určitě na evropském trhu zájem. ČEZ také potvrdil svůj zájem o expanzi na Slovensko prostřednictvím koupě společnosti Slovenské elektrárny. Zároveň však představitelé české firmy vyjádřily nespokojenost s nedávným rozdělením této společnosti na tři subjekty, z nichž by měl být prodán pouze podnik zabývající se samotnou výrobou elektřiny. Podle ČEZu tím hodnota Slovenských elektráren výrazně klesla. Český gigant by se rád podílel i na polském a maďarském trhu, ale v současnosti musí bojovat s výrazným poklesem zisků, který je odůvodňován vysokými odpisy za jadernou elektrárnu Temelín a mimořádností vývoje v loňském roce, kdy ČEZ vydělal velké částky díky silnému posílení koruny vůči euru. Letošní zisk by měl tedy oproti loňským 6,7 miliardám korun klesnout na jednu miliardu. Situaci by však razantně změnil prodej podílu v přenosové soustavě ČEPS, díky kterému by čistý zisk mohl dosáhnout úrovně 11 miliard korun. I díky spuštění druhého bloku jaderné elektrárny Temelín je dnes ČEZ desátým největším výrobcem elektřiny v Evropě a v prvním čtvrtletí letošního roku se mu podařilo prodat celkem 14 939 gigawatthodin elektřiny, což oproti loňsku znamená nárůst o 7, 5 procenta. Vzrostly i tržby společnosti, především díky zvýšené spotřebě a vývozu. *(MaFr)*

Důchodci a matky s dětmi si přilepší

Stát možná už brzy přestane matkám a důchodcům mluvit do toho, kolik si smějí sami přivydělat v době, kdy zároveň pobírají penzi či mateřskou. Padl by tím strop, kdy matka smí vydělat nejvíce zhruba 3500 a důchodce 5000 korun, jinak jim stát nic nedá. Projde-li návrh parlamentem tak hladce, jak si vláda plánuje, volnější režim bude platit už od 1. ledna. "Podmínka, že si důchodci nesmějí sami vydělat více než dvojnásobek životního minima, bude od příštího roku zrušena," uvedl ministr práce Zdeněk Škromach. "Totéž bude platit pro souběh výdělku a rodičovského příspěvku," dodal ministr. Jeho tým už novelu zákona připravuje. V parlamentu se podobný nápad probíral před dvěma lety, tehdy však padl. Odpůrci se báli, že matky by při práci neměly čas na děti. Nyní má vládní koalice tento bod jako součást rozpočtové reformy, s jejímž úspěchem spojuje svůj další osud. Už dnes řada důchodců zůstává v práci déle, než musí. Z těch, kdo odešli do důchodu loni, "přesluhoval" každý čtvrtý. Senioři, kterým se nechce ze zaměstnání, mají mít dvě možnosti. Buď o důchod nežádat a současnou prací si zvyšovat výši budouci penze, anebo si důchod nechat vyplácet souběžně se mzdou. To bude podstatně výhodnější, ale jejich smlouvy budou uzavírány na dobu určitou. Tato změna je však jednou z mála, kterou lidé v rámci úprav důchodového systému ocení. Při výpočtu penze se totiž bude z doby studií započítávat nejvýše šest let po dosažení 18 let věku. Zcela odpadnou body za roky na střední škole, a někteří lidé tak při nástupu do penze dostanou až o 1200 korun méně než podle dnešních pravidel. Zpřísní se též předčasný odchod do důchodu a bude se do něj chodit až od 63 let. *jp*

Česká letadla na východ

České aerolinie (ČSA) se snaží o prosazení Prahy jako výchozího bodu pro leteckou dopravu na východ. Tomu odpovídá i zavedení nových linek – do estonského Tallinu a do hlavního města Arménie Jerevanu. Na druhé straně však byla ČSA nucena omezit své spojení Prahy s lotyšskou Rigou. Cesty do Tallinu by podle představitelů české letecké společnosti měli vyhledávat obchodníci i turisté toužící poznat nejen Prahu, ale i další západoevropská města. K rozvoji letecké dopravy v tomto směru by měla přispět i zaváděcí cena, která byla stanovena na 4990 korun, ovšem bez letištních tax. Představitelé ČSA ovšem vidí hlavní naději v zapojení ruského Aeroflotu do aliance SkyTeamu, jejímiž současnými členy jsou kromě ČSA Air France, Alitalia, americká Delta Air Lines, AeroMéxico a Korean Air. Atraktivní ruský partner by svou spoluprací nejen pomohl otevřít obrovský trh bývalého SSSR, ale jistě by přispěl k posílení významu Prahy jako uzlu leteckých cest. Ve spojení s Aeroflotem by se aliance SkyTeam stala mimořádně významným hráčem na celosvětovém trhu a mohla by ještě lépe než dosud spoluurčovat vývoj v oblasti letecké dopravy. *(MaFr)*

Škoda Holding stále zisková

Loňský rok nebyl pro plzeňský gigant Škoda Holding vůbec jednoduchý – silná koruna mimořádně ztěžovala export a energetický trh postihl propad po krachu společnosti Enron. Krize v lodní dopravě tíživě dopadla zejména pro část holdingu, firmu Škoda Steel, která vyrábí klikové hřídele pro zaoceánská plavidla. I kvůli těmto skutečnostem poklesl zisk Škody Holding v roce 2002 o víc než šedesát miliónů korun na sumu 41,4 miliónu. Přesto vedení holdingu vyjádřilo s výsledky velkou spokojenost. Především zdůraznilo pozitivní skutečnost, že se Škodě již třetí rok podařilo udržet své hospodaření v černých číslech. V této souvislosti si připomeňme, že plzeňská Škoda se v druhé polovině devadesátých let potácela na pokraji bankrotu a zachránila ji úspěšná restrukturalizace spojená i se změnou majitelů. V současnosti holding zaměstnává skoro šest tisíc pracovníků a v loňském roce se mu podařilo získat kontrakty v celkové hodnotě kolem 10,5 miliardy korun.

(MaFr)

Zvýšení sazby DPH postihne především služby

Česká vládní koalice prosadila přeřazení řady služeb a zboží ze snížené pětiprocentní sazby daně z přidané hodnoty do základní sazby, která v ČR tvoří nyní 22 procent. Původně se sice s tímto krokem, požadovaným Evropskou unií, počítalo až od 1. května 2004, ale vláda se ve snaze stabilizovat rozpočet rozhodla zavést změny už od prvního ledna příštího roku. To ovšem ostře kritizovaly obě opoziční strany, tedy Občanská demokratická strana i komunisté jako krok silně postihující občany. Zároveň odmítly odvolávání se na EU jako účelové. Někteří politici a odborníci v souvislosti s novým zákonem dokonce hovoří o možném cenovém šoku. Výrazně by měly v souvislosti se změnami DPH stoupnout například ceny telekomunikačních služeb, účetní a právní služby, služby realitních kanceláří, pronájmy osobních automobilů a nemovitostí nebo také ceny barev a laků, skleněných lahví, recyklovaného papíru či bionafty a bioplynu. Od května by se pak měly zvýšit sazby za služby např. čistíren, prádelen, kadeřníků, kosmetických salónů, oprav obuvi nebo odvoz odpadu. K tomu ovšem bude třeba přijmout další zákon. Zároveň se změnou sazeb DPH byl snížen práh obratu placení DPH ze 750 tisíc korun na půl milionu, což podle představitelů ODS tvrdě postihne desítky tisíc českých podnikatelů. Nová úprava by měla ovšem státu příští rok vynést plných 14 miliard korun. Na druhou stranu ale občané samozřejmě podobný způsob naplňování státní pokladny asi moc vítat nebudou. Zejména zvýšení cen telekomunikačních služeb bude většina domácností nést velmi těžce, i když představitelé vlády tvrdí, že díky rozvíjející se konkurenci na telekomunikačním trhu nakonec vzestup nebude činit oněch obávaných sedmnáct procent. Zdražení právnických služeb také pravděpodobně zhorší dostupnost práva pro chudší obyvatele. Spolu s dalšími úspornými plány tak vláda jednoznačně dráždí svůj tradiční voličský kádr - tedy spíše špatně placené zaměstnance, kteří již nyní musí obracet každou korunu. Nelze se proto divit, že volební průzkumy ukazují silný propad sympatií všech vládních stran. Je ovšem otázka, zda by jinak složená vláda postupovala v současné nelehké ekonomické situaci až tak odlišně. Přesun daňové zátěže z přímých daní na spotřební patří koneckonců k současným celosvětovým módám, i když podobné změny obvykle nejhůře dopadají na chudší občany. Ale daně se zato vybírají spolehlivěji a snadněji. *(MaFr)*

Podíl v Eurotelu za 28 miliard korun

Společnosti Český Telecom se konečně podařilo dojednat s americkým konsorciem Atlantic West koupi 49 procent akcií největšího mobilního operátora v ČR, firmy Eurotel za 1,05 miliardy dolarů, což je asi 28 miliard korun. Český Telecom se tak stane stoprocentním držitelem Eurotelu, což výrazně zvyšuje šance úspěšné privatizace nejvýznamnější české telekomunikační firmy. Nyní dohodnutá cena je poměrně nižší než suma o které se hovořilo ještě v březnu letošního roku. Tehdy se předpokládalo, že by akcie Eurotelu mohly Český Telecom stát 1,285 miliardy dolarů. Ke snížení ceny podle tisku výrazně přispěl i současný slabý kurs dolaru vůči koruně. O privatizaci Českého Telecomu má česká vláda rozhodnout už letos v září a samotný prodej se očekává na počátku roku 2005. I díky stoprocentnímu vlastnictví Eurotelu snad privatizace neskončí nezdarem jako při prvním pokusu. *(MaFr)*

Dve výstavy a voľný vstup v SNG

V rušný májový víkend v Slovenskej národnej galérii vo Vodných kasárňach na druhom poschodí bola sprístupnená výstava Hlavou dolu (kurátor Martin Šugár), zobrazujúca na 16 grafických listoch jezuitských misionárov-mučeníkov pôsobiacich v Európe, Afrike, Ázii a Amerike. Medirytiny zo 17. storočia sú dielom jedného z popredných augsburských rytcov Melchiora Küsella, ktoré vytvoril podľa predlôh Karola Škrétu. Malé grafické výjavy sú zo zbierok SNG a ilustrovali knihu Societas Iesu... od významného českého jezuitu Mateja Tannera SJ, vydanú v pražskom Klementíne v roku 1675.

V pezinskej Galérii insitného umenia SNG v Schaubmarovom mlyne bola vernisáž výstavy Umelci čistého srdca (Naivné a ľudové umenie, art brut) zo zbierky významného českého zberateľa Pavla Konečného, pripravená v spolupráci s Múzeom umenia Olomouc (kurátorky Katarína Čierna a Anežka Šimková). Výstava zahŕňa práce nielen českých, ale aj slovenských umelcov a diela presviedčajú svojou čistotou, citovým nábojom a bohatou imagináciou. *EB*

Retrospektívna výstava Stanislava Filka v Banskej Bystrici

V dvoch priestoroch Štátnej galérie v Banskej Bystrici je retrospektívna výstava Stanislava Filka (1937), patriaceho k legendárnym postavám slovenského konceptuálneho umenia 60. rokov. V roku 1968 bolo ocenené jeho dielo – environment Katedrála humanizmu na medzinárodnej výstave Danuvius '68. Filko sa podieľal aj na prvej a zásadnej kapitole slovenského akčného umenia, keď spolu s Alexom Mlynárčikom realizovali od roku 1965 sériu sociálnych happeningov.

Prvá časť výstavy na Dolnej ulici v Bethlenovom dome (Sonda 1950-69) zahŕňa tiež pop-artovo kreované diela, textartové kreácie, farebne pojednané ready-madeové bomby až po landartové projekty a prospekt art.

Druhá časť výstavy na Námestí Š. Moyzesa (Sonda 1971 – 1984) reprezentuje nosné diela autora po začiatku normalizácie až po diela vytvorené v emigrácii (od roku 1980 v Nemecku a neskôr v USA). Záver retrospektívy patrí rozsiahlej videoinštalácii prepojenej s diaprojekciou, ktorá potvrdzuje autorovo celoživotné úsilie o splynutie umenia a života a najmä o jeho utopizujúci humánny charakter, taký typický pre ambície a charakter umenia šesťdesiatych rokov. *EB*

Tatarkova cena prvýkrát dvom knihám

V bratislavskom Zichyho paláci udelili v máji po deviatykrát najprestížnejšie slovenské literárne ocenenie Cenu Dominika Tatarku. Prvý raz v histórii ju získali dve knihy – Maďarská otázka v Československu 1945–1948 od Katalin Vadkerty a Nepriestrelná žena Jána Johanidesa. Cena Dominika Tatarku sa udeľuje za edičný čin v predchádzajúcom roku (často aj s prihliadnutím na predchádzajúcu tvorbu) a je určená autorovi za výnimočné literárne dielo, ktoré na vysokej etickej a umeleckej úrovni napĺňa humanistické tradície slovenskej kultúry a v tomto zmysle nadväzuje na duchovný odkaz Dominika Tatarku. *EB*

Filmový ústav oslavuje

„Ja a filmový ústav sme rovesnici," začal režisér Martin Šulík v polovici mája slávnostný príhovor k 40. výročiu Slovenského filmového ústavu. Nielen veková, ale aj profesionálna blízkosť k inštitúcii, ktorá zastrešuje dianie v domácej kinematografii, zrejme viedla najúspešnejšieho slovenského režiséra posledného desaťročia k prekonaniu jeho nechuti na slovné verejné vystúpenia.

Tentoraz predniesol pred pozvanými hosťami dlhší prejav, a tak boli prítomní svedkami hneď dvoch „svetových" premiér. Okrem hovoriaceho Šulíka bol totiž na programe aj unikátny dokument Čo odvial čas. Režisérky Yvonne Hanúsková a Marcela Plítková v ňom ponúkli aj dosiaľ nikdy nezverejnené zábery z filmových archívov, takže na plátne opäť ožili napríklad dnes už neexistujúce časti Bratislavy. *EB*

Literárny týždenník bez dotácií?

Vydavateľom periodika, ktoré často venuje priestor politicky jednostranne orientovaným článkom, je Spolok slovenských spisovateľov. Napriek kritickým názorom mnohých osobností slovenskej kultúry na dotovanie zo štátneho rozpočtu, Literárny týždenník dlhodobo dostáva prekvapujúco vysoké sumy. V rámci účelových transferov ministerstva mu komisia v sekcii Umelecké a kultúrne časopisy navrhla na rok 2003 dotáciu až vo výške 3 milióny korún.

Zmluva s vydavateľom Literárneho týždennika bola podpísaná na konci februára 2003. Na základe vyúčtovania dotácie za minulý rok však ministerskí úradníci zistili, že časť peňazí nebola použitá v súlade so zmluvou. Po niekoľkých márnych žiadostiach na vrátenie neoprávnene použitých prostriedkov sa vedenie ministerstva rozhodlo Literárnemu týždenníku zastaviť podporu.

„Kým vydavateľ časopisu sumu 130 000 korún nevráti, tohtoročnú dotáciu nedostane," uviedol na tlačovej konferencii generálny riaditeľ sekcie umenia Ministerstva kultúry SR Andrej Zmeček. *EB*

Výstava kremnických zlatníkov a šperkárov

Samostatnú súbornú výstavu šperkov, ktoré vytvorili študenti oddelenia zlatníctva a strieborníctva Školy úžitkového výtvarníctva v Kremnici, predstavili v Múzeu mincí a medailí v Kremnici. Súčasťou vernisáže bola aj módna prehliadka. Riaditeľ školy Ján Malach povedal, že, práce žiakov odboru už boli vystavené niekoľkokrát po celom Slovensku, podobnú súbornú výstavu však škola zatiaľ nemala. Na výstave predstavili aj experimentálne a extravagantné šperky, ktoré vyšli z dielní ŠÚV.

Oddelenie zlatníctva a strieborníctva funguje na ŠÚV už od roku 1967. Podľa pedagóga Ondreja Ďuriana sa študenti od tvorby najjednoduchších šperkov dostávajú až po zložité šperkárske diela a priestorové objekty. Súčasťou výučby sú aj staré zlatnícke techniky.

Výstava sprístupnila všetky zaujímavé šperkárske diela, ktoré počas 36-ročnej histórie oddelenia na škole vznikli. *EB*

Výstava karikaturistu Pavla M. Kubiša

Výstavu kresleného humoru známeho banskobystrického karikaturistu Pavla M. Kubiša pod názvom ... A predsa je to všetko len divadlo sprístupnili vo výstavnej sieni Múzea SNP v Banskej Bystrici. Na kresbách, rozdelených do viacerých celkov, zachytáva realitu každodenného života s miernou iróniou, zveličením a jemu vlastným humorom. Blízke sú mu ekologická, divadelná, policajná, školská, športová a ďalšie témy, nevyhýba sa ani jemne erotickej.

Kreslený humor teraz 56-ročný karikaturista začal uverejňovať pred 40 rokmi v Mladej tvorbe, Kultúrnom živote a v Roháči.

Jeho kresby vystavovali v Kanade, Česku, Mongolsku, Rusku, Japonsku, Turecku a v ďalších krajinách. Doma sa prezentoval v Bratislave, Banskej Bystrici, Sliači, Trenčíne, Banskej Štiavnici a na ďalších výstavách, súťažiach a prehliadkach. Ilustroval publikácie Po valasky od zeme, Čriepky z Horehronia, Slovenské ha-ha-ha a knihu Hranice bez ohňa.

EB

Skončila sa súťaž amatérskych filmárov

Hlavnú cenu na 11. celoštátnej tvorivej súťaži a prehliadke amatérskej filmovej tvorby a videotvorby Cineama 2003, ktorá sa konala v Banskej Bystrici začiatkom júna, získal dokument Orlí pár od Leoša Prešinského a Stanislava Prokeša.

Porota za najkvalitnejšie označila dokumenty, v hranej tvorbe vraj cítiť istú didaktickosť a slabšiu dramaturgiu. Celkovo ohodnotila českú kolekciu ako vyrovnanejšiu, aj keď z jednotlivých prác zaujali práve niektoré slovenské. V skupine amatérov získali ďalšie ceny Peter Kovács, Miroslav Števček, Ladislav Blažko, Tomáš Slančík, Ivan Vredík a Štefan Pleva. Najlepším tvorcom do 18 rokov sa stala Paula Ďurinová, cenu medzi nezávislými si odnieslo Videoštúdio TV Ozarea Nova a zo študentov filmových škôl patrilo prvé miesto Michalovi Večeřovi zo Žiliny za snímku Fero, obyčajný človek, ktorá bola v česko-slovenskej súťaži neoficiálne porotou najviac vyzdvihovaná.

EB

Festival Musica Sacra

Na Slovensku ojedinelá prehliadka duchovnej a sakrálnej hudby - 13. ročník medzinárodného festivalu Musica Sacra sa 9.6.2003 začala v Nitre. V otváracom koncerte v Piaristickom kostole svätého Ladislava sa predstavili bratislavskí Komorní sólisti, spevácke zbory Musica Vocalis a Technik. Hlavný program festivalu, ktorý potrvá do 4. júla, ponúka sedem koncertov sakrálnej hudby a záverečnú Cyrilometodskú akadémiu. Všetky koncerty sa konajú v Piaristickom kostole, ktorý je známy vynikajúcou akustikou, slávnostná akadémia sa uskutoční v predvečer sviatku svätých Cyrila a Metoda (4. júla) vo veľkej sále Divadla Andreja Bagara v Nitre.

Na festival prijali pozvánky viaceré popredné komorné orchestre, spevácke zbory a sólisti zo Slovenska, Českej republiky, Maďarska, Poľska a Rakúska. Návštevníci koncertov si budú môcť vypočuť skladby svetových skladateľov duchovnej hudby v podaní Moravských madrigalistov, Speváckeho zboru mesta Bratislavy, komorného orchestra Collegium Cantorum, Bratislavského detského zboru, komorného orchestra Brigetio z Komárnu v Maďarsku, mužského speváckeho zboru Viedenského hudobného gymnázia a ďalších. V záverečnom programe Cyrilometodskej akadémie sa predstaví komorný súbor Musa ludens.

EB

Slovenskí žiaci nadpriemerne čítajú

Slovenskí žiaci dosiahli v medzinárodnom meradle vyššiu čitateľskú gramotnosť - 518 bodov ako medzinárodný priemer - ten je 500 bodov.

Slovenská republika sa z 35 krajín umiestnila na 20. mieste. Vyplýva to zo štúdie PIRLS medzinárodnej asociácie pre hodnotenie výsledkov vzdelávania, ktorá sleduje čitateľskú gramotnosť 9- a 10-ročných žiakov štvrtých ročníkov základných škôl. Testovanie sa uskutočnilo v máji 2001 na vzorke 3800 žiakov zo 150 slovenských základných škôl, informoval nedávno štátny tajomník Ministerstva školstva SR László Szigeti.

Najlepšie výsledky v čítaní dosiahlo Švédsko (561 bodov). Vo všetkých krajinách mali dievčatá lepší výkon ako chlapci. Slovenskí žiaci dosiahli vyššie skóre v čítaní informačných textov než v čítaní literárnych textov.

Podľa Szigetiho "napriek zaužívanému stereotypu nie je schopnosť prečítať slová napísané na papieri zárukou gramotnosti, ale dôležité je porozumieť zmyslu textu. Je to základnou zručnosťou, ktorá je jedným z významných pedagogických cieľov. Z tohto dôvodu je dôležité poznať mieru ovládania tejto zručnosti v porovnaní s krajinami EÚ, do ktorej vstupujeme, ale aj s ďalšími krajinami sveta."

V medzinárodnom priemere 63 percent štvrtákov uviedlo, že čítajú príbehy alebo romány aspoň raz za týždeň, pričom v SR je to iba 36 percent žiakov. Uviedlo to viac dievčat (70 percent) ako chlapcov (55 percent).

U 62 percent žiakov rodičia uviedli vysokú úroveň predškolských aktivít stimulujúcich gramotnosť, medzi ktoré patrilo čítanie kníh, rozprávanie príbehov, spievanie piesní, hry s abecedou a slovné hry. Pozitívny postoj k čítaniu malo 65 percent slovenských žiakov. V medzinárodnom hodnotení 85 percent žiakov navštevuje školy, ktoré sú vybavené školskou knižnicou. Na Slovensku je to až 95 percent žiakov. Na druhej strane sú však mnohé školy vybavené aj triednymi knižnicami. Takéto školy vo svete navštevuje 57 percent žiakov, ale na Slovensku len 23 percent.

Pred Slovenskom sa umiestnili všetky krajiny Európskej únie, ale aj štáty ako napríklad Singapur, Ruská federácia, Hongkong, USA a Nový Zéland.

EB

Rómske divadlo Romathan má desať rokov

Rómske kamenné divadlo Romathan z Košíc má desať rokov. Je ojedinelým profesionálnym rómskym divadlom v Európe. Vzniklo v roku 1991 a publiku sa predstavilo po prvýkrát 20. decembra 1992 hudobno-dramatickou freskou z histórie a súčasnosti Miesto pre Rómov - Than Perdal o Roma. V roku 1993 začali hrať naplno.

Desaťročné tvorivé účinkovanie si pripomenulo 27. júna a pripravuje slávnostnú premiéru pôvodného muzikálu rómskych autorov Mariána Baloga a Milana Godlu Kamene osudu.

„Absolvovali sme veľmi úspešné vystúpenia napríklad v Anglicku, Česku, Maďarsku, Nemecku, Poľsku, Rusku, Francúzsku, Belgicku," hovorí dirigent Karl Adam, ktorý je v súčasnosti riaditeľom divadla. *EB*

Viktor Hulík vystavuje v Nemecku

Slovenský výtvarník Viktor Hulík sa koncom mája v nemeckom Oldenburgu zúčastnil na vernisáži svojej výstavy Klony a mutanty. V miestnom Elisabeth-Anna-Palais sa maliar, grafik a autor objektov predstavil sériou počítačových grafík, vychádzajúcich z geometrických štruktúr a zaoberajúcich sa vzťahom poriadku a chaosu. Kurátorom výstavy bol známy nemecký kunsthistorik Jürgen Weichardt.

Viktor Hulík (1949) sa v medzinárodnej špičke konštruktivistickej a geometrickej tvorby etabloval najmä účasťou na významnej výstave Náhoda ako princíp v umení 20. storočia v nemeckom Ludwigshafene v roku 1992, kde figuroval v spoločnosti Ernsta, Duchampa, Raya a ďalších osobností svetového výtvarného umenia. *EB*

Elán chystá v Prahe jediný Megakoncert

Jozef Ráž, Ján Baláž a Vašo Patejdl čiže jadro slovenskej skupiny Elán naplánovalo na 20. septembra monštruóznu akciu s názvom Megakoncert. Šesťhodinová akcia, vraj jediné tohtoročné vystúpenie skupiny v Česku a na Slovensku, sa bude odohrávať na Letenskej pláni v Prahe a vystúpi na ňom viac hostí. Ich mená však trojica pre nedotiahnuté zmluvy odmietla prezradiť. „Keďže hráme iba raz za rok, dúfame, že tam príde päťdesiattisíc našich fanúšikov," povedal nedávno na tlačovej konferencii Jozef Ráž, ktorý nevylúčil možnosť slovenských koncertov.

Elán vystúpi aj s bubeníkom, štúdiovým hráčom Marcelom Buntajom, Balážove gitary podporí inštrumentalista Henry Tóth. Samotný koncert Elánu bude trvať dve hodiny a objavia sa v ňom staré hity, ale aj nové piesne z pripravovaného albumu. Ten by mal vyjsť tesne po koncerte. Hovorí sa o poslednom albume tejto skupiny (mal by sa volať Tretie oko), čo však členovia popierajú. „Každý z našich albumov bol posledný. Aj tento je posledný," tvrdia. Album je vraj na osemdesiat percent hotový a Vašo Patejdl je rád, že textami okrem iných prispel aj bývalý dlhoročný textár Elánu Boris Filan.

Elán vznikol v roku 1969. Presadil sa až začiatkom 80. rokov. Vydal už tridsať dlhohrajúcich albumov, z ktorých predal viac ako 4,5 milióna. Skupina nedávno dostala zlatú platňu za DVD s názvom História legendy I.

Dodnes má množstvo fanúšikov na Slovensku, ale aj v Česku. Kritici jej vyčítajú slabú úroveň posledných albumov, „zväzácku" minulosť a fakt, že to robia iba pre peniaze, čo Elán nepopiera. „Elán nikdy neskončí," hovorí Ráž, podobne ako to boľševickí pohlavári tvrdili o komunizme. *EB*

Národné tenisové centrum si na seba zarobí, tvrdí Dzurinda

Pokračovanie výstavby Národného tenisového centra (NTC) v Bratislave nedávno prišiel osobne skontrolovať predseda vlády SR Mikuláš Dzurinda. Práve novovybudovaný tenisový stánok by mal byť podľa premiéra dejiskom septembrového Daviscupového stretnutia medzi Slovenskom a USA.

Po exkurzii Dzurinda povedal, že Slovenskému tenisovému zväzu drží palce, aby sa to podarilo. Predsedu vlády pri prehliadke potešil fakt, že centrum bude mnohoúčelové. Slúžiť by malo podľa Dzurindu viacerým športovým odvetviam, ale aj iným, napríklad kultúrnym, podujatiam.

Dzurinda tvrdí, že NTC bude od prvého dňa po dokončení samofinancované a zo štátneho rozpočtu na jeho prevádzkové náklady nepôjde ani koruna. Myslí si tiež, že Slovensko taký stánok nielen utiahne, ale aj potrebuje. NTC by malo byť motiváciou pre deti z celého Slovenska. "Nech vidia, kam sa môžu dostať, ak budú popri talente rozvíjať aj tréning," uzavrel predseda vlády. *EB*

Najvyšší súd napadol zmluvu s Vatikánom

Rezort školstva odmieta tvrdenia Najvyššieho súdu SR, podľa ktorého Zmluva medzi SR a Svätou stolicou o katolíckej výchove a vzdelávaní nerešpektuje rovnosť medzi občanmi ostatných vierovyznaní pred zákonom. Po prijatí tejto čiastkovej zmluvy s Vatikánom je minister Martin Fronc pripravený postupovať rovnako aj vo vzťahu k ostatným registrovaným cirkvám, uviedla hovorkyňa Ministerstva školstva Michaela Dobošová.

"Odmietame preto tvrdenia o pozitívnej diskriminácii katolíkov v súvislosti s prijatím tejto zmluvy," konštatovala Dobošová. Zároveň tvrdí, že vypracovanie čiastkovej zmluvy vyplýva rezortu zo Základnej zmluvy medzi SR a Svätou stolicou - a je to tiež zakomponované v Programovom vyhlásení vlády SR. Ako dodala, po prijatí tejto základnej zmluvy bola uzavretá dohoda medzi štátom a ostatnými cirkvami.

Voči návrhu zmluvy vzniesli ústredné štátne orgány celkovo 82 pripomienok. Najviac ich pochádza od ministerstva práce a sociálnych vecí, obrany, financií a NS SR. Hovorkyňa uviedla, že všetkých 16 zásadných pripomienok už ministerstvo z návrhu odstránilo. "Najvyšší súd však nepodal žiadnu zásadnú pripomienku," dodala Dobošová.

Nesúhlas jednotlivých ministerstiev sa týkal aj Katolíckeho pedagogického a katechetického centra, ktoré má byť podľa návrhu rezortu školstva financované zo štátneho rozpočtu. "Zmluva hovorí len o jeho možnej, nie nárokovateľnej podpore zo strany štátu," obhajuje návrh Dobošová. Podľa nej treba zdôrazniť, že zmluva nejde nad rámec štátneho rozpočtu. Ministerstvo financií totiž pripomienkovalo fakt, že v súvislosti s financovaním katolíckeho školstva chýba presný finančný výpočet nákladov, ktoré by mali byť na ťarchu štátneho rozpočtu.

Ministerstvo práce a sociálnych vecí nesúhlasilo s tým, aby sa náboženská výchova vyučovala na základných a stredných školách ako povinne voliteľný predmet. Podľa Kaníkovho rezortu zmluva neuvádza, aká je tá druhá voľba. V tejto súvislosti Dobošová reaguje, že náboženstvo sa bude vyučovať ako povinne voliteľný predmet v alternácii s etickou výchovou. Hovorkyňa obhajuje aj ustanovenie zmluvy, podľa ktorého SR nebude požadovať, aby katolícke školy vyučovali také výchovné a vzdelávacie programy, ktoré nezodpovedajú katolíckej výchove a vzdelávaniu. Dobošová tvrdí, že nepôjde o stratu vplyvu štátu na to, čo sa bude učiť v katolíckych školách. "Učebné osnovy musia byť totiž odsúhlasené ministerstvom školstva," uzatvára hovorkyňa.

EB

Lexu prepustili, od svojich priaznivcov dostal tortu

Exriaditeľa Slovenskej informačnej služby Ivana Lexu, obvineného z návodu na vraždu Róberta Remiáša, 5. júna prepustili z vyšetrovacej väzby na slobodu.

Lexa v sprievode svojich advokátov nasadol do tmavozeleného džípu a odišiel bez toho, aby sa pristavil pri novinároch. Okrem zástupcov médií na Ivana L. čakalo pred bratislavským ústavom na výkon väzby aj niekoľko jeho priaznivcov. Kričali "Nech žije Lexa, Ivanko ahoj, drž sa mi môj zlatý...". Pri príležitosti prepustenia mu darovali tortu.

Ivan Lexa novinárom len krátko oznámil, že v krátkom čase sa verejne vyjadrí ku kauzám spojeným s jeho menom. Potvrdil tiež, že zostane na území SR. Na otázku, ako sa stavia k obvineniu z návodu na vraždu, najskôr za Lexu odpovedala pani zo skupiny jeho priaznivcov slovami "Nijako, choďte do r...!". Ivan Lexa následne dodal, že "je to svinstvo - všetko od začiatku".

Advokát Ján Cuper trvá na tom, že Lexa nemá s vraždou nič spoločné. Potvrdil tiež, že údajný boss nitrianskeho podsvetia Ľuboš F. je jediným svedkom svedčiacim v kauze Remiášovej vraždy proti jeho mandantovi. Opiera sa pritom vraj o slová "šesť rokov mŕtveho mafiána". Okrem toho mal podľa Cupera zainteresovanosť Lexu na vražde potvrdiť chránený svedok, ktorý sa stratil. Cuper tiež povedal, že nemenovaní bývalí najvyšší ústavní činitelia mali v tomto prípade ovplyvňovať svedkov, schovávať svedka, či neumožniť svedkovi vypovedať.

Z návodu na vraždu vyšetrovateľ Lexu obvinil 5. decembra 2002. Z vyšetrovacej väzby ho Okresný súd prepustil po vypršaní zákonom stanovenej polročnej lehoty.

EB

Slováci budú dostávať europasy od 1. mája 2004

Od 1. mája 2004 sa na Slovensku začnú vydávať nové cestovné doklady vo formáte Európskej únie (EÚ).

Podľa projektu z dielne Ministerstva vnútra SR, ktorým sa bude zaoberať vláda na najbližšom rokovaní, sa náklady len v budúcom roku vyšplhajú na takmer 594 miliónov korún. V rozpätí rokov 2005 až 2008 to bude 1,2 miliardy korún.

Pasy by mali byť lepšie chránené pred možnosťou falšovania, či neoprávneného vystavenia. Nový systém vydávania cestovných dokladov by mal zároveň zamedziť korupcii, terorizmu, či inej nelegálnej činnosti.

Pasy v bordovom obale, ktorý nahradí tmavú zelenú, budú mať dobu platnosti desať rokov a občan ich nebude môcť mať niekoľko, ako tomu bolo doteraz.

Projekt, na základe ktorého sa zmení doterajší systém vydávania cestovných dokladov a ich podoba, je navrhnutý v dvoch etapách. Počas prvej sa zriadi Národné personifikačné centrum so 85 zamestnancami, ktoré sa vybaví personifikačnou technológiou, zameranou na laserovom gravírovaní údajov o žiadateľovi. Súčasne sa zmení systém prijímania žiadostí a vydávania vyhotovených pasov a zriadi sa jedna správna jednotka vybavená zariadením na snímanie podoby tváre osôb. Zruší sa zapisovanie občanov mladších ako 15 rokov do cestovného dokladu rodiča. Táto zmena sa navrhuje najmä z dôvodu zvýšenia ochrany detí pred ich neoprávneným prevozom cez štátnu hranicu a obchodovaniu s nimi. Každému občanovi mladšiemu ako 15 rokov bude vydávaný na základe žiadosti rodiča, prípadne zákonného zástupcu vlastný cestovný doklad s platnosťou dva až päť rokov.

V druhej etape projektu, ktorá odštartuje začiatkom roka 2006, sa legislatívne ustanoví povinnosť žiadateľa poskytnúť biometrické údaje. Teraz sa ešte čaká na rozhodnutie medzinárodných inštitúcií, ktoré údaje to budú, či odtlačok prsta alebo snímky tváre a očnej rohovky. Vytvoria sa podmienky pre uľahčenie styku medzi občanom a štátom prostredníctvom elektronického podpisu, a zavedie sa kontrola biometrických údajov na štátnej hranici a vo vnútrozemí.

EB

Bábkové divadlo získalo Grand Prix v Subotici

S hlavnou cenou - Grand Prix sa na prelome mesiacov máj jún počas víkendu z Medzinárodného festivalu detských divadiel v srbskej Subotici vrátili členovia Bratislavského bábkového divadla. S hrou Luskáčik v réžii Jozefa Bednárika získalo slovenské divadlo prvú cenu v konkurencii 22 profesionálnych bábkových divadiel z celého sveta.

Porota tiež udelila diplom za najlepší herecký výkon slovenskému bábkohercovi Dušanovi Štauderovi. *EB*

Kauzy Ivana Lexu - aktuálny stav Proti bývalému riaditeľov SIS Ivanovi Lexovi pripravili vyšetrovatelia viaceré obžaloby.

Obžaloba č. 1:

Zavlečenie Michala Kováča ml. do Rakúska - 31. augusta 1995 exprezidentovho syna uniesli do Rakúska a tam ho podhodili polícii. Z tohto trestného činu obžalovali Ivana Lexu a ďalších 12 osôb. Na skutok však zastupujúci prezident Vladimír Mečiar udelil amnestiu, ktorú síce Mikuláš Dzurinda zrušil, ale senát Ústavného súdu SR pod vedením Tibora Šafárika potvrdil jej platnosť.

a) senát Okresného súdu BA III. - konanie zastavil

b) senát Krajského súdu v Bratislave - potvrdil zastavenie konania, rozsudok je právoplatný. Generálny prokurátor podal mimoriadny opravný prostriedok - sťažnosť pre porušenie zákona, tá však bola zamietnutá Najvyšším súdom.

Obžaloba č. 2:

Triptych - Biskupský úrad v Banskej Bystrici v roku 1995 predával triptych Klaňanie sa Troch kráľov. O obraz prejavil záujem muž, ktorý sa predstavil ako Thomas J. Grabner a tvrdil, že je švajčiarskym štátnym príslušníkom. Neskôr vysvitlo, že Grabner nebol Švajčiar, ale nastrčená osoba na vyprovokovanie spravodajskej hry proti biskupovi Balážovi, ktorý sa verejne zastal prezidenta Michala Kováča, keď mu koaličná väčšina v parlamente protiústavne vyslovila nedôveru. Použitie peňazí na fingovanú kúpu mal podľa vyšetrovateľa odsúhlasiť vtedajší riaditeľ tajnej služby Ivan Lexa.

Senát Okresného súdu Bratislava III. prípad vrátil na došetrenie z titulu procesných a hmotných nedostatkov (nedostatok dôkazov). Prokurátor však proti tomuto rozhodnutiu podal sťažnosť a Krajský súd v Bratislave rozhodol, že kauzou sa musí zaoberať OS Bratislava 3.

Obžaloba č. 3:

Sabotáž - Sabotáže sa mal dopustiť Ivan Lexa spolu s Petrom K. a Pavlom V. Lexa ako šéf tajnej služby mal nariadiť svojim podriadeným, aby vypracovali spravodajskú informáciu, ktorá by navrhovala posilnenie vládnej koalície pod vedením HZDS obmedzením právomocí, alebo skrátením funkčného obdobia vtedajšieho prezidenta Michala Kováča. Túto úlohu Peter K. a Pavol V. mali vypracovať 25. a 26. mája 1995. Informáciu však podľa obvinenia nepovažoval Lexa za dosť radikálnu a vydal príkaz na spracovanie novej informácie s uvedením príjemcu písomnosti predsedu vlády Vladimíra Mečiara.

Senát Krajského súdu v Bratislave prípad vrátil na došetrenie z titulu procesných a hmotnoprávnych nedostatkov (nedostatok dôkazov), citácia: "Z predkladaných dôkazov nie je možné postaviť obvineného pred súd". Prokurátor podal sťažnosť na Najvyšší súd SR a ten 16. júla 2002 vrátil prípad opäť krajskému súdu, ale podľa jeho záveru nie je možné skutok kvalifikovať ako sabotáž. Krajský súd sa s týmto záverom 11. novembra 2002 stotožnil a vec posunul Okresnému súdu Bratislava 3. Do prípadu však na jar tohto roku vstúpil aj Najvyšší súd a rozhodol, že s definitívnou platnosťou musí pojednávanie vytýčiť Krajský súd v Bratislave.

Obžaloba č. 4:

Legalizanti - Ide o údajné vyplácanie finančných prostriedkov SIS "mŕtvym dušiam", teda neexistujúcim spolupracovníkom SIS.

Senát Krajského súdu v Bratislave vrátil prípad prokurátorovi na došetrenie.

Obžaloba č. 5:

Kauza Gejza V. - Bývalý riaditeľ divízie SIS Gejza V. mal vydieraním donútiť šéfa stavebnej firmy, aby mu urobil stavebné úpravy na jeho súkromnom dome. Podľa obžaloby náklady za viac než 1,2 milióna korún musel pod nátlakom šéf stavebnej firmy zahrnúť do faktúr pre SIS. Lexa údajne tieto faktúry podpísal.

Senát Okresného súdu BA III. rozhodol o vrátení prípadu na došetrenie z titulu procesných a hmotnoprávnych nedostatkov (nedostatok dôkazov).

Obžaloba č. 6:

Kauza Mercedes, Nezbavenie mlčanlivosti, Strata odpočúvacieho zariadenia

a) Lexa podľa vyšetrovateľov nenahlásil krádež Mercedesu, ktorý mal byť použitý pri zavlečení M. Kováča mladšieho.

Senát rozhodol o zastavení z titulu amnestie

b) V časti Nezbavenia mlčanlivosti príslušníka SIS a Krádeže odpočúvacieho zariadenia

Senát rozhodol o vrátení vyšetrovateľovi z titulu hmotnoprávnych nedostatkov. Na základe sťažnosti prokurátora nariadil krajský súd okresnému súdu vytýčiť pojednávanie.

Obžaloba č. 7:

Kauza Firmy - Ivan Lexa čelí spolu s bývalou riaditeľkou ekonomického odboru SIS Máriou P. a jej zástupcom Dušanom K. podozreniam z neoprávneného nakladania s finančnými prostriedkami SIS. Na prelome rokov 1995 a 1996 mali použiť takmer 15 miliónov korún na založenie dvoch podnikateľských subjektov a nákup 12 800 kusov akcií akciovej spoločnosti Prompt. Vyšetrovateľ Odboru vyšetrovania obzvlášť závažnej trestnej činnosti obvinil I. Lexu, Máriu P. a Dušana K. z trestných činov zneužitia právomoci verejného činiteľa, sprenevery, podvodu a legalizácie príjmu z trestnej činnosti.

Krajský súd v Bratislave vrátil prípad na došetrenie.

Obžaloba č. 8:

Kauza Vyraďovanie zbraní - Lexa vo funkcii riaditeľa SIS vymenoval vyraďovaciu komisiu v rozpore so zákonom o správe majetku štátu a so zákonom o zbraniach a strelive, pričom musel vedieť tak ako jeho podriadení, že ide o streľbyschopné zbrane. Približne jednu tretinu zbraní, ktoré boli týmto spôsobom vyradené, ako aj takmer všetko strelivo a materiál sa polícii podarilo zadržať pri rôznych bezpečnostných akciách. Časť tohto arzenálu mala slúžiť na vyzbrojenie skupiny okolo stíhaného Michala H., ktorá mala vykonávať aj nelegálne operácie pre SIS. Nebolo vytýčené pojednávanie. Súd vrátil prípad v auguste 2002 prokurátorovi na došetrenie.

Kauza nezákonného vypočúvania príslušníkov SIS a odčerpávanie financií z MV SR - Prvého skutku sa mal dopustiť tým, že ako predseda Osobitného kontrolného orgánu Národnej rady SR údajne predvolával a vypočúval bývalých príslušníkov SIS o skutočnostiach, na ktoré nemal takéto oprávnenia. V druhom prípade sa mal dopustiť trestného činu tým, že nezákonne odčerpával finančné prostriedky, ktoré pozostávali z príspevku za službu bývalých príslušníkov Policajného zboru.

Vyšetrovateľ Ivana Lexu obvinil a v súčasnosti prebieha vyšetrovanie.

Návod na vraždu Roberta Remiáša

Ivana Lexu vyšetrovateľ zadržal a obvinil z návodu na vraždu Roberta Remiáša a ďalších trestný činov. Vo väzbe bol od decembra, do 5. júna. *EB*

SNS sa zjednotila

Predsedom Slovenskej národnej strany, do ktorej sa nedávno v Žiline zlúčili Pravá SNS a SNS, sa stal Ján Slota. Prvou podpredsedníčkou SNS sa stala Anna Malíková, členmi predsedníctva Dušan Švantner, Jaroslav Paška, Rudolf Pučik a Valentín Švidroň.

Novozvolený predseda SNS skonštatoval, že národniari budú chcieť zásadným spôsobom prehovoriť do politiky Slovenska. "Pevne verím, že v pripravovaných voľbách do Európskeho parlamentu zásadným spôsobom prehovoríme. Očakávame aj zvolenie našich kandidátov do EP, aby sme v ňom mohli obhajovať národné záujmy," povedal Slota.

Prvá podpredsedníčka SNS skonštatovala, že zlúčenie PSNS a SNS je pre ňu zadosťučinením. "Po škandáloch sme dali najavo, že SNS je životaschopná a perspektívna. Uzatvorili sme jednu nepeknú kapitolu. Proces zjednotenia národných subjektov tu dnes odštartoval, ale som presvedčená, že na rozdiel od minulosti odštartovalo niečo veľmi pozitívne pre Slovensko," uviedla Malíková.

PSNS zastupovalo na zlučovacom sneme všetkých 200 pozvaných delegátov, SNS 167 z 211 pozvaných, teda 79,15 percenta delegátov. Delegáti najskôr schválili dohodu o zlúčení SNS a Pravej SNS s účinnosťou od 31. mája 2003. Z dohody vyplynulo okrem iného aj zrušenie PSNS, ktorej členovia sa stanú členmi zlúčenej SNS. Proti zlúčeniu národných strán hlasovali štyria a hlasovania sa zdržali dvaja delegáti. "Dohoda je absolútnym kompromisom, prioritná je idea ochraňovania záujmov nášho národa," uviedol Slota.

Delegáti SNS potom osobitne schválili uznesenie 12. snemu, v ktorom okrem iného vyhlásili všetky aktivity po 11. sneme v Humennom vrátane detvianskeho snemu za neplatné a 12. snem ukončili. Predsedníčka SNS Anna Malíková následne zvolala 13. snem SNS, na ktorom delegáti už spoločne zvolili nové vedenie strany a zároveň mu odsúhlasili aj právomoc upraviť stanovy, ktoré budú podľa Slotu výrazne zjednodušené.

EB

Najčastejšie sa rozvádzajú 5 až 15-ročné manželstvá

Najčastejšie sa rozvádzajú mladí ľudia, ktorí sú manželia od päť do pätnásť rokov a majú najviac dve deti. Rozvodová a porozvodová problematika tvorí 12 percent z celkového počtu prípadov.

Vyplýva to z výročnej správy Centra poradensko-psychologických služieb pre jednotlivca, pár a rodinu v Slovenskej republike (CPPS) za rok 2002, ktoré v minulom roku riešilo 10 868 prípadov a poskytlo vyše 53 tisíc konzultácií.

Vyše stopercentný nárast prípadov s touto problematikou zaregistrovalo územné pracovisko CPPS v Trebišove, príčinou čoho však môže byť aj viacročná absencia psychológa ovládajúceho maďarčinu. Nárast pripadov z oblasti rozvodového a porozvodového poradenstva zaznamenali aj v Humennom, Snine, Vranove nad Topľou a Nových Zámkoch. Správa upozorňuje, že zmeny v počte prípadov závisia aj od spolupráce pobočiek CPPS a okresných súdov, ktoré odporúčajú manželov v rozvodovom konaní do poradne.

Štatistiky dokazujú, že práca s rozvodovými prípadmi patrí z hľadiska úspešnosti k najnevďačnejším. Úspechom je už to, keď sa čiastočne podarí zmierniť negatívny dopad rozvodu na deti. Pozitívom je tiež to, keď partneri dospejú k dohode, o ktorej nedokázali predtým ani komunikovať, konštatuje sa v správe. Veľkým úspechom je výsledok územného pracoviska CPPS v Dolnom Kubíne, keď v dvoch prípadoch manželia zrušili rozvodové konanie a obnovili spolužitie.

Centrum pomáha ľuďom pri riešení kritických životných situácií a problémov, poskytuje poradenské a psychoterapeutické služby najmä v oblasti manželských a rodinných vzťahov. Na základe kontraktu s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR z roku 2002 dostalo na činnosť vyše 40 miliónov korún, mimorozpočtové príjmy boli 1,6 milióna Sk.

EB

Slovenská filharmónia skončila sezónu

Veľkolepým oratóriom Josepha Haydna Ročné obdobia ukončila Slovenská filharmónia 13.6.2003 o 19.00 h svoju 54. koncertnú sezónu, počas ktorej realizovala spolu 117 koncertov.

Ako predloha na napísanie Ročných období (1801) poslúžila Haydnovi báseň Jamesa Thomsona The Seasons. Pastorálny námet viedol skladateľa k rozdeleniu kompozície, ktorú dlho obrusoval k dokonalosti, na štyri samostatné časti: Jar, Leto, Jeseň a Zima.

Dirigentskú taktovku Slovenskej filharmónie tentoraz prevzala svetoznáma dirigentka Jane Gloverová. Táto Angličanka má bohaté skúsenosti so všetkými významnými symfonickými a komornými orchestrami v Británii. Je uznávanou dirigentkou veľkých vokálnych diel a opier, nielen vo Veľkej Británii, ale aj v Spojených štátoch a Austrálii. Ťažiskom jej repertoáru sú diela obdobia baroka a klasicizmu. Mimoriadna interpretačná náročnosť sólistických partov Haydnovej skladby, ale aj orchestrálnych a zborových častí dali možnosť prezentácie umeleckého majstrovstva Slovenskej filharmónie a Slovenského filharmonického zboru. V sólistických partoch sa predstavili Hana Medková, Otokar Klein a Gustáv Beláček.

Pred koncertom sa ešte uskutočnil krst knihy autorky Anny Kovářovej o dlhoročnom šéfdirigentovi SF Ladislavovi Slovákovi. *EB*

Prípravy na Letnú fotoškolu Domu fotografie

Organizátori na čele s Luciou Benickou pripravili 16 dielní, ktoré budú viesť renomovaní fotografovia – zo Slovenska i zahraničia. Dielne sú rozdelené tematicky na dokumentárnu, telo a portrét, krajinu, počítačovú a digitálnu, experimentálnu a dielňu pre začiatočníkov.

Slávnostná vernisáž projektu Letná fotoškola Domu fotografie sa začína 5. júla o 15.00 h v Elektrárni Tatranskej galérie v Poprade, ktorá bude spojená s prehliadkou množstva sprievodných výstav. Letná fotoškola sa končí 12. júla o 18.00 h v Galérii Petra Michala Bohúňa v Liptovskom Mikuláši. Jednou zo sprievodných výstav v Dome fotografie bude expozícia Iná krajina – hľadanie metafory krajiny v stredoeurópskom fotografickom výtvarnom prejave, ktorá od 26. júna predstavila Ruda Prekopa, Viktora Kopasza, Mira Švolíka, Jana Pohribného a Pavla Baňku. Bližšie informácie na internetovej stránke www.domfoto.sk . *EB*

Úplatných lekárov odsúdili na ročné väzenie

Po dvanásť mesiacov "natvrdo" v prvej nápravno-výchovnej skupine dostali bývalý generálny riaditeľ sekcie operatívnych činností Ministerstva zdravotníctva SR Rudolf Š. a banskobystrický lekár Dušan Š., ktorých Okresný súd v Banskej Bystrici uznal vinnými za úplatok dva milióny korún. Okrem toho im uložil peňažný trest stotisíc korún. Ak ho nezaplatia, budú si musieť odsedieť ďalší rok. Rozsudok ešte nie je právoplatný, pretože obžalovaní sa odvolali.

Obaja lekári sa trestného činu prijímania úplatku a inej nenáležitej výhody mali dopustiť v súvislosti s vybavovaním žiadosti o povolenie na poskytovanie zdravotníckej starostlivosti v neštátnom zariadení. O povolenie požiadal konateľ spoločnosti SVALZ Banská Bystrica Andrej F., od ktorého Dušan Š. vo svojej ambulancii v marci minulého roka prevzal dva milióny korún. Poskytnutie úplatku mal konateľovi odporúčať vtedajší sekčný šéf.

Obžalovaní sa necítia byť vinnými. Banskobystrický lekár vyhlásil, že "bol zatiahnutý do nejakej špinavej hry, ktorej zmysel nepochopil". Jeho spolužiak z vysokej školy a bývalý generálny riaditeľ sekcie Rudolf Š. rozhodne poprel, že by za vybavenie dokumentu pre firmu SVALZ niečo požadoval.

Konateľ firmy a korunný svedok v medializovanej kauze Andrej F. vypovedal, že v decembri 2001 požiadal ministerstvo o licenciu na prevádzkovanie zdravotníckych činností v piatich odboroch. Keď zistil, že v rozhodnutí chýba odbor rádiodiagnostika, snažil sa na ministerstve získať list o doplnku. Bez neho nemohli včas začať činnosť. V opačnom prípade im hrozilo, že prídu o licenciu. V snahe urýchliť vybavenie potrebného dokumentu oslovil sekčného šéfa, ktorý ho odkázal na banskobystrického lekára. Ten najprv mal konateľovi SVALZ-u navrhnúť "tiché spoločníctvo", neskôr požadoval od neho odškodné v hotovosti. Vo svojej ambulancii mu ukázal v diári napísanú čiastku 2,5 milióna korún, neskôr sa "dohodli" na dvoch miliónoch.

V procese vypovedal aj bývalý minister zdravotníctva Roman Kováč, jeho sekretárka, banskobystrický lekár, ktorý licenciu nedostal, riaditeľ polikliniky, jeho manželka a ďalší.

Sudca prípad už vlani rozhodol trestným rozkazom. Oboch lekárov uznal vinných a každého odsúdil na dvanásť mesiacov nepodmienečne. Pretože prokurátor i obžalovaní podali odpor, musel vytýčiť hlavné pojednávanie. *EB*

Zemetrasenie na východe poškodilo desiatky domov

Zemetrasenie rôznej intenzity, ktoré po prvý raz zaregistrovali 20. mája vo večerných hodinách obyvatelia obcí Michalovského a Sobraneckého okresu, sa opakovalo na východe Slovenska i na druhý deň.

Prvé chvenie zaevidovali obyvatelia najviac postihnutej obce - Jasenova približne o deviatej hodine ráno, o vyše polhodinu prišlo ďalšie. Zemetrasenie, ktoré si našťastie nevyžiadalo ľudské životy, poškodilo podľa starostu obce Michala Šabáka 135 rodinných domov. Na domoch opadala omietka, popraskali múry i stropy, spadli komíny a pod.

Podľa záznamov z Národnej siete seizmických staníc bolo lokálne magnitúdo stredne silného zemetrasenia, ku ktorému došlo 20. mája o 22,14 hodine vo Vihorlatských vrchoch, 4,2. Najsilnejšie otrasy pocítili na Zemplíne obyvatelia Sobraniec o 22,12 hodine. K ďalším záchvevom došlo v priebehu dvoch až troch minút, posledné zaevidovali o 22,40 hodine. Otrasy spôsobili v sobraneckých bytovkách drobné trhliny, poškodili lustre, skrine a pod. Zemetrasenie podľa dostupných informácií pocítili aj v oblasti miest Snina, Humenné a Vranov nad Topľou. V niektorých lokalitách spôsobilo ľahké škody na niekoľkých budovách.

Každoročne postihne Slovensko päť až desať zemetrasení, ktoré sa prejavia makroseizmickými účinkami, t.j. účinkami na ľuďoch, predmetoch, stavbách a prírode. Pomocou záznamov meracích staníc bolo v minulom roku seizmometricky lokalizovaných osem zemetrasení s epicentrom na území SR. Seizmológovia zaregistrovali v roku 2002 celkovo 1826 seizmických javov. Tento údaj v sebe zahŕňa vzdialené zemetrasenia, blízke zemetrasenia a ostatné seizmické javy, pričom do tejto skupiny patria aj identifikované priemyselné explózie.

Zemetrasenia s magnitúdom od 5,7 až 5,9 postihli Slovensko za posledných 600 rokov trikrát - prvý raz v roku 1443 na strednom Slovensku, druhý raz v roku 1763 v Komárne a tretí raz v roku 1906 pri Dobrej Vode. Prírodná katastrofa, ku ktorej došlo v roku 1763 pri Komárne, si dokonca vyžiadala i ľudské životy. Zemetrasenia boli tektonického pôvodu, čo znamená, že vznikali na zlomoch.

EB

Schuster s Volkswagenom pomohli osvetliť Spišský hrad

Projekt nočného osvetlenia Spišského hradu, ktorý realizovali sponzorsky nákladom päť miliónov korún, nedávno slávnostne zavŕšili a dominanta Spiša po zotmení "svieti" v ústrety Európe.

Riaditeľka Spišského múzea v Levoči Mária Novotná, pripomenula, že exteriérové osvetlenie odovzdali verejnosti práve v čase referenda o vstupe do Európskej únie.

Predstavila históriu hradu, ktorý zaberá s nádvoriami 4,15 ha a patrí k najrozľahlejším v strednej Európe. Bol postavený v 13.storočí a jeho vlastníci sa striedali. V roku 1781 vyhorel a časom sa zmenil na ruinu. Za národnú kultúrnu pamiatku bol vyhlásený v roku 1961 a následne sa začali rekonštrukčné a konzervačné práce, ktoré stále nie sú ukončené. Medzníkom v histórii Spišského hradu sa stal rok 1993, kedy bol spolu s okolím zapísaný do zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.

Pred začiatkom prác požiadalo múzeum o stanovisko ochranárov. Objednalo záchranný výskum fauny a flóry, ktorý bude v lokalite pokračovať a umožní posúdiť skutočné dopady osvetlenia na prírodné prostredie.

Inštalovaných bolo 71 svetlometov na 17 stĺpoch vysokých 3,7 až 4 metre, špeciálne ukotvených do zeme. Osvetlenie skúšobne spustili v decembri minulého roka počas návštevy prezidentov R. Schustera a jeho švajčiarskeho kolegu Kaspera Villigera na Spiši.

Podľa Novotnej predpokladané náklady na celoročnú prevádzku osvetlenia predstavujú 130 tisíc korún.

Projekt exteriérového osvetlenia hradného komplexu inicioval prezident Rudolf Schuster počas návštevy v máji 2001. Potrebných päť miliónov na realizáciu darovala spoločnosť Volkswagen Slovakia, Bratislava. Pomoc sponzora pripomína tabuľa, ktorú nedávno odhalili na hrade.

EB

Až tretina občanov nepreferuje žiadnu stranu

Až 33 percent Slovákov nesympatizuje so žiadnou politickou stranou ani hnutím. Ako vyplýva z reprezentatívneho prieskumu Ústavu pre výskum verejnej mienky (ÚVVM) pri ŠÚ SR, zvyšných 67 percent rozdelilo svoje sympatie medzi strany. Najvyššie ich má Smer - 23 percent, za ním nasleduje HZDS so 16,3 percenta a na treťom mieste v rebríčku je SDKÚ s 15,3 percenta sympatií občanov. Viac ako 10 percent občanov sympatizuje aj s SMK a KDH. Viac ako päťpercentné sympatie, ktoré by v čase parlamentných volieb posunuli politickú stranu do Národnej rady SR, má aj ANO a KSS. Vyše dve percentá Slovákov sympatizujú s oboma národnými stranami, vyše jedno percento s HZD a SDĽ.

Prieskum uskutočnil ÚVVM pri ŠÚ SR od 1. do 12. mája na reprezentatívnej vzorke 1129 občanov SR starších ako 18 rokov. Prieskumy dokumentujú, že od parlamentných volieb 2002, sa nemení počet politických subjektov, s ktorými sympatizuje viac než päť percent oslovených. Sú to tie strany, hnutia a koalície, ktoré vo voľbách získali potrebný podiel hlasov voličov, aby ich poslanci mohli zasadnúť do NR SR. V aktuálnom zisťovaní zaznamenalo najvyšší nárast sympatií občanov - oproti predchádzajúcemu prieskumu - SMK (3,5 percenta) a najvýraznejší pokles – HZDS (3,4 percenta). *EB*

V Bratislave vznikne moderný zábavný park

Bratislavský magistrát má záujem na vybudovaní moderného zábavného parku, ktorý by nahradil síce známy, ale už zastaraný lunapark na pravom brehu Dunaja.

Hovorca primátora Milan Vajda uviedol, že samospráva hlavného mesta chce zachovať lokalitu zábavného centra, ktoré by sa tak malo nachádzať v Petržalke. "Určite však nebude fungovať na mieste súčasného lunaparku. Je totiž v inundačnom pásme, ktoré je ohrozované záplavami a teda nie je na takéto účely vhodné," konštatoval Vajda.

V súčasnosti prebiehajú rokovania vedenia magistrátu s predstaviteľmi petržalskej samosprávy o vhodnej lokalite. Nasledovať by mal výber súkromného podnikateľa, ktorý bude zábavný park prevádzkovať. "Máme veľa ponúk tak od domácich, ako i zahraničných záujemcov. Našou snahou je vybrať niekoho, kto ponúkne moderné, kvalitné a najmä bezpečné služby," povedal hovorca. Ako zdôraznil, mesto neplánuje projekt finančne podporiť. "Nepôjde o mestskú investíciu," dodal.

Vajda zároveň objasnil nejasnú situáciu okolo súčasného lunaparku, ktorý je podľa tvrdení kompetentných v dezolátnom stave a vzhľadom na zastaranosť zariadení nespĺňa bezpečnostné štandardy. "Stav je skutočne zložitý. Isté je len jedno a síce, že pozemok na ktorom sa lunapark nachádza, patrí mestu, ktoré má problémy s jeho prevádzkovateľom. Záležitosťou sa preto zaoberá súd," uzavrel hovorca primátora.

EB

Na festivale v Karlových Varoch budú súťažiť dva slovenské filmy

Po prvýkrát v histórii samostatnej slovenskej kinematografie budú na medzinárodnom filmovom festivale v Karlových Varoch súťažiť dva slovenské filmy. V hlavnej sekcii celovečerných hraných filmov sa predstaví filmový debut režiséra Juraja Nvotu Kruté radosti, ktorý sa stal najnavštevovanejším slovenským filmom minulého roku. V súťaži dokumentárnych filmov nad 30 minút to bude zase čerstvá novinka režiséra Petra Kerekesa 66 sezón, ktorá mala na Slovensku premiéru začiatkom mája, ale do distribúcie filmových klubov sa dostane až na jeseň.

Mimo súťaže budú môcť návštevníci festivalu vidieť aj slávny dokument kameramana a fotografa Karola Plicku Zem spieva v rámci sekcie Poklady európskych filmových archívov a premietnutý bude aj "trezorový" film Juraja Jakubiska Zbehovia a pútnici.

V poradí už 38. ročník MFF v Karlových Varoch sa bude konať od 4. do 12. júla. Festival otvorí súčasný najväčší hit českej kinematografie, komédia Pupendo, od tvorcov populárnych Pelíškov - režiséra Jana Hřebejka a scenáristu Petra Jarchovského. V medzinárodnej porote pod vedením kanadského producenta Rocka Demersa zasadne za usporiadateľskú krajinu aj jedna z najobľúbenejších mladých českých herečiek Aňa Geislerová.

EB

Trnavčania oslávia príchod Peugeotu

Položenie základného kameňa automobilky PSA Peugeot Citroen mohli 17. júna osláviť všetci obyvatelia Trnavy na Trojičnom námestí.

V trojhodinovom programe sa od 16.00 h predstavili Diabolské husle Berkyho Mrenicu, hudobná skupina Margot a folklórny súbor Trnavčan. K prítomným občanom sa prihovoril prezident SR Rudolf Schuster, prezident PSA Jean Martin Folz, primátor Trnavy Štefan Bošnák, starosta Zavara Rudolf Baroš a trnavský viceprimátor Vladimír Butko.

Nechýbali ani atrakcie pre deti, premietanie videofilmu z položenia základného kameňa a detská súťaž v kreslení budúcej fabriky.

Samotný akt položenia základného kameňa sa na mieste budúcej automobilky uskutočnil za účasti predsedu vlády Mikuláša Dzurindu, prezidenta PSA J. M. Folza a primátora Štefana Bošnáka.

PSA Peugeot Citroen oznámil úmysel investovať v Trnave takmer 30 miliárd korún v januári tohto roku. Účelová spoločnosť Trnavainvest začala okamžite s výkupom pozemkov, na ktorých už začali prípravné práce. Po rozbehu výroby v roku 2006 má automobilka zamestnávať priamo okolo 3500 ľudí, ďalšie tisícky pracovných príležitostí vzniknú v dodávateľských firmách.

EB

Hercova misia aj pre Klausa Mariu Brandauera

Rakúsky herec Klaus Maria Brandauer je štvrtou výraznou hereckou osobnosťou, ktorá prijala pozvanie na tohtoročný medzinárodný festival filmového umenia Art Film a v Trenčianskych Tepliciach preberie cenu Hercova misia - Actor's Mission Award (AMA). Brandauer prevezme cenu AMA a inštaloval pamätnú plaketu na Most slávy v Trenčianskych Tepliciach 27. júna o 15.30 h. Brandauer bol za postavu z filmu Spomienky na Afriku nominovaný na Oscara a získal Zlatý glóbus. Na ďalší Zlatý glóbus ho nominovali v roku 2000 za výkon v televíznom filme Introducing Dorothy Dandridge.

Na festivale udelili cenu Hercova misia aj poľskému hercovi a filmárovi Jerzymu Stuhrovi, maďarskému hercovi Györgyovi Cserhalmimu a populárnej českej herečke Jiřine Bohdalovej. Festival Art Film v Trenčianskych Tepliciach sa začal 20. júna.

EB

Slovinci zmenia svoju zástavu, aby si ich neplietli so Slovenskom

Slovinsko bude mať v najbližšom období nové štátne symboly - zástavu aj znak, aby si ich menej plietli najmä so Slovenskom. Nedávne vyhlásenie slovinského parlamentu zverejnili všetky médiá. Vo vyhlásení sa okrem iného uvádza, že nové štátne symboly a najmä zástava Slovinska po vstupe do EÚ by mala byť spoznateľnejšia a menej zhodná so zástavami iných štátov, predovšetkým so Slovenskom a Ruskom.

Vo vyhlásení sa zároveň vypisuje konkurz do 30. septembra na nový návrh pre novú zástavu, znak a zatiaľ bližšie neidentifikovateľný symbol. Odborná komisia má posúdiť návrhy do 30. októbra.

Slovinská zástava pozostáva z troch pruhov bieleho-modrého-červeného rovnako ako zástava Slovenskej republiky a Ruska. Len malý štátny znak, trochu podobný slovenskému, ju od týchto štátov odlišuje. Na znaku sú tri hviezdy grófa z Celje, dve vlny a štylizovaný obraz najvyššieho slovinského vrchu Triglavu.

"Nebezpečenstvo zámeny" však slovinskej zástave hrozí aj zo strany zástavy Srbska, ktorá majú podobné usporiadanie "slovanských farieb".

Slovinské obyvateľstvo je však so svojou štátnou zástavou a symbolom od vzniku nezávislosti v roku 1991 značne spokojné. Bielo-modro-červená kombinácia má podobne ako aj slovenská zástava svoju tradíciu a pôvod až z 19. storočia. Prežila svoje časy aj v ťažkom období komunistického centralistického režimu. Preto sa očakáva, že tri farby sa na zástave a znaku meniť nebudú. Slovinci by sa však nechceli vzdať ani troch hviezd, troch kopcov vrchu a dvoch vĺn, ktoré na znaku symbolizujú Jadranské pobrežie.

Debata o zmene začala už pred rokmi, ale intenzívnejšie sa začala v minulom roku v rámci plánovaných ústavných zmien.

EB

ÁNO bolo presvedčivé, účasť rozpačitá

Obyvatelia Slovenska podporili v referende vstup krajiny do Európskej únie. Do poslednej chvíle ale nebolo jasné, či bude referendum vzhľadom na nízku účasť voličov platné.

Premiér Dzurinda však napokon mohol na bratislavskom Hlavnom námestí oznámiť: „Veľa šťastia v Európskej únii."

„Nesmierne šťastie" z výsledku vyjadril veľvyslanec Európskej komisie na Slovensku Eric van der Linden.

Sociológ Vladimír Krivý o výsledku referenda hovorí, že cieľ sa podarilo splniť. „Bolo to aj dramatické. Politici si môžu povedať, že boli úspešní," myslí si.

Na referendum prišlo 52,15 percenta voličov, len o málo viac ako nevyhnutná nadpolovičná väčšina. Za vstup bolo 92,46 percenta zúčastnených, proti bolo 6,2 percenta. Práve odporcovia však rozhodli o úspechu referenda, lebo bez ich hlasov by bolo neplatné.

Politické špičky boli po celý čas hlasovania v napätí. Dzurinda povedal, že dva dni nejedol. Ešte pred plebiscitom sa koaliční lídri stavili po tisíc korún, kto bude správne tipovať volebnú účasť. Víťaz mal potom pozvať partnerov na kráľovskú večeru. Najlepší odhad mal predseda parlamentu Pavol Hrušovský, ktorý tipoval 56 percent.

Vicepremiér pre európsku integráciu Pál Csáky, ktorý mal na starosti aj vládnu kampaň, odmietol zodpovednosť za nižšiu účasť. „Máme za sebou prvé úspešné referendum na Slovensku," bránil sa.

Dzurinda povedal, že vyhodnotí kampaň čestne a chladnokrvne. Naznačil, že nižšiu účasť nezavinila len kampaň. O možnosti odvolať Csákyho z funkcie hovorí: „Ak sa niekedy rozhodnem urobiť zmenu vo vláde, tak to určite urobím a vy sa o tom dozviete."

Obavy o osud referenda boli zrejmé hneď v prvý deň hlasovania v piatok večer. V budove parlamentu sa stretli lídri strán, ktorých zvolal premiér Dzurinda. Po skončení schôdzky vyzvali starostov a primátorov, aby občanov pravidelne informovali, ako môžu v referende hlasovať. Príklad mali dať aj osobnosti.

Účasť sa však nevyvíjala dobre ani v sobotu 17.5. Prezident, predseda parlamentu a premiér preto okolo obeda opäť požiadali občanov, aby prišli k urnám. V televízii Markíza predpoludním známe osobnosti apelovali na ľudí, aby rozhodli o svojej budúcnosti.

Najvyššia účasť bola v Bratislavskom kraji - 59,45 percenta. Najnižšia v Trenčianskom a Žilinskom kraji, kde nedosiahla 50 percent.

EB

Vzácny zvuk hammerklaviera

Festival Petra Michalicu Hudba pod diamantovou klenbou začal písať cez víkend v polovici júna už svoj tretí ročník. Festival sa koná v dome komorského grófa, ktorý je zároveň rodným domom husľového virtuóza. Dom patrí medzi najkrajšie gotické stavby na Slovensku, mimoriadne vzácna je diamantová klenba vo východnom krídle domu, kde sa koncerty už tradične konajú. V tomto roku je festival obohatený o ďalší zaujímavý hudobný prvok. Na každom z koncertov, ktoré sa až do 11. júla budú konať každý piatok, sa rozoznejú klávesnice vzácneho hammerklaviera, čiže kladivkového klavíra. Predchodca dnešného klavíra vznikol na začiatku 18. storočia v Taliansku. Nástroj našiel svoje uplatnenie až o niečo neskôr - v dobe pôsobenia fenomenálneho Mozarta. Práve on mu svojimi kompozíciami vydobyl popredné miesto medzi hudobnými nástrojmi.

Nástroj, ktorý sa rozozvučal na festivale, požičalo Michalicovi múzeum v Markušovciach. Klavír pochádza z roku 1846, zhotovila ho významná hudobná dielňa Carla Schmidta na špeciálnu objednávku grófa Mariášiho. Juraj Strausz, odborník na ladenie hudobných nástrojov, sa krátko pred otváracím koncertom poriadne natrápil, aby klavír vydal čo najčistejšie tóny. „Je to veľmi zdatný klavír, na Slovensku je takýchto exemplárov veľmi málo. Na rozdiel od dnešného klavíra klávesnice okamžite vydávajú zvuk, takže technika klaviristu musí byť na veľmi vysokej úrovni," povedal Strausz. Ako prvá si za hammerklavier sadla vynikajúca interpretka Daniela Varínska. Spolu s Petrom Michalicom vytvorili skvelú atmosféru, ktorá vrátila návštevníkov do čias Beethovena a Mozarta.

EB

Pracovný život sa predĺži do 62 rokov

Vláda nesprávne informuje, o koľko plánuje od budúceho roku predĺžiť vek odchodu do dôchodku. Na svojej internetovej stránke uverejnila schválený návrh nového zákona o sociálnom poistení, ktorý má dôchodkový vek predlžovať postupne – každý rok vždy o šesť mesiacov. V skutočnosti však ministri schválili rýchlejšie tempo vyrovnávania dôchodkového veku – každý rok o deväť mesiacov.

„Áno, minister túto zmenu predložil kabinetu priamo na rokovaní vlády," potvrdil hovorca ministra práce Martin Danko. Skutočný návrh zákona o sociálnom poistení zverejnil na svojej webovej stránke Stredoeurópsky inštitút pre ekonomické a sociálne reformy INEKO. Podľa tohto návrhu sa bude odchod do dôchodku predlžovať každý rok o deväť mesiacov čiže rýchlejšie, ako hovorí vláda.

Zvyšovanie dôchodkového veku sa skončí pri 62 rokoch pre každého občana. Najrýchlejšie, už v roku 2008, sa novému systému úplne prispôsobia muži, ktorí dnes odchádzajú do penzie v šesťdesiatke. Komplikovanejšie, a teda aj zdĺhavejšie, bude zvyšovanie dôchodkového veku u žien. Tie totiž odchádzajú do dôchodku v niektorých prípadoch o sedem rokov skôr ako muži. K úplnému vyrovnaniu dôchodkového veku pre mužov aj ženy dôjde v roku 2024.

Rýchlejšie posúvanie dôchodkového veku nepovažuje minister práce Ľudovít Kaník za dramatické. Zmena zo šiestich na deväť mesiacov podľa neho vyplynula z možností verejných financií. Nový zákon navyše každému umožní, aby si slobodne vybral, kedy chce ísť do dôchodku, keďže opäť zavádza inštitút predčasného dôchodku. Skorší odchod sa však odzrkadlí na výške dôchodku.

Rovnaký zákonný vek odchodu do dôchodku majú muži aj ženy vo všetkých vyspelých ekonomikách. Vo väčšine krajín Európskej únie získavajú muži aj ženy zákonný nárok na dôchodok v 65 rokoch. Krajiny, kde je to menej, vážne uvažujú o posunutí dôchodkového veku na túto úroveň. Európania však vo veľkom využívajú možnosť predčasného odchodu do dôchodku, čo budú môcť od budúceho roka robiť aj Slováci.

Napríklad v Nemecku je zákonný dôchodkový vek 65 rokov, no v priemere tam muži odchádzajú do dôchodku, už keď majú necelých 62 rokov, ženy dokonca o zopár mesiacov skôr. Podobná situácia je vo všetkých ostatných európskych krajinách. Všade okrem Portugalska pritom platí, že ženy o predčasný dôchodok žiadajú skôr ako muži. *EB*

Milá paní Baslerová,

Tak jsem se konečně odhodlala poslat Vám článek o mých kurzech v Č. Krumlově. Těžko se mi píše o sobě, protože prý vlastní chlouba prý...

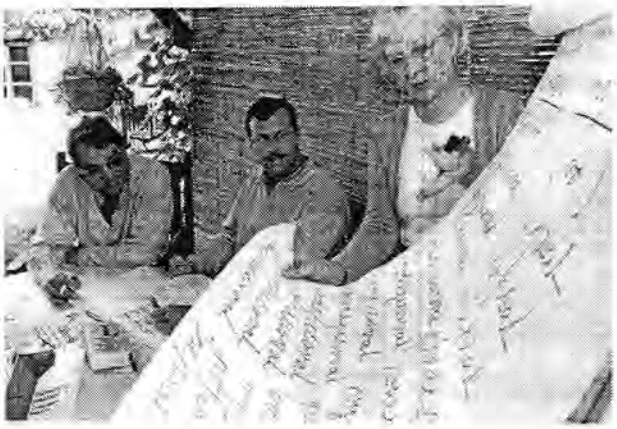

Lektorka Hana Riga se studenty češtiny

Přiložený článek napsala redaktorka Jihočeských listů Alena Binterová v létě 2002. Není to první reportáž, která ji za námi přivedla do kurzu. Už před deseti lety, když jsem pořádala kurzy ještě v Č. Budějovicích, se s námi jela vykoupat do blízkého rybníka, jelikož jsem musela přeložit vyučování kvůli nesnesitelnému vedru do přírody. A tak s námi seděla na dece a zpovídala jak mne tak „žáky".

Myslím si, že byste z toho mohla některé pasáže použít pro článek ve Vašem časopise.

Moc ráda v něm čtu, hlavně mě zajímá příloha.

Hezky Vás zdravím a děkuji za hezkou reklamu.

Hanka Rigová

Rakušané se učili česky a vychutnávali si město

Český Krumlov - Zatímco rakouští turisté v houfech korzují česko-krumlovskými uličkami a nahlížejí do zdejších domů, jejich krajané se v jednom z nich česky baví o moři. Jsou totiž účastníky dvoutýdenního letního semináře českého jazyka, které se v Krumlově vždy na konci července konají už dvanáctý rok. Zájemce o češtinu vyučuje Hana Rigo, která pochází ze Soběslavi, ale po roce 1968 odešla do Rakouska. Kurzy českého jazyka vede už osmnáct let, pro německy mluvící žáky napsala učebnici češtiny a spolupracovala i s českobudějovickou jazykovou školou. Kratší semináře češtiny pořádá v Krumlově i na jaře a na podzim, příští rok by tady ráda učila také textilní techniku zvanou patchwork, která je jejím koníčkem. „V atmosféře tohoto města jde jakékoli vyučování snáz, protože lidé si toto prostředí zamilují, a tím získají lepší vztah i k tomu, co se učí," vysvětluje.

Jazyk předků

Rigo už poznala desítky lidí, kteří o naši řeč jeví zájem nejen z důvodů profesních, ale i proto, že byla mateřštinou jejich předků. Patří k nim i bankovní úředník Thomas Radil z Vídně, který se učí česky od roku 1992. Tento intenzivní kurz bere jako jedinečnou příležitost pokročit v jazyce, jemuž nemá čas se během roku věnovat.

„Můj pradědeček pochází z Čech, a tak jsem po pádu železné opony považoval za samozřejmost dozvědět se něco o zemi, z níž naše rodina pochází. Češtinu proto beru skoro jako povinnost," konstatuje muž, kterého zaměstnání občas přivede do Prahy, ale v poslední době častěji do Maďarska, takže teď musí studovat i další řeč. „Návrat k monarchii," glosují Thomasovy aktivity ostatní.

Husajn a malé stromy

Ačkoli sedí u velkého zahradního stolu v krumlovské ulici Parkán, obrazně se v této chvíli nacházejí na pláži u moře a hned poté v kempu. Oblíbené disciplíně jazykářů, která spočívá v popisování obrázků s množstvím lidí a předmětů, čelí

zkušeně jediným možným prostředkem - humorem. Chtěným i nechtěným, „co ten muž u ohniště?" ptá se Rigo na chlapíka míchajícího cosi v kotlíku. „Vypadá jako Saddám Husajn," zavtipkuje žák a na dotaz, co muž na obrázku dělá, odpovídá vítězně: „Váží oblévku!"

Většina studentů zná už několik řečí, kromě samozřejmé angličtiny několik románských jazyků. Například světoběžníka Joerge Keplingera z univerzity v New Yorku zavedlo postgraduální studium do Prahy, která je však už jeho patnáctým bydlištěm. „Pokaždé se snažím přizpůsobit okolnostem a znalost řeči k tomu patří," tvrdí mladík, který si svůj půlroční pobyt prodloužil o osm měsíců, protože u nás začal pracovat pro americkou firmu. S opodstatněním, že si vylepší češtinu, se v Krumlově seznámil s dvěma mladými dívkami, ale nakonec se z nich vyklubaly turistky z Norska.

Shodují se, že ze všech řečí, které už znají, je čeština nejtěžší. I proto, že je to pro ně první slovanský jazyk. „Máte sedm pádů a my jenom čtyři. Když spleteme sedmý pád a dáme místo něj jiný, může se úplně změnit smysl věty. To třeba v angličtině nehrozí," říká s mírnou výčitkou podnikový poradce Otto Beer, který má studium jazyků jako hobby. Ovládá jich pět a česky se učí už jedenáctý rok. Když mluví o největším úskalí českého jazyka, jmenuje koncovky a výslovnost: „Stačí slovo špatně vyslovit a hned znamená něco jiného," doplňuje. Rozdíl mezi slovy vařit a vážit je jedním z příkladů. V průběhu hodiny padají i další milé zkomoleniny: svjetr, dívča, duben místo dubu.

Tentokrát je kurz sestaven z pokročilých, takže chyby jsou spíš drobné a výrazy, které neznají, nepatří k těm základním. Jako například dřevěná polínka z obrázku o stanování - chvilku mlčení prolomí Thomas mistrně: „Prostě malé stromy." Lektorka mluví i o obtížnosti českých frází. „Musela jsem jim třeba dlouze vysvětlovat, co znamená To jsem z toho na větvi. Čeština ji prostě bohatá," shrnuje Rigo.

Láska prochází žaludkem

Pro případ, že by ještě někdo o kráse českého jazyka pochyboval, čtou se v další části výuky pohádky. A ne ty nejsnazší - Dášeňka, další den Povídání o pejskovi a kočičce. „To jsem si dal, co ono to bylo v tom dortu všechno namícháno, že z toho mám takové ukrutánské bolení," poslouchají dospělí žáci pozorně nářek velkého psa, který snědl cizí dort. Učitelka po každém odstavci přeruší čtení, aby společně shrnuli obsah. Tímto způsobem se dívají i na české filmy. „Mám ráda filmy Svěrákových, včera jsme sledovali Kolju. Mám tu i Obecnou školu, která se mi líbí ještě víc, ale zdá se mi, že by na ně byla ještě dost těžká," svěřuje se Rigo se svými pochybnostmi a dočítá pohádku.

Muži ji upozorňují, že po pohádce se povinně chodí spát. Lekce však končí až ve čtyři odpoledne, a tak usmlouvají jenom kávu. Učitelka ji odchází uvařit do vedlejší místnosti pronajatého domu a žáci si zatím pochvalují, že už jim několikrát připravila i oběd. Kulajdu, lívance s borůvkami. „Ještě udělám meruňkové knedlíky a možná bramboračku," vstupuje jim do řeči Rigo. Ač v Čechách už dávno nežije a vrací se sem jen jako lektorka nebo průvodkyně turistů, pořád jí záleží na tom, aby si Rakušané odvezli z Čech dobrý dojem.

K tomu patří nejen česká kuchyně - společně chodí i na koncerty, do galerií, viděli Tři mušketýry na otáčivém hledišti, sjeli na raftu trasu mezi Krumlovem a Zlatou Korunou. Chmelovou kúru, jak žáci nazývají osvědčený způsob, jímž se dovedou odreagovat od slovíček a gramatiky, mají povolenou jen večer. V Krumlově se jim líbí všechno, mají jen jednu výhradu: Je tu příliš mnoho turistů. Sami sebe k nim však nepočítají.

ALENA BINTEROVÁ

Milý Vlado,

týchto pár riadkov si podnietil úvodníkom v štvrťročníku Pohľady 3/2002. Píšem ich Tebe, ale i ostatným slovenským emigrantom.

Bolí ťa a možno nielen Teba, že sa nevieme zviditeľniť. Povedz mi ako, keď mnohí z nás ani poriadne nevedia, čo sú a kde patria. Emigranta po vstupe do jeho novej vlasti očakáva more problémov, počnúc neznalosťou lokálneho jazyka, starosťami so zháňaním zamestnania, bytu, integrovaním sa do novej spoločnosti a problém - kto som, odsúva náš Slovák do neurčita.

Položme si my, emigranti základnú otázku - čo nás vlastne spája? Nás tu vo Viedni. O pomeroch v iných štátoch nemôžem písať, lebo ich dostatočne nepoznám. Okrem jazyka nás nespája nič. Mali by nás spájať spoločné dejiny, kultúra, ale o tých radšej pomlčím. Každý z nás sa môže otestovať sám, kde sa vlastne nachádza, položením si niekoľkých otázok. Nemôžeme sa totiž zviditeľniť, pokiaľ nedokážeme definovať, kto sme. Kto som? Kam kráčam? Čo je mojou najvyššou hodnotou v živote, ako sa starám o hygienu svojho tela, ale i duše? A k hygiene duše patrí aj hygiena materinského jazyka. Jazyk nie je čosi statické, nemenné. Je to dynamický útvar, ktorý sa vyvíja, cibrí, ale i krpatie a odumiera. Jazyk je dôležitá súčasť nášho života. Je časový a preto je nám v tomto živote veľmi potrebný. Raz sa pominie, ale teraz, v tomto čase je naším komunikatívnym orgánom.

Pozri sa Vlado, ako je to s kultúrou jazyka u nás, v našej prvej vlasti. Ešte za našich študentských liet bolo nutnosťou ovládať krásnu zvonivú slovenčinu na doskách, ktoré znamenajú svet i v rozhlase. Na spisovnú slovenčinu sa kládol dôraz pri výchove našej mládeže na školách. A dnes? Akosi sme „zmúdreli". Naši poprední herci rozprávajú domotaným dialektom, rozhlasoví novinári pletú trnavčinu do „americkej presburáčtiny". Modernosť, či nekultúrnosť? Hľadáme seba, alebo sa nekriticky opičíme? Pomaly sa stávame súčasťou rafinovaného scenára, ktorý vypracoval ktosi mocný, túžiaci po ešte väčšej sláve a bohatstve, ktosi, kto je zlý a človeka si neváži, nemá ho rád.

Možno v tom, čo som Ti napísal nevidíš súvislosti a nevieš, kam mierim. Ide o identitu, ktorá má hlboké korene v jazyku. V kultúrnom jazyku. Nože otvorme svoje drevené vrátka a nazrime k susedom. Pozrime sa na ich problémy. V Paríži na brehu Seiny sa majestátne vypína kupola ústavu pre ochranu francúzskeho jazyka, ako nás na ňu s hrdosťou upozornila naša sprievodkyňa po kardiologických dňoch v tomto hrdom meste Francúzov. Ústav na ochranu francúzskeho jazyka? Načo ho dnes Francúzi potrebujú? Alebo sa treba od nich poučiť? Áno, je to hrdosť, v mojom ponímaní pokorná hrdosť. Hrdosť na všetko pekné, eticky hodnotné, čo nám dedovia napriek všetkému, čo sa u nás dialo, zachovali.

Ak nám to v dostatočnej miere nedala škola alebo rodina, nože sa zdvihnime, trochu sa pomknime a opýtajme sa - a ktoré sú tie hodnoty? Nemali by sme ich poznať? Nie je hodné po nich pátrať? A ver mi, je ich nemálo.

Sú nežičlivé hlasy, že vlastníme len provinčnú kultúru, ktorá veľkej Európe nelahodí. Keď sa cez Ladislava Hanusa prepracuješ k profesorovi Skyčákovi, zostaneš v nemom úžase stáť pred týmto európskym velikánom, ktorého porodila naša oravská krajina. Keď mnohí z nás so skostnatelým gestom utierali prach za našej každodennej lenivosti, on otváral našim mladým cestu do Európy: „Rozvíjajte deti moje svoju materinskú reč, učte sa samostatne myslieť, učte sa cudzie jazyky, navštevujte svetové univerzity, nadväzujte kontakty, rozširujte si vedomosti a potom prídite domov. Domov, lebo Slovensko Vás potrebuje."

A zase sme pri jazyku. Pri tom istom jazyku, ktorý nás spája. Potom, kde ste Slováci, keď ste si za tie dlhé roky nestačili zodpovedať tú základnú otázku. Kto som? Som rakúsky

Slovák? Mojou druhou vlasťou sa stalo Rakúsko. Viem, tóe je moja prvá, materinská vlasť. Viem, aká kultúra, viem, aké bôle, ale i radosti ma k nej viažu. Viem, kde sú pramene tej najčerstvejšej vody. Viem, kde leží Pravda. Skutočne to vieme? Srdečne Ťa zdraví Martin Jančuška

převzato –POHĽADY

Milý Martin,

Najskôr srdečná vďaka za Tvoj dopis. Mojim cieľom bolo vždy, aby POHĽADY boli platformou rozličných názorov, aby čitateľov nabádali k zamysleniu, motivovali zobrať pero a vyliať si svoju dušu. U teba sa to podarilo. Takže aj ja som sa po Tvojom dopise zamyslel a sformuloval niekoľko odpovedí na otázky, ktorých bolo ale neúrekom.

„Čo nás spája?" Myslím, že by nebolo správne odpovedať jednoznačne. Samozrejme, že jazyk je jedným z dominantných spoločných menovateľov, bez neho by to nešlo. Ale nepodceňuj ostatné faktory ako kultúra, cítenie, korene, náklonnosť, veľká láska atď. Nechaj ľuďom slobodnú vôľu. A keď je to čo len stretnúť priateľa, je to niečo menejcenného? Existencionálne otázky typu „Kto som?" si musí každý z nás zodpovedať sám. Ja si myslím, že by si tu spolok nemal a ani nemôže nárokovať dôležité miesto. Keď niekomu ale vyhovuje ísť časť svojej životnej cesty aj s nami, tak je to pre nás len vyznamenaním. To je pre nás odmena za všetky tie hodiny, strávené dobrovoľne, bez nároku a očakávania slovíčka vďaky. Nie, nie je to až také tragické, nemohol by som pracovať pre spolok bez odozvy. Či to je už úsmev, či dopis, alebo telefonát -niekedy, vlastne vždy dobre padne slovo na povzbudenie s tým, že naša snaha nebola márna. V Rakúsku nemáme možnosti zachovať slovenčinu ako čistý jazyk. Buďme si úprimní - keď sa nám podarí motivovať naše deti (a nás samých) aby sme komunikovali v našej peknej reči, tak si môžeme gratulovať. Vec ochrany a rozvoja slovenčiny musíme prenechať Slovenskej republike. Nechce sa mi veriť, že by túto funkciu nespĺňala. Preto som sa trochu informoval a môžem Ti ohľadom tejto veci sprostredkovať niekoľko pozitívnych postrehov: „V spolupráci s Ministerstvom školstva SR a Slovenskej akadémií vied (SAV) vypracoval odbor jazykovej kultúry MK SR návrh projektu vybudovania Národného korpusu slovenského jazyka a projektu elektronizácie jazykovedného výskumu v rokoch 2002 - 2006, ktorý schválila vláda SR uznesením č. 137 z 13. februára 2002. Prioritou na najbližších päť - šesť rokov je projekt vybudovania Národného korpusu slovenského jazyka a projekt elektronizácie jazykovedného výskumu. Najdôležitejšie vedeckovýskumné úlohy a problémy súvisiace so slovenským jazykom rieši Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied. Jazykovedný ústav je odborná reprezentatívna inštitúcia, ktorá garantuje vypracúvanie a vydávanie kodifikačných príručiek slovenského jazyka. Ústav vznikol v roku 1943 pod názvom Jazykovedný ústav Slovenskej akadémie vied a umenia - SAVU, v roku 1952 bol premenovaný na Ústav slovenského jazyka SAVU a od roku 1966 nesie súčasný názov. Ústav je hlavným vedeckým pracoviskom v Slovenskej republike sústreďujúcim základný výskum slovenského jazyka, jeho územnej a sociálnej diferenciácie a jeho dejín." (Ministerstvo kultúry SR) .

Toľko citát z internetu, aká je skutočnosť, Ti povedať neviem. Ústav nemá kupolu, je v Bratislave na Panenskej ulici, ale má určite rovnaké problémy s amerikanizáciou miestneho jazyka ako francúzsky alebo nemecký kolegovia. V oblasti elektroniky vedie presadzovanie striktného prekladu anglických výrazov do lokálneho jazyka ku kurióznym príručkám, ktoré si môžu veru jazykovedci zarámovať, ale ktorým inak nerozumie nikto. Klasickým príkladom je preklad tlačidla na počítačovej klávesnici s názvom ENTER, alebo RETURN - kto by porozumel nemeckému prekladu, ktorý hovorí o akejsi WAGENRUECKLAUF-Taste. Nie všetko je len čierno-biele, naučme sa vidieť vo farbách a kladme dôraz tam, kde to má zmysel.

Nakoniec by som ešte chcel vyjadriť moje presvedčenie, čo som - áno, som rakúsky Slovák s rodiskom v Bratislave, ale mojou vlasťou sa mi stalo Rakúsko. Štát, ktorý mi dal šancu vyštudovať bez politickej príslušnosti, kde som našiel uplatnenie, kde ma akceptujú ako v zamestnaní, tak aj v privátnom živote. Som tu doma a chodím rád z času na čas navštíviť susedné Slovensko. Výzvu vrátiť sa „domov, lebo Slovensko Vás potrebuje" som nikdy nezačul (skôr naopak - „čo vy nám budete dávať rozumy"). Kde leží Pravda? Každý z nás z nej nesie kúsok v sebe, každý z nás má svoje miesto, svoju úlohu, svoje miesto v živote. Hľadajme ju a - ži a nechaj žiť.

Vlado Mlynár

převzato –POHĽADY

Vážená paní ing. Baslerová! Vážení krajané!

Přijměte srdečné pozdravy z Pinkafeldu/ nejkrásnějšího města Evropy 2002.

V nedávné minulosti jsem redakci časopisu Klub a krajanské ustředí obeznámil dvěma dopisy z podzimu r.1999 a ze 20.3.2001 o kulturním působení a koncertní činnosti Schrammelquartett Pinkafeld, jehož jsem uměleckým vedoucím.

Nebudu Vás tedy zdržovat opakováním již uvedených informací. Krátce bych chtěl jen shrnout, ze navazujeme na tradici založenou bratry Jos. & Job. Schrammlovymi 1878 ve Vidni, ale nejen to: vlastníme cenné originální rukopisy, aranžmá z let cca.1900-1950 ve kterých se vyskytují i české skladby, které v upravách pro originální Schrammelquartett nikdo nevlastní a jedna se tedy o unikát.

Nejen proto o nás projevila zájem média a v poslední době i rak. televize (ORF - studio Burgenland) se kterou jsme natočili 20.3. t.r. náš první snímek.

Při našich koncertech vzniká atmosféra, která je neopakovatelná a proto je o umění tohoto druhu zájem.

Jako Čech/krajan s rak. st. příslušnosti (byv. houslista orchestru opery ND v Praze) žijící od r. 1987 v Rakousku se hlásím k české národnostní menšině a pochopitelně též propaguji a uvadím zde (viz internet) uvedená díla českých skladatelů hudby STARÝCH ČASŮ při našich vystoupeních, z nichž mnohé jsou u rak. publika známé a oblíbené.

V naději, že by Váš rakouský, český, či mezinárodní program našeho ansamblu mohl zajímat se na Vás ještě jednou, naposledy obracím s nabídkou spolupráce.

Jelikož se mi v minulosti od Vás nedostalo jakékoli odpovědi připadám si spíše jako volající na poušti..... a chtěl bych tento třetí a poslední můj pokus o sblížení s Vámi, jako krajanským sdružením zakončit pozdravem:

Na shledanou ...či

S Bohem

Pavel Šiblo

Schrammelquartett Pinkafeld: Musik aus „Guten alten Zeiten" – Sued-ost Journal

Daß man nicht nach Wien pilgern muß, um echte Schrammel-Musik genießen zu können, stellt Pavel Siblo mit seinem Ensemble „Schrammelquartett Pinkafeld" unter Beweis. Der Musiker, der auf eine Karriere im Militärorchester und am Nationaltheater in Prag zurückblickt, gründete vor fünf Jahren das erste Schrammelquartett des Burgenlandes. Sein Ziel war und ist es, so authentisch wie möglich die Tradition der Schrammel-Brüder fortzusetzen. So tritt das Quartett auch in der Originalbesetzung auf: Pavel Siblo spielt die erste, Gernot Wöhrer die zweite Geige. Gitarristin ist Helene Wiesbauer und am Akkordeon agiert Christian Wenninger. Das Ensemble spielt Märsche, Walzer, Operetten- und Schlagermelodien, Wienerlieder und bunte Potpourris von großen Meistern wie Strauß, Lehár oder Paganini.

Infos unter Tel.03357/42569 oder www.schrammelquartett.at

Vážený pane Šiblo,

srdečný dík za dopis, kazetu a noty s písněmi. Není zcela pravda, že se neozýváme, v roce 1999 jsme odepsali. Pravdou také je, že jsme sice spolupráci s Vaším orchestrem jaksi nemohli začlenit do tehdejšího programu Kulturního klubu, ale o Vašem souboru jsme se zmínili v časopise. Na druhý dopis jsme odpověděli pouze anonci v časopise a mrzí nás, že tuto Vaší nabídku nikdo z menšiny nevyužil. Kulturní klub je non-profit organizace, bez sálu a od Spolkového kancléřství už léta nedostává žádný příspěvek na kulturní akce. Proč to tak je opravdu nevíme. Každé naše nejen divadelní představení je spojeno s rizikem, že když se dostaví málo diváků, nevíme jak účinkujícím zaplatit. Nejen proto spolupracujeme s Českým centrem, velvyslanectvím či s jinými spolky. A z těchto důvodů se omezujeme na jedno až dvě divadelní přestavení nebo koncert, zájezd nebo čtení s autory a pod., do roka. Jsme přesvědčeni o kvalitě Qvarteta a spolupráce se nezříkáme, jen v našem případě musíme čekat na vhodnou příležitost. Možná, že se po přečtení těchto řádek najde jiný spolek, který bude mít o „Schrammelquartett Pinkafeld" zájem.

Pište vícekrát, rádi zprávy o orchestru uveřejníme v Klubovém časopise. S přáním všeho nejlepšího a časté úpěchy Vám a qvartetu ze srdce přeje

Helena Baslerová – odpovědná redaktorka

P.S.
Když jsem pro jistotu prolistovala adresářem odběratelů časopisu KLUB, tak jsem k mému překvapení zjistila, že časopis neodebíráte, a proto už se nedivím, že jste naše odpovědi nečetl. Aby se tomu opět tak nestalo, zasíláme Vám toto číslo a bude nás těšit když se stanete naším odběratelem.

Již pražský židovský spisovatel Jiří Langer, bratr slavného dramatika Františka Langera psal ve svých poetických metaforách o tom, že v hladovém těle sídlí vlastně dvě duše, které se dožadují ukojení. A to jim zcela jistě může poskytnout kuchyně, o které již slavný francouzský básník Guillame Apollinaire soudil, že spolu s ruskou, francouzskou a italskou patří k nejlepším kuchyním světa.
Židovská kuchyně se opírá o ustanovení stará tisíce let. Náboženství hrálo v životě židovského národa rozhodující úlohu a bylo základem jeho svébytnosti. Proto byly také veškeré předpisy, týkající se denního života a tedy i jídla, přísně dodržovány. Předpisy se týkaly především rozdělení zvířat na rituálně čistá a nečistá a tedy způsobilá k požívání nebo naopak. V židovské kuchyni jsou přísně oddělovány i pokrmy mléčné a masité a s tím souvisí i oddělování nádobí, náčiní, příborů i utěrek. Zabíjení a zpracování masa podléhá neměnnému zákonu a může ho vykonávat jen oprávněná osoba.
Všechny tyto příkazy a zákazy měli za cíl zachovat svébytnost národa, který byl rozptýlen do všech světových stran.
Český čtenář neměl celá desetiletí možnost dozvědět se o židovské kultuře cokoliv pozitivního. Toto tabu se paradoxně týkalo i kuchyně.
Jako v každé kuchyni, rozlišuje i židovská kuchyně pokrmy všedního a svátečního dne. Bezesporu nejznámějším židovským svátkem je šábes. Na stůl v té době přijdou tradiční pokrmy: gefilte fiš - ryba v rosolu, polévka, telecí nožičky, sladký dezert - cimes a barches - sobotní chléb. Druhý den se podává pokrm pokrmů - šoulet.
Uveďmě těchto několik předpisů nejznámějších pokrmů a zkusme se přesvědčit o pravdivosti tvrzení básníka Guillauma Apollinaira:

Gefilte fiš

Kapra zbavíme šupin, odřízneme hlavu, opatrně vybereme vnitřnosti, aniž kapra rozřízneme. Vnitřek vypláchneme. Vyjmeme páteř a kosti. Z hlavy odstraníme oči, vyřízneme skřele a důkladně propláchneme. Hlavu i páteř vaříme ve vodě a vývar uschováme. Umeleme rybí maso, 150 g ve vodě namočených a vymačkaných macesů (macesy připomínají biblické nekvašené chleby) a 300 g oloupané cibule. Přidáme dva žloutky, sníh ze dvou bílků a 70 g oloupaných a drobně posekaných mandlí. Ochutíme solí, pepřem a cukrem a vše řádně promícháme. Naplníme kapří kůži po jednotlivých dílech masovou směsí, porce zalejeme teplým vývarem a zvolna vaříme asi deset minut. Přidáme 200 g drobně pokrájené cibule, 50 g pokrájených rozinek a 50 g posekaných mandlí. Osolíme, opepříme a podle chuti přisladíme. Vaříme dalších 15 minut. Před ukončením varu přidáme 40 g želatiny, namočené ve vodě. Po odstavení na oválné míse sestavíme z jednotlivých porcí včetně hlavy a ocasu původní tvar kapra, polejeme ho vývarem a necháme ztuhnout. Podáváme s chalou - neboli barchesem, sobotním chlebem.

Telecí nožičky

Opláchneme 4 nožičky, zalijeme je vařící vodou, osolíme a dáme na třicet minut vařit. Přidáme 200 g opláchnutých rozinek a uvaříme doměkka. Znovu osolíme, opepříme, podle chuti okyselíme octem, rozšleháme 5 celých vajec a postupně je vmícháme do vývaru. Dále již nevaříme.

Cimes

Nakrájíme na drobné kostičky 300 g sušených švestek, 200 g křížal, 100 g sušených hrušek a přikrájíme k tomu 100 g hroznů. Zalijeme vařící vodou a uvaříme doměkka. Ochutíme skořicí a cukrem.

Chala čili barches (sobotní chléb)

Lehce rozetřeme asi 45 g droždí s lžičkou cukru a rozmícháme ve 200 ml vlažné vody (30 stupňů C). Necháme alespoň 5 minut na teplém místě, aby vzešlo. Do mísy nasypeme 1 kg polohrubé mouky, 40 až 100 g cukru podle chuti, 3 žloutky a 1 celé vejce, 100 ml jemného oleje nebo másla a lžičku soli. Mezitím droždí, které nám vzešlo přidáme do mísy a s ním ještě asi 150 až 200 ml teplé vody (37 stupeň C) a začneme vypracovávat těsto. Pak těsto znovu vložíme do mísy, přikryjeme čistou utěrkou a dáme na teplé místo kynout.
Nakynuté těsto rozdělíme na pomoučněném vále na dvě části (na pátek a sobotu). Klasickou velkou chalu pleteme jako vánočku - těsto si rozdělíme na osm dílů, základ upleteme ze čtyř pramenů, další patro ze tří pramenů, zbývající díl rozdělíme na dvě části, spleteme je a ozdobíme jím vršek chaly. Pak necháme chaly na plechu ještě asi čtvrt hodiny kynout. Před vložením do trouby je potřeme vejcem rozšlehaným s trochou vody a podle chuti posypeme například mákem. Pečeme v dobře vyhřáté troubě asi dvacet minut.

Šoulet

1 kg fazolí namočíme přes noc do vody. Stejně naložíme asi 1/2 kg velkých krup. Druhý den vezmeme půl husy nebo 4 husí stehna. Husí maso nakrájíme na velké kostky, pokud použijeme stehna, necháme je vcelku. Maso vložíme na husí sádlo nebo na olej a krátce obděláme. Pak přidáme 5 velkých, drobně pokrájených cibulí, až zrůžoví. Utřeme nejméně 3 hlavičky česneku a přidáme k masu a cibuli. Osolíme a přidáme koření: lžičku pepře a zázvoru a krátce osmahneme, aby se koření rozvonělo. Přidáme 1 lžíci pálivé a 1 lžíci sladké papriky, vzápětí zalejeme hovězím vývarem a dáme krátce dusit do trouby.
Mezitím vaříme fazole a kroupy v téže vodě, ve které se namáčely, spolu s několika hovězími kostmi, z nichž jedna musí být morková. Podušené husí maso vyjmeme z trouby a vložíme do směsi fazolí a krup. Podle potřeby přidáme vařící vodu nebo vývar, osolíme a přikryté vaříme na velmi mírném plameni několik hodin doměkka, popřípadě můžeme vložit pekáč nebo hrnec s dostatečným množstvím vody do mírné trouby. Fazole můžeme nahradit hrachem nebo čočkou, kroupy zase rýží. *(mk)*

SOKOLSKÁ ŽUPA RAKOUSKÁ

1010 Wien, Drachengasse 3 5
Tel./ fax ++43 1 604 87 04
(DI Nováček),
e-mail: novacek.wien@aon.at

Župní družstvo volejbalu

Vedoucí odboru Anton Florián
Tel.: 586 86 86
Trénink mužů ve čtvrtek
od 19,30 do 21,00 hod
v Rundhalle Alt Erlaa

Župní trénink ve stolním tenisu

Po 19,30 - 21,00 hod
Sokolovna 1170 Wien,
Steinergasse 7
info - večer tel.: 802 53 82,
br. Rodt

Sokol Vídeň III / XI.

Česká škola,
1030 Vídeň,
Sebastianplatz 3
Čtvrtek:
ženy od 19,00
do 21,00 hod.

Zájemci o volejbal

bližší informace:
N.Štěrbová tel.: 967 84 93 ,
e-mail: K.Sterba@gmx.at

SOKOL VÍDEŇ X

Sokolovna 1100 Vídeň, Angeligasse 21, Tel.: 01/600 20 20
Info - tel.: 0676/964 59 74, Fax: ++43 1 604 60 12
e-mail: sokol10@aon.at

Pondělí:	taebo	9:00 - 10:00
	dorost	17:30 - 18:30
Úterý:	žactvo	17:00 - 18:00
	showdance	18:00 - 19:00
	aerobic	19:00 - 20:00
	badminton	20:00 - 21:00
	fotbal	21:00 - 22:30
Středa:	body fit	9:00 - 10:30
	badminton	19:00 - 21:00

Každou 1. středu v měsíci **seniorské odpoledne** 14:00 - 18:00. Hosté vítáni.

T.J. SOKOL VÍDEŇ XII / XV

Info: tel. 713 31 88/20 přes den
e-mail: sokol.12-15@aon.at

Pod odborným vedením a v mateřském jazyce máte vy a vaše děti možnost se zúčastnit:
CVIČENÍ v nové SOKOLOVNĚ, Vídeň 10, Angeligasse 21

Předškolní žactvo, žáci a žákyně od 6 do 14 let cvičí základní sportovní gymnastiku
pod vedením způsobilých vedoucích
každý čtvrtek od 17,30 do 19,00 hodin

Dorostenky a ženy
kondiční posilovací gymnastika s moderní hudbou
každý čtvrtek od 19,30 do 21,00 hodin

Dorostenci a muži
základní sportovní gymnastika a hry (volejbal, nohejbal, sálová kopaná)
každé pondělí od 19,30 do 21,00 hodin

další akce:
5. 10. 2003 v 16 hod. - **Odpoledne věnované Jaroslavu Haškovi** (1883-1923).
Kromě videoukázek z různých inscenací Švejka si poslechneme také méně známé povídky v přednesu známých ochotníků.
11. 10. 2003 - Moravské hody v sále fary Gatterholz,1120 Vídeň.Tato tradiční zábava má ryze domácí ráz a zúčastňuje se ji pravidelně hojně mládeže.
Prosinec 2003 Vánoční oslava v klubovně tělocvičny Angeligasse.
17. 1. 2004 Sokolské ŠIBŘINKY - Tento velký taneční podnik se koná v "Haus der Begegnung" v 15.okrese. Zde můžete spatřit velké množství českých a moravských národních krojů .

SOKOL VÍDEŇ XVI / XVIII

Sokolovna 1170 Wien, Steinergasse 7

Pondělí:	žactvo	od 18,00	do 19,15 hodin
	župní trénink ve stolním tenisu	od 19,30	do 21,00 hodin
Úterý:	župní zdravotní cvičení pro ženy a muže	od 16,00	do 17,30 hodin
	gymnastika a nářadí ženy a muži	od 19,30	do 21,00 hodin
Čtvrtek:	cvičení žen	od 20,00	do 21,30 hodin
Pátek:	cvičení a odbíjená pro starší žactvo a dorost	od 18,30	do 20,00 hodin
	cvičení mužů	od 20,00	do 21,30 hodin

Sokol 12/15

16. března se konala v klubovně tělocvičny v Angeligasse valná hromada sokolské jednoty 12/15.
V bratrském prostředí byla jednohlasně vyslovena důvěra odstupujícímu výboru a po přečtení kandidátní listiny byl jednohlasně zvolen výbor na další období. Z výboru odešel br.Vlček pro zaneprázdnění. Novým členem se stal br.Rudolf Cainer. Jinak zůstáváva složení výboru stejné jako předešlé období.

Odpoledne, 26. 4. 2003 se konala procházka Vídní v rámci cyklu "České památky ve Vídni". Tentokrát byl navštíven pod vedením ses. Beranové a br. Stejskala "Zentralfriedhof, Luegerkirche a Ehrengräber". Procházky se zúčastnilo ca.20 návštěvníků.V podrobném výkladu jsme se dozvěděli o minulosti a přítomnosti tohoto ve střední Evropě největšího vídeňského pohřebiště. Navštívili jsme též hroby českých krajanů, jako Dr. Emila Holuba, Jana Drdly, pátera Novotného aj.
Další procházka je plánovaná na jaro 2004.

Po několika letech odmlky se letos opět koná jarní veselice, v zahradě české školy,1030 Wien, Sebastianplatz 3. Myslíme si, že je dobré, dát krajankám a krajanům příležitost se sejít a popovídat si v přátelském ovzduší. Doufáme, že v této dlouholeté tradici budeme zase každoročně pokračovat.

Vydařená Jarní veselice Sokola XII/XV

Po delší, dokonce několikaleté, přestávce pořádala Sokolská jednota XII/XV opět Jarní veselici. Konala se 19. června v zahradě české školy. Proč zrovna tam? Tímto rozhodnutím byli všichni návštěvníci nadšeni, protože toto místo každý zná, je snadno dosažitelné z různých konců Vídně pro všechny, i bez auta, s dobrým dopravním spojením, poskytuje příjemné posezení pod širokými stromy a tím vytváří pěknou atmosféru. A tak se sešli známé tváře ze všech menšinových spolků, včetně několika miminek v kočárcích.

I děti si přišly na své, vyskákaly se na Luftburgu, v hojném počtu se zúčastnily různých her, někteří sami, jiní zase spolu s některým z rodičů.

Společné posezení zpestřil hudebním doprovodem na elektronické piano krajan z Moravy, mnozí si i zazpívali známé české nebo moravské písničky.

Aby nikdo netrpěl žízní ani hladem, postarali se organizátoři o dostatečný počet soudků budějovického piva, vinného střiku, ovocných šťáv pro děti, grilovaného masa a velký výběr moučníků - vše domácí výroby, chuťově vynikající a na pohled výstavní.

Návštěvníci byli velmi spokojeni, a tím také pořadatelé. Všichni se těšíme na další setkání na Jarní veselici 2004 opět při tak dobré náladě a pěkném počasí, jak tomu bylo letos!

JH

Praha chce své olympijské hry

Olympijské hry v Praze? Pro české sportovce je to zatím jenom sen. Ale vedení hlavního města se rozhodlo tento sen realizovat - už za třináct let. "Praha je natolik jedinečná svou polohou, historií i vzhledem, že je pro pořádání podobné události mezinárodního významu vhodným místem," prohlásil na jednání městské rady primátor Pavel Bém a předložil návrh, jehož název jasně napovídá, o co město usiluje: "Praha olympijská." Sportovní svazy a městští úředníci uvažovali o uspořádání letních olympijských her v české metropoli už dříve, ale teprve nyní o něm začali zcela vážně jednat. V současné době město zjišťuje, jaké má k olympiádě předpoklady a co mu zatím chybí. Podle dosavadních studií by musela Praha postavit desítky nových sportovišť a současná zrekonstruovat. Musela by také dobudovat důležité dopravní tepny či některé linky metra. Kolik by olympijské hry stály, zatím není jasné. Mluví se až o sto miliardách korun. Zdaleka ne všem politikům se proto návrh líbí. Současná jednání zatím definitivně neznamenají, že Praha bude opravdu na uspořádání her kandidovat. To se ukáže až po dokončení mnoha analýz.

jp

Konec ligy se skandálem

Českým fotbalovým mistrem se stala podle očekávání pražská Sparta. Její korunovaci ovšem provázely četné problémy a nejasnosti. Konfliktním bodem se stalo derby s dalším pražským týmem Bohemians. Za stavu 2:1 ve prospěch Sparty byl totiž inzultován asistent hlavního rozhodčího a zápas musel být předčasně ukončen. Bohemians potrestal Českomoravský fotbalový svaz pokutou, uzavřením vlastního hřiště na několik zápasů a také kontumační prohrou. Toto rozhodnutí pomyslně korunovalo Spartu jako krále ligy a také prakticky předurčilo Bohemians k sestupu. Oslavy ligového vítězství si však hráči Sparty moc neužili, protože dlouho nebylo jasné, zda se Bohemians proti verdiktu neodvolají. Konec ligy tak získal nepříjemnou pachuť nechutných tahanic u zeleného stolu. Situace Bohemians přitom není zrovna růžová - nejen, že tým s velkými tradicemi opět po několika letech sestoupil, ale hlavně se potýká se závažnými ekonomickými obtížemi, které udělená pokuta a zákaz hrát na vlastním hřišti ještě prohloubila. Podle některých představitelů týmu dokonce hrozí, že Bohemians nebudou kvůli finančním problémům moci hrát ani druhou ligu. Na druhém místě ligové tabulky skončil odvěký rival Sparty tým Slavie Praha a třetí příčku zajišťující účast v poháru UEFA nakonec uhájil další pražský reprezentant Viktorie Žižkov. Společně s Bohemians pak sestupuje tým Hradce Králové, opačným směrem do první ligy putují mužstva Opavy a Viktorie Plzeň.

(MaFr)

Jan Kodeš - 57 let

Tenisová legenda. Jeho triumf ve Wimbledonu 1973 pomohl k sejmutí nálepky nechtěného buržoazního sportu před tehdejší komunistickou mocí v Československu.
Z českých hráčů vyhrál Wimbledon jen Kodeš a Jana Novotná (1998). Dále Martina Navrátilová (celkem 9x, ale až po emigraci do USA) a Jaroslav Drobný (1954 jako Egypťan).
Vítěz Roland Garros 1970 a 1971, člen vítězného týmu DavisCupu 1980, nejlepší sportovec Československa 1973.
V roce 1990 přijat do tenisové Síně slávy v americkém Newportu.
Pod jeho patronátem vyrostl nový tenisový areál v Praze na Štvanici, 12 let zde dělal ředitele turnaje ATP a šéfa tenisového svazu (1994-98).
Rozvedený, syn Jan (31), dcery Tereza (27) a Anička (7).
Jednatel Hugo Boss v České republice.

Vadí mi uspokojení dnešních hráčů

Dodnes má Jan Kodeš doma schovanou tenisovou raketu, s níž vybojoval svůj životní úspěch - Wimbledon. Její hlava je už zlomená. Hrál s ní tak dlouho, dokud nepodlehla razanci bekhendu. Úderu, kterým se Kodeš začátkem 70. let proslavil.
Energie má Kodeš stále dost. „Hergot, já když vidím dnešní tenis, pustil bych se do nich, to by koukali," nabírá Kodeš rychle tempo.

Vy máte ale elán! Připadá mi, že u tenisu se dneska moc nemyslí, jen se mlátí do míčů.

Takže je vám líto, že tenis už nehrajete? Chybí vám? Ale ne, věk nezastavíte. Když chci, tenis si zahraju.

Jak často? Zkouším to třikrát týdně. Jsem spokojený. Bohatě to stačí na údržbu. Mám stálé soupeře, bývalé tenisty.

Nikdo z byznysu, kde se dneska pohybujete? Ne, oni tenis neumí.

Pořád máte ze všeho nejlepší bekhend?
Myslím, že mi slušně jdou všechny údery. Horší je to s pohybem. Kurt je veliký, už nemám start na míč, marná sláva. U tenisu přitom rozhoduje pohyb. Jakmile nejste včas u míče, děláte chyby. Ve světové špičce jsou ti, kdo mají rychlejší nohy, reakci a myšlení.

Kdy jste jako hráč cítil, že už vám nohy „neběhají"?
Kolem třiceti. Jako mladý jsem miloval dlouhé pětisetové bitvy, kdy zdánlivě prohraný zápas najednou otáčíte. Krásně dlouhé výměny míčů, jako na pařížské antuce, kde jsem dvakrát vyhrál turnaj. Najednou jsem si říkal, hlavně nesmíš pokazit první set, aby se zápas neprotahoval. Začal jsem se držet rady Artura Asheho (první černošský vítěz Wimbledonu 1975 - pozn. red.): nesmíš se nechat honit. Starší tenista musí víc riskovat v úderech, aby byly výměny co nejkratší.

Baví vás dneska sledovat tenis?
Podle zápasů, o co jde, kdo hraje. Nezajímá mě první, druhé kolo někde na turnajích, ale finále nebo Davis Cup. Musí tam o něco jít. Tenisu jsem jinak přesycený.

I pro vás je tenis nudný? Že u chlapů rozhoduje jen tvrdý servis, že dívky jsou obtloustlé a hekají?
Nemáte úplně pravdu. Tenis je strašná dřina, fyzická i psychická. Jste na kurtu úplně sám, nemůžete se za někoho skrýt, když se vám nedaří, jako ve fotbale.

Vadí vám tedy něco na tenise? Uspokojení dnešních hráčů. Když se někdo zabydlí na 40. místě světového žebříčku, má vystaráno. Stačí mu peníze, jezdí po světě, na ostatní věci kašle. Ale proč se nechce dostat do první pětky? Jen výjimky se chtějí stát šampióny. Obětují prázdniny, koupání, výlety. Kariéře se musí všechno podřídit.

Ve vaší generaci chtělo být víc lidí první na světě? Mám ten pocit. Přitom nebyly zdaleka takové peníze. Dnešní hráči nemají svou osobitost. Už se neříká, jdeme na McEnroeho, tam se bude něco dít. Tenisté jsou vydřené mašiny bez vtipu, odvahy, myšlení. Nemají kuráž do toho šlápnout, hrají na jistotu.

Co by tenisu pomohlo? Navrátilová navrhuje zmenšení hlavy raket.
Dobrý nápad. To by rozdělilo hráče na dvě skupiny: kdo tenis umí a kdo moc ne. S větším výpletem rakety se jednodušeji míč trefuje, pomáhá to průměrným hráčům. Kdyby se rakety zmenšily, viděli by se, jak je tenis těžký. Ale výrobci raket by se asi bouřili.

Proč? Vždyť by jim rostly tržby, kupovaly by se nové rakety.
Možná.

Jak jste řešil samotu?
Lítal jsem často domů. Třeba jen na dva dny. Ostatní se divili, já ale potřeboval svou postel. Dva dny mě dokonale zregenerovaly a daly novou chuť.

V sobotu letíte do Wimbledonu. Čeká vás turnaj veteránů, setkání se známými. Na co se těšíte víc? Na obojí. Čekají mě těžké zápasy, jsem v kategorii nad 45 let a v ní budu patřit k nejstarším.

Myslíte, že jednou přijedete do Wimbledonu a už tam nebude tráva?
Kdepak, mě tráva přežije. Tradice Wimbledonu je neporazitelná, to není Forest Hills nebo Melbourne, kde ji zrušili. Angličané ví, že kdyby trávu strhli, tak se stanou běžným turnajem. Takhle mají výjimečnost.

Co vás napadne, když někdo řekne Wimbledon 1973?
Semifinále s Taylorem. Byl o tři roky starší, hrál doma, tlačilo ho prostředí. Věděl jsem, že když ho porazím, vyhraju celý turnaj.

Považujete si něčeho víc než wimbledonského triumfu?
To je vrcholná cena, po níž každý touží. Jako tenista jsem ale vždy měl blažený pocit ze zápasů, kdy všichni ode mě čekali vítězství, které nebylo vůbec jisté. S hráčem, který byl stejný kvalitou jako já. Třeba bitva s Nastasem ve finále Paříže. Nebo když se v Davis Cupu čekalo, že udělám dva body, protože jinak by se nepostoupilo. Prostě splněná tíha zodpovědnosti.

Tenis vám pomohl k penězům, vybudovat si postavení. Co ještě?
Poznat svět, pomoci rodině. Můj otec byl soukromý právník a začátkem 50. let ho odstavili na dělníka do ČKD. Svařoval příruby. Já měl třetí nejlepší prospěch na základce a stejně mě nepustili na střední školu. Jako syn živnostníka jsem nemohl. Vstával jsem v pět ráno a jezdil přes půl Prahy učit se frézařem. Jednou jsem řekl, že už končím s tenisem, nemám na něj čas. Sparta mi nabídla přestup. Dal jsem si podmínku, že táta musí být opět právníkem. Zařídili mi i gymnázium.

Pracujete u firmy Hugo Boss. Jak vypadá váš pracovní život?
Zodpovídám za běh dvou obchodů. Jezdím do Německa, každý čtvrt rok se tam vybírá kolekce pro jaro, léto, podzim a zimu. Podle vzorků se pak šijí obleky.

Nemrzí vás, že stojíte stranou tenisu, ani třeba netrénujete?
(Odmlčí se, přemýšlí). Jo i ne. Cítím za tím nevděk některých lidí, na druhou stranu úlevu, že se nemusím handrkovat s maloměstským myšlením.

Jak to myslíte?
My Češi se pořád hádáme o věcech nepodstatných, v politice i jinde. Ztrácíme tím čas. Vemte si referendum kolem vstupu do EU: nakonec lidi řeknou ano, ale co všechno tomu předcházelo.

A nevděk?
Připadá vám normální, když Suková, Hřebec, Mandlíková, Šmíd i já nejsme v tenisu? Provinční funkcionáři, kteří ho u nás vedou, jsou rádi. Jinak by totiž padli do stínu lidí, kteří pro tento sport skutečně něco udělali.

Rozmlouval JAN ŠVĚD

KOREC und BLAŽEK OEG

Restaurant PRESSBURG

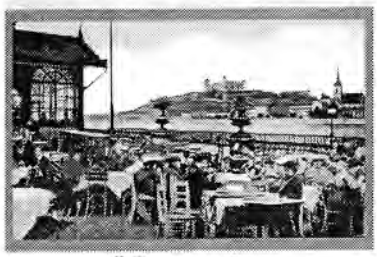

Öffnungszeiten:

Mo –Fr 09,00 – 19,00 Uhr
Sa 09,00 – 15,00 Uhr
Täglich Mittagsmenü
Spezialitäten aus der ganzen Monarchie
Trennkost- und Seniorenkarte
Simmeringer Hauptstrasse 96a, 1110 Wien
Tel.: + 74 331 81
Přímo v nákupním centru Simmering
3 h parkování v garáži zadarmo.

Danica Korecová
majitelka
fa. KOREC
Veľké Uherce 301
Slovensko
tel./fax: 038/7486 159
Informace v reštauráci Pressburg

Česka, 26 let, absolventka VS, velmi dobré znalosti němčiny, hledá práci v domácnosti - péče o starší lidi, děti ap. S možností bydlení.
Tel.: 00420608847411,
E-mail:rudolfovap@centrum.cz

K prodeji v Praze: 3,5 pok. byt u zamku Troja a Stromovky, 105 m² + garage / 235 000 Euro
tel. 01 823 49 63 (prace)
vaclavik@tiscalinet.ch

Opatrím staršieho pána, alebo pani, prípadne vypomôžem v domácnosti aj pri deťoch v český hovor. rod., seriozne.
tel. 0903 47 48 46 ,
z Rakúska: 0042 1 903 474846

BONAPARTE PENSION

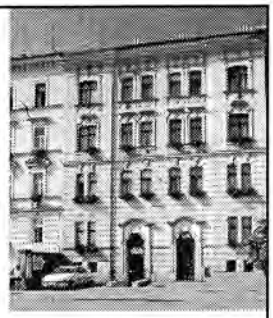

Nabízíme komfortní ubytování,
sprcha/ vana, WC, Sat/TV, telefon,
minibar, snídaně - bufet.
Možnost parkování před domem.
Pension se nachází asi 100m. od stanice metra Anděl.

Radlická 38, 150 00 Praha 5
tel.: +420 251 56 52 83 Tel./fax: +420 251 56 22 82
www.okservis.co.uk/pension.html, e-mail: bonapart@mbox.vol.cz

TS
TISKÁRNA SLÁDEK ZNOJMO
ofsetový tisk • barevné kopírování
• grafické studio •
Rudoleckého 23, CZ - Znojmo
tel./fax 515 22 57 30
e-mail: info@tiskarna-sladek.cz
www.tiskarna-sladek.cz

KLUß

INZERCE

výška cm	šířka cm	EUR měsíčně
2,5	5,2	4,00
3,3	10,0	7,50
6,5	5,2	7,50
7,5	6,4	11,00
7,5	8,0	13,50
7,5	10,0	17,00
5,0	17,0	19,00
12,7	19,8	57,00

Ostatní inzeráty na dotaz
Barva inzerátů: černo-bílá
Rámeček nebo i černá písmena na světlešedivém pozadí jednorázově + 2 EUR. Inzerovat je možno pouze společně s objednávkou časopisu 22EUR ročně. Při celoroční objednávce platíte pouze 10x
Bankovní spojení: Bank Austria
Číslo účtu: 683 035 901 BLZ: 12000
Mezinárodní bankové spojení:
IBAN:AT 031200000 683 035 901
SWIFT: BKAUATWW

Nezapomeňte vždy uvést účet!
Objednávka tel.: 0043 1 79 97 136, Fax: 0043 1 79 88 454
E-mail: kulturklubcs@EUnet.at

Privátní inzerce - hledání práce – je bezplatná. Nabízíme bezplatnou inzerci pořadů všem českým a slovenským institucím a spolkům.

Jste otevřený, podnikavý a chcete aktivně využít mezinárodní perspektivy a šance? Velká zodpovědnost, odměna podle výkonu a aktivní spolupráce jsou předpoklady, za kterých byste chtěli začít novou práci. Mluvíte plynně německy a hledáte nadstavbový úkol, kde byste mohli aktivně využít

svoje jazykové znalosti?

PAK JSTE U NÁS SPRÁVNĚ

HLEDÁME PRÁVĚ VÁS.

FINANČNÍ PORADCE & PRAKTIKANT PRO MANAGEMENT

Česká Republika, Slovensko, Polsko

Náš zákazník je renomovaný podnik v oblasti hospodářského poradenství, u něhož na Vás čekají mezinárodní perspektivy vedoucího postavení na trhu, atraktivní příjem a povolání s budoucností investičního poradce.

Získáte solidní státně uznané vzdělání ve Vídni a posléze budete v České Republice samostatně a nezávisle jednat. Vaším úkolem bude vytvořit český trh.

Vaše písemné odpovědi zasílejte, prosím, na:

Bridge it Unternehmungsberatung GmbH, An den Hülben 1, 1010 Wien, Österreich nebo office@bridge-it.at

Divadlo Brett – 1060 Wien, Münzwardeingasse 2,
tel: 587 06 63, fax: 586 91 55,
theaterbrett@Eunet.at,
www.theaterbrett. at
úterý – sobota od 20 hod.

Theater moki
Mobiles Theater für Kinder
tel 01/505 98 06
e-mail: theater.moki@chello.at
www. theater-moki.at

Slovenský inštitút
Slowakisches Institut Wien
Slowakisches Institut
SLOVENSKÝ INŠTITÚT
Wipplingerstr. 24 – 26, 1010Wien
Tel./Fax.: 43 /1 / 53 54 057
E-mail: si.wien@gmx.at

AUSTRO-BOHEMIA PRESS,
P.O.Box 34, A-1071 WIEN, Austria
Tel.: 526 37 79, 0699 10596078,
Fax: 812 36 50
e-mail: austrobohemia@yline.com

Atelier JAN -
Umění z kůže
Jan & Tamara Brabenec,
Spittelberggasse 7,
1070 Wien,
tel./fax: 526 54 22,
po-pá 13-18 hod.,
so 10-14 hod.

TSCHECHISCHES ZENTRUM
ČESKÉ CENTRUM
TSCHECHISCHES ZENTRUM ČESKÉ CENTRUM
Herrengasse 17, 1010 Wien
Tel. – Fax: 0043 1 5352360 – 14,
E-mail: ccwien@czech.cz

STAROŽITNÍK: FIEDLER V.
Restauruje / nakupuje / prodává. Zájem o nákup českých malířů. Zprostředkování bude honorované. V. Fiedler, Vídeň 7, Siebensterng. 20. Tel. 523 35 81, mobil 0664/3566676.

MÁTE PROBLÉM?
Platíte hodně? Rád vám poradím ve všech otázkách pojištění a financování. Rychle-spolehlivě-seriózně. Marek Jedlička, 985 9070/24, priv. 259 37 29, Rennbahnweg 46/2/8, 1220 Vídeň.

Tschechische Zentrale für Tourismus
Česká turistické centrum
Herrengasse 17, 1010 Wien
Tel.: 004301 / 533 21 932-3
Fax: 00431 / 533 21 934
E-mail: tourinfo-wien@visitczechia.at
www.visitczechia.cz

VÝHODNÉ UBYTOVÁNÍ VE VÍDNI
M. Seďa, 1070 Vídeň,
Westbahnstr. 18.
Tel. 524 38 73, 6172706

Orel
Informace: starosta
Petr S. Kubát,
tel. 923 05 38; 0699 19 23 05 38,
petrskubat@hotmail.com

Schweizerhaus
PRATER

Po Vídni se všude říká pivo pij u Kolaříka

1020 Wien, Prater 116
tel.: 728 01 52
e-mail: info@schweizerhaus.at

denně od 11 – 23 hodin
česká a vídeňská kuchyně

Raumdekor
ANTON FLORIÁN
MALERMEISTER
TEL.+FAX **586 86 86**
1060 Wien, Hofmühlgasse 18
E- mail: antonflorian@aon.at

MALEREI - STUCK
JALOUSIEN - ROLLO
ANSTRICH - TAPETEN
TEPPICHE - VORHÄNGE
STIL- UND LIFTKARNIESEN
WAND- UND BODENBELÄGE
FARBEN - LACKE - WERKZEUGE
>>> *sleva pro krajany*

sano tours
KUONI
Reisen zum Wohlfühlen

Reisebüro Lopreis Zorika,
Vídeň 3, Rennweg 21,
tel. 715 95 55, fax 715 95 56
Zařídí pro Vás cesty do celého světa
letadlem, autobusem, vlakem, lodí.
Sleva pro krajany. Mluvíme česky.

SIMMERINGER TAPETENPALETTE

Tapeten – Teppich – Vorhänge – Karniesen
Farben – Lacke u.v.a.

INKU Fachberater

Inh. L. u G. Lunghammer
A-1110 Wien, Simm.Hauptstr.189
Tel./Fax:01/7698200

Böhmerwald
Böhmische Spezialitäten

Restaurace BÖHMERWALD rodina Stuchlíková

„česká kuchyně a speciality",
Oslavy pro malé i větší skupiny v romantickém prostředí české - slovenské restaurace.

Na Vaše objednávky se těší rodina Stuchlíkova
1040 Wien, Argentinerstr. 66 / Wiedner Gürtel 20
e-mail: boehmerwald@aon.at
otevřeno: po-ne 10-23 hod., tel./fax: 505 72 34

Zur Böhmischen Kuchl

Speciality české a moravské kuchyně:
Držťková polévka, bramboráky, svíčková, lívanečky,
Budějovické a Velkopopovické pivo
na Vaší návštěvu se těší Dagmar Ficenec

1080 Wien, Schlösselgasse 18, tel: 402 57 31
otevřeno: po - pát od 11,00 - 15,00 a 17,30 - 23,00

KLEINES WIENER CAFE
Denis Bezucha, 1080 Wien,Kochgasse 18
Tel: 01/402 32 07
po-pá 9,00 – 22,00, so 10.00-20,00
neděle zavřeno
Kavárna s českou kuchyní
Oslavy na objednávku
Budějovické pivo

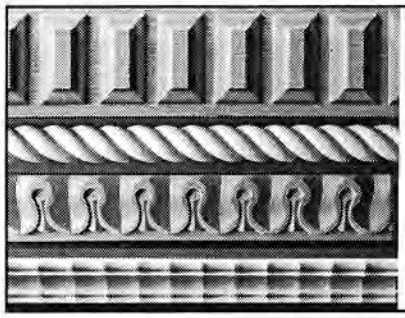

FRANZ KOLÁŘ GmbH
Dřevěné lišty
a mřížky
KOLAR
Josef-Strebl-Gasse 8, 2345 Brunn/Geb.
Tel: 02236/31724, Fax : 02236/323 96
Email: office@kolar.at ; www.kolar.at

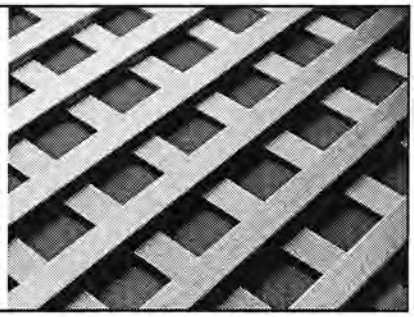

ZLATNICTVÍ, HODINÁŘSTVÍ
Richard Arnold - Opravy šperků a hodin; předělávky, vlastní výroba (též z doneseného materiálu).1100 Vídeň, Buchengasse 88, tel. / fax 604 54 85, po-pá 9-12 a 14-18 hod., so 9 -12 hod.

ZNÁMKY - MINCE
Odborný obchod Emanuel Topol, Vídeň 17, Ottakringerstr. 82, tel. 486 42 12
po-pá 9.30-12.30, 14.30-18, so 9.00-12.00

PRODEJ A OPRAVY VEŠKERÉ ELEKTRONIKY.
Krajanské ceny, TV-Service, T. Nohynek, Landstr. Gürtel. 17, 1030 Wien, Tel./Fax: 798 47 08

OVĚŘENÉ PŘEKLADY
dokumentů aj. Dr. Dietmar Koller, Weideng. 2, 2333 Leopoldsdorf, Práce: Riemerg. 7, 1010 Vídeň, tel. 02235/44637, mobil 0676/37 62 117, práce 01/515 28-444, e-mail: dietmar.koller@univie.ac.at, http://koller.cjb.net, fax: 2253/44638

OVĚŘENÉ PŘEKLADY
Mag. Lenka Kovarik, 1210 Vídeň, Felix-Slavik-Str. 3/1/10. Tel./fax: 2908809 mobil: 0699/11 80 75 81

OVĚŘENÉ PŘEKLADY
dokumentů, smluv, úřed. listin a tlumočení. Dr. Milan Košíček, 1030 Vídeň, Salesianerg. 17. Tel./fax: 714 07 27, 0664/2537951.
E-mail: m.kosicek @A1.net

OVĚŘENÉ PŘEKLADY
úředních listin, dokladů a.j. , tlumočení
Mgr. Pavlína Böhmová,
Laxenburgeger Str. 50/26
1010 Wien, tel./fax 9544076, 0699/19544077
e-mail:pavlina@chello.at

ČESKY MLUVÍCÍ PRÁVNÍK
Adresa je k dispozici v redakci.

Divadelní ochotnický spolek
VLASTENECKÁ OMLADINA
1030 Wien, Sebastianpl. 3
kontakt tel.: 02273 7604

Sdružení Čechů a Slováků v Rakousku
Malá klubovna školy Komenského
1030 Wien, Sebastianplatz 3
středa 10 - 12 hod. tel: 64 01 317
"sekretariát" středa od 16 do 18 hod.
(mimo školních prázdnin a svátků)

Rakúsko-slovenský kultúrny spolok
SEKRETARIAT RSKS
út 8 - 9,30 hod. a čt 17-18,30 hod.
Otto BAUER Gasse 23 /11, 1060 Wien
tel.: 00431 596 13 15,
fax: 00431 595 57 99

Europäische Mittelschule Wien
European Middle School Vienna
1070 Wien, Neustiftgasse 100
Tel: (+43 1) 526 19 78
Fax: (+43 1) 526 19 78-210
Direktion: Christine Schiller, M. A

EUROPÄISCHE VOLKSSCHULE
Europaklasse mit verstärktem Englischunterricht im Team mit Englisch native teacher ab der ersten Klasse Zusatzangebot ab der 3. Klasse: Sprachclubs in Französisch, Ungarisch, Tschechisch, Slowakisch, Italienisch Volksschule Dr. Leopold Zechnerschule, 1150 Goldschlagstr. 14 / Tel.9824609
Volksschule Sir Karl Popper 1150 Benedikt Schellingerg. 1-3 / Tel.9823403

DUCHOVNÍ SLUŽBA
České katolické misie
Katholische Mission für Tschechen
1030 Hagenmüllergasse 31,
Tel. záznamník 0222/715 48 42.
Postfach 134, 1091 Wien
Římskokatolický kostel
„Nejsvětějšího Vykupitele"
Tschechische Erlöserkirche
1030 Wien, Rennweg 63
Mše svatá v českém jazyce, každou neděli a zasvěcený svátek v 10 hodin.
Duchovní správce: P.TH.Dr. Jan Horák
kostel Panny Marie na rohu
Linz, Herrenstr. a Redigierst. v centru města
Mše svatá v českém jazyce, každou sobotu v 16,30 hodin. Duchovní správce: P.TH.Dr. Josef Valerián SDB, tel. 0732 779 339

Římskokatolická
Katedrála sv. Štěpána
Wiener St. Stephansdom
svatá zpověď pondělí 16–18, úterý 15–17, středa 13–14 hod.

Římskokatolický kostel
„Panny Marie na nábřeží"
Kirche Maria am Gestade
1010 Vídeň, Salvatorgasse 12
Mše sv. každou neděli
a zasvěcený svátek v 8.30 h

Kostol Panny Márie Snežnej
1030 Wien, Jaquingasse 12
Svätá omša s kázňou v slovenskom jazyku každú nedeľu a v zasvätený sviatok o 18 hodine.

Klemens Maria Hofbauer klub
Čes. kat. spol. při chrámu Panny Marie na Nábřeží 1010 Wien, Seitzerg. 5/IV
otevř. kaž. pá do 19-22 hod. v ne. a cír. sv. od 9.30 do 11 hod.

Školský spolek "Komenský"
1030 Vídeň,
Sebastianplatz 3
Tel. 713 31 88/20
Fax : 713 88 76/24
e-mail: office@komensky.at

Privátní bilingvní škola obecná a sekundární (5-8)
školského spolku Komenský
1030 Wien, Sebastianplatz 3
ředitelství: 714 88 76 / 30,
sborovna: 714 88 76 / 31,
fax: 714 88 76 / 34

Privátní bilingvní gymnázium - Org
školského spolku Komenský
1030 Wien, Sebastianplatz 3
ředitelství: 714 88 76 / 60, sborovna: 714 88 76 / 31, fax: 714 88 76 / 34

Mateřská školka školského spolku Komenský
ředitelství: 713 31 88 / 40

ČESKY A SLOVENSKY MLUVÍCÍ LÉKAŘI VE VÍDNI

MUDr. Jiřina Bodnar, choroby kožní a pohlavní, po,čt. 14-18.30,út. 8-13, pá 8-11, Josefstädterstr. 3/4-5, Vídeň 8, tel. 406 99 41

MUDr. Tomáš Čech, ortopéd a ortopedický chirurg, Vídeň 11, roh Simmeringer Hauptstr. – Kopalgasse 1/3/3. Tel. 74 9 32 03, nebo 67 64 303.

MUDr. Vít Doležal, zubní lékař, Vídeň 1, Blattgasse 13, tel. 713 72 66, všechny pokladny

MUDr. Zdenka Gabriel Weiss, odb. ortopédka, též dětská. Vídeň 5, Pilgramm-gasse 10, tel. 58 74 460.

MR MUDr. Vladislav Lipták, Internista - sportový lékař. Viedeň 1, Zelinkagasse 12, tel. 533 58 34.
Po-út-st 15.00 - 18.00 hod., čt 9.30-12.00 hod. Všechny pokladny.

MUDr. Kamila Hajek, soukromá léčba homeopatií, Ada Christengasse 2/F/8, Vídeň 10, tel. 689 22 80

MUDr. Dorota Stefanovic, Kožná lekárka. Medizinsko - kozmetický Inštitút, Akneinštitút a kožná ordinacia
Po - Pa.: 9 - 20,
Wien 1090 Spitalgasse 1A, tel: 406 34 99

MUDr. Georg Sojka
Neurolog a psychotherapeut
Ordinace: Wien 1030, Rudolf v Alt Platz 6/10
Tel.: 0664/214 01 63 termín po dohodě

MUDr. Helena Hala
Zubní lékařka, rovnání zubů, kosmetické (bílé) blomby
1070 Wien, Neustiftgasse 104, tel.: 523 71 38
Po: 15-19,30 čt: 10 – 15,30
út: 14 – 18,30 pá: 10 – 13
Všechny pokladny

MUDr. Hana Lion Zubní lékařka
Mo: 11 - 17 Di: 8 - 14
Mi: 9 - 17 Do: 10 - 15
Laxenburgerstr. 136/10/2, Vídeň 10
Tel.: 615 46 10 Všechny pokladny.

MUDr. Michael Silvar zubní lékař, čelistní ortopéd – rovnání zubů dětí a dospělých
Ordinace: 1150 Wien, Hütteldorferstr.1
Po, út 14-19 hod., st, čt 8-14 hod.
tel.: 9824219 - Všechny pokladny

Privátná ordinácia (Wahlarzt)
Oberarzt MUDr. Wiliam Loksa
Odborný lekár gynekológ – pôrodník
A.Ö.KH Hainburg an der Donau
Ordinácia: streda 14.00 –19.00
a podľa dohovoru
Wiener Str. 17, Bad D.-Altenburg
tel.: 02165/62 333 fax: 02165/67 156

PSYCHOTERAPEUT, PSYCHOLOGICKÉ PORADENSTVÍ,
MMag. Dr. Ladislav Nykl Ph.D.,
„Lektor na Vídeňské univerzitě a Masarykově univerzitě"
semináře růstu osobnosti, pomoc při sociálních problémech, depresích, psychosomatických problémech atd., praxe Lederer.
17/7, Vídeň 8, tel. 523 57 44 n. 0676/5194833.
E-mail: nykl.psychoterapie@aon.at
http://members.aon.at/nykl

KULTURNÍ KLUB. Informační časopis. Majitel, nakladatel, vydavatel, tisk Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku, Schlösselgasse 18, A-1080 Wien, Rakousko, záznamník/fax 0043 1 402 32 99, e-mail: kulturklubcs@EUnet.at. Vychází měsíčně, odpovědná redaktorka ing. Helena Baslerová. Bankovní spojení Bank Austria, č.účtu 683 035 901 BLZ 12000.
KULTURNÍ KLUB, Informationszeitschrit. Herausgeber Ing. Helena Basler, Medieninhaber, Verleger, Hersteller Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich, Tonband/Fax 0043 1 4023299, e-mail: kulturklubcs@EUnet.at. Erscheint monatlich. Bankverbindung: Bank Austria, Kontonummer 683 035 901 BLZ 12000. Chefredakteur: Ing. Helena Basler.
Gefördert aus den Mitteln der Volksgruppenförderung: S podporou MZV odbor kulturních styků. Články podepsané autory nebo opatřené značkou nemusí být vždy shodné s názorem redakce. - Nevyžádané rukopisy se nevracejí. - Redakce si vyhrazuje právo krátit a upravovat zaslané články po stránce gramatické a slohové.

Nezapomeňte nahlásit případnou změnu adresy:

PŘÍLOHA

Božena Němcová
– Pohádky, nakl. Jos. R. Vilímek /1947

Akad. malíř Artuš Schneider

Čertův švagr

Petr byl chlapec na ženění, když mu máma umřela. Říkává se, když si chce Pánbůh hodného blázna udělat, že vezme starému muži ženu. To přísloví se dokázalo na Petrovu otci; zbláznil se a vzal si místo růžence mladou ženu. Ta mu život sladila, takže za rok samou dobrotou umřel. Co byla macecha v domě, neměl Petr utěšené chvíle; ale do služby nechtěl, protože si myslil, aby mu tatík přece něco odkázal, když mu až do smrti věrně sloužit bude.

Ale ubohý chlapec se zmýlil! Macecha si tatíka dobře obcházet znala, a když starý oči zavřel, shledalo se, že nedostal Petr kromě několika hadrů ani co by za nehet vlezlo. I ten podíl po nebožce matce mu macecha upřela. Když se to Petr dověděl, zmocnila se ho zlost a lítost a s chutí byl by macechu zabil. Ale po chvíli si to rozmyslil, vylezl na podnebí, sebral své šaty a složil je do truhly.

Když byl s tím hotov, sepjal ruce přes kříž, postavil se před tátovou truhlu a pravil sám k sobě: „Mám si vzít ten svůj podíl anebo nemám? – Ne, nevezmu jej; když mne ta zlá žena o všecko ošidila, ať si i ty hadry schová. Ale jedno jí přece nenechám."

Při tom otevřel truhlu a vyndal stříbrný prsten s granátem.

„Ten mi dala máma a povídala při tom, abych ho dal svému děvčeti. Ó má zlatá mamičko, kdybyste mohla vstát, vy byste koukala na ten pořádek."

Strčil prsten do kapsy a slzami ho polil, potom uchopil truhlu, snesl ji dolů, tam ji položil na široká ramena, jda zahradou do třetího statku. Selka byla nebožky mámy sestra a ráda Petra přijala.

Tu chvíli, když Petr ze statku otcova ušel, vyprovázela macecha dobrého známého. Když přišla a děvečky jí řekly, že byl Petr doma a že si truhlu odnesl, vylítla na podnebí jako drak a všecko všudy přehlížela. Našla všecko, i tátovy šaty nechal, jen prsten byl z truhly pryč, po kterém sama dychtila.

Chvilku stála plna zlosti, potom se ale ušklíbla, vše uzavřela, ustrojila se a běžela na zámek k panu vrchnímu. Petr jí byl dávno již sůl v očích, jenže se nemohla ze žádné strany k němu dostat; nyní šla žalovat, že ji okradl. Nedlouho před tím, než se vdala, sloužila u pana vrchního za děvečku, věděla tedy dobře, jak to chodí. Nejdříve šla k paní, několik slovíček s ní promluvila, paní zase promluvila s pánem, a když vešla k panu vrchnímu do kanceláře, poklepal jí na plné rameno ptaje se: „No, Dorotko, co děláte, jak se máte?"

„Jak náleží dobře, milostpane, jen kdybych se nemusela s tím nezdárným klukem zlobit," odpověděla pětidenní vdova a začala panu vrchnímu své stížnosti přednášet.

Pan vrchní jí jak se sluší a patří vyslechl, vzal šňupec, poklepal jí zase na druhé rameno a odpověděl: „Nemějte žádnou starost, Dorotko, však my mu hlavu napravíme, a nedá-li si ji napravit, máme prostředky, aby zkrotl."

Dorotka poděkovala a s plnou důvěrou se do vsi vrátila. To bylo odpoledne. Večer přišel biřic pro Petra. Ubohý zůstal, jako by do něho uhodilo, a tetka spráskla rukama nad hlavou, když biřic poroučel, aby s ním tu chvíli na zámek šel, a to dobrovolně, sice že mu položí pouta na nohy.

„Nešťastný chlapče!" zvolala stará, „cos učinil? Jakou hanbu to na mne uvaluješ?"

„Mlčte, tetko! Jakou hanbu bych na vás uvaloval? Vždyť jsem před žádným ani vody nezkalil."

„Nadarmo by páni s pouty pro tě neposlali."

„Kdož ví, co jim napadlo."

Při tom vtiskl svou tchořovku na hlavu, oblékl šarkový kabát a podal ruku tetce, která tu se sepjatýma rukama stála a plakala.

Petr šel vedle biřice s hlavou sklopenou a pro živý svět by se byl okolo sebe nepodíval. Stud, zlost, lítost, všecko to se střídalo v duši jeho, a kdyby se byl nestyděl, byl by plakal, až by se byly hory zelenaly. Když ho přivedl biřic na zámek, poručil pan vrchní, aby jej dali do šatlavy, protože dostal hosty a nemá kdy vyslýchat. To okamžení se rozkaz vyplnil. Sotva se dveře za biřicem zavřely, hodil sebou Petr na slámu a hořce plakal – hořčeji než o pohřbu vlastní matky. Pozdě na noc usnul, ale celou noc ho děsily strašné sny, v nichž nejstrašlivější osobou zlá macecha byla.

Časně ráno byl předvolán k panu vrchnímu a tam se žaloba přednesla.

„V hrdlo lže, milostpane!" vzkřikl Petr, doslechnuv křivé obžalování macešino. „Prsten je můj, já jej po mámě zdědil, o to druhé věno, co jsem měl dostat, o to o všecko mne připravila. A nyní se opovážlí říci, že jsem ji okradl! I aby jí jazyk uschl!"

„Takovou notou zná každý zpívat," odpověděl hněvivě pan vrchní. „Pověz, kde máš prsten, a nedělej dlouhé caparty, sice ti dám deset vysázet."

„Milostpane, neradil bych žádnému, aby se mne křivě dotkl. Zdravé údy by jistě neodnesl."

„Ty se opovažuješ mně vzdorovat? Chopte se ho!"

Biřic a ještě jeden chtěli Petra odvést, ale on je tak nerázně od sebe hodil, že daleko odletěli, a bezmála by i pana vrchního byli na zem porazili. Pan vrchní běhal po pokoji a biřici stáli jako dva hafani. Petr měl pěstě zaťaté a brzy bledl, brzy červenal. Najednou dostával zmodralý

nos pana vrchního svou přirozenou pivoňkovou barvu a nadutá huba se ušklíbla. Poručil, aby Petra odvedli, sám sedl ke stolku a psal. Ráno, když se přišla macecha ptát, jak to dopadlo, povídal pan vrchní, že dal Petrovi – bílý kabát.

Zatím vezli Petra svázaného k městu. Ležel jako beze smyslů, a teprv když ho na místo přivezli a odevzdali, viděl, kde je a co se z něho státi má. Odjakživa měl zášť proti vojenskému stavu, a nyní měl být sám vojákem; tu si může každý pomyslit, s jakou chutí šarkový kabát svlékal a vojenský šat oblékal! – A což se mu teprve vnitřnosti kroutily, když ho pan desátník cvičil. – Často skřípal Petr zuby, tiskl prsty do zbraně a panu desátníkovi by se bylo vedlo jako tupým roháčům, kdyby si nebyl vzpomněl na uličku, které se bál co smrti.

Jednoho dne dostal na několik hodin dovolenou a šel ven do pole. Dávno se necítil tak blaženým jako tu chvíli, shodil se sebe těsný šat, pověsil jej přes rameno a vesele kráčel, jako by šel na posvícení. Na jedné straně šlo šest sekáčů volným krokem po poli jako morová rána a plné klasy skláněly zlaté hlavičky pod ostrými kosami. Druhá strana byla živější. Vprostřed polí stál žebřínový vůz s voly, a pacholek, na jehož klobouku se hodná kytka červenala, nakládal na něj mandele, chlapci a děvčata vázali, ta nosila, ona podávala. S každé tváře se pot jen lil, každá měla ruce krvavé a opuchlé od strniště a vedra slunečního, ale nikdo se na to neohlížel, všichni chvílemi vesele zpívali a po poli dováděli.

„Pomáhej Pánbůh!" pozdravil Petr, když přišel blíže nich.

„Dejž to Pánbůh, pojďte nám na pomoc!" křičela děvčata.

Petr hodil hbitě kabát na zem a pustil se do práce a při tom si zpíval a děvčata pokoušel. Ta se zprvu divila, ale za malou chvíli s ním zacházela, jako by odjakživa mezi nimi býval. Když byl vůz plný, položily navrch pavuz, jedna vylezla nahoru a pověsila na přední konec věnec z klasů, chrpy, koukole a divokého máku, pacholek práskl do volů, děvčata a chlapci vzali na ramena hrábě, podavadla a jiné nářadí, Petr svůj kabát, a zpívajíce brali se všichni za vozem. Doma povídala čeládka hospodyni, jak jim pan voják pomáhal, a selka mu přinesla hnedle hrnek dobré smetany s chlebem. Petr to milerád přijal, potom dal spánembohem a šel, ale ne k městu, nýbrž k lesu. Slunce již dávno zapadlo a Petr ještě kráčel, až přišel po půlnoci na vršek, odkud viděl vesnici, v které byl zrozen. Byl rád, že si bude moci oddechnout, neboť se na celé cestě ani nezastavil a pořád strachem trnul, jako by ho desátník za krk držel. Ve vesnici ještě všecko spalo, jen štěkot psů a pění kohoutů rušilo ticho. U tetčina statku skočil Petr přes plot do zahrady, tiše se kradl přes dvůr až ke dveřím. Černý začal vrčet, ale Petr řekl: „Lež, Černý, lež!" a pes se pokojně položil, neboť poznal hlas bývalého pána, který s ním začasté na poli oběd sdílel.

„Tetko, otevřete!" šeptal tiše Petr a klepal na okénko.

„Každý dobrý duch chválí Hospodina," zajektala tetka a udělala kříž.

„I nekřižujte se a pojďte mně raději otevřít; vždyť já to jsem, váš Petr."

„Jdeš na dovolenou?" ptala se stará, když závoru oddělala.

Ale Petr jí neodpověděl a vklouzl do sednice. Tetka šla za ním, vzala s picky troudník, a když rozkřesala, rozžehla louč a posvítila Petrovi do očí. Viděla, že je celý uřícený, bez kabátu a bez čepice.

„Chlapče, ty divně vypadáš, copak se to s tebou dělo?"

„Utekl jsem z vojny, protože mne tam trýznili. Věřte, kdybych tam byl déle zůstal, že by mne byli oběsili. Teď mně dejte jen brzo moje šaty, já se převléknu a půjdu dále. Tuten oděv uklíďte, aby ho žádný u vás nenašel, kdyby mne tu přece hledali, což se však nestane, protože jsem hodil čepici do řeky, aby myslili, že jsem se utopil."

„Svatý Jene Nepomucký, čeho se na tobě dočkám!" Tak se tetka křižovala a šla napřed do srubu, kde měl Petr stát truhlu, potom udělala na krbu ohníček a uvařila chlebovou polévku. V malé chvíli přišel Petr přestrojen v selském šatě, a při jídle vypravoval stařeně své nehody. Konečně si posadil široký klobouk na hlavu, do kapsy vzal kus chleba, a rozžehnav se s plačící tetkou, která mu ještě na cestu pár grošů přidala, zlehoučka, jak přišel, zase odcházel. Pohladil Černého po hřbetě, skočil přes plot, ohlédl se truchlivě na statek zemřelých rodičů, v kterém jedovatá macecha spala, a pak se ubíral do světa službu hledat.

Dokud byl v bližších krajích, neptal se po žádné službě, až přišel dále. Tu se zastaví v jedné vesnici a zamíří do velkého statku. Sedlák stál na záspi, čtvrt bochníku chleba v ruce, kus pomazánky a svačil.

„Pochválen buď Ježíš Kristus, hospodáři!" pozdravil Petr.

„Až na věky; co bys rád?" ptal se plnou hubou sedlák.

„Jestli byste nepotřeboval pacholka. Já přišel z vojny a hledám si službu."

„Vysloužilý voják? Tak mladý? Tys byl asi dobré kvítí, když s tebou ani na vojně obstát nemohli! Ráno aby ležel na stole chléb, ve stole karty a za stolem děvče, to mají ti páni nejradši. Já bych musel dělat pacholka a ty bys dělal hospodáře. Jdi spánembohem."

Petr začínal sedlákovi špatné domnění vymlouvat, ale ten ho poslal k čertu, obrátil se a šel dovnitř. Petrovi tváře jen hořely, jak se styděl, že ho sedlák tak zhaněl, ale co měl říci? V druhé vesnici si uminil, že půjde k správci o službu žádat a že o vojně ani necekne, aby se mu zase tak nevedlo. Přijde k vratům, vezme za kliku, těžké dveře se otevřou a pronikavý hlas zvonku nad nimi ozve se po celém domě. Z kuchyně vyběhne hospodyně, za ní tři kočky. I ptá se Petra, co chce.

„Chtěl jsem se zeptat pana správce, zdali by nepotřeboval pacholka. Táta mi umřel, na mě se málo dostalo, musím jít sloužit."

„Zeptám se," odpověděla hospodyně a šla do pokoje, kde pan správce s dvěma hosty v karty hrál.

„Venku je selský chasník a ptá se po službě; zdá se být pořádný hoch. Na druhý týden půjde náš pacholek pryč, myslila jsem, kdybyste s ním ráčil promluvit."

„Teď mi dala pokoj, ať jde k čertu; alifer!" odpověděl pan správce, vyhodil kartu a hospodyně se hnala ze dveří. Petr zaslechl správcovu odpověď až venku, i dal sbohem a nevrle dveřmi bouchl. „Již vidím, že nedostanu ve vesnici službu, půjdu raději do města," pravil sám k sobě a šel k městu. Ale i ve městě se mu lépe nevedlo, neboť ho poslal i ten nejbohatší kupec k čertu a ještě mu nadal selských hlupáků.

„Kdybych jen věděl, kudy do pekla, šel bych tam rovnou cestou, a možná, že bych dostal u čerta lepší službu než u těch nemilosrdných lidí." Tak naříkal Petr v lese na trávníku, kam si byl utrmácen lehl. Groše byly ty tam, co nyní počít? I bylo mu toho již líto, že utekl z vojny. Tu jde kolem něho pěkně oblečený pán. „Pochválen buď Ježíš Kristus!" pozdravil Petr a pozdvihl klobouk, ale pán

neodpověděl a šel dále, než zase se obrátil a ptal se Petra, co se mu stalo, že se zdá býti smutný a mrzutý.

„Kdož by se nezlobil," odpověděl Petr a zvolnička vstával, „vždyť je na světě čím dál, tím hůř. Na třech místech jsem prosil o službu, a všude mě poslali k čertu. Věru bych k němu šel, kdybych věděl, kudy tam."

„A nebál by ses ho?" ptal se pán.

„Nebojím se ani celého pekla," odpověděl lhostejně Petr.

„Tedy se na mne podívej, já jsem, koho hledáš," řekl pán a proměnil se v čerta. Ale Petr sebou ani nehnul a pokojně si čerta prohlížel. Nato mu černý povídal, aby šel k němu do služby, že nebude míti mnoho co dělat a že se mu dobře povede, bude-li při tom poslušný, že ho za sedm let pustí a štědře obdaruje. Petr podal čertu ruku, ten ho vzal v polo, zvedl se s ním do povětří, a než se Petr vzpamatoval, byli v pekle. Tam mu dal čert kožené šaty a vedl ho do jedné síně, kde stály tři kotle, pod nimiž hořelo. I řekl čert Petrovi:

„Tvá práce po celých sedm let bude pod ty kotle přikládat. Pod první kotel dáš za den čtyři polena, pod druhý kotel dáš osm, pod třetí dáš dvanáct. Jen se měj na pozoru, aby ti oheň nevyhasl, a nikdy se do kotlů nedívej, sice tě bez platu vyženu. Budeš-li ale poslušen mých slov, nebudeš pykat."

Kdyby to nebylo v pekle, mohl Petr říci, že se má jako v nebi. Jíst a pít měl do sytosti a práce málo; když chtěl, procházel se po zahradě, když nechtěl, sedl k černým kamarádům a ti povídali takové kousky, že mohl až smíchem puknout. Pod kotle přikládat nezapomněl a víka odkrýti mu ani nenapadlo. Jedenkráte mu bylo, jako by v kotli něco zabručelo, i běžel k čertům s vyřízenou, ti mu ale odpověděli, že to není jejich starost, a Petr šel zase ke kotli řka: „Nu, pro mne, ať se to tam na škvarek spálí, já se tam nepodívám."

Již se to zdálo být Petrovi hodně dlouho, co ho čert do služby přijal, i ptá se ho jedenkráte, jak dlouho má ještě sloužit.

„Zejtra dojde sedm let, co jsi u mne," odpověděl čert.

Petr byl rád, neboť se mu poslední čas přece po světě stýskalo. Druhý den nato vejde čert k němu, právě když přikládal, a pravil: „Dnes, Petře, máš vysloužено; aby ses nemusel s tolika penězi vláčet, vezmi tuten měšec, kdykoli jej rozevřeš a řekneš: »Syp, pytlíčku,« vysype ti tolik dukátů, co budeš chtít. Měj se dobře, Petře; myslil jsem, že u nás ještě zůstaneš, neboť na světě beztoho mnoho neužiješ, lidé se tě budou bát, protože ses už sedm let nemyl, sedm let vlasy ani nehty nestříhal."

„Ba na mou věru, na to jsem ani nevzpomněl. Ale voda a nůžky všecko spraví. U vás přece nezůstanu."

„Od té černoty si nepomůžeš, leč bych já ti dal dobrou radu. Prozatím zůstaň jaký jsi, a jdi na svět; až budeš chtít, pomohu ti. Kdyby se tě lidé ptali, kdo jsi, řekni, že jsi čertův švagr, a nebudeš lhát."

„Ale poslechni, pane čerte, když jsem ti vše tak pořádně obstaral, mohl bys mně teď povědět, co v těch kotlích vězí?"

„Podívej se tedy," řekl čert a odkryl první víko. Petr viděl svou macechu.

„Máš štěstí, že jsem to dříve nevěděl, sice bych byl místo dvanácti čtyřiadvacet polínek přiložil!" vzkřikl Petr zuřivě. V druhém kotli byl pan vrchní, v třetím pan desátník.

„Vidíš," pravil čert a přiložil na oheň, „v těchto kotlich se vaří nemilosrdná srdce." Nato se Petr s čerty rozloučil, pán ho vzal na záda a donesl opět do lesíka, v kterém před sedmi lety seděl. Když na zem sestoupil, otřásl se, strčil měšec do kapsy a šel do blízké vesnice. Ale jakmile přišel k první chalupě, začaly děti křičet, jako by je na nože bral, všecko se to rozutíkalo a volalo: „Táto, mámo, čert, čert!" Lidé vybíhali z chalup, ale každý hned zase hlavu schoval, křižoval se a dveře zavíral. Petr zamířil do hospody; hospodský i jeho žena stáli na záspi, když Petr vcházel do vrat. „Spaste duši, to je čert!" Tak vzkřikli oba, chtěli utíkat, ale v strachu a spěchu vrazili jeden do druhého a oba na zem padli; než se zase sebrali, stál Petr u nich a smál se: „Pít mi dejte!" poručil a šel do sednice. Ale hospodský se bál jíti za ním; teprve když se trochu vzpamatoval a Petr neustále pít žádal, šel na stáj, kde vázal pasák seno, a zavolal ho dolů. Dal mu do ruky džbánek a řekl: „Jiříčku, dones ten džbánek piva do sednice, sedí tam ošklivě zarostlý člověk, ty se ho ale nemusíš bát."

Jiříček vzal džbánek a šel, ale když otevřel dveře a Petra zhlídl, upustil pivo na zem a dveřmi práskl, až se okna otřásla. „Hloupý kluku!" řekl zlostně hospodář, „jdi hned, kam tě posílám, sice dostaneš výprask, a džbánek ti srazím na mzdě." Jiříček byl ubohý sirotek, sloužil hospodskému za stravu a tři zlaté ročně. I natočil třesoucí rukou opět piva, v duchu si vzpomněl na svého patrona a otevřel dveře.

„Pojď jen, hochu!" volal ho Petr, „já ti nic neudělám, jsem člověk jako ty."

Těmi slovy uchlácholen dodal si Jiříček srdce a přikročil až k samému Petru, ale do očí se mu nepodíval a nohy se pod ním třásly jako osika. Petr se ho začal vyptávat, odkud je, u koho slouží a jak se má. Zprvu mu vypravoval Jiříček zajíkavým hlasem svůj příběh, ale dál a dál se osmělil, zapomněl, že je u čerta, a bez bázně se na něho díval a povídal. Petr ho litoval, že tolik zkusí, a poručil mu, aby sundal čepičku. Jiříček poslechl a Petr mu ji nasypal plničkou dukátů.

„A co počnu s tolika penězi?" ptal se Jiřík, neznaje jejich velkou cenu.

„Dělej s nimi, co chceš," odpověděl Petr.

„Já vím, co udělám, Kudrnovic a Bartošovic skotákům dám trochu, oni nemají ani boty ani kamizolu na zimu, a často se mnou plakávají, to ostatní donesu panu kantorovi. Když mně matka umřela, povídal, že by si mne nechal a naučil mne psát a číst, kdyby jen neměl sám tolik dětí. Teď mu dám všecky ty peníze, a on mě nauči číst a psát, a já u něho zůstanu. Bude to dost, pane čerte?"

„Nebude-li, přidám ti."

Jiřík skákal po sednici, a vyběhnuv ven, všem lidem to ukazoval. Hospodský a hospodyně a ještě mnoho jiných, když to spatřili a od Jiříka slyšeli, jak s ním čert mluvil, a že nemá ohnivý jazyk ani rohy, ulakomili se, dodali si smělosti a šli k čertu o peníze prosit. Ale Petr se k tomu neměl. Zůstal v hospodě přes noc. Sotva usnul, popadl ho někdo za ruku, a když prokoukl, poznal čerta, bývalého pána. „Vstaň a jdi do srubu, hospodský chce zabíti sirotka skrze ty peníze."

Petr vyskočil, otevřel dveře a vletěl do srubu, právě když chtěl hospodský do hocha nůž vrazit. Jak se ale ulekl, když viděl Petra před sebou stát.

„Ty hříšníku!" křičel tento, „připrav se, půjdeš se mnou do pekla, kde se ve žhavém oleji vařit budeš."

Hospodský omdlel a Petr ho odvlekl do sednice; když přišel k sobě, klekl před Petrem a pro všecko na světě ho prosil, aby mu to odpustil, že se polepší.

Petr ale řekl: „Od té chvíle musíš Jiřika jako vlastního syna chovat; dej ho učit a dobře s ním nakládej. Pakli tak neučiníš, tu chvíli tě do pekla odnesu, neboť znám tvé myšlenky a v okamžení se octnu u tebe, kdybych byl jakkoli daleko." Hospodský slíbil všecko, a také to držel, od té doby byl hodným člověkem a Jiříkovi pravým otcem.

Brzy se dověděl také kníže o Petrovi, že rozdává samé dukáty. I vzkázal mu, aby k němu přišel, ale Petr ho pozval k sobě a ptal se hospodského, co je za člověka.

„I což, náš kníže by nebyl nejhorší, ale má dvě dcery po nebožce první paní, ty rozhazují hrůzu peněz, a chce-li jim vyhovět, musí lid utiskovat, protože je tuze zadlužen. Druhá paní také již umřela a zanechala dceru Angelinu, to je holka, nic jináče než jako anděl, tak líbezná, tak hodná, že by člověk pro ni do ohně skočil. Té aby se do smrti dobře vedlo, ale ty dvě kdyby chtěl čert vzít." Tak řekl hospodský, ale honem se plácl přes hubu, neboť zapomněl, že u něho stojí.

„Nic si z toho nedělej, vždyť já sám čert nejsem, ale jeho švagr." Hospodský si ale myslil, že to je skoro jedno.

Když kníže přijel, lekl se, vida ošklivého Petra, přece s ním ale jednal jako s největším pánem, zval ho k sobě do zámku, a konečně ho prosil o nějaké peníze. Petr řekl knížeti, že mu dá peněz, co bude chtít, svolí-li, aby si jednu z jeho dcer vybral. Kníže se zamyslil, konečně ale se zeptal, kterou by chtěl.

„Kteroukoliv," odpověděl Petr a slíbil, že se přijde na nevěstu podívat.

Kníže byl chytrý, neřekl dcerám ani slova, že peníze dostal, a když se ptaly, jaká to obluda ten čertův švagr a dal-li mu peníze, odpověděl jim takto: „Chcete-li zem udržet a mne šťastným učinit, musí jedna z vás jeho ženou být, jinak peníze nedostanem. Není sice tak ošklivý, a kdyby si vlasy a nehty ostříhal a trochu se umyl, byl by i hezký. Nedobudem-li peněz, vojsko mne opustí a lid se vzbouří."

Starší dvě kněžny se zakohoutily, ústa ohrnuly a pyšně prohodily: „Z nás dvou, otče, si žádná takovou obludu nevezme. My jsme knížecí dcery a nezahodíme se, kdyby i celá zem pojít měla."

„A co počnu?"

„Otče, když v tom tvoje blaho a blaho celé země záleží, já se obětuji, a Bůh mi síly popřej." Tak řekla tichým hlasem s bledou tváří Angelina, nejmladší dcera.

„Mé dobré dítě!" pravil kníže a s pláčem políbil dceru svou. Sestry se jí vysmály a uštěpačnými slovy srdce jí rozrývaly. „Kdyby to byl přece Lucifer, aspoň bys mohla být kněžnou, ale jeho švagrovou, to nestojí za to."

Angelina raději odešla, aby neslyšela bohaprázdnou rozprávku svých sester. Byly to tak prostopášné dívky, že jim nebylo daleko široko roven. Druhý den ráno přišel Petr do zámku; když ho starší sestry viděly, byly rády, že k sňatku nepřivolily, ale Angelina náhle omdlela, a když ji přivedli k sobě, byla bílá a studená jako z mramoru. Kníže ji vedl sám k ženichovi, který si lehce pomyslil, proč se nevěsta tak třese a bledne, i řekl přívětivým hlasem: „Mohu věřit, krásná kněžno, že se vám nelíbím, ale nebojte se mne, však já budu hezčí, a milovat vás budu jako oko v hlavě."

Angelina poslouchala ráda jeho příjemný hlas, ale když se na něho podívat musela, bylo jí, jak by po ní smrt sahala. Petr to dobře pozoroval, a proto se také dlouho nezdržoval, dal otci peníze, mnoho-li jich žádal, umluvil s ním, že bude za osm dní svatba, a pak odkvapil. Ze zámku pospíchal do lesíka a volal co hrdla měl na čerta. Ten ho sotva zaslechl, již stál u něho. „Co žádáš, švagře?" ptal se.

„Abys mne udělal, jakým jsem byl dříve; co bych z toho měl, žes mi pomohl ke knížecí nevěstě, když by nemohla na mne pohledět?"

„Pojď se mnou, švagříčku, za chvíli budeš jako výlupek."

Chutě se Petr čerta chopil a ten ho odnesl bůhsámví do které země a postavil ho u malé studánky. „V té studánce se umyj a budeš hezčí, než jsi byl kdykoliv předtím." Petr skočil do ní celý a vylezl krásný jako panna. „Švagříčku, za ty peníze ti tak neděkuji, jako že jsi mne tak hezkým udělal. Teď mne bude mít Linka ráda." Samou blažeností padl čertu okolo krku a oba letěli do velkého města, kde si Petr nakoupil krásného šatstva, kočárů, koní, najal sloužících, a jako nějaký princ k nevěstě se vrátil.

Bylo to den před svatbou; nevěsta chodila po pokoji jako stín a se strachem pokukovala, jestli ženich nejede. Sestry byly z okna vyloženy, mluvily bezbožné řeči a čekaly, až věno přiveze. Tu jede celá řada vozů, koní a lidstva, v čele ale překrásný kočár, v němž sedí skvostně přistrojený mladík. Vyskočí z vozu, běží nahoru, a když vejde do pokoje, vezme Angelinu za ruku a prosí za odpuštění, že ji tak dlouho trápil a v té ošklivé postavě se jí ukazoval. „Ale tím radši tě budu mít, moje Angelinko, protože vím, jak jsi předobrá."

Ze se Angelince hezký ženich líbil a že mu nyní políbení neodepřela, to nemusím ani psát, každý to sám uhodne.

Sestry stály u okna jako přimražené.

Najednou je vzal zezadu někdo v polo, ony sebou trhly, ohlédly se a viděly mezi sebou čerta. „Jen se nelekejte, nevěsty spanilé, vždyť nejsem žádný poběhlík, jsem já kníže sám. Co jsem řekl, Petře, že budeš mým švagrem! Vidíš, teď mám za jednu dvě." Tak řekl kníže pekelný a zmizel s bezbožnými sestrami. Petr byl hodným, bohatým knížetem, a Angelina byla matkou svým poddaným.

Karel Čapek
– Pohádky, z pohádky Velká pohádka doktorská

Případ s Hejkalem

Tomu už je taky hezkých pár let, co v lese na Krákorce se zdržoval Hejkal. To víte, to je jedno z nejprotivnějších strašidel, co vůbec kdy bývala. Jde člověk v noci lesem a najednou to za ním zahejká, zařičí, zaúpí, zakvílí, zavyje nebo se tak hrozně zachechtá. To se rozumí, člověk se vyděsí na smrt, taková hrůza na něj padne a on běží, pádí, utíká, div duši strachem nevytrousí. To teda dělá Hejkal a tuhle neplechu tropil na Krákorce léta letoucí, že už se lidé báli tam za tmy jít.

A jednou vám ke mně přijde do ordinace takový divný človíček, samá huba, papuli to má od ucha k uchu a krk ovázaný nějakým hadrem a sípe, chrchlá, chrčí, skřehotá, chrochtá a chraptí, že mu není slova rozumět.

„Tak co vám je?" povídám.

„Pane doktore," sípal ten chlapík, „já jsem, prosím pěkně, ňáko ochraptěl."

„To vidím," jářku, „a kterýpak vy jste?"

Pacient se drobet ošíval a pak vyhrkl: „Já jsem, prosím,

ten jistý Hejkal s hory Krákorky."

„Aha," povídám, „tak vy jste ten kujón, ten sakrament jeden, co straší v lese lidi? A holenku, to vám patří, že jste ztratil hlas! Bodejť, já vám budu léčit vaši láry a fáryngitidu neboli hatar krnatu, chci říci katar hrtanu, abyste zase mohl po lese hejkat a nahánět lidem psotník! Ne ne, jen si spánembohem chraptěte a sípejte, aspoň bude od vás pokoj!"

A tu vám ten Hejkal začal s prosíkem: „Proboha vás prosím, pane doktore, vyhojte mě z toho chrapotu, já už budu dělat dobrotu, nebudu lidi strašit –"

„To vám taky radím," řekl jsem. „Vy jste se při tom strašení překřikl, a proto jste ztratil hlas, víme? Milá brachu, strašit v lese, to pro vás není; v lese je chladno a vlhko a vy máte drobet choulostivé dýchací cesty. Nevím, nevím; snad by se ten váš katar dal vyhojit, ale to byste musel nadobro nechat strašení a odstěhovat se někam daleko od lesů; jinač vás neuzdraví nikdo."

Ten Hejkal se zasmušil a drbal se za uchem: „To je těžká věc, čím já se budu živit, když nechám strašení? Dyť já nic jiného neumím než hejkat a řvát, totiž dokud jsem při hlase."

„Ale človíčku," povídám mu, „s takovým vzácným hlasovým orgánem, jako máte vy, bych šel k opeře za zpěváka, za trhovníka nebo za vyvolávače k cirkusu; vždyť s tím nádherným a mohutným hlasem je vás na venkov škoda, nemyslíte? V městě byste se možná uplatnil líp."

„Taky si to někdy říkám," přiznal se Hejkal. „No, já to zkusím, se uchytit jinde, jen co zas budu při hlase."

Tak jsem mu, páni, vymazal chřtán jodem, předepsal mu chlorkali a hypermangan na kloktání a užívat anginol a na krk si dávat obklady. Od té doby toho Hejkala nebylo na Krákorce slyšet. Opravdu se odstěhoval a přestal strašit."

Případ s havlovickým vodníkem

„To já jsem měl taky zajímavý lékařský případ," ozval se úpický doktor. „U nás v Úpě, za havlovičkou lávkou, v kořání vrb a olší žil starý vodník, Joudal se jmenoval; byl to takový mrzout, neruda, kakabus a bručoun, někdy dělal povodně a občas i topil děti, když se koupaly; zkrátka, lidé ho v té řece neradi viděli.

Jednou na podzim ke mně do ordinace přijde děda, fracek má zelený a na krku červený šátek, a heká, kašle, kýchá, frká, vzdychá, potahuje a huhlá: „Pane dochtor, já jsem chyt ňákou náchladu nebo nádchu; mně tuhle pská a tadyhle píchá, v kříži mě bolí, v kloubech mne loupe, kašel mám, div se nestrhám, a rýmu jako trám; tak bych prosil o nějaké užívání."

Já ho vyšetřím a povídám: „Dědečku, to je revma; já vám dám tadyhle to mazání, je to linimentum, abyste věděl, ale to ještě není všecko. Vy se musíte držet hodně v teple a v suchu, rozumíte?"

„Rozumím," bručel stařík. „Ale s tím suchem a teplem to, mladý pane, asi nepude."

„Proč by to nešlo?" ptám se ho.

„Inu," povídá děda, „protože já jsem havlovický vodník, pane dochtor. Jakpak si mám udělat ve vodě sucho a teplo? Dyť já si i nos musím utírat hladinou vodní, ve vodě spím a vodou se přikrejvám; až teď k stáru jsem si dal do postele měkkou vodu místo tvrdé, aby se mi měkčeji leželo. Ale s tím suchem a teplem, to bude těžká věc, že jo."

„Nic naplat, dědečku," povídám, „v té studené vodě se vám to revma jen pohorší. To víte, staré kosti chtějí teplo. Jak vy jste vlastně stár, pane hastrmane?"

„A jej," brumlal vodník, „pane dochtor, já jsem tady ještě z pohanských dob – to bude ňákých tisíc let a možná ještě víc. Jo, jsou to léta!"

„Tak vidíte, "řekl jsem mu, „v tom věku, dědo se musíte držet u kamen. Počkat, já mám nápad! Slyšel jste někdy o horkých pramenech?"

„Slyšel, to jsem slyšel," brblal starý vodník. „Ale tady žádné nejsou."

„Tady ne," povídám, „ale jsou v Teplicích a v Píšťanech a ledaskde jinde, jenže jsou hluboko pod zemí. A ty horké prameny, abyste věděl, jsou stvořeny právě pro staré a revmatické vodníky. Vy se jednoduše v takovém horkém zřídle usadíte jakožto hastrman horkovodní a budete si při tom kurýrovat revma."

„Hm, hm," rozpakoval se dědek, „a co vlastně takový horkovodní hastrman má na práci?"

„Moc ne,"jářku, „jen musí pořád z nitra země táhnout tu horkou vodu nahoru, aby nevychladla. A přebytek té teplé vody pouští na povrch země. To je všecko."

„To by šlo," bručel havlovický vodník. „Tak to já se po nějakém takovém horkém prameni poohlídnu. Mockrát děkuju, pane dochtor." A belhal se z ordinace – jen loužička na podlaze po něm zbyla.

„A vidíte, pane kolego, havlovický hastrman měl ten rozum a poslechl; usadil se na Slovensku v horkém zřídle a vytahuje z hlubin země tolik vrouci vody, že na tom místě je teď věčný teplý pramínek. A v tom horkém zdroji se koupají lidé a taky jim to dělá dobře na revma; z celého světa se tam jezdí kurýrovat. Vemte si z toho příklad, pane Magiáš, a poslechněte ve všem, co vám my doktoři poradíme."

Případ s rusalkami

„To já měl taky jeden zvláštní případ," promluvil doktor z Hořiček. „Jednou vám v noci spím jako dudek, když tu někdo ťuká na okno a volá: „Doktore! Doktore!"

Otevřel jsem okno a řekl jsem: „No, copak je? Potřebuje mne někdo?"

„Ano," mluvil ze tmy úzkostný a sladký hlas. „Pojď! Pojď a pomoz!"

„Kdo je tam?" ptám se. „Kdo mě volá?"

„Já, hlas noci," mluvilo to ze stínu. „Hlas noci měsíčné. Pojď!"

„Už jdu," řekl jsem jako ve snách a rychle jsem se oblékl. Když jsem vyšel před dům, nebyl tam nikdo.

Mně bylo, páni, skoro úzko. „Haló!" zavolal jsem polohlasem, „je tu někdo? Kam mám jít?"

„Za mnou, za mnou," vzlykal jemný a neviditelný hlas; a já šel v tu stranu, odkud volal ten hlas, cestou a necestou, přes zrosená luka a černým lesem; svítil měsíc a celý svět trnul v mrazivé kráse. Páni, já znám ten náš kraj jako svou dlaň; ale v té noci měsíčné se zdál tak neskutečný jako sen. Někdy tak bývá, že najdeme jiný svět v kraji nám nejbližším.

Když už jsem dlouho šel za tím hlasem, říkám si, namoutě, tohle by mohlo být Ratibořické údolí. „Sem, doktore, sem," volal mne hlas – znělo to, jako když na řece se zatřpytí a zašplouná vlna, a já stojím u břehu řeky Úpy na stříbrném palouku v záři měsíčné. Prostřed té lučiny něco se světlá; snad je to tělo, snad je to jenom mlha, snad slyším tichý pláč, snad jenom šumění vody.

„Nono," povídám chlácholivě, „kdopak jsme a copak nás boli?"

ilustr. Josef Čapek

„Ach doktore," ozvalo se třesavým hláskem to světlé na zemi, „já jsem jen víla, jen rusalka divoženka. Mé sestry tančily, já tančila s nimi, a pak, já nevím, snad že jsem klopýtla o měsíční paprsek, snad že jsem uklouzla na tom třpytu, co se chvěje na krůpěji rosy, já nevím, co se to se mnou stalo; najednou ležím a nemohu vstát a nožička bolí, bolí, bolí —"

„Inu, slečno," řekl jsem, „to asi bude fraktura čili zlomenina. To se dá do pořádku. Tak vy jste jedna z těch rusalek, co tady v údolí tancují? Vida, vida! A když se mezi vás dostane mládenec ze Žernova nebo ze Slatiny, vy ho utancujete k smrti, že? Hm, hm. Víte, holčičko, že to je neplecha? Tentokrát se vám to vaše rejdění špatně vyplatilo, co? To máte z těch vašich tancovaček!"

„Ach, doktore," zaúpělo to světloučké na palouku, „kdybyste věděl, jak mne ta nožička bolí!"

„To se ví, že bolí," povídám. „Fraktura musí bolet." A klekl jsem vedle té rusalky, abych jí ošetřil zlomeninu.

Páni kolegové, já už napravil sta a sta zlomenin, ale s rusalkami je těžká práce. Ono to má tělo jen z paprsků a kosti to má z tak zvaných tvrdých paprsků – do ruky se to vzít nedá, řídké je to jako vánek, jako světlo, jako mlha, a teď to nějak narovnejte, utáhněte a fáčujte! Říkám vám, byla to páračka safraportská. Zkusil jsem ovázat ji pavučinou, ale rusalka kvílí: „Au! To řeže jako provazy!" Chtěl jsem jí upevnit tu zlomenou nožičku plátkem jabloňového květu, a ona se rozpláče, „ach, vždyť to tlačí jako kámen!"

Já, co dělat? Tak jsem nakonec sloupl jenom ten lesk, ten kovový třpyt, co je na křídlech vážky čili libelly, a udělal z něho dvě destičky; paprsek měsíční jsem v krůpěji rosy rozdělil v sedm duhových barev a tím nejtenčím modrým paprskem jsem přivázal ty desky k zlomené nožičce rusálčině. Byla to taková dřina, že jsem se až zapotil– zdálo se mi, že ten měsíční úplněk praží jako srpnové slunce; a když jsem byl hotov, sedl jsem si vedle té rusalky a povídám:

„Tak, slečno, teď klid a tou nožičkou nesmíte hýbat, dokud vám nesroste. Ale poslyšte, miláčku, já se vám a vašim slečnám sestrám divím, že jste ještě tady. Vždyť přece všechny víly a rusalky, co jich kde bylo, už dávno a dávno si našly lepší místo —"

„Kde?" vydechla rusalka.

„No," řekl jsem, „tam co se dělají ty filmy, víte? Hrají a tancují pro film a za to dostanou peněz jako plev a celý svět se na ně dívá — inu, je to náramná sláva, slečno. Všechny rusalky a víly se už dávno daly k filmu a všichni vilové a rusálové taky, jak by smet. Kdybyste viděla ty toalety a šperky těch víl — kdepak, ty by na sebe nevzaly takovou jednoduchou řízu, jako máte vy!"

„Oho," bránila se rusalka, „tyhle šatičky jsou tkané ze světla svatojánských mušek!"

„No právě," řekl jsem. „To už se teď nenosí a střih je teď docela jiný."

„S vlečkou?" ptala se rusalka dychtivě.

„To vám ani nepovím," jářku, „já se v tom nevyznám. Ale abych už šel, za chvíli bude svítat; pokud vím, vy rusalky se smíte vyskytovat jenom za tmy, že? Tak sbohem, slečno, a s tím filmem si to ještě rozmyslete."

Víckrát jsem tu rusalku neviděl; asi se jí ta zlomená bércová kostička dobře zahojila. A co byste tomu řekli, od té doby se rusalky a víly přestaly v Ratibořickém údolí vyskytovat. To teda už tak bude, že odjely a daly se k filmu. Však si toho v kině dobře všimněte: ono to vypadá, jako by se na tom plátně pohybovaly slečny a páni, ale přitom to nemá žádné tělo, máknout se na to nedá, je to udělané jenom z paprsků; z toho je vidět, že to nejsou nic než rusalky. A proto se musí v kině zhasit světlo a udělat tma, protože se víly a ta ostatní strašidlová havěť bojí světla a ožívá jenom potmě.

Z toho je "taky vidět, že ani strašidla ani jiné pohádkové úkazy už nepasují do dnešního světa, leda že si najdou jiné a rozumnější povolání. Příležitostí k tomu mají habaděj."

Pavel Radovan
– Pohádky z říše KIWI ,
nakl. LOEW a spol., s.r.o. 2002

RUAPEHU A DVĚ VEJCE

Je to už dávno, co nad liduprázdným světem létal nevzhledný a velikánský pták, který se jmenoval Moa. Živil se vejci, která ukradl jiným ptákům. Hnízdo měl na jižním pólu, v ledové jeskyni. Do ní ukládal svou kořist.

Jednou se vracel z Bambusové pevniny a v pařátech svíral čerstvý lup. Letěl dlouho nad mořem, a když dorazil k prvním ostrovům, začal klesat k zemi, aby si odpočinul.

Hora se jmenovala Ruapehu a byla to sopka. Vůbec se jí nelíbilo, že po ní šlape škaredý pták Moa. Vydechla horký dým a páru, aby ho odehnala.

Moa poplašeně vzlétl. Až vysoko ve vzduchu si vzpomněl na dvě uloupená vejce. Vrátit se na horkou půdu se mu však nechtělo.

Vejce zůstala v teplé náruči Ruapehu ještě několik dnů. Potom se na jejich skořápkách začaly objevovat prasklíny.

Nejdříve se vylihl tmavý pták se zahnutým, ostrým

zobákem. Brzy se naučil létat. Kea, kea! volal radostně, poháněn a nadnášen horkým dechem sopky.

Druhé, větší vejce se občas pohnulo, zapraskalo, ale jinak nic. Jednoho dne se skutálelo až na samé úpatí hory. Dlouho nebylo k nalezení.

Ruapehu obhlížela celý ostrov, ale marně. Široko daleko se nic nehýbalo - jen neposedný pták, který celé dny létal a pokřikoval: Kea-kea, kea-kea! Teprve k večeru ztichl a usnul v hřejivém hnízdečku.

Zato sopka měla špatné spaní. Často se probouzela, zlobily ji vnitřnosti.

Jednou v noci uslyšela, jak vítr přináší z nížiny podivné zvuky: Kíiwíí, kiwi!

Ráno dostal Kea uloženo, aby hledal v travinách, které se svažovaly k oceánským břehům. Vrátil se navečer, aniž cokoli objevil.

V noci se však ozvalo znovu: Kíí-wíií, kiwi.

Ruapehu to probudilo. Protáhla se a zívla. Plameny, které vyšlehly z jejích úst, osvítily celý ostrov jako obrovská pochodeň. V oslnivé záři se krčil pták na dlouhých nožkách, s hustým a dlouhým peřím připomínajícím kožíšek. Kíiwíií, kiwi, kníkal a utíkal před světlem do tmy. Byl však nemotorný a dělal kotrmelce přes svůj dlouhý tenký zobák.

Proč nevzlétne? divila se sopka. A vyfoukla do nížiny horký vzduch, aby zvlnila vzdušné proudy. Zbytečně. Podivný tvor se dál prodíral travou směrem k přítmí na pobřeží.

Tak Ruapehu poznala, že z druhého vejce se vylíhl pták, který vychází jen v noci. A nelétá. Proč?

Záhada sopku trápila. Copak ten noční pták nemá křídla? Přemýšlela a přemýšlela, až nakonec upadla do hlubokého spánku. Zdálo se jí o nemotorném ptákovi s dlouhým zobákem.

Kea se druhého dne marně snažil sopku probudit. Nevnímala ho, i když ji škádlil a lákal ke hrám. Jen občas vzdychla ze sna: Chudáček kiwi.

Tu Kea pocítil bodavou žárlivost. Nestál o žádné bratrství, chtěl mít Ruapehu jen pro sebe. Do večera vymyslel plán, jak se nočního kníkala zbavit.

Nazítří obletoval sopku, nedal jí ani zdřímnout, ani vydechnout. Po setmění vyčkal, až unavená Ruapehu začala pospávat. Pak jí opatrně sebral z koutku úst žhavý kousek horniny a vydal se do tmy nad pobřežím.

Dlouho létal nízko nad zemí, svítil si kamínkem a hledal kiwiho. Náhle ho spatřil skrčeného v husté trávě. V tom okamžiku pustil rozpálenou hroudu ze zobáku.

Ozvalo se úpěnlivé: Kíiwíií, kiwi!

Ruapehu otevřela oči, dvě studny přetékající žhavou lávou. Spatřila bolestně kníkajícího kiwiho. Vedle něj dohasínal kámen, pokrytý bílou struskou a spáleným peřím.

Ruapehu se obrátila k hnízdu, ve kterém se choulil Kea.

Cos to provedl? zvolala hněvivě. Zakolébala se a zlostně dupla. Vydechla oblak, z něhož začalo pršet.

Voda zkonejšila kiwiho spáleniny. Sopka počkala, až se nebohý pták postaví na své dlouhé nohy a ukryje se před světlem. Potom vydechla podruhé.

Vzdušný vír zachytil hnízdo, v němž byl Kea, a kroužívým pohybem ho odnášel k vrcholkům hor na vedlejším ostrově.

Od té doby se už nikdy nestalo, že by se Kea a Kiwi setkali. Kea létá ve dne nad drsnými horskými masivy Jižního ostrova, Kiwi v noci neslyšně ťapká v travnatých houštinách Severního ostrova, jemuž kraluje sopka Ruapehu.

Jen málokterému z lidí, kteří o mnoho staletí později oba ostrovy osídlili, se Kiwiho podařilo zahlédnout. Od noci, kdy ho Kea popálil, je bojácný a plachý. Zato je dobře slyšitelné jeho kiwi-kiwi. Lidé podle něj nazvali celou ostrovní říši.

Fráňa Šrámek
– Splav, nakl. Československý spisovatel Pha 1967, Neopatrný str. 51-55

ilustrace Karel Svolinský

NEOPATRNÝ

Smiluj se, bože, příliš neopatrně
jarním šel lesem. Kdos dobrý, věř
kosu a podléškám, srně,
tichounce rozhrnuj keř,
snad uvidíš zázrak, snad –

tu náhle však v kolena pad,
první mu žínka vlasem po očích šlehla,
druhá mu konopím podtrhla nohu,
třetí už ústy na ústa vběhla,
čtvrtá poutala věnečkem z hlohu
a ten měl trny.
Leží tam v lese, hryže mech
neopatrný.

Tu první, zívajíc, zaplétá vlasy:
– Oslepl jistě. Já věru dobře ťala.

– Sestřičko, dobře, ach, a viděla jsi,
jak klesl na kolena, to já jsem udělala.

– Oh, měl ještě duši, byla v ústech na čekání,
tu duši já mu dlouze vypila.

– A cítila jsi, byly kapky krve na ni,
to já ji, sestro, trny zranila.

– Ach, nezasténám, jenom vkoušu v mech
noc krásnou svého oslepení,
do čtyř ran živých vliji čtvero něh,
jsem protržený vinný měch,
vsakuji v zem a hoří tomu jména není,
na ránu země tisknu ránu svou
a co, znuděny už, vaše ruce mnou
bradavky prsní, stehna, planý břich,
mé němé stony kolem po keřích
jak ptáci vypíchaných očí usednou.
Protože ptáci krásně pak pěli,
žínky snad o tom ani nevěděly,
že trhají kvítí a pletou z něho
věneček prostý pro neopatrného,
a každá cos řekla ku jeho chvále:

– Je, myslím, podoben plačící skále,
snad jednou vytryskne tady
ze skály pramen,
až půjdu podruhé okolo,
zhlédnu se v tobě, prameni,
to v tobě zůstane, nebudeš
sám.

– Ptám se sama sebe, ptám,
ach, sestry, už vím. Oslíku ze vsi
je podoben. Když jsem jej, oslíka,
viděla poprvé,
byl vám tak směšný, snad kráčeje
hovořil s cestou,
každičký kámen pozdravil kývnutím hlavy,
stín uši přidal, by cesta věděla,
že to jde hlupák,
snad také myslil, že cesta je
dívka a prvnička,
tak se jí dotýkal něžně, by neublížil,
každičký pozdravil kámen, ale mne minul,
jako bych nebyla více než kámen,
tak vám byl směšný, tak jsem se smála, až
spodem jsem pustila vodu,
tu na mne pohlédl
a já se styděla,
kdybys ty na mne však pohlédl nyní,
neopatrný,
tu bych se styděla teprve,
byla bych z toho nemocná jistě...

– Sestřičky, vizte,
má duši z borůvek. Potřísnil
mi ústa, už to z nich nesetru.
Snad bych mu mohla běhati v duši jak
po lese.
Snad by mi řekl též, že mi to sluší,
střísněná ústa.
Že jsem se mu zalíbila proto
a že mne v lese potkává rád,
rád...

– Spát,
ach sestřičky, krásně spát. On, on,
kdyby na mne padl jako strom,
celou mne pokryl a drtil,
velkou mi ranou otevřel tělo,
myslím, že bych nekřičela,
řekla bych tiše, jediný strome,
to tedy krásný je konec a dlouhý spánek,
dobrou noc, strome...
Pak zacházely, ještě se ohlédly,
ne, my bychom nekřičely,
ještě se ohlédly,
plačící skálo mezi stromy,
ale to se už ohlédly naposled
a snad už i myslily jinam,
a jedna pak na bobek přisedla,
můj ze vsi oslíčku, smála se,
ale tu byla náhle červeň a plamen,
v nejvyšší zaběhla trávu, aby ji skryla,
však i tam v nejvyšší trávě
tlouklo jí srdce,
a tu se optala ptáků, ptáci,
je to snad nemoc?

SPLAV

Trápím se, trápím, myslím si,
kde bych tě nejraději potkal.

Ulice střídám, parky a nábřeží,
bojím se krásných lží.
Bojím se lesa. V poledním lese
kdo miluje, srdce své neunese.
Na můj práh kdyby jsi vstoupila,
snad bys mne tím zabila.
Chtěl bych tě potkati v lukách.

V lukách je vlání
na všechny strany, pokorné odevzdávání.
V lukách je nejprostší života stůl,
rozlomíš chleba, podáš ženě půl,
chléb voní zemí, bezpečný úsměv svítí,
až k pláči je prostý věneček z lučního kvítí
a oblaka jdou, přeběhlo světlo, přeběhl stín,
muž má touhu rozsévače,
žena má úrodný klín...
Chtěl bych tě potkati v lukách. Šel bych ti vstříc.
A až bys mi odešla, ach, zvečera již,
bys na mne nemyslila víc,
jen na prosebný a děkovný můj hlas,
jako bych jen splavem byl,
který v lukách krásně zpívat slyšelas ...

Výročí

Petr Bezruč, vl. jm. Vladimír Vašek, 15. 9. 1876 Opava – 17. 2. 1958 Olomouc

Byl nejstarším z šesti dětí předního organizátora národního života ve Slezsku, gymnaziálního profesora Antonína Vaška (1829-1880), který mj. vydal spis dokazující nepravost Rukopisů a byl proto považován za nepřítele národa. Otcův tragický osud jaksi určil životní postoje syna. P. Bezruč absolvoval Slovanské gym. v Brně, dále studoval klasickou filologii v Praze a Brně, studia nedokončil. V r. 1889 se stal zaměstnancem pošty. 1898 vážně onemocněl nervovou a plicní chorobou a plně do zaměstnání se vrátil až v r. 1902. Reálná hrozba smrti ho přiměla k horečné básnické činnosti. V roce 1915 byl zatčen a obviněn z velezrady, po dokázání neviny byl v r. 1916 propuštěn. Po vzniku Československé republiky zůstal dále zaměstnancem pošty a do penze odešl v r. 1928.

Debutoval v r. 1889 drobnými prózami. Jeho centrální i celoživotní dílo a zároveň zásadní událost v dějinách české literatury představuje sborník básní později shrnutých do básnické sbírky Slezské písně.

Intimní lyrice Slezských písní se blíží samostatně vydaná báseň Stužkonoska modrá (1930), ostatní básnická tvorba je shrnuta ve výboru Přátelům a nepřátelům (1958). Od 30. let se Bezruč také vracel k próze, která je v úplnosti obsažena v souboru Povídek ze života (1957).

Petr Bezruč – Slezské písně Brno 1947

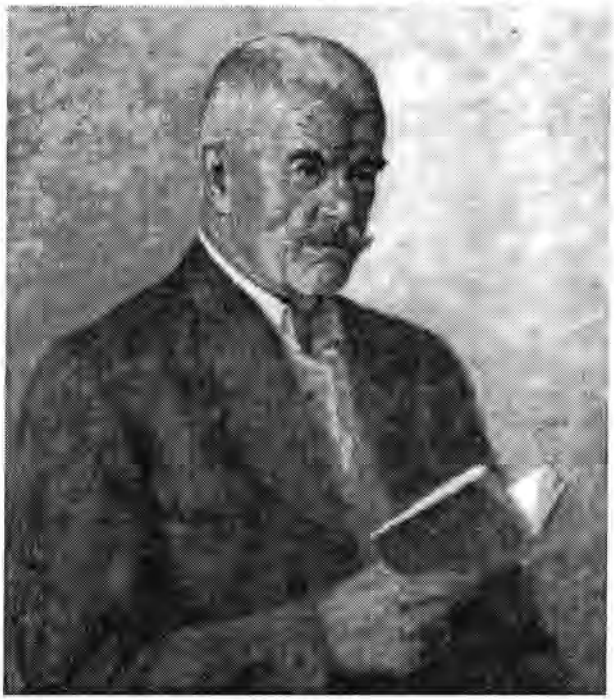

Petr Bezruč

Maryčka Magdonova

Šel starý Magdon od Ostravy domů,
v bartovské harendě večer se stavil,
s rozbitou lebkou z ní vyletěl ven.
Plakala Maryčka Magdonova.

Vůz plný uhlí se v koleje zvrátil.
Pod vozem zhasla Magdonova vdova.
Na Starých Hamrech pět vzlykalo sirot,
nejstarší Maryčka Magdonova.

Kdo se jich ujme a kdo jim dá chleba?
Budeš jim otcem a budeš jim matkou?
Myslíš, kdo doly má, má srdce také,
tak jak ty, Maryčko Magdonova?

Bez konce jsou lesy markýze Gera.
Otcové* když v jeho pobiti dolech,
smí si vzít sirotek do klínu drva,
co pravíš, Maryčko Magdonova?

Maryčko, mrzne a není co jísti...
Na horách, na horách plno je dřeva ...
Burmistr Hochfelder viděl tě sbírat,
má mlčet, Maryčko Magdonova?

Cos to za ženicha vybrala sobě?
Bodák má k rameni, na čapce peří,
drsné má čelo, ty jdeš s ním do Frydku,
půjdeš s ním, Maryčko Magdonova?

Cos to za nevěstu ? Schýlená hlava,
fěrtoch máš na očích, do něho tekou
hořké a ohnivé krůpěje s líci,
co je ti, Maryčko Magdonova?

Frydečtí grosbyrgři, dámy ze Frydku
jízlivou budou se smáti ti řečí,
ze síňky uzří tě Hochfelder žid.

Jak je ti, Maryčko Magdonova?
V mrazivé chýši, tam ptáčata zbyla,
kdo se jich ujme a kdo jim dá chleba?
Nedbá pán bídných. Co znělo ti v srdci
po cestě, Maryčko Magdonova?

Maryčko, po straně ostré jsou skály,
podle nich kypí a utíká k Frydku
šumivá, divoká Ostravice.

Slyšíš ji, rozumíš, děvucho z hor?
Jeden skok nalevo, po všem je, po všem.
Černé tvé vlasy se na skále chytly,
bílé tvé ruce se zbarvily krví,
s Bohem buď, Maryčko Magdonova!

Na Starých Hamrech na hřbitově při zdi
bez křížů, bez kvítí krčí se hroby.
Tam leží bez víry samovrazi.
Tam leží Maryčka Magdonova.

Bernard Zář

Z Frydku je Bernard Zář. Proto svůj
zapírá národ
– Bernard Žor.
Má rád svoji ženu, má rád svoje děti,
do kostela chodí a neděle světí,
k dobrému vede svůj kmen,
dbá, aby prokletých páriů řeči,
dům nebyl znesvěcen,
jí aby nemluvil krom pacholka tvor,
tak to poroučí
Bernard Žor.

Z Frydku je Bernard Zář. Proto svou
zapírá matku
– Bernard Žor.
Když hosti do domu si k hostině pozve,
ven z domu s matkou! Ráda se ozve
prokletých páriů řečí:
nemluví, neumí lepších řeč lidí,
do krve Bernard Žor za ni se stydí:
či věčně žít bude, či věčně znět bude
prokletých páriů řeč
v domě na rynku, kde ctností je sbor
a kde je pánem
Bernard Žor?

Zlý host přišel do domu. Na loži zmítá
jím horečka těžká a fantas ho chytá,
nadarmo mužové moudří jej léčí,
u lože žena a děti mu klečí
(na dvoře matička pláče);
v horečce prokletých páriů řečí
zpovídá, loučí a modlí se chor
Bernard Žor.

Zvoní a hlaholí frydecké zvony,
do země spouštějí rakev,
a řečí panskou modlí se sbor.

Kříž řečí panskou lže mrtvého slávu,
po skončené pouti tam mdlou složil hlavu
Bernard Žor.

Kdo vzadu to stojí a pláče a klečí
u hrobu, pánů když odešel sbor?
Tichounko modlí se bázlivým rtem
matička prokletých páriů řečí,
(nemůže jinak, není to vzdor,
nemluví jinak, kdo z Beskyd a z hor!)
aby se nevzbudil, nehněval v hrobě
její syn dřímající,
Bernard Žor.

Bertha jako vdova v době předání Nobelovy ceny s věnováním : „Die Zukunf gehört der Güte – vor allem gehört sie der Jugend"

U příležitosti 160. výročí narození spisovatelky a první nositelky Nobelovy ceny míru uspořádala 22. 5. 2003 v Kongresovém centru, Masarykova dělnická akademie, odbočka v Brně a Austrian Science and Research Liaison

Die Waffen nieder!

Eine Lebensgeschichte

von

Bertha von Suttner.

Office Brno sympozium
BERTA SUTTNEROVÁ - A MÍROVÉ HNUTÍ.
Přednášeli: **Život a dílo Berty Suttnerové - PhDr. Jiří Vančura - autor knihy "Einsteinovo řešení světa bez válek"**
Protiválečná tématika v současné německé literatuře - prof. PhDr. Jiří Munzar - Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně
Proudy přesahující mocenské bloky v rakouském mírovém hnutí 80. let - Mgr. Gerhard Jordan
Referent pro evropskou politiku v klubu Zelených na vídeňské radnici
Moc, nemoc a bezmoc - prof. PhDr. Jaroslav Střítecký - Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně
Moderovala: Dr. Jana Stárková -Austrian Science and Research Liaison Office Brno
Diskuzi moderoval: prof. RNDr. Jan Novotný - Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity v Brně

Bertha von Suttner rozená Kinsky uveřejnila v roce 1889 pacifistický román „Die Waffen nieder". Stala se přes noc známou po celém světě. Od té doby se plně a neúnavně angažovala ve věcech míru. Přesvědčila vynálezce dynamitu Alfreda Nobela k založení ceny Míru. Byla také jako prvá žena v roce 1905 touto cenou vyznamenána. Nedělala si iluze, věděla že bojuje proti mocnému nepříteli - válečnému zbrojení. Zemřela týden před atentátem v Sarajevu, zde byl během oficiální návštěvy zavražděn následník trůnu Franz Ferdinand s manželkou, který rozpoutal první světovou válku.

ALMANACH

Michal AJVAZ (1943), básník a prozaik

V době normalizace vystřídal různá manuální zaměstnání. Od roku 1994 je spisovatelem z povolání. Pracoval též v redakci týdeníku Literární noviny.

Do literatury vstoupil básněmi (Vražda v hotelu Intercontinental), v nichž se projevily některé základní rysy jeho estetiky a poetiky. Svět se mu jeví jako labyrint, v němž se setkávají reálné motivy s fantaskními. Jeho romány a novely jsou budovány na prostupování „reálií" s kouzelným světem bájivé fantazie skrytým pod povrchem všední skutečnosti. Ukázka je z novely Zénónovy paradoxy zahrnuté do knihy Tyrkysový orel; ukazuje způsob, jakým autor zaplňuje hodnotově vyprázdněný svět vybájenými fikcemi.

Michal Ajvaz

Bibliografie: Vražda v hotelu Intercontinental (1989), Návrat starého varana (1991), Druhé město (1993), Tyrkysový orel (1997).

Michal Ajvaz: ZÉNÓNOVY PARADOXY

Z KNIHY TYRKYSOVÝ OREL, HYNEK, PRAHA 1997. 167 STR.

Zdálo se mu, že tyrkysový orel je vpleten do podivných temných dějů, které z něho neurčitě vyzařovaly. V těchto

okamžicích ještě neviděl celý spletenec dobrodružství, lstí, osudných náhod a rafinovaných ďábelských plánů, vynořovaly se a zase rychle hasly jen jednotlivé obrazy - zápasy v nočních kupé vlaku, drahokamy třpytící se ve tmě, malátné rozhovory o metafyzice s krásnými špionkami u bazénů bílých vil, přestřelky mezi jachtami pod hvězdnou oblohou na nočním moři. Spisovatel náhle cítil pokušení opustit mořské město, proklouznout tímto průchodem do nového světa a další roky psát román o městě na svazích pohoří. Zmocnila se jej závrať. Mořské město se za léta, kdy psal svůj román, stalo jeho domovem víc než Praha - co se stane, když z něho odejde? Vrátí se do mořského města, až převyprávi obsah knihy v zelené vazbě, poté, co se všechny děje uzavřou, až budou nalezeny ukradené diamanty na dně zásuvek a pomstěny rány dýkou ve večerních pokojích? Zůstane v městě-pohoří, jehož obyvatelé nemají tušení, že jsou jen postavami v knize, o níž je zmínka v jiné knize? Bude pokračovat v bloudění, v sestupu do jiných světů? V horském městě jsou jistě další knihovny a jiné knihy a v nich nová města a země, jiné planety, neznámé kosmy, v nichž je mnoho knih se zlatými, zářícími, slizkými, chvějícími se, pulsujícími, plápolajícími a vlnícími se písmeny, s písmeny z vody a kouře, s rostoucími a hnijícími písmeny. Neobjeví se v textu, napsaném některým z těchto písem, znovu Praha? Snad to nebude úplně táž Praha, třeba bude na Václavském náměstí místo pomníku svatého Václava stát socha héroa, bojujícího s netvorem, jež bude slepena z barevných drahokamů, třeba bude město postaveno na vrcholku vysoké hory, který se bude tyčit nad oblaky. Bude se děj odehrávat i ve vrátnici v Bráníku, stane se sám postavou, kterou si vysní jeho postavy? A neobjeví se pak znovu v ještě vzdálenějších hlubinách, nezmnohonásobí se jako znepokojivá holandská selka z našeho dětství, která na plechovce s kakaem držela v ruce stejnou plechovku, jako byla ta, na níž byla namalována? Zazáří v některém z kosmů bílá hvězda, před níž se bude moci zastavit a zapomenout na všechna města, vystupující z moří a světélkující na vrcholcích hor, zapomenout i na mořské město, zapomenout na Prahu? Objeví se při jeho sestupu čisté světlo, které bude stejně jednoduché jako modrá záře prázdné stránky a u které bude moci skončit dlouhá cesta bludištěm slov a obrazů, do něhož před lety modře osvětlenou stránkou vstoupil? Zapomene v proměnách světů své jméno, zapomene jména všech věcí? Setká se s nějakým vyšším Buddhou, který se odevzdá tomuto labyrintu, skládajícímu se z labyrintů, s úsměvem a který možná bude s to zaslechnout jednotný rytmus, ozývající se v melodii všech vynořujících se kosmů?

Miroslav HOLUB
(1923 - 1998), básník a esejista

Povoláním byl vědec v oboru mikrobiologie. Do literatury vstoupil na sklonku padesátých let sbírkami básní, v nichž naplňoval poetický program „poezie všedního dne", který spoluvytvářel s autory shromážděnými kolem časopisu Květen.

Pro jeho tvorbu je příznačná důvěra ve schopnost intelektu pronikat do temných zákoutí lidského světa a bránit rozumný řád existence proti chaosu a absurditě. Esejistické práce jsou zaměřeny na problémy soudobé civilizace a na poslání vědy a umění v moderním světě. Ukázka je z autorovy poslední sbírky Narození Sisyfovo, v níž znovu ožily pocity nekonečného souboje rozumu s duchovní omezeností a fanatickou zaslepeností.

Výběrová bibliografie: Denní služba (1958), Ačkoli (1969), Beton (1970), Syndrom nalezené plíce (1990), Narození Sisyfovo (1998).

Miroslav Holub: NAROZENÍ SISYFOVO

Z KNIHY NAROZENÍ SISYFOVO, MLADÁ FRONTA, PRAHA 1998. 104 STR.

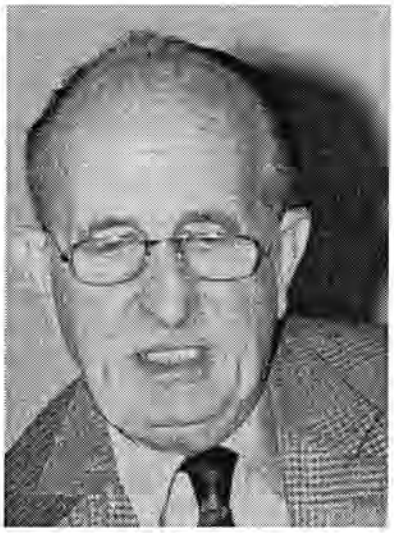

Miroslav Holub

Zpěv velryb

O druhé hodině ranní
slyším svou mitrální chlopeň
z tlumeného tunelu plného krve,
což jsem já. Receptory buněk
s kovovým klapnutím zapadají do zámků
a buňky jsem já a zámky jsem já.
Z jakési symfonické dálky
zaznívá zpěv velryb a obsahuje mne.

V našem černém zámku
se Šípková Růženka píchla o trn,
což jsem třeba já. Hodiny se zastavily,
u nás doma se hodiny co chvíli zastaví,
neboť ona se bodne co chvíli
o střípek,
o slovo,
o mléčný zub,
o hračku spadlou do kanálu,
a je to zátiší, nature morte,
se mnou v genetickém pozadí.

Ve vzduchu strne papírový drak;
čas pořád běží a nikdy neuběhne, řekne však pan Einstein,
jo, jo, řekne však maminka, deset let po smrti,
a hodiny se zase spustí, pokojem projde
Neviditelný jako kulový blesk,
Růženka naklade vajíčka plná pavoučků,
velryby veplují do tunelu
a já zase začnu být přístrojem na výrobu sama sebe.

Konečně

Konečně
jsme pány své hlavy,
pány svého města,
pány svého stínu a
své rovnodennosti.

Někdo vystřelil na oslavu,
ale jen tak jakoby špuntem
na špagátu.

A pak jsme otevřeli klece
a vyběhly fretky.
Z lebky vyběhly hnědé a bílé
flekaté krysy.

Ze srdce vyletěly
krví nasáklé kukačky.
Z plic se vznesl
kondor sípající vztekem,
neboť mu v průduškách
sežvanili brka.
I panter se objevil,
na útěku ze zrušeného cirku,
hladový, schopný sežrat
i Claudia.

Z ulic zaznívá pištění,
sténání a řev vymřelých
přízraků.

Konečně jsme
pány svého novoluní.

Ale nemůžeme ze dveří,
aby nás někdo
neuhranul a nevzal
za rukojmí
nás samých.

Davochodci

Vstávají časně.
Sotva se rozbřeskne
nová epocha a lidi
si protírají zarudlé oči,
a řeč ještě drhne
o smirek nezvyku,
už jsou tu,
už dusají po hlavách zástupů,
rohovinové kroky duní v lebkách,
už koňskými hubami káží věčné pravdy
a rukoudání se jim sype z rukávů.

Kentauři korytnatí.
Vždycky jsou tam první.

A zatímco lidi si ještě opakují
včerejší kus,
oni už vědí,
že král Lear neměl být králem,
že Polonius neměl být za závěsem,
že Romeo měl být vlastně Julie

a že jsme všichni byli špatně obsazeni.

Po hlavách vydupou
na jeviště, vytáhnou koňské postroje
a začnou svého Richarda III.
Kopyta byla už před Shakespearem.

Lubor KASAL (1958), básník

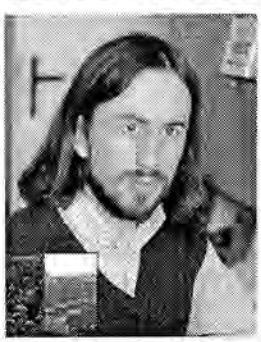

Lubor Kasal

V druhé polovině sedmdesátých let pracoval v jazykové redakci Státního pedagogického nakladatelství. Od roku 1993 je šéfredaktorem literárního časopisu Tvar.

Vyvrcholením jeho zvukově i významově aktualizačního jazykového zaměření se stal po sbírkách z přelomu osmdesátých a devadesátých let básnický protějšek klasického díla českého romantismu, Máchova Máje, příznačně nazvaný Jám; soustředil v něm výrazné rysy své poetiky a básnického postoje odmítajícího iluzivnost romantiky, ale zároveň přijímajícího její vzdor vůči odlidštěné skutečnosti. Bibliografie: Dosudby (1989), Vezdejšina (1993), Jám 1997).

Lubor Kasal: JÁM

Z KNIHY JÁM, PETROV, BRNO 1997. 44 STR.
Krásné září uplývá
a podzim deštěm plane
pak zvláční vločky kalné
mizí roje jara a léta těla
v rocích rok se bělá
v roku roky štíhlé malé
a tak zpět a tak i dále
Zas večer do noci se klíží
kostlivý se svislou kůží
hnáty přímí kříží
zas měsíc cvakaje čelistí
bílou krví mi plech pelechu vyčistí
že nechat tě ještě nechci
Tak se tu opakuješ dokola
tak se opakuji v kleci
dohola
den po dni
slepenec slepý a pozdní
a moje jámy se požírají vzájemně
ze všech světů konce
se sbíhajíce
prorůstají škvírami prudce
i přejemně
v uchu v lokti i ve stehně
přisávají se k sobě jak prach a smetí
první druhá třetí...
z tisíců jejich objetí
z tisíců zejících jamek a jam
zářivě vyletí
jediný veliký jám
kam zapadá líně
vteřina po vteřině
kam říčně se řine
po krk a po ruce
rok po roce
kde znovu čekám kysnu na kopec vleču se
zlomené nohy krok rozšláplé žáby skok
tlustého plže spěch umělé plíce dech
stržené kýly smích střízlivé hlavy líh
prázdného střeva plyn veselé slípky splín
suché stařeny klín sladce léčivý blín
toť můj jám - klaun co padá do pilin
jám který dávim
při tanci pávim
Tak opakuji se tu
řasa po řase nehet po nehtu
a ten Druhý mi zatím vypráví:

To jsem ti byl včera na Kurvlově mostě a proplétal se sračkami cizinců pouličními prdy prodavačů pes přisátý k mé lebce štěkal na kopáče s rýči kýči a kamelot kulometem novin uspával mého otce A v tom davu onanistů jsem narazil očima do Prvního A on hned ke mně: Už dlouho na tebe čekám ty můj Druhý pojď budeme spolu lákat do temných průjezdů malé holčičky nebo se budeme obnažovat v parku před slečnami nebo se jenom opijeme a poz-

vracíme nějakou paní v nejlepších letech anebo ti najdu hodné děvče ke stolu i na lože bude ti věrná a bude se o tebe strachovat anebo z tebe udělám bohatce s rychlým autem vybranými jídly nevěstinci a zahraničními cestami pojď splyneme se slastí povrchu budeme veselí účastníci zájezdu po té přidušené planetě a budem se mít dobře pojď být se mnou samodruhý ty můj Druhý A tak jsem šel a každým krokem jsme více nehybněli

Ano Och Uvidět se ve tvarech soch...

Ivan MATOUŠEK (1948), prozaik

Malíř a spisovatel, publikoval své prózy, které vznikly v sedmdesátých a osmdesátých letech v samizdatu, knižně až po roce 1989. Román Ego, z něhož je ukázka, byl dokončen na sklonku osmdesátých let, avšak svou stylizací se řadí k experimentálním trendům let devadesátých. Je to příběh mladého intelektuála, jehož psychika se v důsledku přecitlivělostí rozpadá a končí v chaotické spleti myšlenek a pocitů, v nichž se promítá subjektivní a objektivní, vnitřní a vnější, osobní a odosobněná podoba světa v schizofrenním rozdvojení. Ukázka je z druhé části románu, kde je protagonista uveden do prostředí nonkonformních umělců.

Bibliografie: Mezi obrazy (smz 1980), Album (smz 1987, 1991), Nové lázně (1992), Autobus a Andromeda (pro mládež, 1995), Ego (1997).

Ivan Matoušek: SALON PANÍ TOPIČOVÉ

z KNIHY EGO, TORST, PRAHA 1997. 459 STR.

Jiná věc ho teď hnětla. Ihned v ní rozpoznal zdařilý doklad své bezvýznamnosti a odstrčenosti. Šlo o sako jednoho z těch dvou filozofů. Po celou dobu, kdy se zabýval Anežkou Hrůzovou, je nebral na vědomí, a tak bychom i my na ně málem zapomněli. Ale oni nad nim stále stojí a vášnivě diskutují o významech některých termínů u Havlíčka. Srovnávají je s německými, latinskými a řeckými ekvivalenty Ten mladší, s vousy jen prošedivělými, občas úžasem vzdychne nebo i vypískne, zatímco druhý, s vousy šedivými, na takováto přítelova pohnutí reaguje jen významnějším odmlčením. Ale právě jeho sako Jindřicha trochu plácalo přes tvář, když starší filozof mladšímu něco ukazoval. K Jindřichovi byl obrácen zády, či přesněji řečeno zadkem. Disputace o jsoucování a nicování ho možná nevyčerpávaly psychicky, fyzicky však zjevně ano, protože už pomalu usedal Jindřichovi na rameno. Jindřich do něho několikrát zlehka zatlačil a pak zase povolil, ale tento manévr byl zřejmě příliš decentní. Jen si tedy sedni, vždyť jsem na to zvyklej, nikdy to nebylo jiný, trochu v duchu přeháněl. Zaslechl, jak někdo volá: Anežko, ty moje kočko! Aspoň tedy nabyl jistotu, že ta žena s rukou na rameni je opravdu ona. Zvedla hlavu a ukázala svou sklenkou na nějakého Ondráčka. - Ondráčku, kuku! Čemuž se pán v rozepnutém kožíšku nesympaticky zasmál. Teď, když měl Jindřich jistotu, co se týká umělčiny totožnosti, přímo se na

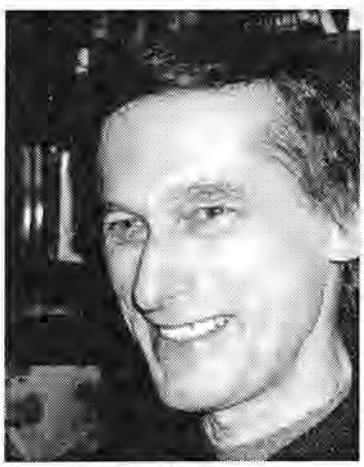

Ivan Matoušek

neznámého, který ho utiskoval, obrátil a zeptal se: O jaké Havlíčkově přednášce mluvíte? O nějaké nové? Neřekl to však dostatečně hlasitě ani adresně, ale naštěstí zareagoval na otázku aspoň jeho temperamentnější společník. Otočil se škubnutím. - Jak prosím? Čímž výsledku bylo dosaženo. Ten na Jindřichově rameni se taky otočil. - Pardon, ale jenom jsem se chtěl zeptat, zda mluvíte o nějaké pozdnější Havlíčkově přednášce? Temperamentní filozof se srdečně zasmál a pak náhle zvážněl. - Tak aby bylo jasno, tohle je vůbec jeho první přednáška. Pochopitelně první dochovaná, dodal ještě vážněji. Pak řekl její nezkrácený název. Jindřich přikyvoval, ale název si nezapamatoval. Ještě byl poučen, že jde, navzdory autorově revizi po dvaceti letech, o velice podstatnou záležitost, i když ji málokdo zná. Ale starší filozof k tomu dodal: Že by ji znalo málo lidí, bych tentokrát tak netvrdil, protože text původní verze přednášky vyšel vloni včetně autorovy pozdní verze v Logosu. Na což ten druhý úžasem vypískl. - Ale to je senzace! Fakt?! Takže tam po stu letech bude zastoupen náš filozof. - Po dvou... Pilát tam měl přece ten článek O české orientaci. Čemuž se zasmáli oba dva. I mně připadalo jméno Pilát směšné, a tak jsem se taky zasmál. V tom okamžiku mě paní Topičova chytila za paži. - Brzy přijdou. Oni před Prahou zabloudili, ale jsou prý už na správné cestě. Takže asi ještě dvacet minut. Máte co pít? Jindřich se podíval kolem sebe. - Já se po něčem poohlédnu. - Pojďte, tady je sklenička. - A není možná, tady je pan doktor Černík! - Jejé, dobrý večír, zvolal Jindřich a překvapeně sepnul ruce, jak se to naučil od Josefa, na kterého si však kupodivu nevzpomněl, a tudíž ho tu nepostrádal (na rozdíl od jiných, o čemž však bude ještě řeč). - Tak vy se znáte, tak to je príma, řekla radostně paní Topičova a nalila Jindřichovi do skleničky víno. - Cože vy tady? Posaďte se sem... Někdo má smůlu... Taky se zajímáte o tajnosti indické? To se musí, to by nám dějiny neodpustily. Já mám doma takový voňavý doutníky a to je vůně indická. Konec poslední věty zazpívala. Jindřich se smál. Ťukla mu do skleničky, kterou držel v ruce. Tak ať jsou z nás všech fakíři! Zapálila si cigaretu. Taky si zapálil. Zatracení asketi, ty nesměj alkohol a nic. Jen fíky jedí nebo nějaké shnilé červy, vlastně smradlavý vajíčka. Fuj, fuj, fuj. Tady Ivo mě přesvědčuje, že bych měla při malování k těm indickým doutníkům aspoň čuchat, že bych byla hrozně současná, že na beton ví, že tohle ještě nikdo nedělá. Vy taky k indickým vůním nečucháte, když malujete? Usmál se a zavrtěl hlavou. Tak asi máš pravdu, otočila se k tomu v rozepnutém kožíšku. Právě si narovnával záda.

Olga Walló (1948), básnířka a prozaička

Pracuje ve filmovém dabingovém studiu.

Debutovala v roce 1998 básnickou sbírkou Dlouhá zima. Román Moc Marií, z něhož je naše ukázka, je první částí rodové ságy Věže Svatého Ducha; do jejího středu autorka vložila osudy tří žen. Próza přináší oživení žánru, v současné době utlumeného, užitím polyfonní kompozice. Ukázka dokládá stylovou vynalézavost autorčina podání v epizodě, kdy jedna z hrdinek jako dítě prožívá železniční katastrofu.

Bibliografie: Dlouhá zima (1998), Moc Marií (1999).

Olga Walló: MOC MARIÍ

Z KNIHY VĚŽE SVATÉHO DUCHA (DÍL PRVNÍ: MOC MARIÍ), MOTTO, PRAHA 1999. 144 STR.

Pražce nekonečně drkotají.

„Dívej se, děvče, to je neobyčejně poutavé, ač jedeme v podstatě stále podél Labe, není to zajímavé, jak se mění charakter krajiny?"

Tatíčkovi je těžko porozumět. Jak se může někdo zajímat o krajinu? Hubená šestiletá holčička opírá čelo o okenní sklo, sklo je špinavé, čelo taky.

Olga Walló

Maruška nikdy nebyla špinavá. I když plácla na všechny čtyři mezi kačeny. I když se koupala v nádržce, kde se brodily krávy. I když mačkala mezi prsty blátíčko a roztírala zelené husince.

„Fuj, Maruško!" lamentovala tenkrát Božka-chůvička. „Kdyby tě viděla paní inženýrova, to bych dostala kázání-ho!"

Fuj, Maruško. Fuj, fuj, fuj, tohle je, tamto přece nebyla špína.To bylo tajemství: kdykoli šla kolem - po druhé straně cesty, Maruško! Ne po břehu! -, vždy se s mlsným děsem ohlížela ke stavidlu, kde sídlil vodník. Sem ne, Maruško, tady je vodník, šeptalo stavidlo. Desítky hlasů volaly: tam je hluboko, vemte si tě vodník! A když se natřu nazeleno? Budu paní vodníkova! A vodník mě sám pozve dál - jen pojďte, paní. Všechny dušičky mi sám ukáže, všechny ty pucláčky s pokličkou. Jak je veliká duše? Kolik by se jich vešlo do našich pucláků s mlékem, co plavou na hladince vody ve sklepě?

Ach, náš mličný sklep, čistý a studený! Po stupínkách dolů a voda je tichounká a průzračná, v šeru ani nepoznáš, kde začíná hladina, a čvacht, už jsi ve vodě! Hospodář si sem za parných dní nosil židli, stavěl ji na poslední schod, sedával tu a četl noviny. Jak začala parna, jistotně jste ho našli ve sklepě. „Proč je děda ve sklepě?"

„Hospodář je cimprlich," chichotá se Božka, „v zimě je mu moc zima a v létě moc horko, já bysem ti pověděla, co je mu akorát, ale ty by si na mě pověděla, že jsem ti to pověděla."

To máte Božku-chůvičku. Pravdu mají, kdo říkají, že je trh... Au! Teď to s námi ale trh...

Maruška se náhle ocitá na zádech, smýkána a skřípána. Protější dřevěná stěna kupé se tyčí vysoko nad ní. Nelidský zvuk kovu o kov. Někam jsme padli, někam nás to vleče. Někdo tu ječí. Vlastně kdekdo ječí a naříká.

Zaklíněna mezi tatíčka a mamičku, Maruška nedýchá. Trvá to hrozně dlouho, ale je to v řádu věcí: teď už se může stát cokoli. Slyší maminčin přerývaný dech. Vždycky dýchá s otevřenými ústy, pomyslí si s nechutí.

Toho dne na sklonku srpna vykolejil u Roudnice vlak. Některé vagóny se převrátily, ty přední na tom byly hůře. Inženýrovi cestovali v zadním, z trosek se jim podařilo vyprostit bez pomoci.

Vzpříčené lavice a roztříštěné stěny, inženýr se opatrně vyplétá a staví na nohy svou ženu. Ze šatů se jí sypou úlomky skla. Je ve vysokém stupni těhotenství. Inženýr prolézá k oknu a vysazuje holčičku do vzniklého otvoru. I na frontě bylo třeba soustředit se jen na jediný, jen na nejbližší úkol. A obě ani nekviknou.

Sanitky, policisté, rozčilené hlasy, čumilové, konečně stojí nohama na trávě, na srpnové trávě u Labe.

„Podívej se, děvče, tam na ty pískovce za řekou, vidíš to vrásnění? Ty vrstvy v kameni?" „Ty vypadáš, Tóno, ty šaty!" říká Mařenka. A naslíněným kapesníčkem mu míří k zakrvácenému spánku. Přespí tedy dnes v hotelu a pokusí se vyřešit otázku zavazadel.

* * *

Jak mne děd Vševěd probudil ze sna

V životě dochází někdy k situacím, kdy si dvě osoby /nejen manželé/ příliš nerozumí nebo si nejsou navzájem příliš sympatičtí. Třeba jeden druhému závidí hezčí či chytřejší manželku, majetnějšího či výše postaveného strýčka, větší štěstí u žen - či žen u mužů, výhru v Sazce, lepší zaměstnání s vyšším platem, zkrátka více štěstí v životě. Jinými slovy: antipatie k určité osobě - a většinou to bývá vzájemný pocit - může vzniknout z všelikého důvodu. Oprávněného i neoprávněného. Pochopitelného i nepochopitelného.

K takovým situacím dochází často z konkurenčních důvodů mezi obchodníky, spisovateli, herci i politiky. A o jednom takovém vám chci vyprávět. Neznám původ, důvod ani příčiny, ale jeho jsoucno je - poněvadž jde o dvě známé osobnosti - ve všeobecné známosti. Jde o dva Václavy.

HAVLA a KLAUSE. A jelikož ve svých fejetonech líčím události pravdivé a skutečné, dovolte, abych vám vylíčil jejich souboj ve formě snu, který mě jedné noci pronásledoval.

Jak už to u tak známých osobností bývá, utvoří se rychle i mezi jejich sympatizanty dva tábory, tak jako se u fotbalových klubů tvoří fan kluby, jejichž členové vyjadřují své sympatie nošením vlajek, dresů, odznaků či šálů v barvách svých zbožňovaných idolů k jejich zápasům na fotbalových či hokejových hřištích.

Tak si na znamení svých sympatií - v mém snu - začali fandové bývalého státního prezidenta vyčesávat své vlasy "na HAVLA". Vzpomínáte si na tu módu? Docela jim to slušelo a tak tábor odpůrců zapřemýšlel o novém účesu á la KLAUS. Ale nic kloudného je nenapadlo a tak zvěčnili jméno svého zbožňovaného idolu aspoň tím, že se začali zavírat za účelem vzývání, to je tichého modlení k Havlovu protihráči do malých separovaných místnůstek, které nazývali KLAUSurami.

I řekli si Havlovci, že je nutno přijít s něčím monumentálním, nezničitelným na věčné časy a nikdy jinak a pojmenovali jednu ze svatyň na Starém městě pražském kostelem svatého HAVLA . Což ovšem vyvolalo u členů konkurenčního fan klubu touhu po odvetě a ti pojmenovali jednu z nejstarších v Praze

zachovaných církevních budov konkurence na půdě někdejšího ghetta KLAUSovou synagogou.

Rozčílený dav Havlovců se nato sešel na jednom staropražském tržišti, aby se poradil, jak tento krok Klausovců kontrovat. A tu navrhl jeden stánkař, který tam prodával pomeranče a jiné jižní ovoce, které bylo ještě před několika málo lety v Praze k mání jen jednou ročně, těsně před vánočními svátky, kdy se na několik dní prodávaly dokonce banány a jiné pochutiny ze vzdálených jinokontinentálních krajů, ať prý uctí jméno tehdejšího prezidenta pojmenováním náměstí, na kterém se sešli, na HAVELský trh. Návrh byl jednohlasně a nadšeně přijat.

Když se to dozvěděli členové protitábora, upozornil jeden člen opozičního fan-klubu, že musí být opatrní a nedělat stejnou chybu, nenosit svá usnesení na trh, aby se už Havlovci konečně nemohli usnášet na lacinych protiopatřeních, jak jim to dosud umožňovali svou neopatrností oni. Že potřebují tajnou KLAUSuli, kterou budou znát jen členové jejich klubu a nebudou ji smět prozradit nikomu, kdo se nevykáže jejich legitimací. Já například trpím KLAUStrofobií, prozradil jim přitlumeným hlasem a protože se bojím přítomností v uzavřených prostorách, navrhuji, abychom se příště také sešli pod širým nebem, jak to nedávno učinili Havlovci. Ale kde?

Chtě nechtě se to dozvěděl prostřednictvím svého švagra, člena klausovského fan-klubu v Praze, jeden švýcarský krajan, který kdysi podepsal doma chartu, načež mu bylo jedním členem Státní bezpečnosti důrazně doporučeno, aby v zájmu své vlastní bezpečnosti opustil republiku, jinak ho zavřou až zmodrá. Zmodrat nechtěl a tak odjel raději k švýcarským spřísežencům, jak se v českém překladu nazývali věrní Eidgenosové Viléma Tella, v jejichž zemi ho zastihla tajná zpráva švagrova o hledání neméně tajného místa k setkání Klausovců. Krajan to rozhlásil po celém okolí, čímž se novinka o fan-klubech v České republice dostala poprvé do zahraničí. Eidgenosové se chytili myšlenky českého novopřistěhovalce a pozvali Klausovce na sněm na tzv. KLAUSenpass ve výšce 1948 metrů, ve švýcarských Alpách, kteréžto pozvání Klausovi příznivci ve staré vlasti vděčně přijali a zvláštním vlakem tam s vlajkami s jakýmsi ptákem na lícní straně přijeli.

Stáli na alpském vrcholku, ale nevěděli, na čem se usnést. A tu vypomohli bodří švýcarští spříseženci nápadem: usneste se nahradit svého štědrého Ježíška Santa KLAUSem!

Shrnuto a podtrženo, jak se teď tak hezky říká, a od tohoto dne nahrazoval za hlasitých protestů Havlovců roztomilé batole v jesličkách po českých zemích vousatý děda s Červenou čepicí na hlavě, který se ovšem hodně podobal dědovi Mrázovi ze vzdálené Sibiře, který plných 40 let vozil hodným českým dětem na saních, tažených parohatými jeleny, dárky ze vzdálených končin sovětské říše. Ve skutečnosti to bylo obráceně.

Teď místo jízdy na saních chodil naděłovatel dárků pěšky. Socialistický realismus za kapitalistické praxe. Ale dětem je jedno, kdo a jak jim nosí nadílku, hlavně že je veliká. Zvěst o HAVELsko-KLAUSovském soutěžení už bylo jednou v zahraničí a pokračovalo nelítostně dál. Obyvatelé jednoho okresního městečka v německém kraji Magdeburg pojmenovali své rodiště názvem HAVELberg, což podnítilo obyvatele rumunského města Gluj označit své rodiště v němčině KLAUSenburg.

I zastyděli se Rakušané nad činem svých německých soukmenovců vně svých státních hranic, zatím co sami ještě své sympatie se severními sousedy žádný zeměpisný pojem neprojevoval a zvolili z obdivu k jejich technicky dokonalé Temelínské atomové elektrárně svého lidovce Josefa KLAUSe rakouským kancléřem. A tu se projevil anglosaský smysl pro fair-play: chladní Angličané začali nosit jako projev sympatií ke Klausovu protihráči, který hájil spojenecké schválení vystěhování sudetských Němců z československého území na základě tzv. Benešových dekretů, typické anglické protidešťové kabáty, jak je nosíval slavný britský detektiv Sherlock Holmes, tzv. HAVELocky. Což se asi znelíbilo českému spisovateli s anglickým jménem Milanu Vieweghovi, který na podporu Havlova soka rychle napsal román Báječná léta s KLAUSem.

HAVELsko-KLAUSovská pře začala nabývat hrozivých celosvětových rozměrů a kdoví kde a jak dnes ještě pokračuje bez našeho vědomí v různých končinách zeměkoule.

Korunu všemu však nasadil nadějný absolvent jedné pražské mateřské školky Pepíček Pravdomil Bláhů, který jednoho dne přišel za svým dědečkem Vševědem Bláhou s otázkou: Víš dědo, jaký je rozdíl mezi pánem Bohem a naším Klausem?

To nevěděl ani slavný děd Vševěd.

No přece bůh si nemyslí, že je KLAUS!

A z toho jsem se leknutím probudil. Bylo po děsivém snu.

Jindřich Lion